សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université Royale de Droit et des Sciences Économiques

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ការការពារពូជដំណាំនៅកម្ពុជា

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០ ដល់ថ្ងៃទី១៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២០

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ **ក. ជា សុវណ្ណរតនៈ**

ក. ឃី លីហួ

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ

បណ្ឌិត ឃឹម គិរី

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ជំនាន់ទី២០

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៦

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២០

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

នាងខ្ញុំ **ជា សុវណ្ណរតនៈ** និងនាងខ្ញុំ **ឃី លីហួ** ជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រជំនាន់ទី ២០ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។

សូមសំដែងនូវកត្តញ្ញូតាធម៌ និងថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុតចំពោះ៖

លោកឪពុក **នឹង សារ៉ាវុធ** និងអ្នកម្តាយ **ជា សុផានី**

លោកឪពុក **ឃី ហ៊ាង** និងអ្នកម្តាយ **ខាន់ អ៊ីម**

កូនៗសូមថ្លែងនូវអំណរព្រះគុណ និងអរគុណដល់លោកអ្នកមានគុណដែលបានផ្តល់កំណើតចិញ្ចឹមបីបាច់ ថែរក្សា អប់រំ ទូន្មាន ប្រៀបប្រដៅ ព្រមទាំងលះបង់គ្រប់បែបយ៉ាង ទាំងពេលវេលា ទាំងកម្លាំងកាយចិត្ត បញ្ញាស្មារតី ផ្គត់ផ្គង់ និងលើកទឹកចិត្តគ្រប់បែបយ៉ាង តាំងពីកូនចាប់កំណើតមក រហូតដល់បញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ នៃថ្នាក់ឧត្តមសិក្សា និងទទួលបានជោគជ័យគួរឲ្យមានមោទនៈ។ គុណូបការៈ និងព្រហ្មវិហារធម៌របស់អ្នកមានគុណចំពោះយើងដែលជាកូនៗមានទំហំធំធេងរកអ្វីប្រៀបផ្ទឹមពុំបានឡើយ។ ទាំងនេះធ្វើឲ្យកូនៗចងចាំជានិច្ចគ្មានថ្ងៃបំភ្លេចបាន ហើយករុណាធិគុណនេះ នឹងស្ថិតនៅក្នុងដួងព្រលឹងកូនជារៀងដរាបគ្មានថ្ងៃសូន្យឡើយ។

ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសាកលវិទ្យាធិការ **លុយចណ្ណា** ព្រមទាំងព្រឹត្តបុរស លោក លោកស្រីដែលជាសាស្ត្រាចារ្យ នៃសាកលវិទ្យាភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច និងលោកគ្រូ អ្នកគ្រូដែលបានផ្តល់ចំណេះដឹងដែលជាប្រទីបបំភ្លឺសម្រាប់ជីវិតយើងខ្ញុំ ចាប់តាំងពីបឋមសិក្សា រហូតដល់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រផ្នែកនីតិសាស្ត្រនេះ។

លោកសាស្ត្រចារ្យ **បណ្ឌិត ឃឹម គីរី** ដែលជាសាស្ត្រាចារ្យណែនាំនៅក្នុងការធ្វើឲ្យមាននូវកិច្ចដំណើរការនៃការតាក់តែងឯកសារនេះប្រកបដោយលទ្ធផលជាផ្លែផ្កា ដោយលោកបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានតម្លៃក្នុងការផ្តល់ប្រឹក្សា និងអនុសាសន៍ល្អៗរហូតធ្វើឲ្យស្នាដៃនេះ មានអត្ថន័យល្អគ្រប់គ្រាន់ព្រមទាំងបានផ្តល់នូវបទពិសោធន៍ការងារល្អៗដែលធ្វើឲ្យកិច្ចប្រតិបត្តិការនេះប្រកបដោយភាពរលូន។

ជាចុងបញ្ចប់យើងខ្ញុំសូមជូនពរ និងបួងសួងដល់វត្ថុសក្តិសិទ្ធិនៅក្នុងលោកជួយថែរក្សាលោកអ្នកមានគុណ ឯកឧត្តម លោក លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យទាំងអស់ឲ្យជួបតែពុទ្ធពរទាំងបួនប្រការគឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ កុំបីឃ្លៀតឃ្លាឡើយ

អារម្ភកថា

យើងខ្ញុំទាំងពីរ សូមគោរពចំពោះលោកឯកឧត្តម លោក លោកស្រីសាស្ត្រាចារ្យ មិត្តអ្នកអាន និងនិស្សិតគ្រប់រូបដោយសេចក្តីគោរព និងសេចក្តីស្រឡាញ់រាប់អាន។

យើងខ្ញុំទាំងពីររូប គឺជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រ ឆ្នាំទី៤ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំសិក្សា២០១៨-២០១៩ ដែលត្រូវបានប្រធានការិយាល័យស្រាវជ្រាវ និងសាកលវិទ្យាធិការនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ដោយបានអនុញ្ញាតឲ្យយើងខ្ញុំស្រាវជ្រាវ និងសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សា លើប្រធានបទដែលយើងខ្ញុំបានស្នើសុំ« ការការពារពូជដំណាំនៅកម្ពុជា» ដើម្បីចងក្រងជាឯកសារ និងសម្រាប់តម្កល់ទុកក្នុងបណ្ណាល័យសម្រាប់មិត្តអ្នកអាន និងនិស្សិតជំនាន់ក្រោយសិក្សាស្វែងយល់ទៅលើយន្តការនៃការការពារពូជដំណាំថ្មីនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សានេះ គឺជាផ្នែកមួយជួយឲ្យមិត្តអ្នកអានទទួលបានចំណេះដឹងបន្ថែមខាងផ្នែកច្បាប់ ជាពិសេស គឺជួយឲ្យអ្នកទាំងអស់គ្នាទទួលបាននូវពុទ្ធិបន្ថែមដែលទាក់ទងនឹងការការពារ និង លក្ខខណ្ឌដើម្បីទទួលបាននូវការការពារពូជដំណាំនៅកម្ពុជា។

ចំណេះដឹងគឺជាអំណាច និងជាអាវុធដ៏មុតស្រួច សម្រាប់ធ្វើឲ្យមនុស្សមិនឆាប់ចាញ់បោកគេ ធ្វើឲ្យមនុស្សមានភាពក្លាហាន និងចេះដោះស្រាយរាល់បញ្ហាដែលកើតមាន។ ចំណេះវិជ្ជាគឺជាពន្លឺបំភ្លឺផ្លូវ ដែលនាំឲ្យយើងដើរតាមផ្លូវត្រូវ។ ប្រទេសជាតិមួយមានការរីកចម្រើនលូតលាស់ និងមានការអភិវឌ្ឍន៍បានលុះត្រាតែសិស្ស-និស្សិត ឬប្រជាជននៃប្រទេសនោះមានចំណេះដឹងខ្ពង់ខ្ពស់ មានរចនាសម្ព័ន្ធដឹកនាំគ្រប់គ្រងបានល្អ មានសណ្តាប់ធ្នាប់ល្អ និងមានសុខសន្តិភាព។

ជាចុងក្រោយយើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរអរគុណចំពោះ ឯកឧត្តម លោកលោកស្រីសាស្ត្រាចារ្យ សិស្សនិស្សិត មិត្តអ្នកអានទាំងអស់ដែលបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានតម្លៃ និងយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការអានសារណារបស់យើងខ្ញុំ ហើយសូមជូនពរឲ្យជួបប្រទះតែសេចក្តីសុខ សេចក្តីចម្រើន និងទទួលបានជោគជ័យគ្រប់ភារកិច្ច។

មាតិកា

ទំព័រ

អក្សរកាត់ iv

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១

ស្ថាប័ននានាដែលទាក់ទងនឹងការអនុវត្តការការពារបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ

ផ្នែកទី១ ៖ ស្ថាប័នអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ ... ៤

កថាខណ្ឌទី១ ៖ សហភាពអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារពូជដំណាំថ្មី (UPOV) ៤

ក. សញ្ញាណទូទៅនៃសហភាពអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារពូជដំណាំថ្មី ៤

ខ. រចនាសម្ព័ន្ធរបស់សហភាពអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារពូជដំណាំថ្មី ៦

គ. គោលការណ៍ទូទៅដើម្បីក្លាយជាសមាជិករបស់ UPOV ៨

កថាខណ្ឌ ២ ៖ វេទិកាការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំអាស៊ីបូព៌ា(EAPVP) ១១

កថាខណ្ឌ ៣ ៖ អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក (WIPO) ១២

ក. ប្រវត្តិនៃអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក ១២

ខ. គោលបំណង និងសកម្មភាពរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក WIPO ១៣

គ. រចនាសម្ព័ន្ធរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក ១៥

កថាខណ្ឌ ៤ ៖ អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក (WTO) ១៩

កថាខណ្ឌ ៦ ៖ ក្រុមប្រឹក្សា TRIPS ២០

ក. តួនាទីក្នុងការត្រួតពិនិត្យ (Monitoring) ២០

ខ. តួនាទីក្នុងការពិគ្រោះយោបល់ (Consultation) ២១

គ. សហប្រតិបត្តិការខាងបច្ចេកទេស (Technical Cooperation) ២១

ឃ. ការពិនិត្យឡើងវិញ និងការចរចារនានាស្តីពីកម្មវត្ថុជាក់លាក់..២១
ង. ការពិនិត្យឡើងវិញនៃកិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS..២២
ផ្នែកទី២ ៖ ស្ថាប័នជាតិដែលអនុវត្តការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ.................២២
កថាខណ្ឌ១ ៖ គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ២២
កថាខណ្ឌ ២ ៖ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍.........២៤
កថាខណ្ឌ ៣ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ..២៥

ជំពូកទី២

ការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅកម្ពុជា

ផ្នែកទី១៖ ការរៀបចំការការពារពូជដំណាំនៅកម្ពុជា ២៧
កថាខណ្ឌ១៖ ការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋាននានាស្តីពីការការពារពូជដំណាំ ២៧
កថាខណ្ឌ ២៖ ការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស.. ២៩
ផ្នែកទី ២៖ យន្តការនៃការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅកម្ពុជា....................៣១
កថាខណ្ឌ ១៖ សញ្ញាណទូទៅនៃការការពារពូជដំណាំ ៣១
កថាខណ្ឌ២៖ លក្ខខណ្ឌនៃការការពារ..៣៥
ក. បុគ្គលដែលអាចស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ..៣៥
ខ. លក្ខខណ្ឌគតិយុត្ត ៣៦
គ. លក្ខខណ្ឌទម្រង់..៣៩
កថាខណ្ឌ៣៖ អានុភាពនៃការការពារ...៤៤
ក.អត្ថន័យនៃសិទ្ធិ ៤៤
ខ.សិទ្ធិអនុញ្ញាតឲ្យតតិយជនធ្វើអាជីវកម្ម ៤៥
គ.សិទ្ធិហាមឃាត់មិនឲ្យតតិយជនធ្វើអាជីវកម្ម ៤៦
កថាខណ្ឌ៣ ៖ ការបញ្ចប់ មោឃភាព និងការលុបចោល ៤៨

១.ការបញ្ចប់ ៤៨

២.ការប្រកាសមោឃភាពនៃសិទ្ធិ ៤៩

៣.ការលុបសិទ្ធិ ៤៩

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៥0

អនុសាសន៍ ៥៤

ឯកសារយោង

ឧបសម្ព័ន្ធ

អក្សរកាត់

១. ASSINSEL: International Association of Plant Breeders for the Protection of Plant Varieties

សមាគមអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំសម្រាប់ការការពារពូជដំណាំ

២.APSA: American Political Science Association

សមាគមន៍វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយអាមេរិក

៣. BMT: Working Group on Biochemical and Molecular Technique and DNA-Profiling in Particular

ក្រុមការងារលើបច្ចេកទេសជីវគីមី និងម៉ូលេគុល និងការធ្វើទម្រង់ DNA លម្អិត

៤. BAT: Agreement between the United States of America and the kingdom of Cambodia on Trade Relations and Intellectual Property Rights Protection

កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មរវាងសហរដ្ឋអាមេរិក នឹងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ស្តីពីការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា

៥. BTA: Bilateral Trade Agreement

កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មទ្វេភាគី

៦. CAJ: Administrative and Legal Committee

គណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល និងនីតិកម្ម

៧.CAJ-AG: Administrative and Legal Committee-Advisory Group

ក្រុមប្រឹក្សាអមគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល និងនីតិកម្ម

៨.CCIAR: Consultative Group on International Agricultural Research

ក្រុមប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់លើការស្រាវជ្រាវកសិកម្មអន្តរជាតិ

៩. DUS: Distinct, uniform and stable (Plant variety)

ភាពប្លែក ឯកសណ្ឋាន និងស្ថេរភាព

១០. IP: Intellectual property

កម្មសិទ្ធិបញ្ញា

១១. IPP: Intellectual Property Protection

ការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា

១២. IPPC: International Plant Protection Convention

អនុសញ្ញាស្តីពីការការពារដំណាំអន្តរជាតិ

១៣. IPRs: Intellectual property rights

សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិបញ្ញា

១៤.ISTA: International Seed Testing Association

សមាគមធ្វើតេស្តសាកល្បងពូជដំណាំអន្តរជាតិ

១៥. PBRs: Plant Breeders Rights

សិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

១៦. PVP: Plant Variety Protection

ការការពារពូជដំណាំ

១៧. TC: Technical Committee

គណៈកម្មាធិការបច្ចេកទេស

១៨. TC-EDC: Technical Committee-Enlarged Editorial

គណៈកម្មាធិការបច្ចេកទេស-គណៈកម្មាធិការគ្រប់គ្រងបទវិចារណកថា

១៩.TRIPS: Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights

កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីទិដ្ឋភាពពាណិជ្ជកម្មទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា

២០. TWA: Technical Working Party for Agricultural Crops

ក្រុមការងារសម្រាប់ដំណាំកសិកម្ម

២១. TWF: Technical Working Party for Fruit Crops

ក្រុមការងារបច្ចេកទេសសម្រាប់ដំណាំហូបផ្លែ

២២. TWO: Technical Working Party for Ornamental Plant and Forest Trees

ក្រុមការងារបច្ចេកទេសសម្រាប់រុក្ខជាតិតុបតែងលម្អ និងព្រៃឈើ

២៣. TWP: Technical Working Parties

ក្រុមការងារបច្ចេកទេស

២៤. TWV: Technical Working Party of Vegetables

ក្រុមការងារបច្ចេកទេសសម្រាប់បន្លែ

២៥. UPOV: International Convention of the Protection of Plant and Varieties

អនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ

២៦. WIPO: World Intellectual Property Organization

អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក

សេចក្ដីផ្ដើម

សេចក្តីផ្តើម

ដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍នៃសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោកកំពុងមានសន្ទុះយ៉ាងខ្លាំងក្លានាពេលបច្ចុប្បន្ន នឹងទៅពេលអនាគតទន្ទឹមនឹងនេះក៏មានយន្តការរបស់អង្គការជាច្រើនដែលផ្តោតលើបញ្ហានេះដូចជាអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក(WTO) ក៏ដូចជាអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក ដែលមានគោលដៅបង្កើតឲ្យបាននូវបែបបទនៃការប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងទីផ្សារសេរី ក៏ដូចជាជម្រុញនូវការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីកម្មសិទ្ធិបញ្ញាផងដែរ។

កម្មសិទ្ធិបញ្ញាចែកជាពីរផ្នែកធំៗគឺ កម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម និង កម្មសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធ។ កម្មសិទ្ធិបញ្ញាតាមន័យទូលាយ គឺជាសិទ្ធិតាមផ្លូវច្បាប់ដែលកើតចេញពីសកម្មភាពបញ្ញារបស់មនុស្សក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ អក្សរសាស្ត្រ និង សិល្បៈ។ ការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញាមានច្រើនទម្រង់ដូចជាប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្ម គំនូរឧស្សាហកម្ម ម៉ាក ម៉ូដែលមានអត្ថប្រយោជន៍ ម៉ាក់សំគាល់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ការការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំជាដើម ប៉ុន្តែនៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ប្រទេសជាច្រើននៅលើពីភពលោកមានការយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងនោះគឺការការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ ដោយសារតែពិភពលោកកំពុងប្រឈមមុខវិបត្តិស្បៀងអាហារ និងវិបត្តិបរិស្ថានផងដែរ។ ដូច្នេះ ដើម្បីការលើកទឹកចិត្តទៅដល់អ្នកបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំតាមរយៈការការពារតាមផ្លូវច្បាប់គឺជារឿង ដែលចាំបាច់ត្រូវធ្វើ នៅខណៈពេលដែលពិភពលោកកំពុងប្រឈមនឹងបញ្ហាផ្សេងៗដូចជា ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ បញ្ហាសន្តិសុខស្បៀងអាហារ ក៏ដូចជាបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនទៀតទាក់ទងនឹងបរិស្ថានផងដែរ។

ជាការពិតណាស់ការទាមទារសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំមានតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយ មិនមែនទើបកើតមានពេលថ្មីៗនេះទេ រីឯនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា កម្មសិទ្ធិបញ្ញាបានចាប់កំណើតមានតាំងពីក្នុងទស្សវត្សទី៦០ និង ៧០ មកម្ល៉េះ ហើយម៉ាកមួយចំនួនក៏បានទទួលកិច្ចការពារនៅក្នុងកំឡុងពេលនោះដែរ ដូចជា ម៉ាក PERTUSSIN ស្ថិតនៅក្នុងជំពូកទី៥ ដែលមានលេខដាក់ពាក្យ ១៩៧៣ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៦៦ ហើយ ម៉ាក RIBENA ស្ថិតក្នុងជំពូកទី៥ និង៣២ ដែលមានលេខដាក់ពាក្យ១០៣១៨ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៣។ ជាអកុសលប្រទេសកម្ពុជាបានជួបនូវវិបត្តិសង្គ្រាមក្នុងស្រុកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ដែលធ្វើអោយវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញាត្រូវបានបោះបង់ចោលអស់រយៈពេលជិត២ទសវត្ស។ ដោយមានកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីស នៅថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩១ ប្រទេសកម្ពុជាបានចាប់ផ្តើមស្តារហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចជាតិឡើងវិញ ដែលនាំអោយវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ត្រូវបានដំណើរការឡើងវិញ។ ជាលទ្ធផល នៅឆ្នាំ១៩៩១ ការិយាល័យពាណិជ្ជសញ្ញា ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ដែលមានភារកិច្ចទទួលចុះបញ្ជី និងការពារពាណិជ្ជសញ្ញា និងទទួលបានការគាំទ្រ និងជួយជ្រោមជ្រែងបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកបច្ចេកទេសពីប្រទេសនានា ជាពិសេស អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក (World Intellectual Property Organization) ដែលមានមូលដ្ឋាននៅក្នុងទីក្រុងហ្សឺណែវ នៃប្រទេសស្វីស។

ដោយហេតុថាកម្ពុជា បានប្រកាន់យកប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរីដូចប្រទេសជាច្រើនទៀតលើពិភពលោក [1] ទើបយើងចាប់ផ្ដើមយកចិត្តទុកដាក់អំពីបញ្ហានេះ និងស្របពេលដែលកម្ពុជាបានចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក និងការចូលទៅក្នុងសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាននៅឆ្នាំ២០១៥។ ការចូលជាសមាជិកភាពនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកត្រូវគោរពលក្ខន្តិកៈ និង ច្បាប់មួយចំនួន ម៉្យាងវិញទៀតរាល់សមាជិកទាំងអស់សុទ្ធតែមានច្បាប់ស្ដីពីកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម ឬកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដើម្បីងាយស្រួលគ្រប់គ្រងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មផ្សេងៗ។ អំឡុងពេលសតវត្សទី២០ ប្រទេសកម្ពុជាបានចាប់ផ្ដើមគិតគូពីបញ្ហានេះ កាលនោះប្រទេសកាណាដាបានជួយរៀបចំសេចក្ដីព្រៀងច្បាប់ចំនួន០៣ដល់កម្ពុជា ក្រោយមកបានយកសេចក្ដីព្រាងច្បាប់នេះទៅជូនអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកធ្វើសារជាថ្មី ដើម្បីឲ្យស្របតាមកិច្ចព្រមព្រៀងអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកនិងដើម្បីតម្រូវនឹងលក្ខន្តិកៈរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មលោកកម្ពុជាក៏បានរៀបចំឲ្យមានជាហូរហែរច្បាប់ស្ដីពីម៉ាក់ ពាណិជ្ជនាម និងការប្រកួតប្រជែងមិនស្មោះត្រង់ ច្បាប់ស្ដីពីប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្ម វិញ្ញាបត្រម៉ូដែលមានអត្ថប្រយោជន៍ គំនូរឧស្សាហកម្ម ច្បាប់ស្ដីពីសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធ សិទ្ធិប្រហាក់ប្រហែល ច្បាប់ស្ដីពីម៉ាក់សំគាល់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ច្បាប់ស្ដីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំនិងសិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំ។

ក្រោយពេលដែលប្រទេសកម្ពុជាបានក្លាយជាសមាជិកអង្គការពាណិជកម្មពិភពលោក ក៏បានក្លាយជាភាគីហត្ថលេខីនៃកិច្ចព្រមព្រៀងTRIPS។ មាត្រា ២៧.៣ ក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងTRIPS បានចែងយ៉ាងច្បាស់ពីបទដ្ឋាននៃការការពារពូជដំណាំ " ***រដ្ឋសមាជិកទាំងឡាយត្រូវផ្ដល់ការការពារសម្រាប់ប្រភេទពូជដំណាំផ្សេងៗ ទោះតាមរយៈប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្ម ឬដោយប្រព័ន្ធដោយឡែកដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ ឬក៏ដោយការរួមបញ្ចូលគ្នាណាមួយនៃប្រព័ន្ធទាំងពីរ*** " ប្រទេសកម្ពុជាក៏មិនខុសពីបណ្ដាប្រទេសដទៃទៀតឡើយ គឺមានជាប់កាតព្វកិច្ចអនុវត្តតាមកិច្ចព្រមព្រៀង ព្រមគ្នានោះកម្ពុជាក៏បានបង្កើតនូវបណ្ដាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តជាតិនានាដែលទាក់ទងនឹងការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដែលក្នុងនោះរួមមានការរៀបចំ និងអនុម័តច្បាប់ដែលគ្រប់គ្រងលើការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំផងដែរ។ ក្រៅពីកាតព្វកិច្ចក្នុងការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិនេះ កម្ពុជាក៏មានគោលបំណងក្នុងការលើកស្ទួយវិស័យកសិកម្មដោយការលើកទឹកចិត្តដល់អ្នកបង្កើតពូជដំណាំថ្មីៗ តាមរយៈការបង្កើតឲ្យមានយន្តការនៃការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញាលើពូជដំណាំដែលបានត្រូវបង្កើតថ្មីទាំងនោះ។

លើសពីនេះទៅទៀតរដ្ឋាភិបាលក៏បានអនុវត្តនូវយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដើម្បីកំណើនការងារ ប្រសិទ្ធិភាពទាំងការគ្រប់គ្រងនិងអភិរក្សធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយចីរភាព ដើម្បីធានាកំណើនសេដ្ឋកិច្ច សន្តិសុខស្បៀង ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងរក្សាបាននូវនិរន្តរភាពបរិស្ថាន រួមមាន ផ្នែកដំណាំកសិកម្ម ផលិតកម្មនិងបសុព្យាបាលដំណាំកៅស៊ូ ជលផលនិងវារីវប្បកម្ម និងព្រៃឈើ។ ទន្ទឹមនឹងនេះវិស័យកសិកម្ម មានសក្ដានុពល

[1] មាត្រា៥៦ វាក្យខ័ណ្ឌទី១ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣

កាលានិវត្តភាព និងមានឧត្តមភាពប្រៀបធៀបសម្រាប់ទីផ្សារកសិផល និងជាវត្ថុធាតុដើមនៅក្នុងតំបន់ និងនៅលើសាកលលោកដូចជា ផលិតផលស្រូវអង្ករ និងកសិផលនានាមាន ដំឡូងមី ពោត សណ្តែកបាយ សណ្តែកសៀង ជាដើម។

សង្ឃឹមថាប្រធានបទមួយនេះនឹងមានលក្ខណៈពិស្តារ និងស៊ីជម្រៅជម្រុញទិដ្ឋភាពនៃការអនុវត្តកម្មសិទ្ធិបញ្ញានៅកម្ពុជា ក៏ដូចជាសិទ្ធិនៃការការពារជូនទៅដល់ម្ចាស់ពូជដំណាំ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងចំណោទគតិយុត្តដូចជា៖ តើហេតុអ្វីបានជាបង្កើតច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំ? តើមានស្ថាប័នអន្តរជាតិណាដែលពាក់ព័ន្ធ? តើស្ថាប័នជាតិណាដែលពាក់ព័ន្ធ? តើការបង្កើតបទដ្ឋានគតិយុត្តនេះបានហុចផលអ្វីខ្លះជូនដល់ម្ចាស់ពូជដំណាំថ្មី?

គោលបំណងនៃកិច្ចការស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទ ការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅកម្ពុជាចាប់ពីឆ្នាំ២០០៨មកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ គឺ ទីមួយ(១) ដើម្បីយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់ពូជដំណាំថ្មីនៅកម្ពុជា ទីពីរ(២) ដើម្បីយល់ច្បាស់ពីបទដ្ឋានគតិយុត្តទាំងឡាយដែលបានចែងក្នុងសន្ធិសញ្ញា ឬកិច្ចព្រមព្រៀងនានា។

អត្ថប្រយោជន៍នៃកិច្ចការស្រាវជ្រាវនេះនិងមានតម្លៃខ្ពង់ខ្ពស់ ឥតគណនាសម្រាប់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវជំនាន់ក្រោយ និងអ្នកអានទាំងឡាយ ឲ្យយល់យ៉ាងច្បាស់អំពីបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលទាក់ទងនឹងការការពារការបង្កាត់ពូជថ្មី អ្វីដែលសំខាន់បំផុតនោះគឺដើម្បីជំរុញឲ្យកសិកម្មកម្ពុជាឲ្យមានការរីកចម្រើន ដោយការបង្កើតនូវដំណាំថ្មីដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក។

ចំពោះរចនាសម្ព័ន្ធនៃប្រធានបទស្រាវជ្រាវមួយនេះ ត្រូវបានចេនាឡើងដោយមានការបែងចែកជា ២ជំពូក ទី១ បង្ហាញ និងវិភាគលម្អិតទៅលើ “*ស្ថាប័ននានាដែលទាក់ទងនឹងការអនុវត្តការការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ* ” ចំណែកឯ ជំពូកទី២ នឹងបង្ហាញពី “*យន្តការនៃការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅកម្ពុជា* ”

ជំពូកទី១

ស្ថាប័ននានាដែលទាក់ទងនឹង
ការអនុវត្តការការពារបង្កាត់ពូជថ្មី
នៃដំណាំ

ជំពូកទី១
ស្ថាប័ននានាដែលទាក់ទងនឹងការអនុវត្តការការពារបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ

ដើម្បីឲ្យមានដំណើរការបានល្អក្នុងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំគឺត្រូវពឹងផ្អែកទៅលើយន្តការក្នុងការការពារ ប្រសិនជាគ្មានយន្តការនៃការការពារទេ ដំណើរការនៃការការពារនឹងមិនអាចមានប្រសិទ្ធភាពបានឡើយ។ តើមានយន្តការការពារអ្វីខ្លះ ? កើតឡើងយ៉ាងដូចម្ដេច? ចំពោះយន្តការនៃការការពារមិនអាចកើតមានឡើងដោយខ្លួនឯងបានទេ គឺទាល់តែមានស្ថាប័នផ្សេងៗជាអ្នកបង្កើតឡើង ស្ថាប័នទាំងនោះរួមមានស្ថាប័នជាតិ និងស្ថាប័នអន្តរជាតិ ដែលស្ថានប័នទាំងនោះមានតួនាទីក្នុងការបង្កើតឲ្យមាននូវយន្តការក្នុងការត្រួតពិនិត្យ និងការផ្ដល់ជាជំនួយក្នុងការជំរុញដល់ការអនុវត្តយន្តការនៃការការពារ។ ដោយមើលឃើញថាស្ថាប័នទាំងនេះដើរតួនាទីសំខាន់ក្នុងការការពារ យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយពីស្ថាប័នទាំង ២ នេះ ដោយលើកយកផ្នែកទី១ បកស្រាយអំពី " **ស្ថាប័នអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ** " និងផ្នែកទី២ បកស្រាយអំពី "**ស្ថាប័នជាតិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារពូជដំណាំ** "។

ផ្នែកទី១ ៖ ស្ថាប័នអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ

នៅក្នុងផ្នែកនេះ យើងនឹងលើកយកមកសិក្សាអំពី បណ្ដាស្ថាប័នអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ ព្រមជាមួយស្ថាប័នដែលរួមចំណែកក្នុងការបង្កើតឲ្យមានការការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលក្នុងនោះរួមមាន សហភាពអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារពូជដំណាំថ្មី UPOV (កថាខណ្ឌទី១) វេទិកាការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំអាស៊ីបូព៌ា EAPVP (កថាខណ្ឌទី២) អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក WIPO (កថាខណ្ឌទី៣) អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក WTO (កថាខណ្ឌទី៤) និង ក្រុមប្រឹក្សាTRIPS (កថាខណ្ឌទី៥)។

កថាខណ្ឌទី១ ៖ សហភាពអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារពូជដំណាំថ្មី

ក.សញ្ញាណទូទៅនៃសហភាពអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារពូជដំណាំថ្មី

សហភាពអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារពូជដំណាំថ្មី ហៅកាត់ថា UPOV ជាអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាលដែលមានភាពឯករាជ្យ ដែលមានទីស្នាក់ការនៅទីក្រុង ហ្សឺណែវ ប្រទេសស្វីស (Geneva. Switzerland) ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦១ ដោយអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ។ អនុសញ្ញា UPOV ត្រូវបានកែប្រែនៅទីក្រុងហ្សឺណែវ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧២, និងឆ្នាំ១៩៩១។

UPOV មានបេសកកម្មដ៏សំខាន់ក្នុងការផ្ដល់នូវប្រព័ន្ធការពារពូជដំណាំប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព ដោយលើកកម្ពស់កិច្ចអភិវឌ្ឍន៍នៃពូជថ្មីនៃដំណាំ ក្នុងគោលបំណងបង្កើនផលប្រយោជន៍ដល់សង្គម។ លើសពីនេះទៅទៀតចំនួនសមាជិករបស់ UPOV បានកើនឡើងជាបន្តបន្ទាប់ចាប់ពីពេលដែលបានបង្កើតឡើងរហូតមកទល់

បច្ចុប្បន្ននេះ ដែលបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថាពិភពលោកកំពុងតែមានការចាប់អារម្មណ៍ និងយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងទៅលើការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ។

មកដល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះចំនួនសមាជិកសរុបរបស់UPOV មានចំនួន ៧៦ ដោយឡែក កម្ពុជាគឺជាប្រទេសសង្កេតការណ៍មួយនៃ UPOV ពោលកម្ពុជាមិនទាន់ក្លាយជាសមាជិករបស់ UPOV នៅឡើយទេ បន្ថែមពីនេះ ប្រទេសទាំង១០ ដែលជាសមាជិករបស់អាស៊ាន គឺមានតែ ពីរ ប្រទេសប៉ុណ្ណោះដែលបានក្លាយជាសមាជិកពេញសិទ្ធិរបស់ UPOV គឺ ប្រទេសសឹង្ហបុរី និងប្រទេសវៀតណាម។[2]

ខាងក្រោមនេះជាតារាងបង្ហាញពីការកើនឡើងនៃចំនួនសមាជិករបស់ UPOV តាំងពីពេលបង្កើតរហូតដល់បច្ចុប្បន្នះ[3]

ឆ្នាំ	ចំនួនសមាជិក
១៩៧០	៤
១៩៨០	១២
១៩៩០	១៩
២០០០	៤៦
២០១២	៧០
២០១៥	៧២
២០២០	៧៦

ការការពារពូជដំណាំ ឬ ហៅម្យ៉ាងទៀតថា សិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំ គឺជាទម្រង់មួយនៃសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិបញ្ញាដែលផ្តល់ឲ្យអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំទៅលើស្នាដៃបង្កាត់ពូជថ្មីរបស់ខ្លួន ដែលមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងបទបញ្ញត្តិមួយចំនួនដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការគ្រប់គ្រងអាជីវកម្មទៅលើពូជដំណាំ ពោលគឺក្នុងករណីដែលមាននរណាម្នាក់ចង់យកពូជដំណាំថ្មីនោះទៅធ្វើអាជីវកម្មត្រូវតែមានការអនុញ្ញាតជាមុនពីអ្នកបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ។

[2] ឯកសារចងក្រងដោយលោក អ៊ីវ ភីរុណ អ្នកឯកទេសវិធានចម្រុះគ្រប់គ្រងដំណាំ(IPM) ឆ្នាំ២០១៥

[3] https://www.upov.int/edocs/pubdocs/en/upov_pub_437.pdf (កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

ខ. រចនាសម្ព័ន្ធរបស់សហភាពអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារពូជដំណាំថ្មី

១. ក្រុមប្រឹក្សា (The Council)

ក្រុមប្រឹក្សា និងការិយាល័យរបស់សហភាព គឺជាស្ថាប័នអចិន្ត្រៃយ៍នៃសហភាព (មាត្រា ២៥ នៃអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៩១)។[4] ក្រុមប្រឹក្សាត្រូវមានតំណាងសមាជិកទាំងឡាយនៃសហភាព។ សមាជិកនីមួយៗ នៃសហភាព ត្រូវចាត់តំណាងមួយរូបប្រចាំនៅក្រុមប្រឹក្សានិងអ្នកជំនួសមួយរូប អ្នកតំណាងឬអ្នកជំនួសអាច អមដោយជំនួយការ ឬទីប្រឹក្សាមួយចំនួនផងដែរ។

ភារកិច្ចរបស់ក្រុមប្រឹក្សារួមមាន៖

- សិក្សាទៅលើវិធានការណ៍ដែលសមស្របដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍ និងដើម្បីជម្រុញឲ្យមានការអភិវឌ្ឍរបស់សហភាព។
- តែងតាំងអគ្គលេខាធិការ ហើយក្នុងករណីចាំបាច់មានការតែងតាំងអគ្គលេខាធិការរង និងការកំណត់អាណត្តិនៃការតែងតាំងនីមួយៗ។
- ត្រួតពិនិត្យរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំលើសកម្មភាពរបស់សហភាព និងដាក់ចេញនូវកម្មវិធីនយោបាយសម្រាប់ការងារទៅថ្ងៃអនាគតរបស់ខ្លួន។
- ផ្តល់ឲ្យអគ្គលេខាធិការនូវសេចក្តីបង្គាប់សំខាន់ៗទាំងអស់សម្រាប់ការសម្រេចបាននូវសមិទ្ធិផលនៃភារកិច្ចរបស់សហភាព។
- បង្កើតបទបញ្ជារដ្ឋបាល និងហិរញ្ញវត្ថុរបស់ខ្លួន។
- ត្រួតពិនិត្យ និងអនុម័តយល់ព្រមថវិការបស់សហភាព និងកំណត់ការចូលរួមវិភាគទាននៃសមាជិកនីមួយៗរបស់សហភាព។
- ត្រួតពិនិត្យ និងអនុម័តយល់ព្រមលើគណនីដែលបង្ហាញដោយអគ្គលេខាធិការ។
- កំណត់កាលបរិច្ឆេទ និងទីកន្លែងសន្និសិទដែលយោងទៅតាមមាត្រា៣៦និងចាត់វិធានការណ៍ចាំបាច់សម្រាប់រៀបចំ។
- ចេញសេចក្តីសម្រេចចាំបាច់ទាំងអស់ដើម្បីធានាការប្រព្រឹត្តទៅដ៏មានប្រសិទ្ធិភាពរបស់សហភាព។

២. គណៈកម្មាធិការពិគ្រោះយោបល់

នៅថ្ងៃទី ២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៦៨ ក្រុមប្រឹក្សាបានសេចក្តីសម្រេចបង្កើតគណៈកម្មាធិការសម្រាប់ការងារពិគ្រោះយោបល់នៅកិច្ចប្រជុំដំបូងរបស់ខ្លួន ដែលក្រោយមក គណៈកម្មាធិការនេះបានផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះរបស់ខ្លួនទៅជាគណៈកម្មាធិការពិគ្រោះយោបល់វិញ ដែលទទួលបន្ទុកក្នុងការរៀបចំកិច្ចប្រជុំ ផ្សេងៗរបស់ក្រុមប្រឹក្សា។

---

[4] Article 21 (INTERNATIONAL CONVENTION FOR THE PROTECTION OF NEW VARIETIES OF PLANTS)

៣.គណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល និងនីតិកម្ម

នៅថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧៧ នៅក្នុងសម័យប្រជុំលើកទី១៦ របស់គណៈកម្មាធិការពិគ្រោះយោបល់បានសម្រេចឲ្យបង្កើតគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល និងនីតិកម្ម ស្របពេលនោះដែល គណៈកម្មាធិការនេះបានពិភាក្សាគ្នាអស់រយៈពេលយ៉ាងយូរទៅលើបញ្ជីគណៈកម្មាធិការនានា និងស្ថាប័នដទៃទៀតរបស់UPOV។ នៅចុងបញ្ចប់ គណៈកម្មាធិការនេះបានសម្រេចក្នុងការស្នើរឲ្យមានការរៀបចំឡើងវិញនូវសកម្មភាពរបស់ស្ថាប័ននានារបស់UPOV នៅក្នុងបែបបទដូចខាងក្រោម៖

- ក្រុមប្រឹក្សា និងគណៈកម្មាធិការពិគ្រោះយោបល់ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអនុសញ្ញា UPOV នោះនឹងបន្តសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដដែល។
- កិច្ចការនានាដែលទាក់ទងនឹងលក្ខណៈបច្ចេកទេសត្រូវបានដោះស្រាយ ដោយគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍បច្ចេកទេស ដែលក្រោយមកត្រូវបានប្តូរឈ្មោះទៅជាគណៈកម្មាធិការបច្ចេកទេសដោយសារតែការពង្រីកសកម្មភាពរបស់ខ្លួន និងមានការចូលរួមចំណែកពីក្រុមការងារបច្ចេកទេសដែលស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំ និងការត្រួតពិនិត្យនៃគណៈកម្មាធិការបច្ចេកទេស។
- សម្រាប់កិច្ចការនានាដែលទាក់ទងនឹងលក្ខណៈរដ្ឋបាល និងនីតិកម្ម ព្រមទាំងកិច្ចការងារមួយចំនួន ដែលទាក់ទងនឹងកិច្ចការហិរញ្ញវត្ថុ និងគោលនយោបាយត្រូវបានដោះស្រាយដោយគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល និងនីតិកម្មដែលមានសេរីភាពពេញលេញក្នុងការបង្កើតអនុក្រុមនានាសម្រាប់ពិចារណាលើបញ្ហាពិសេសនានា។

៤.ក្រុមប្រឹក្សាអមគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល និងនីតិកម្ម (CAJ-AG)[5]

នៅក្នុងសម័យប្រជុំលើកទី៥២ ដែលបានប្រារព្ធធ្វើឡើងនៅក្នុងទីក្រុងហ្សឺណែវ (Geneva) នៅថ្ងៃទី២៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៥ គណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល និងនីតិកម្ម (CAJ) បានយល់ព្រមលើមធ្យោបាយសម្រាប់ការរៀបចំសម្ភារៈព័ត៌មាននានាដែលទាក់ទងនឹងអនុសញ្ញា UPOV និងការបង្កើតឲ្យមាននូវក្រុមប្រឹក្សាអមគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល និងនីតិកម្មដើម្បីជួយក្នុងការរៀបចំឯកសារ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសម្ភារៈទាំងអស់។

៥.គណៈកម្មាធិការបច្ចេកទេស (TC)[6]

នៅក្នុងសម័យប្រជុំលើកទី៥ របស់ខ្លួន ដែលបានប្រារព្ធធ្វើឡើងនៅថ្ងៃទី១៥ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៧១ ក្រុមប្រឹក្សាបានអនុម័តយល់ព្រមឲ្យបង្កើតគណៈកម្មាធិការគ្រប់គ្រងបច្ចេកទេស[7]។ នៅសម័យប្រជុំលើកទី១៦ របស់គណៈកម្មាធិកាពិគ្រោះយោបល់ដែលបានប្រារព្ធធ្វើឡើងនៅទីក្រុងហ្សឺណែវ (Geneva) នៅថ្ងៃទី៥ដល់ថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ

[5] Administrative and legal Committee Advisory Group

[6] Technical Committee

[7] Technical Steering Committee

ឆ្នាំ១៩៧៧ គណៈកម្មាធិការពិគ្រោះយោបល់បានបើកនូវកិច្ចពិភាក្សារយៈពេលវែងមួយទៅលើបញ្ជីគណៈកម្មាធិការ និងបណ្តាស្ថាប័ននានារបស់ UPOV ។ គណៈកម្មាធិការពិគ្រោះ បានស្នើឲ្យមានការរៀបចំសកម្មភាពឡើងវិញនៃបណ្តាស្ថាប័នទាំងអស់នោះ ក្នុងនោះគណៈកម្មាធិការពិគ្រោះយោបល់យល់ឃើញថា ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការរីកចម្រើនខាងបច្ចេកទេសវិទ្យា គណៈកម្មាធិការពិគ្រោះយោបល់បានស្នើសុំឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះពីគណៈកម្មាធិការគ្រប់គ្រងបច្ចេកទេស ទៅជាគណៈកម្មាធិការបច្ចេកទេសវិញដោយពង្រីកសកម្មភាពបន្ថែមលើសកម្មភាពដែលធ្លាប់បំពេញពីមុនមក។ សំណើនោះ ត្រូវបានក្រុមប្រឹក្សាអនុម័តយល់ព្រមនៅសម័យប្រជុំសាមញ្ញលើកទី១១នាថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧៧។ គណៈកម្មាធិការបច្ចេកទេសមានសមាជិកនៃបណ្តារដ្ឋសមាជិករបស់ UPOV ទាំងអស់ដែលរដ្ឋនីមួយៗត្រូវតែងតាំងអ្នកតំណាងម្នាក់។ ចំពោះប្រធានបទនៃគណៈកម្មាធិការនេះត្រូវតែងតាំងដោយក្រុមប្រឹក្សាមានរយៈពេល ៣ឆ្នាំ ហើយគាត់បំពេញការងារតំណាងឲ្យគណៈកម្មាធិការទាំងមូលដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការងារបច្ចេកទេសលើពូជដំណាំ ការសម្របសម្រួលជាមួយក្រុមការងារបច្ចេកទេស និងការធានាដំណើរការងារឲ្យស្របទៅនឹងគោលនយោបាយរបស់ក្រុមប្រឹក្សា។

គ.គោលការណ៍ទូទៅដើម្បីក្លាយជាសមាជិករបស់ UPOV

ដើម្បីក្លាយជាសមាជិកនៃសហភាពសហព័ន្ធអន្តរជាតិការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ (UPOV) គឺបណ្តារដ្ឋ ឬ អង្គការអន្តរជាតិនានា ចាំបាច់ត្រូវមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដូចខាងក្រោម៖

- ការអភិវឌ្ឍវិធានច្បាប់ទាក់ទងនឹងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំដោយអនុលោមតាមអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១
- ការផ្តល់អនុសាសន៍របស់ក្រុមប្រឹក្សានៃ UPOV ចំពោះវិធានច្បាប់ដែលអនុលោមតាមអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១
- ការអនុវត្តអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១
- ការដាក់តម្កល់លិខិតតូបករណ៍នៃការចូលជាសមាជិក
- ការប្រកាសជូនដំណឹងដល់ក្រុមប្រឹក្សាអំពីអ្នកតំណាង និងការផ្លាស់ប្តូរវេនគ្នា
- ការចូលជាធរមាននៃអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១
- របបហិរញ្ញវត្ថុ។

១.ការអភិវឌ្ឍវិធានច្បាប់ទាក់ទងនឹងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំដោយអនុលោមតាមអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១

រដ្ឋ ឬអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាលនានាត្រូវបានគេផ្តល់លទ្ធភាពឲ្យទាក់ទងទៅការិយាល័យ នៃសហភាពអន្តរ-ជាតិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ UPOV នៅដំណាក់កាលដំបូងបង្អស់សម្រាប់ជំនួយក្នុងការអភិវឌ្ឍបណ្តាវិធានច្បាប់

នានាដោយអនុលោមតាមអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១ ដើម្បីក្លាយជាសមាជិករបស់អង្គការ UPOV ។ សេចក្តីណែនាំអំពីការអភិវឌ្ឍនៃបណ្តាវិធានច្បាប់ដោយអនុលោមទៅតាមអនុសញ្ញា UPOV អាចរកបាននៅក្នុងឯកសារដែលមានចំណងជើងថា «សេចក្តីណែនាំសម្រាប់ការរៀបចំច្បាប់ ដោយអនុលោមតាមអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១ (Guidance for the Preparation of Law Based on the 1991 Act of the UPOV Convention) » ដែលឯកសារនេះ មានជាភាសាអង់គ្លេស អារ៉ាប់ ចិន បារាំង អាល្លឺម៉ង់ រុស្ស៊ី និងភាសា អេស្ប៉ាញ។

២.ការផ្តល់អនុសាសន៍របស់ក្រុមប្រឹក្សានៃ UPOV[8]

ឯកសារនៃការវិភាគ និងច្បាប់ទាំងឡាយត្រូវបានគេដាក់បង្ហោះទៅក្នុងគេហទំព័ររបស់ UPOV មុនពេលសម័យប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សា ដែលច្បាប់នោះនឹងត្រូវត្រួតពិនិត្យដើម្បីជួយបណ្តាសមាជិក និងអ្នកសង្កេតការណ៍ចំពោះការពិចារណាទៅលើច្បាប់នោះ។ ស្របពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ដំណាក់កាលនេះ ក៏ជាឱកាសមួយសម្រាប់ការទទួលបាននូវមតិយោបល់នានាពីបណ្តាសមាជិក ក៏ដូចជាអ្នកសង្កេតការនៅមុនការត្រួតពិនិត្យដោយក្រុមប្រឹក្សា។ មតិយោបល់ដែលបានទទួលនឹងត្រូវផ្តល់ទៅឲ្យរដ្ឋ ឬ អង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាលដែលស្នើសុំការត្រួតពិនិត្យច្បាប់ និងទៅសមាជិកទាំងអស់របស់សហភាព។ម្យ៉ាងវិញទៀត មតិយោបល់ដែលបានផ្តល់ ដោយបណ្តាសមាជិក និងអ្នកសង្កេតការណ៍នោះនឹងត្រូវបានបង្ហោះចូល ទៅក្នុងគេហទំព័ររបស់ UPOV ។

៣.ការអនុវត្តអនុសញ្ញា

ក្រោយពេលដែលដាក់តម្កល់លិខិតូបករណ៍នៃការចូលជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញាUPOV ហើយរដ្ឋ ឬ អង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាលត្រូវប្រកាន់ជំហរមួយនៅក្រោមច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួនដោយអនុលោមតាមអនុសញ្ញា UPOV។ ជាពិសេសដើម្បីទទួលបាននូវការការពារលើការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំនោះ អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំត្រូវដាក់ពាក្យស្នើរសុំការការពារដើម្បីទទួលបានសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំដោយអនុលោមតាមអនុសញ្ញា UPOV។ ម្យ៉ាងវិញទៀត រដ្ឋ ឬ អង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាល ត្រូវធានាឲ្យមានវិធានការតាមផ្លូវច្បាប់ដើម្បីធានាការអនុវត្តការការពារសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព។

៤.ការដាក់តម្កល់លិខិតូបករណ៍នៃការចូលជាសមាជិក

ការដាក់តម្កល់លិខិតូបករណ៍នៃការចូលជាសមាជិកតម្រូវឲ្យមានដូចខាងក្រោមៈ

- **លិខិតូបករណ៍នៃការចូលជាសមាជិក**[9]

លិខិតូបករណ៍នៃការចូលជាសមាជិកត្រូវធ្វើឡើងដោយមានការចុះហត្ថលេខារបស់ប្រមុខរដ្ឋ ឬប្រមុខរដ្ឋាភិបាល ឬរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស ឬចំពោះអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាល គឺត្រូវធ្វើឡើងដោយអាជ្ញាធរ ដែលមានសមត្ថភាពសម្រាប់ទំនាក់ទំនងក្រៅប្រទេសរបស់អង្គការ។ លិខិតនេះត្រូវផ្ញើរមកអគ្គលេខាធិការរបស់UPOV។

[8] មាត្រា ៣៤ នៃអនុសញ្ញាUPOV ឆ្នាំ១៩៩១

[9] មាត្រា ៣៤ នៃអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១

➢ **ច្បាប់ដែលគ្រប់គ្រងលើសិទ្ធិរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ[10]**

ច្បាប់ដែលបានអនុម័តរួចហើយ គឺតម្រូវឲ្យមាននៅខណៈពេលនៃការដាក់តម្កល់លិខិតូបករណ៍ក្រោមទិដ្ឋភាព ២យ៉ាងគឺ ៖

- ច្បាប់ដែលអនុម័តហើយដែលទទួលស្គាល់ដោយសេចក្តីសម្រេចវិជ្ជមានរបស់ក្រុមប្រឹក្សា ក្នុងការចូលជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញា UPOV
- សេចក្តីព្រាង ដែលទទួលស្គាល់ដោយសេចក្តីសម្រេចវិជ្ជមានរបស់ក្រុមប្រឹក្សាក្នុងការចូលជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញា UPOV

➢ **សេចក្តីប្រកាសពីចំនួនឯកតានៃការចូលរួមវិភាគទាន[11][12]**

នៅក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងសហភាពសហព័ន្ធមួយនេះ អនុសញ្ញា UPOV តម្រូវឲ្យរដ្ឋ និងអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាលធ្វើការបញ្ជាក់ពីចំនួនឯកតានៃការចូលរួមវិភាគទាននៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសមួយ ដែលផ្ញើទៅអគ្គលេខាធិការរបស់UPOV ។ អនុសញ្ញា UPOV ក៏បានកំណត់ពីចំនួនឯកតានៃវិភាគទាននោះដែរ ដែលឯកតានោះអាចជាចំនួនគត់ ឬ ជាប្រភាគ ដែលចំនួនប្រភាគនោះមិនត្រូវតូចជាង ១/៥ ឡើយ។ តម្លៃមួយឯកតា គឺ៥៣,៦៤១ហ្វ្រង់ស្វីស។

➢ **សេចក្តីប្រកាសពីប្រភេទពូជដំណាំដែលត្រូវការពារ**

លិខិតូបករណ៍នៃការចូលជាសមាជិកត្រូវភ្ជាប់មកជាមួយនឹងសេចក្តីប្រកាសពីប្រភេទពូជដំណាំ ដែលត្រូវការពារផងដែរ។ សេចក្តីប្រកាសទាំងពីរអំពីចំនួនឯកតានៃការចូលរួមវិភាគទាន និងប្រភេទពូជដំណាំដែលត្រូវការពារគឺអាចធ្វើឡើងដោយលិខិតរបស់រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស ឬ លិខិតពីអ្នកតំណាងអចិន្ត្រៃយ៍ ឬ កំណត់លិខិត (Note) ពីបេសកម្មអចិន្ត្រៃយ៍នៅក្នុងទីក្រុង Geneva។

៥. ការប្រកាសជូនដំណឹងដល់ក្រុមប្រឹក្សាអំពីអ្នកតំណាង និងការផ្លាស់ប្តូរវេនគ្នា[13]

សមាជិករបស់UPOV គឺតម្រូវឲ្យសមាជិករបស់ខ្លួនធ្វើការជូនដំណឹងដល់ការិយាល័យរបស់សហព័ន្ធពីឈ្មោះ ឋានៈតួនាទី ព័ត៌មានលម្អិតនានាសម្រាប់ការទំនាក់ទំនងរបស់អ្នកតំណាង និងការផ្លាស់ប្តូរវេនគ្នាប្រចាំក្រុមប្រឹក្សា UPOV។

---

[10] មាត្រា ៣៦ នៃអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១

[11] Declaration on the number of contribution units

[12] មាត្រា ២៩ នៃអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១

[13] មាត្រា ២៩ នៃអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១

៦. ការចូលជាធរមាននៃអនុសញ្ញា UPOV

រដ្ឋ ឬអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាលនឹងក្លាយជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញា UPOV នៅរយៈពេល១ខែក្រោយពីការដាក់តម្កល់លិខិតូបករណ៍នៃការចូលជាសមាជិកប្រកបដោយជោគជ័យ ហើយពេលនោះ រដ្ឋ និងអង្គការអន្តរដ្ឋាភិបាលនោះនឹងត្រូវបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងឋានៈជាសមាជិកយ៉ាងពេញសិទ្ធិមួយរបស់ UPOV។

៧.របបហិរញ្ញវត្ថុ

នៅពេលក្លាយជាសមាជិករបស់អង្គការ UPOV ហើយរដ្ឋ និងអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាលត្រូវមានកាតព្វកិច្ចផ្តល់មូលនិធិទៅមូលនិធិរបស់UPOV ដែលគេហៅថា **មូលនិធិមូលធនការងារ**[14] និងវិភាគទានប្រចាំឆ្នាំលើកទី១របស់ខ្លួននៅក្នុងខែមករា បន្ទាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការចូលជាសមាជិកភាពរបស់UPOV។

កថាខណ្ឌ ២ វេទិកាការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំអាស៊ីបូព៌ា(EAPVP)[15]

វេទិកាការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ (EAPVP Forum) គឺជាអង្គការថ្នាក់តំបន់មួយនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា ដែលដើរតួនាទីជាស្ថាប័នកណ្តាលទទួលខុសត្រូវ លើការជម្រុញការអនុវត្តការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅក្នុងបណ្តាប្រទេសជាសមាជិក។ អង្គការថ្នាក់តំបន់មួយនេះបានបង្កើតប្រព័ន្ធ PVP ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពស្របនឹងអនុសញ្ញា UPOV ក្នុងចំណោមសមាជិកវេទិកាឆ្ពោះទៅរកការសម្រេចសមាជិកភាពរបស់ UPOV ទាំងអស់របស់វេទិកាជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការធ្វើសុខដុមនីយកម្មនិងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ PVP បន្ថែមទៀតនៅក្នុងតំបន់ដើម្បីរួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍកសិកម្មប្រកបដោយចីរភាពនិងការទទួលបានសន្តិសុខស្បៀង ជាពិសេសការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំផងដែរ។ គោលបំណងដ៏ធំរបស់វេទិកាការពារបង្កាត់ពូជដំណាំគឺ ជួយពង្រឹងប្រព័ន្ធ PVP ជាតិឲ្យស្របនឹងអនុសញ្ញា UPOV ដើម្បីលើកទឹកចិត្តការវិនិយោគក្នុងការបង្កាត់ពូជរុក្ខជាតិថ្មី និងចូលរួមចំណែកគាំទ្រដល់សមិទ្ធិផលនៃសមាជិករបស់ UPOV ដើម្បីជួយសម្រួលដល់ការចុះសម្រុងគ្នានៃនីតិវិធីនៃការដាក់ពាក្យនិងការប្រឡងនិងដើម្បីបង្កើនកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ PVP ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងតំបន់។[16]

បច្ចុប្បន្នវេទិកាការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ មានសមាជិកចំនួន ១៣ប្រទេស ដែលរួមមានបណ្តាប្រទេសអាស៊ានទាំង ១០ ដែលរួមមាន ប្រទេសប្រ៊ុយណេ កម្ពុជា ឥណ្ឌូណេស៊ី ឡាវ ម៉ាឡេស៊ី មីយ៉ាន់មា ថៃ ហ្វីលីពីន សឹង្ហបុរី និងប្រទេសវៀតណាម រួមទាំងបណ្តាប្រទេសដែលមានកម្លាំងសេដ្ឋកិច្ចខ្លាំងក្លា ៣ទៀតនៅអាស៊ី គឺប្រទេសជប៉ុន ប្រទេសចិន នឹងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងផងដែរ។ ជារៀងរាល់ឆ្នាំ វេទិកានេះតែងតែប្រារព្ធធ្វើឡើងនូវកិច្ចប្រជុំប្រចាំឆ្នាំរបស់ខ្លួនដើម្បីពិភាក្សាលើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងបណ្តាសមាជិកទាំងអស់ សកម្មភាពនៃការធ្វើឲ្យទៅ

[14] Working Capital Fund

[15] http://eapvp.org/about/ (កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

[16] http://eapvp.org/(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

ជាប្រព័ន្ធតែមួយនៃការការពារពូជដំណាំ និងការអភិវឌ្ឍថ្មីៗលើប្រព័ន្ធនៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនៅបណ្តាប្រទេសជាសមាជិក និងប្រទេសដទៃទៀត។ វេទិកានេះ ធ្លាប់បានរៀបចំកិច្ចប្រជុំប្រចាំឆ្នាំរបស់ខ្លួនចំនួន ១២លើក រួមមកហើយ ស្របពេលនោះដែលប្រទេសកម្ពុជាមានកិត្តិយសធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះក្នុងកិច្ចប្រជុំលើកទី៥ ដែលប្រារព្ធធ្វើឡើងនៅរាជធានីភ្នំពេញ នាថ្ងៃទី២៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២ ចំណែកឯ កិច្ចប្រជុំលើកទី១២ ដែលបានប្រារព្ធធ្វើឡើងនៅទីក្រុងប៉េកាំងប្រទេសចិន នាថ្ងៃពុធទី ២៤ ខែមេសាឆ្នាំ ២០១៩ នៅឯសណ្ឋាគារក្រអូបហាយលីងក្រុងប៉េកាំងប្រទេសចិន។

កថាខណ្ឌ ៣ អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក (WIPO)

ក.ប្រវត្តិនៃអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក[17]

អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក World Intellectual Property Organization ឬ ហៅកាត់ថា WIPO គឺជាភ្នាក់ងារជំនាញមួយនៃបណ្តាញ ប្រព័ន្ធអង្គការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។ អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអនុសញ្ញាទីក្រុង Stockholm ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៦៧ ហើយចូលជាធរមាននៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧០។ ត្រឡប់ក្រោយទៅកាន់ប្រវត្តិដើមរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកនៅឆ្នាំ១៨៨៣ និងឆ្នាំ១៨៨៦ ជាការទទួលយកនូវអនុសញ្ញាទីក្រុងប៉ារីស និងអនុសញ្ញាទីក្រុងប៊ែន Berne។ អនុសញ្ញាទាំងពីរនេះបានផ្តល់នូវការបង្កើតឡើងនូវអគ្គលេខាធិការដ្ឋានអន្តរជាតិមួយ ហើយត្រូវបានជំនួសដោយក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋាភិបាលសហព័ន្ធរបស់ប្រទេសស្វីស។ លេខាធិការដ្ឋានពីរត្រូវបានគេបង្កើតឡើងមួយសម្រាប់ទទួលខុសត្រូវផ្នែកកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម និងមួយទៀតសម្រាប់សិទ្ធិអ្នកនិពន្ធ ដើម្បីដំណើរការកិច្ចការរដ្ឋបាលនៃអនុសញ្ញាទាំងពីរខាងលើ ប៉ុន្តែក្រោយមកនៅឆ្នាំ១៨៩៣ លេខាធិការដ្ឋានទាំងពីរក៏បានរួមបញ្ចូលគ្នា។ មុននឹងក្លាយទៅជាអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកស្ថាប័ននេះមានឈ្មោះថា ការិយាល័យរួមអន្តរជាតិសម្រាប់ការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា BIRPI ដែលជាពាក្យកាត់ជាភាសាបារាំងនិងអង់គ្លេសគឺ United International Bureaux for the Protection of Intellectual Property ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៦០ BIRPI ត្រូវបានផ្លាស់ពីទីក្រុង Berne ទៅទីក្រុងGeneva។

នៅឆ្នាំ១៩៦៧ សន្និសិទការទូតមួយត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើងនៅទីក្រុង Stockholm ជាពេលដែលអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយរាល់កិច្ចការគ្រប់គ្រងផ្នែករដ្ឋបាល និងបទបញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញាពហុភាគីទាំងឡាយណាដែលនៅជាធរមាន ធ្លាប់ស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ BIRPI ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរនិងធ្វើការកែប្រែ។ អង្គការអន្តរជាតិភាគច្រើន ដែលជាទីភ្នាក់ងារជំនាញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ គឺពុំមានវត្តមានទេក្រោយពីសង្គ្រាមលោកលើកទី១ត្រូវបានបញ្ចប់។ ប៉ុន្តែក៏មានអង្គការ អន្តរជាតិមួយចំនួននៅរស់រានមានជីវិតផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ BIRPI ជាអង្គការពហុជាតិមួយដែលទទួលបន្ទុកផ្នែកកម្មសិទ្ធិបញ្ញាតាំងពីមុនសង្គ្រាមលោក

[17] https://www.wipo.int/about-wipo/en/ (កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

បន្ទាប់មកអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក ជាអ្នកស្នងមរតកពីការិយាល័យរួមអន្តរជាតិសម្រាប់ការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា BIRPI។

អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក បានក្លាយជាទីភ្នាក់ងារជំនាញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ តាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងចុះនៅថ្ងៃទី១៧ខែធ្នូឆ្នាំ១៩៧៤។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ស្ថាប័ននេះមានរដ្ឋជាសមាជិកចំនួន ១៨១ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៤ មានរដ្ឋជាសមាជិកចំនួន ១៨៧ ហើយគិតត្រឹមថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០ មានសមាជិកចំនួន ១៩៣ ដែល១៩០ជាសមាជិករបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។[18]

អង្គការពិសេសនីមួយៗមានសមាជិកផ្ទាល់របស់គេរៀងៗខ្លួន រដ្ឋជាសមាជិកទាំងអស់នៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ត្រូវបានផ្តល់សិទ្ធិឲ្យដើម្បីក្លាយជាសមាជិកទាំងអស់របស់ភ្នាក់ងារពិសេស ប៉ុន្តែមិនមែនសមាជិកទាំងអស់នៃអង្គការសហប្រជាជាតិដែលជាសមាជិកទាំងអស់នៃភ្នាក់ងារពិសេសនោះទេ។ រដ្ឋនីមួយៗជាអ្នកសម្រេចចិត្តថា ពួកគេចង់ចូល ឬមិនចង់ចូលជាសមាជិកនៃអង្គការពិសេសណាមួយ។ អង្គការពិសេសនីមួយៗមានធម្មនុញ្ញរបស់ខ្លួនរៀងៗខ្លួន រចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រងផ្ទាល់ ការជ្រើសរើសអ្នកគ្រប់គ្រងចំណូលចំណាយផ្ទាល់ ព្រមទាំងកម្មវិធីនយោបាយ និងសកម្មភាពផ្ទាល់រៀងៗខ្លួនដែរ។

ខ. គោលបំណង និងសកម្មភាពរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក WIPO

បេសកម្មរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក គឺជួយលើកស្ទួយតាមរយៈការ បង្កើតកិច្ចសហប្រតិបត្តិការណ៍ជាអន្តរជាតិផ្សព្វផ្សាយប្រើប្រាស់ និងជាពិសេសការការពារនូវស្នាដៃលើចេញពីសកម្មភាពបញ្ញារបស់មនុស្ស ដើម្បីសេចក្តីរីកចម្រើនជឿនលឿនផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌ និងសង្គមរបស់មនុស្សជាតិ។[19] ប្រសិទ្ធិភាពរបស់វាគឺ ការបែងចែកនូវតុល្យភាពរវាងការជម្រុញលើកទឹកចិត្តដល់សកម្មភាព នៃការផលិតជាលក្ខណៈពិភពលោកតាមរយៈប្រសិទ្ធិភាពនៃការការពារសិទ្ធិសីលធម៌ និងផលប្រយោជន៍នៃសម្ភារៈរបស់អ្នកបង្កើតនៅលើ ស្នាដៃរបស់ខ្លួន និងការទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចសង្គម និងផលប្រយោជន៍ផ្នែកវប្បធម៌ដូចជាការបង្កើតជាលក្ខណៈពិភពលោក។

ឧទាហរណ៍ដ៏លេចធ្លោមួយរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក គឺការចុះបញ្ជីស្នាដៃដែលជាកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ហើយគេសង្កេតឃើញថាវាមានការកើនឡើងជាលំដាប់នៃការប្រើប្រាស់សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិក្នុងវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដែលជាមធ្យោបាយដ៏ងាយស្រួលក្នុងការអនុវត្ត ពោលគឺការអនុវត្តនូវនីតិវិធីតែមួយក្នុងការដាក់ពាក្យសុំចុះបញ្ជី ប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្ម ម៉ាក និងគំនូរឧស្សាហកម្ម។ ការចុះបញ្ជីមានអានុភាពនៅគ្រប់ប្រទេសដែលជាសមាជិកនៃសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ដូចជាសន្ធិសញ្ញាសហប្រតិបត្តិការប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្ម (Paten-

[18] https://www.wipo.int/about-wipo/en/(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

[19] ឯកសារបង្រៀនរបស់សាស្ត្រាចារ្យ **ឃឹម គីរី "កម្មសិទ្ធិបញ្ញា" ឆ្នាំ២០០៩**

Cooperation Treaty (PCT)) កិច្ចព្រមព្រៀងនិងពិធីសារក្រុងម៉ាទ្រីឌ (Madrid Agreement and Madrid Protocol) និងកិច្ចព្រមព្រៀងក្រុងឡាអេ (Hague Agreement)។ ហើយតាមរយៈសន្ធិសញ្ញាសហប្រតិបត្តិការប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្ម (PCT) នៅក្នុងឆ្នាំ២០០០ មានការចុះបញ្ជីចំនួន ៩០៩៤៨ ប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្ម នៅឆ្នាំ២០០៤ មានចំនួន១លាន នៅឆ្នាំ២០១១មានចំនួន២លាន និងគិតត្រឹមថ្ងៃទី០២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៧ មានពាក្យសុំចុះបញ្ជីប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្មចំនួន៣លាន។

អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក ធ្វើសហប្រតិបត្តិការសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍ជាអន្តរជាតិនិងជាដៃគូយ៉ាងជិតស្និតជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាល អង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាល ដែលរាប់បញ្ចូលទាំងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង WIPO និង WTO ដោយជួយប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ដែលជាសមាជិកទាំងអស់ក្នុងការអនុវត្តនូវកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីទិដ្ឋភាពាណិជ្ជកម្មទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា (Agreement on Trade Related Aspect of Intellectual Property (TRIPS))។ អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក ក៏ជួយធ្វើការដោះស្រាយវិវាទរវាងបុគ្គលឯកជន និងក្រុមហ៊ុនតាមរយៈនៃការប្រើប្រាស់នូវយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ដូចជា មជ្ឍត្តកម្មនិងសន្ទានកម្មរបស់ខ្លួន ហើយក៏បានជួយដោះស្រាយបញ្ហា ដែលទាក់ទងទៅនឹងការប្រើប្រាស់នូវ Domain Name នៅក្នុងប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណេតផងដែរ លើសពីនេះទៅទៀត អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកបានធ្វើការបកស្រាយពន្យល់អំពី កម្ម-សិទ្ធិបញ្ញា ដែលវាត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាផ្នែកមួយនៃជីវិតប្រចាំថ្ងៃរបស់មនុស្ស ស្ថាប័ននេះក៏បានចូលរួមយ៉ាងសកម្មជាមួយរដ្ឋដែលជាសមាជិកនៅក្នុងវិស័យជាច្រើនដូចជា ច្បាប់ ឧស្សាហកម្ម វប្បធម៌ រួមទាំងផ្នែកផ្សេងៗទៀត រាប់បញ្ចូលទាំងការធ្វើសហប្រតិបត្តិការជាមួយសង្គមស៊ីវិល អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល សហគ្រាសធនតូច និងប្រជាកសិករ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាសុខភាពសាធារណៈ ការបង្កើតថ្មី ក៏ដូចជាដើម្បីផលប្រយោជន៍ដល់សាធារណៈជនទូទៅផងដែរ

អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក ដើរតួរនាទីយ៉ាងសំខាន់ៗ មួយចំនួនដូចជា៖[20]

- ផ្តល់នូវសេវាកម្មសម្រាប់ការអនុវត្តជាអន្តរជាតិនូវសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម
- ធ្វើឲ្យមានការរីកចម្រើនក្នុងការរៀបចំតាក់តែងច្បាប់ និងនីតិវិធីផ្សេងៗ ដែលទាក់ទងនឹងច្បាប់កម្មសិទ្ធិបញ្ញាជាតិនៃរដ្ឋជាសមាជិក
- ផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មានក្នុងវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញា
- ផ្តល់ជាជំនួយបច្ចេកទេសខាងផ្នែកច្បាប់ និងសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍
- សម្របសម្រួល និងជួយដោះស្រាយនូវវិវាទកម្មសិទ្ធិបញ្ញា

[20] ឯកសារបង្រៀនរបស់សាស្រ្តចារ្យ **ឃឹម គីរី "កម្មសិទ្ធិបញ្ញា" ឆ្នាំ២០០៩**

- ជាភ្នាក់ងារត្រួតពិនិត្យខាងផ្នែកព័ត៌មានវិទ្យា ព្រមទាំងជាឧបករណ៍សម្រាប់ការរក្សាទុកការចូលរួម និង ប្រើប្រាស់នូវព័ត៌មានដែលមានតម្លៃខាងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា។

គ.រចនាសម្ព័ន្ធរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក

ធម្មនុញ្ញដែលជាឯកសារមូលដ្ឋានរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកគឺ អនុសញ្ញាដែលចុះហត្ថលេខានៅទីក្រុង Stockholm ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៧។ នៅក្នុងការរៀបចំរបស់ស្ថាប័ននេះដែលអនុលោមតាមអនុសញ្ញាស្តីពីការបង្កើតឲ្យមានអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកឆ្នាំ១៩៦៧ បានបែងចែកនូវរចនាសម្ព័ន្ធជា ៤ ដែលក្នុងនោះមាន មហាសន្និបាត (General Assembly) សន្និសិទ (Conference) គណៈកម្មាការសម្របសម្រួល (Coordination Committee) និងការិយាល័យអន្តរជាតិ ឬ លេខាធិការដ្ឋានរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក (International Bureau of WIPO/ Secretariat) ។[21]

១.មហាសន្និបាត (General Assembly)

មហាសន្និបាត គឺជាស្ថាប័នកំពូលរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកក្នុងចំណោមស្ថាប័នដ៏ទៃទៀត។ មហាសន្និបាតធ្វើការប្រជុំរៀងរាល់ ២ឆ្នាំម្តង តាមការកោះអញ្ជើញរបស់អគ្គនាយករបស់ការិយាល័យអន្តរជាតិដែលការប្រជុំរបៀបនេះហៅថា សម័យប្រជុំសាមញ្ញ។ តែស្ថាប័ននេះក៏អាចធ្វើការប្រជុំជាវិសាមញ្ញបានដែរ តាមរយៈការកោះប្រជុំពីសំណាក់អគ្គនាយក ឬតាមសំណើរពីសមាជិក ១ភាគ៤នៃសមាជិកសន្និបាត ឬតាមរយៈសំណើរជាផ្លូវការរបស់គណៈកម្មាការសម្របសម្រួល។

មហាសន្និបាតនេះក៏មានសិទ្ធិធ្វើការពិចារណា និងផ្តល់ការយល់ព្រមទៅលើរបាយការណ៍របស់អង្គការទាក់ទងនឹង អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក។ លើសពីនេះទៅទៀត មហាសន្និបាត ក៏មានអំណាចក្នុងការអនុម័ត បទបញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងនឹង ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក និងអនុម័តទៅលើថវិកាចំណាយរួមសម្រាប់រយៈពេល ២ឆ្នាំម្តងសម្រាប់សហគមន៍នានារបស់ ស្ថាប័ន។ ម្យ៉ាងវិញទៀត មហាសន្និបាតជាអ្នកអនុម័តរាល់វិធាន ដែលស្នើរឡើងដោយអគ្គនាយករបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក ពាក់ព័ន្ធនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិនានា ដែលទាក់ទងនឹងការជម្រុញការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងជាអ្នកកំណត់ភាសាសម្រាប់ធ្វើការរបស់អគ្គ-លេខាធិការដ្ឋាន និងការពិចារណាក្នុងការអនុវត្តជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិ ហើយក៏ជាអ្នកកំណត់ថារដ្ឋណាមួយមិនមែនជាសមាជិក និងអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាល និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដើម្បីចូលរួមក្នុងការប្រជុំធ្វើជាអ្នកសង្កេតការ។ សមាជិរបស់មហាសន្និបាត គឺជារដ្ឋដែលជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញានានាដែលជាកើតឡើងពីមហាស-ន្និបាតផ្ទាល់។ រដ្ឋាភិបាលនៃរដ្ឋសមាជិកនីមួយៗត្រូវជ្រើសរើស គណៈប្រតិភូមួយរូបដែលជំនួយដោយគណៈប្រតិភូជាច្រើនរូប អ្នកប្រឹក្សាជាច្រើនរូប និងអ្នកជំនាញការជាច្រើនរូប។ រាល់ការចំណាយរបស់គណៈប្រតិភូ គឺជាបន្ទុក

[21] https://www.wipo.int/about-wipo/en/(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

របស់រដ្ឋាភិបាល ដែលជាអ្នកតែងតាំងគណៈប្រតិភូនោះ។ រដ្ឋនីមួយៗដែលជាសមាជិកមួយ ឬ ច្រើនរបស់សហគមន៍ណាមួយត្រូវមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតមួយសម្លេងនៅក្នុងមហាសន្និបាតដូចគ្នា។ ចំនួនកូរ៉ុមរបស់មហាសន្និបាតគឺជាចំនួនពាក់កណ្ដាលនៃមហាសន្និបាត។

ក្នុងករណីដែលខុសពីបទប្បញ្ញត្តិនេះ ប្រសិនបើការប្រជុំរបស់រដ្ឋជាសមាជិក ដែលចូលរួមមានចំនួនតិចជាងពាក់កណ្ដាល ប៉ុន្តែស្មើ ឬ ច្រើនជាងមួយភាគបីនៃរដ្ឋសមាជិកទាំងអស់ក្នុងមហាសន្និបាត មហាសន្និបាតអាចធ្វើសេចក្ដីសម្រេចបាន ប៉ុន្តែធ្វើបានតែសេចក្ដីសម្រេចណា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងនីតិវិធីផ្ទាល់តែប៉ុណ្ណោះ។ សេចក្ដីសម្រេចនោះនឹងមានអានុភាពត្រឹមតែលក្ខខណ្ឌដែលត្រូវបំពេញតែប៉ុណ្ណោះ។

នៅពេលដែលមានរដ្ឋណាមួយអវត្តមានមិនបានចូលរួមប្រជុំ ការិយាល័យអន្តរជាតិនឹងធ្វើការទំនាក់ទំនង ហើយហៅពួកគេឲ្យមកសរសេរបញ្ជាក់នូវសន្លឹកឆ្នោតរបស់ពួកគេ ឬអនុប្បវាទក្នុងរយៈពេល ៣ខែ គិតពីថ្ងៃដែលបានធ្វើទំនាក់ទំនង។ ប្រសិនបើរយៈពេលនេះបានផុតកំណត់ រដ្ឋដែលបានបញ្ជាក់សម្លងឆ្នោតរបស់ពួកគេនិងអនុប្បវាទសម្រេចថាចំនួននៃរដ្ឋខ្វះការសម្រេចចំពោះកូរ៉ុមនូវការប្រជុំ។ ដូច្នេះ ការសម្រេចនេះនឹងមានអានុភាពដូច ដែលបានផ្ដល់ឲ្យដូចជាលក្ខខណ្ឌភាគច្រើន។

ការប្រជុំសាមញ្ញរបស់មហាសន្និបាត ត្រូវបានធ្វើឡើង ២ដង ក្នុងរយៈពេលមួយឆ្នាំតាមការកោះប្រជុំរបស់ប្រធាន។ ចំណែកការប្រជុំវិសាមញ្ញវិញអាចធ្វើឡើងបានគ្រប់គ្រងពេល អាស្រ័យតាមការកោះប្រជុំរបស់ប្រធានដោយមានសំណើពីគណៈកម្មាការសម្របសម្រួល ឬសំណើពីរដ្ឋជាសមាជិកនៃមហាសន្និបាតចំនួនមួយភាគបួន។ ការប្រជុំនេះនឹងប្រព្រឹត្តទៅនៅស្នាក់ការរបស់អង្គការនេះ។ រដ្ឋដែលជាសមាជិកនៅក្នុងអនុសញ្ញានេះ ហើយដែលមិនមែនជាសមាជិករបស់សហគមន៍ណាមួយ អាចចូលរួមក្នុងមហាសន្និបាតក្នុងនាមជាអ្នកសង្កេតការបាន។

២.សន្និសិទ (Conference)

សន្និសិទរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញា គឺបង្កើតឡើងដោយរដ្ឋជាសមាជិកទាំងអស់នៃអង្គការនេះ។ ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្ដែង សន្និសិទកម្រនឹងជួបប្រជុំដាច់ចេញពីមហាសន្និបាតណាស់។ ការជួបប្រជុំនោះ គឺធ្វើឡើងក្នុងពេលតែមួយដូចគ្នាក្នុងបន្ទប់តែមួយដូចមហាសន្និបាតដែរ ហើយការសម្ដែងចេញនូវលក្ខណៈខុសគ្នាក្នុងដំណើរការនោះ គឺអធិតេយ្យប្រធាននៃអង្គប្រជុំ។ នៅពេលមានសន្និសិទត្រូវមានសមាសភាព រដ្ឋជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញា WIPO ទោះបីជាមិនមែនជាសមាជិកនៃអង្គការនេះក៏ដោយ។ រដ្ឋាភិបាលនៃរដ្ឋនីមួយៗត្រូវតំណាងដោយគណៈប្រតិភូមួយរូប ដែលត្រូវជំនួយដោយគណៈប្រតិភូជំនួសម្នាក់ ទីប្រឹក្សា និងអ្នកជំនាញការជាច្រើនរូប ដែលការចំណាយសម្រាប់គណៈប្រតិភូជាបន្ទុករបស់រដ្ឋាភិបាលដែលជាអ្នកតែងតាំង។

សន្និសិទនឹងពិភាក្សាអំពីបញ្ហាដូចខាងក្រោមៈ[22]

[22] https://www.wipo.int/about-wipo/en/d1(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

- ពិភាក្សារាល់បញ្ហាទូទៅពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ក្នុងបរិបទកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងការអនុម័តរាល់បទបញ្ជា នានាទាក់ទងនឹងបញ្ហាកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងពិនិត្យនូវរាល់សមត្ថកិច្ច និងស្វ័យភាពរបស់អង្គការ។
- អនុម័តថវិកា ២ឆ្នាំ របស់សន្និសិទ។
- កំណត់នូវការចំណាយរបស់សន្និសិទនិងបង្កើតវិធីជំនួយការបច្ចេកទេសច្បាប់។
- ធ្វើវិសោធនកម្មនូវអនុសញ្ញានេះដូចដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១៧ នៃអនុសញ្ញានេះ។
- ជាអ្នកកំណត់ថា តើរដ្ឋណាមួយជាសមាជិកនៃអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក ហើយអង្គការអន្តររដ្ឋា-ភិបាលណាមួយ និងអង្គការអន្តរជាតិមិនមែនរដ្ឋាភិបាលណាមួយដែលត្រូវចូលរួមប្រជុំក្នុងនាមជាអ្នកសង្កេតការ។
- អនុវត្តនូវតួនាទីដែលផ្តល់ឲ្យដោយអនុសញ្ញាបង្កើតអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក។
- សមាជិកម្នាក់ៗ មានសំលេងតែមួយប៉ុណ្ណោះក្នុងសន្និសិទនៅពេលធ្វើការបោះឆ្នោតបញ្ចេញមតិ។ ចំនួនកូរ៉ុមសម្រាប់ការប្រជុំរបស់សន្និសិទ គឺត្រូវចំនួនមួយភាគបី(១/៣)នៃរដ្ឋសមាជិកទាំងអស់។
- សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គសន្និសិទ ត្រូវយកតាមសំលេងភាគច្រើនពីរភាគបីនៃសំលេងបោះឆ្នោត។ ការ-ខកខានមិនត្រូវបានចាត់ទុកជាការបោះឆ្នោតទេ។ គណៈប្រតិភូអាចត្រូវបានបោះឆ្នោតក្នុងនាមរដ្ឋនីមួយៗ។
- ការប្រជុំរបស់សន្និសិទនឹងប្រព្រឹត្តទៅជាសាមញ្ញតាមការកោះប្រជុំរបស់ប្រធានក្នុងពេលវេលា និងទីកន្លែងដូចគ្នានឹងមហាសន្និបាតដែរ។ សន្និសិទនឹងធ្វើការប្រជុំសាមញ្ញ តាមការកោះប្រជុំរបស់ប្រធាន នៅពេលដែលមានសំលេងភាគច្រើនពីរដ្ឋសមាជិកទាមទារ។ ការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់សន្នសិទត្រូវទៅតាមបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង។

៣.គណៈកម្មាការសម្របសម្រួល (Coordination Committee)

សមាសភាពគណៈកម្មាការសម្របសម្រួលរួមមាន រដ្ឋជាសមាជិកទាំងអស់នៃអនុសញ្ញាបង្កើតអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាដែលជាសមាជិកទាំងអស់នៃគណៈកម្មាធិការប្រតិបត្តិនៃសន្និសញ្ញាទីក្រុងប៉ារីស ឬ គណៈកម្មាធិ-ការប្រតិបត្តិនៃសន្និសញ្ញាទីក្រុងប៉ារីស ឬ គណៈកម្មាធិការប្រតិបត្តិនៃសន្និសញ្ញាទីក្រុង Berne។

តួនាទីរបស់គណៈកម្មាការសម្របសម្រួលមានដូចតទៅ៖

- ផ្តល់យោបល់ដល់មហាសន្និបាត សន្និសិទ និងអគ្គនាយកនៅលើការងាររដ្ឋបាល ហិរញ្ញវត្ថុ និងបញ្ហាផលប្រយោជន៍ទូទៅមួយ ឬច្រើនដល់សហភាពអង្គការផ្សេងៗទៀត ជាពិសេស ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាការចំណាយថវិកាជាទូទៅ។
- រៀបចំសេចក្តីព្រាងនៃរបៀបវារៈរបស់មហាសន្និបាត
- រៀបចំសេចក្តីព្រាងនៃរបៀបវារៈនិងសេចក្តីព្រាងកម្មវិធី និងថវិការបស់សន្នសិទ

- នៅពេលដែលអណត្តិរបស់អគ្គនាយកត្រូវបានបញ្ចប់ ឬនៅពេលដែលមានការជ្រើសរើសមុខនាទីក្នុងនាមជាអគ្គនាយក ការតែងតាំងបេក្ខជនសម្រាប់តំណាងនេះដោយមហាសន្និបាត ប្រសិនបើមហាសន្និបាតមិនបានតែងតាំងតំណែងនេះបាន គណៈកម្មាការសម្របសម្រួលនឹងតែងតាំងនូវបេក្ខជនផ្សេងទៀត។ នីតិវិធីនេះនឹងផ្ញើរហូតដល់បុគ្គល ដែលត្រូវតែងតាំងត្រូវបានតែងតាំងដោយមហាសន្និបាត។
- អនុវត្តមុខងារដែលបានកំណត់ដោយអនុសញ្ញាបង្កើតអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញា។

គណៈកម្មាការសម្របសម្រួល នឹងធ្វើការប្រជុំសាមញ្ញជារៀងរាល់ឆ្នាំតាមការកោះប្រជុំរបស់អគ្គនាយករួមទាំងគំនិតផ្តួចផ្តើមផ្ទាល់របស់គាត់ផងដែរ។ ការប្រជុំនឹងប្រព្រឹត្តិទៅនៅស្នាក់ការរបស់អង្គការ។ គណៈកម្មាការសម្របសម្រួលនឹងធ្វើការប្រជុំវិសាមញ្ញតាមការកោះប្រជុំរបស់ប្រធានដោយផ្ទាល់ ឬ តាមសំណើររបស់ប្រធានប្រជុំឬតាមសំណើរ របស់រដ្ឋសមាជិកមួយភាគបួននៃសមាជិកទាំងអស់។

ចំនួនកូរ៉ុមសម្រាប់ការប្រជុំរបស់គណៈកម្មាការសម្របសម្រួលមានចំនួន មួយភាគបួននៃសមាជិកទាំងអស់។ ការបោះឆ្នោត និងការផ្តល់យោបល់របស់គណៈកម្មាការ សម្របសម្រួលត្រូវធ្វើឡើងតាមសំលេងភាគច្រើនធម្មតានៃការបោះឆ្នោត។ ប្រសិនបើសំលេងភាគច្រើនធម្មតាត្រូវបានអនុម័ត សមាជិកនីមួយៗអាចចាប់ផ្តើមក្រោយពីបោះឆ្នោតនូវសំណើបោះឆ្នោតជាពិសេសដែលអាចធ្វើឡើងតាមរបៀបពីរយ៉ាងគឺ បែងចែកបញ្ជីបោះឆ្នោតជាពីរដែលមួយមានឈ្មោះរបស់រដ្ឋជាសមាជិករបស់គណៈកម្មាការប្រតិបត្តិនៃ សហភាពទីក្រុងប៉ារីស និងបញ្ជីមួយទៀតដែលមានឈ្មោះរបស់រដ្ឋសមាជិកនៃគណៈកម្មាការប្រតិបត្តិនៃសន្និសញ្ញាទីក្រុង Berne។ សន្លឹកឆ្នោតជំទាស់របស់រដ្ឋនីមួយៗត្រូវសរសេរនៅលើសន្លឹកឆ្នោតដែលបានបោះរួច។V រដ្ឋដទៃមិនមែនជាសមាជិកនៃគណៈកម្មាការសម្របសម្រួលអាចត្រូវបានចូលរួមពិភាក្សាបាន តែគ្មានសិទ្ធិបោះឆ្នោតទេ។

៤.ការិយាល័យអន្តរជាតិឬអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន (International Bureau or Secretariat)

ការិយាល័យអន្តរជាតិ គឺជាអគ្គលេខាធិការដ្ឋាននៃអង្គការនេះ។ ការិយាល័យនេះដឹកនាំដោយអគ្គលេខាមួយរូប និងជំនួយដោយអគ្គលេខាម្នាក់ជាជំនួយការ។ អគ្គនាយកត្រូវតែងតាំងជាអចិន្ត្រៃយ៍ ដែលមិនមានរយៈពេលតិចជាង ៦ឆ្នាំ ហើយអាចត្រូវបានតែងតាំងសារថ្មីតាមរយៈមហាសន្និបាត។ អគ្គនាយកគឺជាប្រធានប្រតិបត្តិនៃអង្គការនេះដែលនៅក្នុងនោះគាត់ជា៖

- អ្នកតំណាងឲ្យអង្គការ
- រាយការណ៍ និងអនុលោមតាមការណែនាំរបស់មហាសន្និបាតទាំងកិច្ចការខាងក្នុង និងខាងក្រៅរបស់អង្គការ
- រៀបចំសេចក្តីព្រាងកម្មវិធី ថវិកា និងរាយការណ៍នូវសកម្មភាពជាច្រើន។
- បញ្ជូនកម្មវិធីទាំងអស់នេះទៅរដ្ឋាភិបាលដែលមានចំណាប់អារម្មណ៍នឹងការចំណាយរបស់អង្គការ
- តែងតាំងបុគ្គលិកដែលសំខាន់ៗសម្រាប់ប្រសិទ្ធិភាពការងាររបស់ការិយាល័យអន្តរជាតិ។

ថវិការបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាត្រូវបានបែងចែកជាពីរផ្នែក គឺថវិកាសម្រាប់ការចំណាយទូទៅរបស់សហគមន៍ និងការចំណាយរបស់សន្និសីទ។

កថាខណ្ឌ ៤ អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក (WTO)[23]

អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក (WTO) គឺជាអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាលមួយដែលធ្វើនិយ័តកម្មពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ។ អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកត្រូវបានរៀបចំជាផ្លូវការនៅថ្ងៃទី ១ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៩៥ ដោយមានប្រទេសចំនួន ១២៣ ចុះហត្ថលេខាលើការចូលជាសមាជិក ដែលស្ថិតនៅក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀង Marrakesh ដែលជាជំនួយកិច្ចព្រមព្រៀងទូទៅលើពន្ធគយ និងពាណិជ្ជកម្ម (General Agreement on Tariffs and Trade (GATT))។ អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកទាក់ទងនឹងបទប្បញ្ញត្តិពាណិជ្ជកម្មរវាងប្រទេសជាសមាជិកដោយផ្តល់ក្របខ័ណ្ឌសម្រាប់ការចចារកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មនិងផ្តល់នូវដំណើរការដោះស្រាយវិវាទ ដែលមានគោលបំណងបង្ខំឱ្យដៃគូទាំងអស់គោរពតាមកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក។ បញ្ហាភាគច្រើនដែលអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកផ្តោតលើការទាញយកពីការចចារពាណិជ្ជកម្មមុន។

ការចរចានាពេលបច្ចុប្បន្នក្រោមយុត្តាធិការរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកត្រូវបានគេ ហៅថា ដូហា (Doha Round) ដែលត្រូវបានចាប់ផ្តើមនៅក្នុងឆ្នាំ ២០០១ ដោយផ្តោតសំខាន់លើបណ្តាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍។ កិច្ចព្រមព្រៀងសម្របសម្រួលពាណិជ្ជកម្មគឺ បាលី (Bali Package) ត្រូវបានបញ្ចប់នៅខែធ្នូឆ្នាំ ២០១៣។ នេះគឺជាកិច្ចព្រមព្រៀងដ៏ទូលំទូលាយដំបូងគេបង្អស់នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គការ។[24]

លោក Roverto Azevedo គឺជាអគ្គនាយកបច្ចុប្បន្ន ក៏ជាអគ្គនាយកទី ៦ របស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក។ បច្ចុប្បន្នមានប្រទេសជាសមាជិកចំនួន ១៦៣ ប្រទេស ដែលរួមទាំងបណ្តាប្រទេសដែលមានកម្លាំងសេដ្ឋកិច្ចធំៗក្នុងពិភពលោក ដូចជាសហរដ្ឋអាមេរិច ប្រទេសចិន ជប៉ុនជាដើម ព្រមទាំងបណ្តាប្រទេសជាសមាជិកអាស៊ានទាំងអស់សុទ្ធតែជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក លើកលែងតែ សាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យឡាវ តែប៉ុណ្ណោះ។ អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកមានមូលដ្ឋាននៅទីក្រុងហ្សឺណែវប្រទេសស្វីស។ ប្រទេសកម្ពុជាក៏បានក្លាយជាសមាជិកទី ១៤៨ របស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក នៅថ្ងៃទី១៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ ក្រោយពីការផ្តល់សច្ចាប័នរបស់រដ្ឋសភាជាតិកម្ពុជា ។

អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកមានតួនាទីសំខាន់ៗដូចជា៖

- បង្កើតឲ្យមានវិធានពាណិជ្ជកម្ម សម្រាប់គ្រប់គ្រងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិនៃពាណិជ្ជកម្មលើទំនិញ និងពាណិជ្ជកម្មលើសេវាកម្ម។ វិធាននេះបានបញ្ចូលនូវបញ្ហាជាច្រើនដែលទាក់ទងទៅនឹង ការធ្វើ

[23] WTO: World Trade Organization

[24] https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

ពាណិជ្ជកម្ម ឬ បញ្ហាដែលមានឥទ្ធិពលជាដុំកំភួនដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម។ ឧទាហរណ៍ វិធានខ្លះបាន កំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីរបៀបវាយ តម្លៃលើទំនិញនាំចូលដែលត្រូវអនុវត្តដោយមន្ត្រីគយដើម្បីឈាន ដល់ការយកពន្ធលើការនាំចូល ឬវិធាន ដែលកំណត់អំពីរបៀបដែលត្រូវអនុវត្តលើស្តង់ដាសុវត្ថិភាព និងលទ្ធ-ភាពប៉ះពាល់ដល់សុខភាពនៃទំនិញនាំចូលការផ្តល់ការការពារចំពោះកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និង ពីរបៀបរៀបចំធ្វើ ពាណិជ្ជកម្ម។

- ផ្តល់នូវមធ្យោបាយសម្រាប់ដោះស្រាយជម្លោះពាណិជ្ជកម្មរវាងប្រទេសជាសមាជិកដែលកើតចេញពីការ មិនគោរពកិច្ចព្រមព្រៀង។ ដោយសារភាពស្មុគស្មាញនៃកិច្ចព្រមព្រៀង ពេលខ្លះមានការមិនឯកភាពគ្នា លើការបកស្រាយវិធាននានារវាងប្រទេសជាសមាជិក។ យន្តការដោះស្រាយជម្លោះនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្ម ពិភពលោកផ្តល់នូវរបៀបដោះស្រាយជម្លោះដល់សមាជិកនានា ក្នុងករណីដែលមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀតមិន អាចទទួលយកបានពីភាគីជម្លោះ ហើយក្រុមឯកទេសដោះស្រាយជម្លោះនឹងកំណត់យកវិធានមួយ សម្រាប់ដោះស្រាយ។ យន្តការនេះមានសារៈសំខាន់បំផុត ជាពិសេសសម្រាប់ប្រទេសតូចតាច ដូចជា ប្រទេសកម្ពុជា។ នោះគឺដោយសារយន្តការដោះស្រាយជម្លោះនេះបង្កលក្ខណៈឲ្យជម្លោះពាណិជ្ជកម្ម ទ្វេភាគីជាមួយប្រទេសដែលមានឥទ្ធិពលសេដ្ឋកិច្ចនិងពាណិជ្ជកម្មធំជាង។
- អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក គឺត្រូវបានប្រើជាវេទិការសម្រាប់ការចរចារដើម្បីធ្វើឲ្យរីកចម្រើនដល់ការធ្វើ សេរីភាវូបនីយកម្មនៃពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ។ ការចរចាត្រូវបានប្រព្រឹត្តទៅតាមរយៈវេទិកាចរចារនានា ដែលសមាជិកទាំងអស់ចរចារកាត់បន្ថយពន្ធនាំចូលផលិតផលទំនិញ ហើយចំពោះការចរចាបើកទីផ្សារ លើវិស័យ សេវាកម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្តទៅនៅឯកិច្ចចរចារ Uruguay Round។

កថាខណ្ឌ ៦ ក្រុមប្រឹក្សា TRIPS

ក្រុមប្រឹក្សា TRIPS មានសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិលោក ទាំងអស់ជាភាគី។[25] ក្រុមប្រឹក្សានេះទទួល ខុសត្រូវសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យប្រតិបត្តិការរបស់កិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS ហើយជាពិសេសនេះ គឺជារបៀបដែល សមាជិកទាំងឡាយត្រូវអនុវត្តតាមកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួននៅក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ។

ក.តួនាទីក្នុងការត្រួតពិនិត្យ (Monitoring)

សមាជិកធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញនូវច្បាប់របស់ខ្លួនទៅវិញទៅមក។ ក្នុងការពិនិត្យនេះ គឺជាចំណុចកណ្តាល ចំពោះការងាររបស់ក្រុមប្រឹក្សាTRIPS ក្នុងការពិនិត្យនូវអ្វីដែលកំពុងកើតឡើងនៅក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀងនោះ។ ប្រទេសនីមួយៗត្រូវតែធ្វើឲ្យប្រាកដថាច្បាប់របស់ខ្លួនអនុលោមតាមកាតព្វកិច្ចនានា និងដោយយោងតាមតារាង

[25] https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/ursum_e.htm#nAgreement (កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

ពេលវេលាដែលត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងនោះ។ ប្រទេសភាគច្រើន ត្រូវតែអនុម័តច្បាប់នានាដើម្បីប្រតិបត្តិកាតព្វកិច្ចទាំងនោះ។ ច្បាប់ទាំងនោះត្រូវបានដាក់ជូនទៅក្រុមប្រឹក្សាTRIPS ដោយអនុញ្ញាតឲ្យសមាជិកនានាធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញនូវច្បាប់របស់ខ្លួនទៅវិញទៅមក និងលើកស្ទួយដល់តម្លាភាពនៃនយោបាយរបស់សមាជិកនានាស្តីពីការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា។ សមាជិកនានាត្រូវតែ ផ្តល់ដល់ក្រុមប្រឹក្សា TRIPS នូវច្បាប់ចម្បងនៃច្បាប់ និងបទបញ្ជានានារបស់ពួកគេដែលត្រូវដោះស្រាយ ជាមួយនឹងបទប្បញ្ញត្តិនានានៃកិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS។ ការជូនដំណឹងទាំងនេះ ពេលនោះត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋានចម្បងសម្រាប់ឲ្យក្រុមប្រឹក្សា TRIPS ធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញនូវច្បាប់របស់សមាជិកនីមួយៗ។

នៅក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញទាំងនេះ ប្រទេសនានាត្រូវតែផ្តល់នូវសំណួរជាលាយលក្ខណ៍អក្សរអំពីច្បាប់របស់រដ្ឋដទៃមុនពេលកិច្ចប្រជុំពិនិត្យឡើងវិញ ចម្លើយចំពោះសំណួរទាំងនោះក៏ត្រូវធ្វើឡើងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែរ ហើយសំណួរ និងការឆ្លើយតបនានាបន្តបន្ទាប់មកទៀតត្រូវធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់កំឡុងពេលនៃកិច្ចប្រជុំចំណែកឯសំណួរ និងចម្លើយបន្តបន្ទាប់លើសពីនោះទៀតអាចធ្វើទៅបាននៅកិច្ចប្រជុំលើកក្រោយៗទៀត។

ខ.តួនាទីក្នុងការពិគ្រោះយោបល់ (Consultation)

អនុញ្ញាតបានតែចំពោះការពិគ្រោះយោបល់ស្តីពីបញ្ហា TRIPS ប៉ុណ្ណោះ។ ក្រុមប្រឹក្សាTRIPS ក៏ជាវេទិកាសាធារណៈមួយដែរ ដែលប្រទេសនានាអាចប្រើប្រាស់ដើម្បី ពិគ្រោះយោបល់គ្នាទៅវិញទៅមកលើបញ្ហានានាដែលពួកគេអាចមានជាមួយគ្នាក្នុងការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS។ វាក៏អាចធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ ឬបកស្រាយនូវបទប្បញ្ញត្តិ នានារបស់ TRIPS ផងដែរ។

គ.សហប្រតិបត្តិការខាងបច្ចេកទេស (Technical Cooperation)

ក្រុមប្រឹក្សា TRIPS មានតួនាទីធ្វើសហប្រតិបត្តិការខាងបច្ចេកទេសលើកម្មវិធីការងារមួយ ក្រុមប្រឹក្សានោះបំពេញការងារតាមកម្មវិធីមួយស្តីពីសហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេសជាមួយនឹងទស្សនៈមួយ ចំពោះការត្រួតពិនិត្យលើរបៀបដែលប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍នានាដើម្បីបំពេញកាតព្វកិច្ចនានារបស់ពួកគេក្រោមមាត្រា ៦៧ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS ។ មាត្រានេះតម្រូវឲ្យប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ធ្វើការ ប្តេជ្ញាស្តីពីសហប្រតិបត្តិការ។ កម្មវិធីការងារនោះធានាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍នានាអាចមានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ស្តីពីកិច្ចសង្គ្រោះដែលត្រូវផ្តល់ឲ្យ វាក៏ធានាផងដែរនូវការតម្រូវណាមួយដែលមិនត្រូវបានបំពេញរបស់ពួកគេ ដោយត្រូវបានប្រាប់ឲ្យដឹង និងឆ្លើយតបចំពោះសំណួរទាំងឡាយ។

ឃ.ការពិនិត្យឡើងវិញ និងការចរចារនានាស្តីពីកម្មវត្ថុជាក់លាក់

អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក គឺជាវេទិកាសាធារណៈមួយសម្រាប់ការចចារ លើសពីនេះទៅទៀតសំដៅធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងដល់ការប្តេជ្ញានៅក្នុងវិស័យនៃកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងនៅក្នុងវិស័យផ្សេងៗទៀតដែលគ្រប ដណ្តប់ដោយកិច្ច

ព្រមព្រៀងរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក។ កិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS តម្រូវឲ្យមានការការពារបន្ថែមទៀតនៅក្នុងវិស័យដែលត្រូវបានបញ្ជាក់រួមមានៈ

- ការចរចារលើប្រព័ន្ធពហុភាគីមួយនៃការជូនដំណឹង និងការចុះបញ្ជីសម្រាប់ការសម្គាល់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រចំពោះស្រាទំពាំបាយជូរ
- ការពិនិត្យឡើងវិញនៃការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិនានាស្តីពីការការពារការសម្គាល់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ។
- ការពិនិត្យឡើងវិញបន្ទាប់ពីរយៈពេល ៤ឆ្នាំនូវជម្រើសក្នុងការផ្តល់ការការពារបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំតាមរយៈប្រព័ន្ធដាច់ដោយឡែក ឬ តាមរយៈការការពារប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្ម។
- ការពិនិត្យលើភាពអាចអនុវត្តបានចំពោះTRIPSនូវបណ្តឹងទាក់ទងនឹងការបំពាននានានៅក្រោមដំណើរការដោះស្រាយជម្លោះ។

ខ.ការពិនិត្យឡើងវិញនៃកិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS

ក្រុមប្រឹក្សាTRIPS នឹងធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញជាទូទៅមួយនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ បន្ទាប់ពីរយៈពេល ៥ឆ្នាំ ប៉ុន្តែវាក៏ត្រូវបានផ្តល់អំណាចឲ្យធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញនៅពេលណាមួយដែលមានការអភិវឌ្ឍថ្មីៗ ដែលទាក់ទងទៅនឹងការអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើការកែប្រែ ឬវិសោធនកម្ម។

ផ្នែកទី២ ស្ថាប័នជាតិដែលអនុវត្តការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ

បន្ទាប់ពីបានសិក្សាស្វែងយល់ពីបណ្តាស្ថាប័នអន្តរជាតិ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្កាត់ពូជដំណាំរួចហើយ ឃើញថាយើងបានស្គាល់នូវស្ថាប័នជាច្រើនហើយ ដើម្បីឲ្យការអនុវត្តការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំថ្មីនេះអនុវត្តទៅបានរលូន ក៏បានទាមទារការរួមសហការពីសំណាក់ស្ថាប័នជាតិផងដែរ ដូចនេះក្នុងផ្នែកនេះយើងនឹងលើកយកមកសិក្សាអំពីស្ថាប័នជាតិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅកម្ពុជា ដែលក្នុងនោះយើងបានបែងចែកជា ៤កថាខណ្ឌ រួមមាន (កថាខណ្ឌទី១) គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា(កថាខណ្ឌទី២) ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ (កថាខណ្ឌទី៣) ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ។

កថាខណ្ឌ១ គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា

គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដែលហៅកាត់ថា គ.ក.ប ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអនុក្រឹតលេខ ១៤២ អនក្រ.កប ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ដោយមាននាយកដ្ឋានកម្មសិទ្ធិបញ្ញានៃក្រសួងពាណិជ្ជកម្មជាលេខាធិការដ្ឋាន ។[26] ក្នុងគោលបំណងជម្រុញធានានូវគោលនយោបាយកម្មសិទ្ធិបញ្ញារបស់ជាតិតែមួយ និង

[26] https://www.cambodiaip.gov.kh/TemplateTwo.aspx?parentId=2&menuid=29&childMasterMenuId=29 (កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

ពង្រឹងកិច្ចសហការរវាងក្រសួង ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធក្នុងការរៀបចំផ្សព្វផ្សាយ អនុវត្តច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិកម្មសិទ្ធិបញ្ញានានាឲ្យមានភាពរលូនស្របតាមការសន្យារបស់ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានៅពេលចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ព្រមទាំងសហការទទួល និងប្រើប្រាស់ជំនួយបច្ចេកទេសពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពីអង្គការ អន្តរជាតិ និងប្រទេសនានាឲ្យមានប្រសិទ្ធិភាព។ គណៈកម្មាធិការនេះមានលេខាធិការដ្ឋានមួយជាសេនាធិការដែលមានទីតាំងនៅនាយកដ្ឋានកម្មសិទ្ធិបញ្ញានៃក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម។

គណៈកម្មាធិការគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា មានសមាភាពដូចខាងក្រោម៖[27]

- រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ប្រធាន
- រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និង ថាមពល អនុប្រធាន
- រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ អនុប្រធាន
- តំណាងទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី សមាជិក
- តំណាងក្រសួងមហាផ្ទៃ សមាជិក
- តំណាងក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និង ហិរញ្ញវត្ថុ សមាជិក
- តំណាងក្រសួងព័ត៌មាន សមាជិក
- តំណាងក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និង ទូគមនាគមន៍ សមាជិក
- តំណាងក្រសួងសុខាភិបាល សមាជិក
- តំណាងក្រសួងរុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ សមាជិក
- តំណាងក្រសួងបរិស្ថាន សមាជិក
- តំណាងក្រសួងយុត្តិធម៌ សមាជិក
- តំណាងក្រសួងអប់រំ យុវជន និង កីឡា សមាជិក
- តំណាងក្រសួងទេសចរណ៍ សមាជិក។

ដោយផ្អែកលើភារកិច្ចដែលមានចែងនៅក្នុងអនុក្រឹត្យ នាយកដ្ឋានកម្មសិទ្ធិបញ្ញាដែលជាលេខាធិការដ្ឋាននៃគណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា បានសហការជាមួយអង្គការ (ECAPIII)[28] រៀបចំផែនការសកម្មភាពមួយដែលមាន ៣៩ចំណុច ក្នុងគោលដៅជាក់លាក់មួយ ដើម្បីបង្កើតប្រព័ន្ធកម្មសិទ្ធិបញ្ញាជាតិដ៏ខ្លាំងមួយ សម្រាប់ការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ការគ្រប់គ្រង និងការអនុវត្តច្បាប់អោយស្របទៅនឹងស្តង់ដារកម្មសិទ្ធិបញ្ញាអន្តរជាតិ និងគាំទ្រគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ពាណិជ្ជកម្មរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ។ បន្ទាប់ពីនាយកដ្ឋាន ជាពិសេស ឯកឧត្តម **វ៉ា រុតសាន** ដែលជាអតីតប្រធាននាយកដ្ឋានកម្មសិទ្ធិបញ្ញា (បច្ចុប្បន្នជាទីប្រឹក្សាក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម) បានស្វះស្វែងរកជំនួយគាំទ្រពីដៃ

[27] មាត្រា ៣ អនុក្រឹត្យលេខ១៤២ អនក្រ.បក ស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែកញ្ញាឆ្នាំ២០០៨

[28] The EU-ASEAN Project on the Protection of intellectual Property Rights

គូរអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេសមកសកម្មភាពចំនួន៧១ ត្រូវបានគាំទ្រដោយអង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោក និងធនាគារពិភព-លោក ។ បន្ទាប់មកលោកនាយកបាន បន្ថែមគំនិតដោយបញ្ចូលសកម្មភាពថ្មីៗ ទៅលើសកម្មភាពដែលនៅសេសសល់រហូតដល់ ៥២ សកម្មភាព ។ នាពេលបច្ចុប្បន្ន នាយកដ្ឋានកម្មសិទ្ធិបញ្ញាកំពុងមានទិសដៅទៅមុខបន្ថែមទៀត ដោយធ្វើសេចក្តីព្រាងអនុក្រឹត្យមួយស្តីពីការពង្រឹងការអនុវត្តន៍ច្បាប់កម្មសិទ្ធិបញ្ញា ការអប់រំ និងផ្សព្វផ្សាយ ។

ភារៈកិច្ចរបស់គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា មានភារៈកិច្ចមួយចំនួនដូចខាងក្រោម៖[29]

- ទទួលបន្ទុកជាចំណុចកណ្តាល ក្នុងការសម្របសម្រួលកិច្ចសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគីឬពហុភាគី ក្នុងវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញាជាមួយបណ្តាប្រទេស និង អង្គការអន្តរជាតិនានា។
- សម្របសម្រួលឲ្យមានភាពរលូនលើរាល់ការងារដែលទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ។
- សហការជម្រុញ រៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិនានាដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិនានា។
- ទទួល និង ប្រើប្រាស់ជំនួយបច្ចេកទេសពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពីបណ្តាប្រទេស និងអង្គការអន្តរជាតិ។
- សហការជាមួយក្រសួងពាក់ព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយច្បាប់និងបទបញ្ញត្តិនានា ព្រមទាំងចំណេះដឹងផ្នែកកម្មសិទ្ធិបញ្ញាដល់មហាជន មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ និងសិស្សនិស្សិតតាមគ្រឹះស្ថានអប់រំសិក្សា។
- សហការជាមួយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចនានា ស្ថាប័នតុលាការ ដើម្បីទប់ស្កាត់ និងបញ្ឈប់ការរំលោភបំពានកម្មសិទ្ធិបញ្ញា។
- សហការសិក្សាស្រាវជ្រាវកិច្ចព្រមព្រៀង និង អនុសញ្ញាអន្តរជាតិនានា ដែលទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដើម្បីពិចារណាអំពីអត្ថប្រយោជន៍ ចំណុចខ្លាំង ចំណុចខ្សោយ មុននឹងរាយការណ៍សុំការយល់ព្រមចូលជាសមាជិកពីប្រមុខរាជរដ្ឋាភិបាល
- ធ្វើរបាយការណ៍អំពីលទ្ធផលការងារជូនរាជរដ្ឋាភិបាលយ៉ាងតិចមួយឆ្នាំម្តងនិងតាមដំណាក់កាលនីមួយៗ។

កថាខណ្ឌ ២ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍

ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ ជាក្រសួងដែលទើបតែបង្កើតថ្មី ដោយការ ប្តូរឈ្មោះពីក្រសួងឧស្សាហកម្ម និងសិប្បកម្ម មកជាក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយ ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០៣២០/០០៩ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០ ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និងនវានុវត្តន៍ ត្រូវបានកំណត់ដោយអនុក្រឹត្យ។

[29] មាត្រា ៤ អនុក្រឹត្យលេខ១៤២ អនក្រ.បក ស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែកញ្ញាឆ្នាំ២០០៨

ការបង្កើតក្រសួងនេះឡើងគឺ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការច្នៃប្រឌិតឌីជីថលដែលកំពុងរីកចម្រើននិងនិន្នាការបច្ចេកវិទ្យាសកលសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ដែលបានដាក់ជូនរដ្ឋសភាទាក់ទងនឹងសំណើររបស់ក្រសួង តួនាទីរបស់ក្រសួងថ្មីនឹងបន្តធ្វើប្រតិបត្តិការដូចក្រសួងមុនរហូតទាល់តែមុខងារថ្មីត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការ។ នៅក្នុងសម័យប្រជុំពេញអង្គនៅថ្ងៃស្អែកនេះរដ្ឋសភាគ្រោងនឹងធ្វើការសម្រេចចិត្ត លើការស្នើសុំផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះនិងការផ្លាស់ប្តូរថ្មីរបស់ក្រសួងឧស្សាហកម្មនិងសិប្បកម្ម។ សម័យប្រជុំនេះធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីទីស្តីការ គណៈរដ្ឋមន្ត្រីបានយល់ព្រមផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះក្រសួងកាលពីខែមករាតាមសំណើរបស់លោកទេសរដ្ឋមន្ត្រី **ចម ប្រសិទ្ធ** ដែលជាចលនាមួយដែលត្រូវបានគាំទ្រដោយ **សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុនសែន** នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

កថាខណ្ឌ ៣ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយព្រះរាជក្រម នស/រកម/០១៩៦/១៣ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៩៦ ដែលនៅក្នុងនោះ ការរៀបចំបណ្តាអង្គភាព និង ការកំណត់បេសកម្មរបស់ក្រសួងព្រមទាំងមុខងារនៃបណ្តាអគ្គនាយកដ្ឋាន អគ្គធិការដ្ឋាន និងនាយកដ្ឋាននានាត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់ដោយអនុក្រឹត្យ។ បច្ចុប្បន្នក្រសួងនេះមាន អគ្គនាយកដ្ឋានចំនួន៣ និងរដ្ឋបាលចំនួន២។ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខា ប្រមាញ់ និងនេសាទមានការបែងចែកជា អគ្គនាយកដ្ឋាន និងនាយកដ្ឋានជាច្រើនក្នុងការបំពេញមុខងារភារៈកិច្ចទៅតាមជំនាញរៀងៗខ្លួន ដែលក្នុងនោះ អង្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម ជាអង្គភាពមួយទទួលខុសត្រូវលើការត្រួតពិនិត្យបច្ចេកទេសលើពូជដំណាំដើម្បីអាចចុះបញ្ជីការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំបាន។ អគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្មមានបណ្តានាយកដ្ឋានជំនាញជាច្រើនជាសេនាធិការ ដូចជា នាយកដ្ឋានពិសោធន៍ជាតិកសិកម្មនាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវ នាយកដ្ឋានដំណាំឧស្សាហកម្ម ជាដើម។

ជាងនេះទៅទៀត បណ្តាគ្រឹះស្ថានសាធារណៈដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលបច្ចេកទេសរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខប្រមាញ់ និងនេសាទ ក៏បានរួមចំណែកក្នុងសកម្មភាពនៃការត្រួតពិនិត្យនេះផងដែរ ដូចជាវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម(CARDI)។ វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម បានត្រូវបង្កើតឡើងដោយអនុក្រឹតលេខ ៧៤ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩៩ ក្រោមអធិបតីដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់របស់ **សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន និង សម្តេច កត្តិព្រឹទ្ធបណ្ឌិត ប៊ុន រ៉ានី ហ៊ុនសែន**។ វិទ្យាស្ថាននេះជាគ្រឹះស្ថានសាធារណៈមានលក្ខណៈរដ្ឋបាល ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងលើកស្ទួយកម្រិតជីវភាពរបស់ប្រជាកសិករកម្ពុជា តាមរយៈការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាសមស្របដើម្បីបង្កើនផលិតផលកសិកម្ម ក្រោមទស្សនទាន «បច្ចេកវិទ្យាដើម្បីវិបុលភាពសង្គម »។

រចនាសម្ព័នរបស់វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និង អភិវឌ្ឍកសិកម្ម មានការបែងចែកជាការិយាល័យជាច្រើនប៉ុន្តែការិយាល័យ ដែលមានតួនាទីពាក់ព័ន្ធខ្លាំងទៅនឹងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ គឺការិយាល័យរុក្ខជម្រើសវិទ្យា។ គោលដៅចម្បងរបស់ការិយាល័យនេះគឺបង្កើត និង អភិរក្សពូជដំណាំកសិកម្មសំខាន់ៗឲ្យមានសក្តានុពលទិន្នផលខ្ពស់ គុណភាពល្អ ធនទ្រាំទៅនឹងកត្តាជីវៈ និងអជីវៈ ព្រមទាំងបន្សាំទៅនឹងបរិស្ថានដាំដុះផ្សេងៗសម្រាប់តំបន់វាល

ទំនាបអាស្រ័យភ្លៀង តំបន់ស្រោចស្រព និងតំបន់ចម្ការតាមរយៈការស្រាវជ្រាវ និងប្រើប្រាស់ធនធាន ក្នុងស្រុក និងក្រៅស្រុក។ ការិយាល័យនេះមានផ្នែកសំខាន់ៗចំនួន ៤ គឺ (១) ផ្នែកអភិរក្សពន្ធុដំណាំ (២) ផ្នែកដំណាំធញ្ញជាតិ និងពពួកសណ្តែក (៣) ផ្នែកដំណាំផ្តល់ផ្លែ ផ្កាល់មើម និងដំណាំវាយនភ័ណ្ឌ (៤) ផ្នែកដំណាំបន្លែ និងដំណាំលម្អ។

ជំពូកទី២

ការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅកម្ពុជា

ជំពូកទី២

ការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅកម្ពុជា

ក្រោយពីយើងបានសិក្សាទៅលើជំពូកទី១ ដែលនិយាយអំពីស្ថាប័ននានាពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំរួចហើយ បន្ទាប់ពីនេះទៅយើងនឹងសិក្សាយ៉ាងលម្អិតទៅលើ **យន្តការនៃការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ**(ផ្នែកទី២) ប៉ុន្តែមុននឹងយើងលើកយកចំណុចនោះមកបកស្រាយ យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយទៅលើ **ការរៀបចំការការពារពូជដំណាំនៅកម្ពុជា** (ផ្នែកទី១)ជាមុនសិន។

ផ្នែកទី១ ការរៀបចំការការពារពូជដំណាំនៅកម្ពុជា

នៅក្នុងផ្នែកនេះ យើងនឹងលើកយកការរៀបចំការការពារពូជដំណាំនៅកម្ពុជាមកបកស្រាយយ៉ាងលម្អិត ដែលក្នុងនោះរួមមាន ការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋាននានាស្តីពីការការពារពូជដំណាំ (កថាខណ្ឌទី១) និងការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស (កថាខណ្ឌទី២)។

កថាខណ្ឌ១ ការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋាននានាស្តីពីការការពារពូជដំណាំ

ការជម្រុញប្រទេសកម្ពុជាឲ្យធ្វើការកែទម្រង់ផ្នែកកម្មសិទ្ធិបញ្ញា បានកើតឡើងដោយសារឥទ្ធិពលពីខាងក្រៅប្រទេស ហើយត្រូវបានចាប់ផ្តើមដំណើរការជាលើកដំបូងជាមួយនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងផ្នែកកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងពាណិជ្ជកម្មទ្វេភាគី(BAT)[30] ដែលបានចុះហត្ថលេខាជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិចនៅ ថ្ងៃទី០៤ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩៦ ហើយចូលជាធរមាននៅ ថ្ងៃទី២៥ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩៦។ គោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ គឺសំដៅទៅរកទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្ម ដែលមានផលចំណេញទៅវិញទៅមករវាងប្រទេសទាំងពីរ និងដើម្បីផ្តល់ការការពារ ព្រមទាំងការដាក់ឲ្យប្រតិបត្តិតាមយ៉ាងត្រឹមត្រូវ និងមានប្រសិទ្ធិភាពនូវសិទ្ធិលើកម្មសិទ្ធិបញ្ញា។ តាមមាត្រា ១១ របស់ BTA[31] តម្រូវឲ្យប្រទេសកម្ពុជាប្រតិបត្តិតាមការប្តេជ្ញាដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងនោះក្នុងកម្រិតអប្បបរិមា ហើយត្រូវភ្ជាប់ខ្លួន ឬចូលរួមបង្កើតនូវសមាជិកភាពរបស់ខ្លួនឡើងទៅនឹងអនុសញ្ញានានាជាច្រើន ដែលក្នុងនោះក៏មានបណ្តាអនុសញ្ញាដែលទាក់ទងទៅនឹងការការពារពូជដំណាំផងដែរ ដូចជាអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំឆ្នាំ១៩៧៨ ឬឆ្នាំ១៩៩១ ជាដើម។

ក្រោយមក ប្រទេសកម្ពុជាបានចូលខ្លួនធ្វើសមាហរណកម្មទៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោកតាមរយៈការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនៅថ្ងៃទី១៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានេះផងដែរ ប្រទេសកម្ពុជាក៏បានក្លាយខ្លួនជាភាគីហត្ថលេខីនៃកិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS ដែលកិច្ចព្រមព្រៀងនេះផ្តោត

[30] Agreement between the United States of America and the kingdom of Cambodia on Trade Relations and Intellectual Property Rights Protection (October 25,1996)

[31] Bilateral Trade Agreement

សំខាន់ទៅលើការការពារគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់នៃកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដើម្បីធានាការធ្វើពាណិជ្ជកម្មប្រកបដោយសេរី និងស្មោះត្រង់។ ការក្លាយខ្លួនជាភាគីហត្ថលេខីនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ បានធ្វើឲ្យប្រទេសកម្ពុជាជាប់នូវកាតព្វកិច្ចនានាដើម្បីផ្តល់ការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ជាពិសេសការផ្តល់ការការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំ។ ក្នុងការសម្រេចឲ្យបាននូវគោលដៅនេះ កម្ពុជាបានសម្រេចបង្កើតជាក្រុមការងារក្នុងការរៀបចំនូវយន្តការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញាដោយអនុលោមទៅតាមកិច្ចព្រមព្រៀងនានា។

គម្រោងផែនការសកម្មភាពលើវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញារបស់កម្ពុជា ត្រូវបានក្រុមការងារបច្ចេកទេសលើវិស័យនេះរៀបចំផែនការសកម្មភាពជាបួនផ្នែកដែលមានសកម្មភាពចម្បងចំនួន ៣៩។ ផែនការសកម្មភាពសំខាន់ទាំងបួននោះមានដូចជាៈ (១) ការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាលើវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងការចូលជាភាគីហត្ថលេខីនៃបណ្តាសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិនានាទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា(២) ការជម្រុញការកសាងសមត្ថភាពលើវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញា (៣) ការអភិវឌ្ឍបណ្តាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលមាន (៤) ការផ្សព្វផ្សាយជា សាធារណៈពីកម្មសិទ្ធិបញ្ញា។ ចំពោះផែនការសកម្មភាពទីមួយដែលទាក់ទងនឹងការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាលើវិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងការចូលជាភាគីហត្ថលេខីនៃបណ្តាសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិនានាទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញានោះ មានសកម្មភាពសម្បងចំនួន ១១ ដែលក្នុងនោះក៏មានសកម្មភាពមួយចំនួន ទាក់ទងនឹងការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំផងដែរ។ នៅក្នុងនោះរួមមានការត្រួតពិនិត្យលើច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំដើម្បីសម្របសម្រួលក្នុងការចូលជាភាគីហត្ថលេខីនៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ(UPOV)និងការត្រួតពិនិត្យលើលិខិតូបករណ៍ ដែលតម្រូវឲ្យមានក្នុងការចូលជាសមាជិករបស់ UPOV និងការសិក្សាពីផលវិបាកនៃការចូលជាសមាជិក និងការត្រៀមរៀបចំលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តថ្នាក់ជាតិនានាសម្រាប់អនុវត្តការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ។

បច្ចុប្បន្ននេះ ប្រទេសកម្ពុជាគ្រាន់តែជាសមាជិកសង្កេតការប្រចាំនៅក្រុមប្រឹក្សានៃសហភាព UPOV មិនទាន់បានក្លាយជាសមាជិកពេញសិទ្ធិរបស់ UPOV នៅឡើយទេ ប៉ុន្តែប្រទេសកម្ពុជាបានអនុម័តច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួនពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារពូជដំណាំរួចហើយ។ នៅមុនពេលអនុម័តច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំ កាលពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ សហភាពអន្តរជាតិការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំបានមកបំពេញបេសកម្មនៅបណ្តាប្រទេសជាច្រើននៅក្នុងអាស៊ីបូព៌ា ដូចជា ប្រទេសវៀតណាម ប្រទេសសឹង្ហបុរី ប្រទេសឡាវ ប្រទេសកម្ពុជា ជាដើម ដែលក្នុងនោះបណ្តាប្រទេសទាំងនោះគឺគេបែងចែកជា ពីរ ក្រុមគឺ បណ្តាប្រទេសជាសមាជិកសហភាពនេះ និងបណ្តាប្រទេសមិនមែនជាសមាជិករបស់សហភាពនេះ ដែលនៅក្នុងនោះបណ្តាប្រទេសជាសមាជិកមាន ដូចជា ប្រទេសវៀតណាម និងប្រទេសសឹង្ហបុរី គឺបានពិភាក្សាគ្នាលើបញ្ហាចម្បង ៣ យ៉ាង គឺការធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងថែមទៀតនូវប្រព័ន្ធនៃការការពារដែលមានស្រាប់ ការពង្រីកវិសាលភាពនៃការការពារ និងពិភាក្សាលើករណីលើកលែងនៃមាត្រា ១៥(២) នៃអនុសញ្ញា UPOV។ ចំណែកឯបណ្តាប្រទេសដែលមិនទាន់

ក្លាយជាសមាជិករបស់ UPOV ហើយមានបំណងចង់ក្លាយជាសមាជិករបស់សហភាព នេះ គឺបានជួបពិភាក្សាគ្នាជាមួយអ្នកជំនាញមកពី UPOV លើបញ្ហាចម្បងតែ ២ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ គឺការបញ្ជ្រៀបការយល់ដឹងពីការការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ និងការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ជាតិ និងបណ្តាវិធានទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ។

ក្រៅពីច្បាប់គោលទាក់ទងនឹងការការពារពូជដំណាំ ក្រុមការងារបច្ចេកទេសមកពីបណ្តាស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធរួមទាំងអ្នកជំនាញមកពី UPOV បាននឹងកំពុងសិក្សាពីលទ្ធភាពនៃការអនុវត្តការការពារពូជដំណាំ ព្រមទាំងរៀបចំបណ្តាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាដើម្បីបំពេញបន្ថែមលើច្បាប់ ដែលមានស្រាប់ដែលក្នុងនោះមានដូចជា អនុក្រឹត្យស្តីពីការអនុវត្តការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ប្រកាសស្តីពីនីតិវិធីនៃការផ្តល់ការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំប្រកាសរួមរវាងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួង ឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល រួមជាមួយនឹងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ស្តីពីកម្រៃរដ្ឋបាលនៃការចុះបញ្ជី កម្រៃរក្សាសុពលភាពប្រចាំឆ្នាំ នៃសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ និងកម្រៃសេវាកម្មបច្ចេកទេសផ្សេងៗទៀត ប្រកាសរួមរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និងនវានុវត្តន៍ ទាក់ទងនឹងលក្ខណៈសម្បត្តិ និងនីតិសម្បទារបស់ភ្នាក់ងារតំណាង និងបណ្តាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត។ សព្វថ្ងៃនេះ បើទោះបីជាប្រទេសកម្ពុជាមានច្បាប់ទាក់ទងនឹងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំហើយក៏ដោយ ក៏ការអនុវត្តនៅមិនទាន់ធ្វើនៅឡើយដែរ គឺរងចាំឲ្យមានលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តបន្ថែមទៀតក្នុងការបំពេញទៅលើច្បាប់គោលនោះ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីធានាការអនុវត្តប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវ និងប្រសិទ្ធភាព។

កថាខណ្ឌ ២ ការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស

ទន្ទឹមនឹងការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងការពង្រឹងយន្តការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់ប្រទេសកម្ពុ-ជារួចហើយ ការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្សនិងអ្នកជំនាញនានាទាក់ទងនឹងការបង្កាត់ពូជដំណាំគឺជាកត្តាមួយយ៉ាងសំខាន់នឹងជាបញ្ហាមួយដែលគួរយកចិត្តទុកដាក់ផងដែរ។ យន្តការនៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំអាចដំណើរការទៅបានដោយរលូននោះ វាទាមទារឲ្យមានលិខិតបទដ្ឋានគតិយយុត្តនានាពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ និងសមស្របទៅតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិហើយក៏តម្រូវឲ្យមានអ្នកជំនាញនានាដើម្បីអនុវត្តយន្តការនោះផងដែរ។ ដោយសារប្រទេសកម្ពុជាមានបច្ចេកវិទ្យានៅអន់ថយនៅឡើយ ដូច្នេះការទទួលយកបទពិសោធន៍ និងបច្ចេកវិទ្យាពីប្រទេសជិតខាងជាមិត្តគឺជាកត្តាចាំបាច់មួយដែលត្រូវធ្វើ។ ប្រទេសកម្ពុជាបានធ្វើសហប្រតិបត្តិការជាមួយបណ្តាអង្គការអន្តរជាតិថ្នាក់តំបន់ និងពិភពលោកជាច្រើនដើម្បីផ្លាស់ប្តូរបទពិសោធន៍ថ្មីៗទាក់ទងនឹងពូជដំណាំ។ អង្គការ

KOICA [32] របស់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានសហការជាមួយនឹង KSVS [33] ក្នុងការរៀបចំវគ្គបណ្តុះបណ្តាលរយៈពេលខ្លី និងរយៈពេលវែងទាក់ទងនឹងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ។ កម្មវត្ថុនៃការរៀបចំនេះគឺដើម្បីជួយផ្តល់ជំនាញបច្ចេកទេសថ្មីៗ ទាក់ទងនឹងការបង្កាត់ពូជដំណាំ ការត្រួតពិនិត្យពូជដំណាំថ្មី និង ការណែនាំពីការរីកចម្រើនការការពារដំណាំនៅ ប្រទេសកូរ៉េដើម្បីឲ្យប្រទេសចូលរួមយកមកធ្វើជាគំរូដើម្បីអភិវឌ្ឍនៅតាមប្រទេសរៀងៗខ្លួន។

ចំពោះការបណ្តុះបណ្តាលនេះ ប្រទេសកម្ពុជាតែងតែបញ្ជូនអ្នកជំនាញរបស់កម្ពុជាទៅចូលរួមដើម្បីដកស្រង់បច្ចេកទេសនានាសម្រាប់យកមកបំពេញបន្ថែមលើអ្វីដែលនៅខ្វះខាត។ ក្រៅពីការធ្វើសហប្រតិបត្តិការជាមួយអង្គការនេះកម្ពុជាក៏ធ្វើសហប្រតិបត្តិការជាមួយអង្គការ JICA[34] របស់ជប៉ុនផងដែរ។ អង្គការនេះតែងតែផ្តល់នូវការបណ្តុះបណ្តាលនានាដល់ប្រទេសដែលចូលរួមជាពិសេសគឺ បណ្តាលប្រទេសជាសមាជិកនៃវេទិការការការពារពូជដំណាំនូវអាស៊ីបូព៌ា (EAPVP)[35] ។ ការបណ្តុះបណ្តាលមានច្រើនយ៉ាង ដូចជាការបណ្តុះបណ្តាលរយៈពេលវែងនិងរយៈពេលខ្លី ដំណើរទស្សនកិច្ចសិក្សាទៅប្រទេសជប៉ុនរបស់មន្រ្តីជាន់ខ្ពស់លើការការពារពូជដំណាំ និងការបញ្ជូនអ្នកជំនាញរបស់អង្គការ JICA ទៅកាន់ប្រទេសណាមួយជាដើម។ ក្រៅពីនេះប្រទេសកម្ពុជាក៏បានបញ្ជូនមន្ត្រីជំនាញរបស់ខ្លួនទៅចូលរួមសិក្ខាសាលាអន្តរជាតិ លើបច្ចេកទេសការការពារពូជដំណាំនានាផងដែរដើម្បីលើកកម្ពស់កម្រិតបច្ចេកទេសឲ្យស្របទៅនឹងថ្នាក់តំបន់និងពិភពលោកដូចជា សិក្ខាសាលារបស់អង្គការ UPOV សិក្ខាសាលា APSA [36]សហការជាមួយអង្គការ UPOV ជាដើម។

ដោយឆ្លងកាត់បទពីសោធន៍នៃការបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសជាច្រើនមក ប្រទេសកម្ពុជាបានទទួលនូវបច្ចេកទេសនិងបទពិសោធន៍ជាច្រើន។ ក្រៅពីតម្រូវការអ្នកជំនាញបច្ចេកទេស កម្ពុជាក៏នៅត្រូវការឧបករណ៍បច្ចេកទេសនិងបច្ចេកវិទ្យាទំនើបៗដើម្បីបម្រើឲ្យការងារត្រួតពិនិត្យពូជដំណាំងដែរ។ ចំពោះករណីនេះយើងសង្ឃឹមថា បណ្តាអង្គការអន្តរជាតិដែលធ្វើសហប្រតិបត្តិការជាមួយប្រទេសកម្ពុជា ដូចជាអង្គការ KOICA អង្គការ JACA អង្គការ UPOV ព្រមទាំងបណ្តាប្រទេសជាមិត្តរបស់កម្ពុជាដូចជាប្រទេសជប៉ុន ប្រទេសកូរ៉េ ប្រទេសចិនជាដើម នឹងជួយកម្ពុជាក្នុងការបំពាក់ឧបករណ៍បរិក្ខាទំនើបៗ នៅក្នុងមន្ទីពិសោធន៍ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការធ្វើតេស្តពិសោធន៍លើពូជដំណាំនិងធានាភាពសុក្រឹត្យនៃលទ្ធផលពិសោធន៍ ដើម្បីងាយស្រួលដល់អ្នកស្នើសុំការការពារពូជដំណាំ និងមិនធ្វើឲ្យខូចផលប្រយោជន៍របស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ។

[32] Korea International Cooperation Agency

[33] Korea Seed and Variety Service

[34] Japan International Cooperation Agency

[35] The East Asia Plant Variety Protection Forum

[36] American Political Science Association

ផ្នែកទី ២ យន្តការនៃការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅកម្ពុជា

នៅក្នុងផ្នែកនេះ យើងនឹងលើកយកមកបកស្រាយយ៉ាងលម្អិតនូវយន្តការនៃការការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំដែលក្នុងនោះរួមមាន សញ្ញាណទូទៅនៃការការពារពូជដំណាំ(កថាខណ្ឌទី១) លក្ខខណ្ឌនៃការការពារ(កថាខណ្ឌទី២) និងអនុភាពនៃការការពារ(កថាខណ្ឌទី៣) មួយទៀតគឺការបញ្ចប់ មោឃភាព និងការលុបចោល(កថាខណ្ឌទី៤)។

កថាខណ្ឌ ១ សញ្ញាណទូទៅនៃការការពារពូជដំណាំ

យោងតាមកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីទិដ្ឋភាពពាណិជ្ជកម្មទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ឬ ហៅថាកិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS បានបង្កើតឲ្យមានស្តង់ដារអប្បបរមានៃការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា។ ជាងនេះទៅទៀត កិច្ចព្រមព្រៀង TRIPS តម្រូវឲ្យសមាជិករបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក (WTO) ទាំងអស់ផ្តល់ការការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំ។ បទដ្ឋាននៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវបានចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងTRIPSមាត្រា ២៧.៣ ដោយបានចែងថា " ***រដ្ឋសមាជិកទាំងឡាយត្រូវផ្តល់ការការពារសម្រាប់ប្រភេទពូជដំណាំផ្សេងៗទោះតាមរយៈប្រកាសសនីយបត្រតក្កកម្ម ឬដោយប្រព័ន្ធដោយឡែកដ៏មានប្រសិទ្ធិភាពមួយ (effective sui generis system) ឬក៏ដោយការរួមបញ្ចូលគ្នាណាមួយនៃប្រព័ន្ធទាំងពីរ "***។

ចំណែកឯប្រទេសកម្ពុជាវិញ បានជ្រើសរើសយកប្រព័ន្ធនៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំតាមរយៈប្រព័ន្ធដាច់ដោយឡែក (effective sui generis system) ដោយមិនបានបញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្មឡើយពោលគឺ កម្ពុជាបានអនុម័តច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំកាលពីថ្ងៃទី ១៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨។ ច្បាប់នេះរួមមាន៩ជំពូកនិងមាន៨៤មាត្រា។ បើយោងតាមការគ្រោងទុក ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងនិងជំនួយបច្ចេកទេសពីអង្គការ UPOV ក្នុងការជួយរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ ត្រូវបានបញ្ចប់កាលពីឆ្នាំ ២០០៥ តែដោយសារតែវាមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញខ្លាំងពេកទើបត្រូវពន្យាពេលរហូតដល់ឆ្នាំ២០០៨ ទើបមានការអនុម័តច្បាប់នេះ។ មុនពេលអនុម័តច្បាប់នេះ ប្រទេសកម្ពុជាក៏ធ្លាប់ចេញអនុក្រឹត្យមួយពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារពូជដំណាំផងដែរគឺ អនុក្រឹត្យស្តីពីស្តង់ដា និងការគ្រប់គ្រងសម្ភារៈកសិកម្មកាលពីឆ្នាំ១៩៩៨។

បើទោះបីជាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ប្រទេសកម្ពុជាគ្រាន់តែជាសមាជិកសង្កេតការប្រចាំនៅក្រុមប្រឹក្សារបស់សហភាព UPOV មិនទាន់ក្លាយជាសមាជិកពេញសិទ្ធិរបស់ UPOV ក៏ដោយក៏ប្រទេសកម្ពុជាកំពុងត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេចដើម្បីក្លាយជាសមាជិកពេញសិទ្ធិរបស់សហភាព នេះ តាមរយៈការអនុម័តច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួននេះឯង។

ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការសិក្សាពីយន្តការនៃការការពារពូជដំណាំនៅក្រោមច្បាប់ របស់ប្រទេសកម្ពុជា យើងគួរយល់យពីទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការបង្កាត់ពូជដំណាំជាមុនសិន។ តើអ្វីទៅជាការបង្កាត់ពូជដំណាំ? តើអ្វីទៅជា

អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ?តើការបង្កាត់ពូជដំណាំបានផ្តល់សារៈសំខាន់អ្វីខ្លះ? នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ពុំបានឲ្យនិយមន័យការបង្កាត់ពូជដំណាំទេ។

ការបង្កាត់ពូជដំណាំ គឺជាលទ្ធផលនៃការកំណត់និងបែងចែកក្រុមនៃដំណាំដែលត្រូវបានជ្រើសចេញពីក្នុងចំណោមប្រភេទតែមួយដែលមានលក្ខណៈរួមគ្នាដែលភាសាបច្ចេកទេសជាភាសាអង់គ្លេសហៅថា Species។

ពាក្យថា Species គឺមានភាពស្រដៀងគ្នាទៅនឹងពាក្យផ្សេងៗទៀតនៃការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់នៃភូតគាមសាស្ត្រ ក្នុងចំណោមពពួករុក្ខជាតិទាំងអស់[37] វាមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ដែលនៅក្នុងចំណោមប្រភេទដំណាំតែមួយ(Species) អាចមានចំនួនដ៏ច្រើននៃប្រភេទផ្សេងៗនៃពូជដំណាំ។ វាអាចធ្វើឲ្យយើងមានការភ័ន្តច្រឡំរវាងពាក្យបច្ចេកទេសមួយចំនួនដូចជាពាក្យ Plant Kingdom Species និង Variety ដែលនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំរបស់ប្រទេសកម្ពុជា មិនបានកំណត់និងវែកញែកពីភាពខុសគ្នានៃពាក្យទាំងអស់នេះឲ្យបានច្បាស់លាស់ទេ។ វាពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការស្វែងយល់ និងដឹងពីភាពខុសគ្នារវាងពាក្យទាំងបីនេះ ហើយវាក៏មានភាពងាយស្រួលក្នុងការស្វែងយល់ពីទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការបង្កាត់ពូជដំណាំផងដែរ ប្រសិនបើគេយល់ដឹងពីភាពខុសគ្នារវាងពាក្យទាំងនេះច្បាស់លាស់។ ពាក្យទាំងបីនេះសុទ្ធតែបញ្ជាក់ពីការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់នៃភូតគាមសាស្ត្រ។

ពាក្យ Plant Kingdom គឺសំដៅរាល់ពពួករុក្ខជាតិទាំងអស់ដែលរួមមានពពួកបន្លែ ផ្លែឈើ វល្លិ ផ្កា ស្មៅជាដើម។

រូបភាពខាងក្រោមនេះជាប្រភេទនៃ Plant Kingdom ។

ពាក្យ Species (ប្រភេទពូជនៃដំណាំតែមួយ)សំដៅដល់ក្រុមនៃរុក្ខជាតិដែលមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នា ឬនៅក្នុងក្រុមតែមួយទោះបីវាមានរូបរាង ទំហំ និងពណ៌មិនដូចគ្នាក៏ដោយ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតវាក៏ជាគោលការណ៍នៃការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ នៃសរីរាង្គទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្រោម Genus និងនៅលើ Subspecies។ ឧទាហរណ៍៖ នៅក្នុងរូបភាពខាងក្រោម មានការបែងចែកជា៣ក្រុម គឺក្រុមរុក្ខជាតិបន្លែ ក្រុមរុក្ខជាតិហូបផ្លែ និងក្រុមរុក្ខជាតិផ្កា។

[37] PLANT KINGDOM

នៅក្នុងក្រុមរុក្ខជាតិបន្លែ យើងឃើញថាបន្លែទាំងអស់ស្ថិតនៅក្នុងក្រុមតែមួយ គឺប្រភេទស្ពៃក្តោប បើទោះបីវាមានទំហំ រូបរាង និងពណ៌មិនដូចគ្នាក៏ដោយ។ នៅក្នុងក្រុមរុក្ខជាតិហូបផ្លែក៏មិនខុសគ្នាដែរ គឺផ្លែឈើទាំងអស់នោះស្ថិតនៅក្នុងក្រុមតែមួយ គឺប្រភេទផ្លែប៉ោមទោះបីវាមានពណ៌មិនដូចគ្នាក៏ដោយ។

កសិករ និងអ្នកដាំដុះត្រូវការដំណាំទាំងឡាយ ដែលមានលក្ខណៈពិសេសចេញពីការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំក្នុងចំណោម Species ហើយត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ដើម្បីទាញយកផលចំណេញក្នុងអាជីវកម្ម និងភាពសមស្របតាមបរិស្ថាននៃការរស់នៅរបស់ពួកគេ។

ពូជនៃដំណាំ (Variety) សំដៅដល់រាល់ប្រភេទពូជដំណាំ ឬក្រុមផ្សេងៗនៃប្រភេទពូជដំណាំណាមួយដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នា និងធ្វើឲ្យឃើញថាប្លែកខុសពីរុក្ខជាតិដទៃទៀត ក្នុងប្រភេទពូជដំណាំតែមួយក្នុងលក្ខណៈមួយ ឬច្រើន ហើយដែលមានលក្ខណៈទាំងនេះនៅតែអាចរក្សាបាន ដើម្បីយកទៅប្រើប្រាស់ធ្វើជាពូជដំណាំបាន ឬ ការបង្កាត់ដោយសរីរាង្គដទៃទៀត។ ម្យ៉ាងវិញទៀត វាក៏ជាគោលការណ៍នៃការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ នៃសរីរាង្គទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្រោម Genus និងនៅលើ Subspecies ។ ឧទាហរណ៍ៈ នៅក្នុងរូបភាពខាងក្រោម មានការបែងចែកជា៣ក្រុម គឺក្រុមរុក្ខជាតិបន្លែ ក្រុមរុក្ខជាតិហូបផ្លែ និងក្រុមរុក្ខជាតិផ្កា។ នៅក្នុងក្រុមរុក្ខជាតិបន្លែ យើងឃើញថាបន្លែទាំងអស់ស្ថិតនៅក្នុងក្រុមតែមួយ គឺប្រភេទស្ពៃក្តោបដែលជា Species ប៉ុន្តែនៅក្នុង Species មួយវាក៏អាចមានពូជនៃដំណាំជាច្រើនខុសគ្នាទៅតាមទំហំ រូបរាង និងពណ៌ជាដើម ដូចនៅក្នុងរូបខាងក្រោមដែលនូវក្នុងក្រុមបន្លែតែមួយ ប៉ុន្តែមានរូបរាង ពណ៌មិនដូចគ្នាទេ ដែលគេហៅថាជាពូជផ្សេងៗនៃដំណាំតែមួយ។

ក្រៅពីការយល់ពីនិយមន័យនៃការបង្កាត់ពូជដំណាំ និយមន័យរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំក៏មានសារៈសំខាន់ណាស់ដែរ ព្រោះវាបានកំណត់អំពីថាតើបុគ្គលណាដែលអាចទទួលបានសិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំ ហើយប្រសិនបើលក្ខខណ្ឌគ្រប់យ៉ាងត្រូវបានបំពេញហើយនោះ ពួកគេនឹងទទួលបានសិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំ។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំរបស់ប្រទេសកម្ពុជាមិនបានឲ្យ

និយមន័យច្បាស់លាស់លើពាក្យថា អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំទេ។ ដោយយោងតាមអនុសញ្ញា UPOV មាត្រា ១(៤) បានឲ្យនិយមន័យថា ៖

- អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ គឺជាអ្នកដែលបានបង្កាត់ ឬរកឃើញ ឬអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ
- បុគ្គលដែលជានិយោជកនៃអ្នកដែលបានបង្កាត់ រកឃើញ ឬអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ
- សន្តតិជននៃបុគ្គលដែលបានរៀបរាប់ខងលើ

បន្ទាប់ពីបានយល់ពីទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការបង្កាត់ពូជដំណាំ ក៏ដូចជាអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ យើងគួរយល់ដឹងពីសារៈសំខាន់នៃការបង្កាត់ពូជដំណាំផងដែរ។ ការបង្កាត់ពូជដំណាំពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់នូវក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃរបស់មនុស្សយើងម្នាក់ៗ ជាពិសេសក្នុងវិស័យស្បៀងអាហារ។ សារៈសំខាន់នៃការបង្កាត់ពូជដំណាំមានដូចជា៖

- ផ្តល់នូវទិន្និផលខ្ពស់ ងាយស្រួលប្រមូលផល និងប្រើប្រាស់រយៈពេលដាំដុះខ្លី។
- ទទួលបានប្រាក់ចំណេញយ៉ាងច្រើនពីការធ្វើអាជីវកម្មលើពូជដំណាំដែលបង្កាត់បាន និងពីការយកពូជនោះទៅដាំដុះ។
- គុណភាពដំណាំមានលក្ខណៈល្អជាងពូជដំណាំមុនៗ
- មានទីផ្សារថ្មីនៃការធ្វើអាជីវកម្មពូជថ្មីនៃដំណាំនៅក្នុងប្រទេស និងនូវក្រៅប្រទេស
- ធ្វើឲ្យពូជដំណាំមានច្រើនប្រភេទ សម្បូរបែប
- ផ្តល់ភាពស្រស់បំព្រងនៃបរិស្ថាន និងជាលំនឹងធម្មជាតិ
- ទទួលបាននូវប្រភេទពូជនៃដំណាំដែលអាចធន់នឹងសត្វចង្រៃ និងការប្រែប្រួលធាតុអាកាសនិងជំងឺបាន
- កាត់បន្ថយការចំណាយលើអាហារដោយសារភាពសម្បូរបែបនៃអាហារដែលផ្តល់ឲ្យដោយដំណាំ
- ទទួលបានដំណាំដែលមានសារជាតិចិញ្ចឹម និងរសជាតិល្អប្រសើរជាងមុន
- ទទួលបានពូជដំណាំដែលសាកសមទៅនឹងប្រភេទដីដែលប្រើប្រាស់ ហើយធ្វើឲ្យការប្រើប្រាស់ដីកាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាព
- ផលិតផលមានច្រើនសម្បូរបែបទៅតាមការនិយមពេញចិត្ត
- ផ្តល់ជម្រើសច្រើនសម្រាប់ផលិតផល និងប្រភេទរបស់វា។ ឧទាហរណ៍ៈ ប្រេងឆាអាចផលិតចេញពីសណ្តែកសៀង ល្ង ផ្កាឈូករត្ន ដើមអូលីវ និងបណ្តារុក្ខជាតិគាបយកប្រេងជាច្រើនទៀត។ សមាសភាគប្រេង នៃរុក្ខជាតិគាបយកប្រេង ផ្តល់ឲ្យនូវផលិតផលមានប្រយោជន៍ជាច្រើន ដូចជាប្រេងម៉ាស៊ីនសម្រាប់ចាក់យានយន្ត។វាគឺជាអ្វី ដែលអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំបានចាប់ផ្តើមធ្វើកិច្ចការរបស់ខ្លួនលើដំណាំដែលវាបានផ្តល់សារៈសំខាន់ជាច្រើនក្នុងវិស័យកសិកម្ម។ ជាដំបូង អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំប្រើបច្ចេកទេសកាត់បន្ថយសារធាតុក្លុយកូស៊ីណូឡាត (Glucosinolate) នៅក្នុងរុក្ខជាតិគាបយកប្រេង ដូច្នេះគេអាចបម្លែង

វាទៅជាចំណីសត្វបាន។ ជាងនេះទៅទៀតគេអាចប្រើបច្ចេកទេសកាត់បន្ថយសារធាតុអាស៊ីត Erotic ដូនេះគេអាចចម្រាញ់វាទៅជាប្រេងរុក្ខជាតិ ដែលមនុស្សអាចប្រើប្រាស់បានដើម្បីចម្អិនអាហារបាន។ ថ្មីៗនេះ ដោយសារការរីកចម្រើននៃបច្ចេកទេស និង បច្ចេកវិទ្យា អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំកំពុងធ្វើការអភិវឌ្ឍលើពូជនៃដំណាំប្រភេទនេះឲ្យមានអាស៊ីត Oleic កម្រិតខ្ពស់ និងអាស៊ីត Linoleic កម្រិតទាប ដែលមានសារធាតុជាតិចិញ្ចឹមមានប្រយោជន៍សម្រាប់អ្នកប្រើប្រាស់។

កថាខណ្ឌ២ លក្ខខណ្ឌនៃការការពារ

ក. បុគ្គលដែលអាចស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ

ដើម្បីទទួលបានការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ បុគ្គលដែលចង់ទទួលបាននូវការការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់ខ្លួនត្រូវតែធ្វើការដាក់ពាក្យស្នើសុំការការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំនោះ មានន័យថា ច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជាធានាឲ្យមានការការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំយ៉ាងពេញលេញ ប៉ុន្តែការការពារនោះតម្រូវឲ្យបុគ្គលដែលចង់ទទួលបាននូវការការពារត្រូវដាក់ពាក្យស្នើសុំនូវការការពារតាមដែលច្បាប់តម្រូវ។ បុគ្គលទាំងអស់ដែលរួមមានទាំងរូបវន្តបុគ្គលឬ នីតិបុគ្គលដែលបានបង្កាត់ ឬរកឃើញ ឬអភិវឌ្ឍពូជថ្មីនៃដំណាំ ហើយមានបំណងចង់បានការការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់ខ្លួននោះ ត្រូវតែធ្វើការដាក់ពាក្យស្នើសុំនៅក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ ម្យ៉ាងវិញទៀត អ្នកដែលស្នើសុំការការពារ ក៏ច្បាប់តម្រូវឲ្យមានលក្ខណៈសម្បត្តិមួយចំនួនផងដែរដើម្បីអាចស្នើសុំការការពារលើពូជដំណាំបាន។ លក្ខណៈសម្បត្តិទាំងនោះមាន ដូចជា៖[38]

- អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំត្រូវមានសញ្ជាតិជាខ្មែរ ឬសញ្ជាតិបរទេស ប៉ុន្តែត្រូវមាននិវេសដ្ឋាននៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឬ
- មានទីលំនៅអចិន្ត្រៃយ៍នៅរដ្ឋជាភាគីហត្ថលេខីនៃអនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ឬរដ្ឋណាមួយដែលមានបដិការយោគយល់គ្នាទៅវិញទៅមកជាមួយព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ក្នុងករណីនេះ អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំអាចដាក់ពាក្យស្នើសុំដោយខ្លួនឯងឬ ដោយភ្នាក់ងារតំណាងមកដាក់ពាក្យស្នើសុំជំនួសខ្លួនបាន។[39] ប្រសិនបើអ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំស្ថិតនៅក្រៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អ្នកដាក់ពាក្យស្នើរសុំនោះត្រូវមានភ្នាក់ងារតំណាងដែលមានទីលំនៅអចិន្ត្រៃយ៍ ឬ កំពុងប្រកបវិជ្ជាជីវៈនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ភ្នាក់ងារតំណាងដែលដាក់ពាក្យស្នើសុំចុះបញ្ជីពូជថ្មីនៃដំណាំក្នុងព្រះរាជាណាចក្រ ត្រូវមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ និងបំពេញបានលក្ខខណ្ឌដូចមានចែងក្នុងប្រកាសរួមរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ មកទល់នឹងបច្ចុប្បន្ននេះ ប្រកាសរួមកំណត់

[38] មាត្រា ១៣ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

[39] មាត្រា ៣៨ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

ពីលក្ខណៈសម្បត្តិរបស់ភ្នាក់ងារស្នើសុំការចុះបញ្ជីពូជថ្មីនៃដំណាំនេះ មិនទាន់មាននៅឡើយទេ គឺកំពុងស្ថិតនៅដំណាក់កាលនៃការរៀបចំរបស់ក្រុមការងារបច្ចេកទេសរបស់ក្រសួងទាំងពីរនៅឡើយ។

ខ. លក្ខខណ្ឌគតិយុត្ត

១. កម្មវត្ថុនៃការការពារ

១.១ ពូជថ្មីនៃដំណាំដែលការពារ

ពូជដំណាំដែលបានរកឃើញហើយ មិនមែនសុទ្ធតែទទួលបាននូវការការពារទាំងអស់នោះទេ ពោលគឺអាស្រ័យលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងការទទួលបាននូវសិទ្ធិការពារពូជដែលបានរកឃើញនោះ ។មានន័យថាលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទាំងបួននោះមានអ្វីខ្លះ? តើវាមានលក្ខណៈយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?

១.១.១. ភាពថ្មី (Novelty)

លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទី១ គឺពូជដំណាំដែលចង់ទទួលបាននូវសិទ្ធិនៃការការពារនោះត្រូវតែមានភាពថ្មី។ តាមន័យធម្មតាពាក្យថ្មី ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់លើវត្ថុ ឬរបស់អ្វីមួយ ដែលគេមិនដែលបានឃើញ ឬជួបប្រទះពីមុនមក។ តាមន័យគតិយុត្ត ពាក្យនេះមានអត្ថន័យស៊ីជម្រៅ និងជាក់លាក់ជាង ពោលគឺគេបានកំណត់ន័យនៃពាក្យថ្មីនេះថា ពូជដំណាំដែលអាចចាត់ទុកថាថ្មីបានលុះត្រាតែពុំទាន់បានដាក់លក់ ឬ ចរាចរនៅលើទីផ្សារកន្លងមក ប៉ុន្តែដោយមានការឯកភាពពីអ្នកបង្កាត់ពូជ ពូជថ្មីនៃដំណាំនោះត្រូវបានដាក់លក់ ឬ ចរាចរនៅលើទីផ្សារក្នុងរយៈពេលមិនលើសពីមួយឆ្នាំនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងមិនលើសពីប្រាំមួយឆ្នាំចំពោះ ដំណាំវល្លិ និងដំណាំឈើ និងមិនលើសពីបួនឆ្នាំចំពោះគ្រប់ដំណាំផ្សេងៗទៀតនៅក្រៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយគិតមកដល់ថ្ងៃដាក់ពាក្យស្នើសុំសិទ្ធិការពារ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត នូវក្នុងអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ១៩៩១ ដែលជាលិខិតគុបករណ៍អន្តរជាតិមួយយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំមានលក្ខណៈជាសកលនោះ ក៏បានចែងកំណត់អំពីអត្ថន័យនៃពាក្យថ្មី(Novelty) នេះដែរ ដែលការចែងនោះមានលក្ខណៈដូចគ្នានឹងច្បាប់របស់កម្ពុជាដែរ។[40]

១.១.២. ភាពខុសប្លែក(Distinctness)

ដើម្បីទទួលបាននូវសិទ្ធិការពារលើពូជដំណាំ ពូជដំណាំនោះត្រូវតែមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទី២នោះគឺ ភាពខុសប្លែក។ ពូជដំណាំដែលអាចចាត់ទុកថាមានភាពខុសប្លែកពីគេ លុះត្រាតែមានភាពខុសគ្នាដាច់ស្រឡះពីពូជដទៃទៀតដែលគេស្គាល់ជាទូទៅត្រឹមកាលបរិច្ឆេទនៃការដាក់ពាក្យស្នើសុំសិទ្ធិ ឬកាលបរិច្ឆេទសិទ្ធិអាទិភាព [41]។[42]

[40] មាត្រា ៦ នៃអនុសញ្ញាUPOV ឆ្នាំ ១៩៩១

[41] កាលបរិច្ឆេទអាទិភាព មានន័យថា ជាកាលបរិច្ឆេទដែលដាក់សំណុំលិខិតស្នើសុំមុនគេបង្អស់ ដែលប្រើប្រាស់ធ្វើជាមូលដ្ឋានដើម្បីទទួលបាន សិទ្ធិអាទិដូចមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងប៉ារីស។

[42] មាត្រា ៨ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ។

១.១.៣.ឯកសណ្ឋានភាព (Uniformity)

ដើម្បីអាចដឹងថាពូជដំណាំមួយអាចមានសណ្ឋានភាពឬអត់ លុះត្រាតែឆ្លងកាត់ការធ្វើតេស្តពិសោធន៍នៅមន្ទីរពិសោធន៍ ដោយប្រើប្រាស់បច្ចេកទេស និងឧបករណ៍ទំនើបជាមុនសិន។ ការពិសោធន៍ត្រូវធ្វើឡើងតាមដំណាក់កាល ដើម្បីទទួលបានពូជដំណាំនៅតាមជំនាន់នីមួយៗ។

ពូជដំណាំដែលអាចចាត់ទុកថាមានឯកសណ្ឋានភាព លុះត្រាតែអាចរក្សានូវឯកសណ្ឋានភាពគ្រប់គ្រាន់នូវចរិតលក្ខណៈពាក់ព័ន្ធរបស់ពូជ ទោះបីជាពូជដំណាំនោះត្រូវផលិតតាមរយៈភេទ ឬអភេទក្តី[43] ។[44]

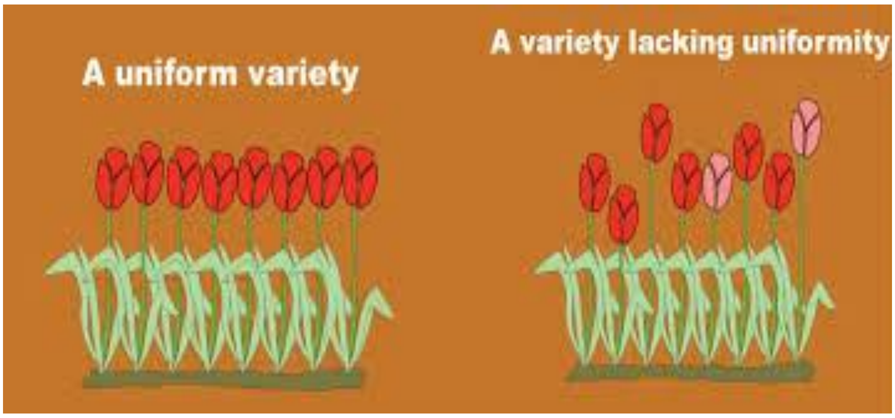

១.១.៤.ស្ថេរភាព (Stability)

ដើម្បីអាចដឹងថាពូជដំណាំមួយមានស្ថេរភាព ឬអត់ គឺមិនខុសពីការពិសោធន៍រកឯកសណ្ឋានភាពនៃពូជដំណាំឡើយ គឺត្រូវឆ្លងកាត់ការធ្វើតេស្តពិសោធន៍នៅមន្ទីរពិសោធន៍ដូចគ្នាដោយប្រើប្រាស់បច្ចេកទេស និង

[43] ពូជដំណាំដែលផលិតឡើងដោយភេទ មានន័យថា ពូជដែលកើតឡើងពីការបង្កកំណើតដោយមានអន្តរាគមពីកាម៉ែតញីនិងការម៉ែតឈ្មោល(កោសិកាបន្តពូជញី និង ឈ្មោល)។ពូជដំណាំដែលកើតឡើងដោយអភេទ មានន័យថាពូជដែលមិនមែនកើតឡើងពីការបង្កកំណើតដោយមានវត្តមានការម៉ែតញីឈ្មោលនោះទេ គឺកើតឡើងពីការដុះចេញពីស្ប៉ ឬជាលិកាដើម មើម ឬស ដោយធ្វើមីតូស។

[44] មាត្រា ៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

ឧបករណ៍ទំនើបជាមុនសិន។ ការពិសោធន៍ត្រូវធ្វើឡើងជាច្រើនដំណាក់កាល ដើម្បីទទួលបានពូជដំណាំនៅតាមជំនាន់នីមួយៗមានស្ថេរភាពហើយវាមិនប្រែប្រួលខុសពីពូជដើម។

ពូជដំណាំ ដែលអាចចាត់ទុកថាមានស្ថេរភាព លុះត្រាតែចរិតលក្ខណៈចាំបាច់របស់វាគ្មានការប្រែប្រួលនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃវដ្តលូតលាស់និងជំនាន់នីមួយៗ។[45]

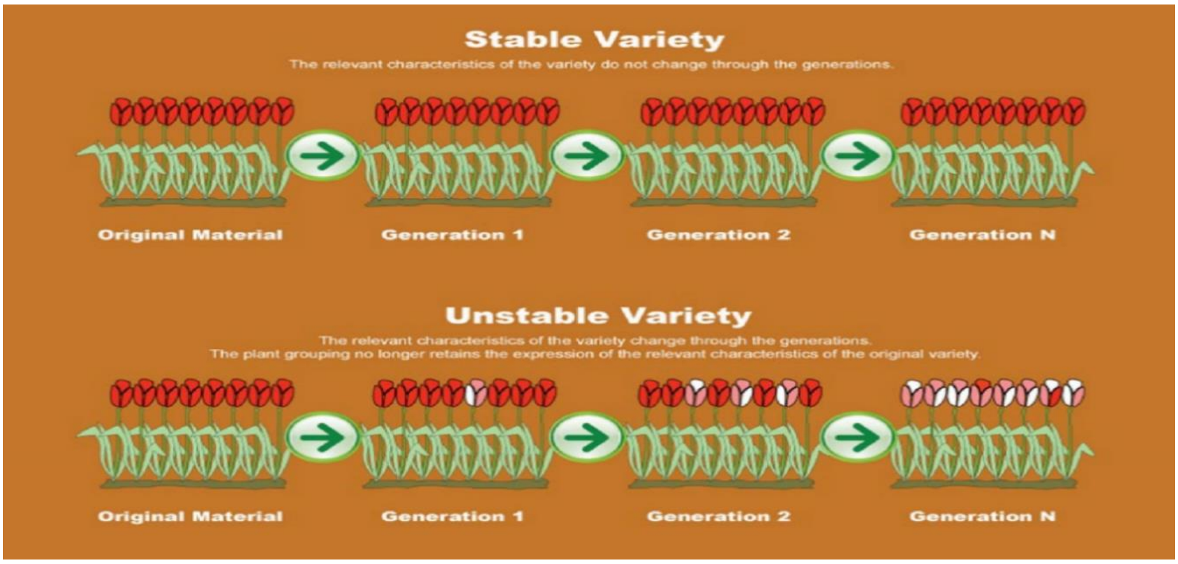

១.២.ពូជថ្មីនៃដំណាំដែលមិនត្រូវការការពារ

យោងតាមច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានចែងថា សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំពុំមានវិសាលភាពគ្របដណ្តប់ចំពោះករណីដូចខាងក្រោម៖[46]

- ការប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងពិសោធន៍
- ការដាំសម្រាប់ប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ខ្លួន និងគ្មានបំណងធ្វើពាណិជ្ជកម្ម
- ការប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងបង្កាត់ពូជដំណាំថ្មីផ្សេងៗទៀត លើកលែងតែវាក្យខណ្ឌទី៤ មាត្រា១៥នៃច្បាប់នេះ។

ដោយផ្អែកលើការការពារផលប្រយោជន៍ដោយស្របច្បាប់ និងព្រំដែននៃសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិពូជដំណាំថ្មីនៃដំណាំ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល សហការជាមួយក្រសួង កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ អាចដាក់ចេញនូវបទប្បញ្ញត្តិដែលកម្រិតសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនានា ដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យកសិករ ផលិត

[45] មាត្រា ១០ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

[46] មាត្រា ១៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

និងប្រើប្រាស់ជាសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួននូវផលិតផល ដែលប្រមូលបានពីការដាំដុះពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលបានការពារក្នុងគោលបំណងយកទៅដាំដុះបន្ត។

២. បុគ្គលដែលត្រូវការពារ

អ្នកដែលត្រូវការពារ សំដៅលើម្ចាស់ពូជដំណាំផ្ទាល់និងអ្នកដែលទទួលបាននូវសិទ្ធិស្របច្បាប់ក្នុងការប្រើប្រាស់ពូជដំណាំនោះពីម្ចាស់ពូជដំណាំដូចជា ទាយាទ ឬតតិយជនជាដើម។ ចំពោះអ្នកកាន់កាប់សិទ្ធិ ឬទទួលបានសិទ្ធិស្របច្បាប់ក៏ត្រូវបានការពារដូចម្ចាស់ដើមដែរ។

ដូចនេះ ក្នុងនាមជាម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជដំណាំ ត្រូវបានទទួលការការពារតាមផ្លូវច្បាប់យ៉ាងខ្លាំងក្លាដូចជា ការប្រឆាំងទៅនឹងតតិយជនជាដើម គឺជាតម្លៃតបស្នងមួយដែលម្ចាស់ពូជដំណាំបានខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការបង្កាត់ ឬរកឃើញ និងអភិវឌ្ឍពូជថ្មីនៃដំណាំនានា ដែលស្នាដៃទាំងនេះបានជួយដល់ការរីកចម្រើនខ្លាំងណាស់ដល់សេដ្ឋកិច្ចជាតិរួមទាំងការផ្គត់ផ្គង់តម្រូវការស្បៀងអាហាររបស់មនុស្ស ក៏ដូចជាការលើកទឹកចិត្តនិងអភិវឌ្ឍពូជដំណាំប្រកបដោយនិរន្តភាព ដើម្បីផលប្រយោជន៍សង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងបរិស្ថាន។

គ. លក្ខខណ្ឌនម្រង់

១. ការស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ

១.១. ការស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំជាតិ

សំណុំលិខិតស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំជាតិ មានន័យថាជាពូជដំណាំដែលបានបង្កាត់រកឃើញ ឬធ្វើការអភិវឌ្ឍនៅប្រទេសដែលបានស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនោះ។ សំណុំលិខិតស្នើសុំនេះ ហៅថាសំណុំលិខិតស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំជាតិ ដែលបែបបទក្នុងការស្នើសុំចុះបញ្ជីត្រូវអនុលោមតាមច្បាប់ជាអ្នកកំណត់។ ចំពោះគំរូពាក្យសុំ រួមទាំងឯកសារពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែនិងថាមពល ដែលទាក់ទងទៅនឹងនីតិវិធីក្នុងការផ្តល់ការការពារសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ។

នៅពេលដាក់ពាក្យស្នើសុំ អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវបញ្ជាក់នូវព័ត៌មានចាំបាច់ ឯកសារ ឬពូជដំណាំតាមកាលបរិច្ឆេទ និងទីកន្លែងដែលកំណត់ដោយមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី។ ដោយហេតុថា យន្តការនៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់ប្រទេសកម្ពុជាមិនទាន់ត្រូវបានអនុវត្តនៅឡើយនោះ ឯកសារដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះគ្រាន់តែជាឯកសារមូលដ្ឋានតម្រូវមួយចំនួនដែលបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំរបស់ប្រទេសកម្ពុជាតែប៉ុណ្ណោះ។ ហេតុនេះហើយ ចំពោះសេចក្តីពន្យល់លម្អិតអំពីឯកសារមូលដ្ឋានខាងលើនេះក៏ដូចជានីតិវិធីនៃការដាក់ពាក្យស្នើសុំនោះ យើងត្រូវរង់ចាំមើលទៅលើលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តមួយចំនួនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលមានដូចជា អនុក្រឹត្យស្តីពីការអនុវត្តការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ប្រកាសស្តីពីនីតិ

វិធីនៃការផ្ដល់ការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ប្រកាសរួមរវាងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ស្តីពីកម្រៃរដ្ឋបាលនៃការចុះបញ្ជីកម្រៃក្សាសុពលភាពប្រចាំឆ្នាំនៃសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ និងកម្រៃសេវាកម្មបច្ចេកទេសផ្សេងៗទៀត និងបណ្ដាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត។

១.២.ការស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំបរទេស

ការស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំបរទេសមានន័យថា ម្ចាស់ពូជដំណាំដែលបានបង្កាត់ ឬស្រាវជ្រាវរកឃើញពូជដំណាំនោះ មិនមែនបង្កាត់ ឬរកឃើញនៅក្នុងប្រទេសដែលបានស្នើសុំចុះបញ្ជីការការពារនោះទេ។

ជាទូទៅ ការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ មិនមានអានុភាពការការពារពាសពេញពិភពលោកទេ គឺជាបឋមការការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំមួយមានអានុភាពត្រឹមតែដែនដីដែលបានចុះបញ្ជីតែប៉ុណ្ណោះ គឺមិនមានអានុភាពអនុវត្តគ្រប់ទីកន្លែងនោះទេ។ ប្រសិនបើចង់ឲ្យមានអានុភាពនៅកន្លែងណាមួយនោះ គេត្រូវចុះបញ្ជីនៅទីនោះ។ ដូចគ្នានេះដែរ ប្រសិនបើម្ចាស់ពូជដំណាំបរទេសចង់ឲ្យមានការការពារពូជដំណាំរបស់ខ្លួននៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានោះ គេត្រូវចុះបញ្ជីនៃការការពារនៅប្រទេសកម្ពុជាដោយអនុលោមទៅតាមច្បាប់របស់កម្ពុជា។ ប៉ុន្តែអ្វីដែលជាបញ្ហាចោទនោះគឺនៅត្រង់លក្ខខណ្ឌគ្រឹះ ដែលទាមទារក្នុងការចុះបញ្ជីគឺថា ប្រសិនបើប្រទេសណាមួយចង់ស្នើសុំការការពារនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា គឺត្រូវគោរពលក្ខខណ្ឌដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់កម្ពុជា ហើយអ្វីដែលចោទនោះគឺថា ពូជដំណាំដែលចង់ចុះបញ្ជីនោះថ្មី ឬលែងថ្មីទៀតហើយ ព្រោះពូជដំណាំអាចត្រូវបានគេដាក់លក់ ឬធ្វើចរាចររួចមកហើយនៅប្រទេសដើមដំបូងរបស់ម្ចាស់ពូជដំណាំ ដែលគេបានចុះបញ្ជីដំបូងរួចហើយ។ ត្រង់ចំណុចនេះ មាត្រា៧ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំរបស់កម្ពុជាក៏បានកំណត់ផងដែរពីបែបបទដែលចាត់ទុកថា ពូជដំណាំមួយជាពូជដំណាំថ្មីនោះ ដោយបានចែងថា ពូជដំណាំដែលអាចចាត់ទុកថាថ្មីបាន លុះត្រាតែពុំទាន់បានដាក់លក់ ឬចរាចរលើទីផ្សារកន្លងមក ប៉ុន្តែដោយមានការឯកភាពពីអ្នកបង្កាត់ពូជ ថ្មីនៃដំណាំនោះត្រូវបានដាក់លក់ ឬចរាចរលើទីផ្សារក្នុងរយៈពេលមិនលើសពី ១ឆ្នាំ នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងមិនលើសពី ៦ឆ្នាំចំពោះដំណាំវល្លិ៍ និងដំណាំឈើ និងមិនលើសពី ៤ឆ្នាំចំពោះគ្រប់ដំណាំផ្សេងៗទៀត នៅក្រៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដោយគិតមកដល់ថ្ងៃដាក់ពាក្យស្នើសុំសិទ្ធិការពារ។ នេះមានន័យថា បើការដាក់លក់ ឬធ្វើចរាចរពូជដំណាំលើទីផ្សារនៅក្រៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាលើសពីរយៈពេល៦ឆ្នាំ ចំពោះគ្រប់ដំណាំវល្លិ និងដំណាំឈើ និងលើសពីរយៈពេល ៤ឆ្នាំ ចំពោះដំណាំផ្សេងៗទៀតនោះ នោះពូជដំណាំនោះនឹងលែងចាត់ទុកថាថ្មីទៀតហើយ នោះម្ចាស់ពូជដំណាំមិនអាចស្នើសុំការការពារនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានទេ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំត្រូវបង្ហាញ នូវសិទ្ធិអាទិភាពនៃពាក្យស្នើសុំដំបូងដែលបានចុះបញ្ជីមុនគេសម្រាប់ពូជដំណាំដូចគ្នានៅប្រទេសណាមួយ ឬ តំបន់ណាមួយដែលជាភាគីហត្ថលេខីនៃអនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ។

ក្នុងករណីមានពាក្យសុំច្រើននៅច្រើនប្រទេស សិទ្ធិអាទិភាពនឹងត្រូវផ្តល់ឲ្យចំពោះការដាក់ពាក្យសុំលើកដំបូងបង្អស់តែប៉ុណ្ណោះ។

អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវបញ្ជាក់នូវសិទ្ធិអាទិភាពឲ្យបានច្បាស់លាស់ក្នុងពាក្យសុំ ដែលបានដាក់ជូនមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ហើយសិទ្ធិអាទិភាពត្រូវមានរយៈពេល ១២ខែ គិតចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទដាក់ពាក្យសុំលើកដំបូងបង្អស់។ ដើម្បីប្រើប្រាស់សិទ្ធិអាទិភាពរបស់ខ្លួន អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវប្រគល់ឯកសារចម្លងនៃសំណុំលិខិតស្នើសុំ ដែលបានដាក់លើកដំបូងបង្អស់ចំនួនមួយច្បាប់ និងត្រូវមានការបញ្ជាក់ថាត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើមដោយការិយាល័យ ដែលបានទទួលសំណុំលិខិតស្នើសុំដំបូងបង្អស់ក្នុងរយៈពេល ៣ខែគិតចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការដាក់ពាក្យសុំនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុ-ជា។ ក្នុងករណីនេះ មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីអាចផ្តល់ពេលវេលាសមស្របបន្ថែមសម្រាប់ការផ្តល់ព័ត៌មាន ឯកសារ ឬពូជដំណាំតាមការស្នើសុំ។ ប្រសិនបើមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីពិនិត្យឃើញថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវខាងលើមិនត្រូវបានបំពេញត្រឹមត្រូវទេនោះ ការទាមទារសិទ្ធិអាទិភាពត្រូវចាត់ទុកថាមិនបានធ្វើឡើយ។

២. ការផ្តល់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ

២.១. ការដាក់ឈ្មោះពូជដំណាំ

ការដាក់ឈ្មោះដំណាំ ក៏ជាលក្ខខណ្ឌមួយចាំបាច់ក្នុងការស្នើសុំការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំផងដែរ ដែលនេះជាលក្ខខណ្ឌមួយតម្រូវឲ្យមានដាច់ខាត ដែលមានកំណត់នៅក្នុងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំ ក៏ដូចជាច្បាប់របស់កម្ពុជាលើការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំផងដែរ។ ដើម្បីទទួលបានការការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំ អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំការពារពូជថ្មីនៃដំណាំក៏ត្រូវស្នើសុំការដាក់ឈ្មោះឲ្យពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់ខ្លួននៅក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ រួមទាំងបណ្តាឯកសារដែលពាក់ព័ន្ធដទៃទៀតផងដែរ។ ឯកសារ ដែលស្នើសុំការដាក់ឈ្មោះ និងឯកសារពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ត្រូវបញ្ជូនបន្តទៅក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យមើលសំណុំឯកសារការដាក់ឈ្មោះនោះ ថាតើឈ្មោះពូជដំណាំដែលបានស្នើសុំនោះ ជាឈ្មោះសមស្រប ឬយ៉ាងណា។

ឈ្មោះពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលចាត់ទុកថាមិនសមស្របក្នុងករណីដូចខាងក្រោម៖[47]

- មិនអាចសម្គាល់ពូជដំណាំបាន
- មានសញ្ញាតែមួយ លើកលែងតែសញ្ញានោះអាចសម្គាល់ពូជដំណាំបាន
- នាំឲ្យសាធារណជនយល់ខុស ឬបណ្តាលឲ្យភ័ន្តច្រឡំទៅនឹងចរិតលក្ខណៈ ឬតម្លៃ
- ឬអត្តសញ្ញាណនៃពូជដំណាំ ឬរដ្ឋជាភាគីហត្ថលេខីនៃសហភាពអន្តរជាតិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ
- ពូជដំណាំ ដែលដូចទៅនឹងឈ្មោះពូជដំណាំដែលទទួលបានសិទ្ធិមុន។

[47] មាត្រា ២៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

ចំពោះឈ្មោះ ដែលបានប្រើក្នុងការស្នើសុំ ឬចុះបញ្ជីនៅរដ្ឋជាភាគីហត្ថលេខីនៃសហភាពអន្តរជាតិការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ អាចប្រើប្រាស់ឈ្មោះនោះសម្រាប់ការស្នើសុំ ឬចុះបញ្ជីនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបាន លើកលែងតែឈ្មោះនោះមានអត្ថន័យមិនសមស្របតាមប្រពៃណីវប្បធម៌របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដូច្នេះក្នុងករណីនេះ អ្នកកាន់កាប់បញ្ជីអាចតម្រូវឲ្យផ្តល់ឈ្មោះថ្មីបាន។ ក្នុងករណីដែលឈ្មោះពូជដំណាំត្រូវបានចុះបញ្ជីរួចហើយ មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ក៏អាចលុបឈ្មោះពូជដំណាំនោះចេញពីបញ្ជីការពារពូជថ្មីនៃដំណាំផងដែរ ប្រសិនបើគេត្រួតពិនិត្យឃើញថា ឈ្មោះនោះមិនគួរត្រូវបានចុះបញ្ជីទេនោះ ដោយតម្រូវឲ្យម្ចាស់សិទ្ធិត្រូវស្នើឈ្មោះថ្មីសមស្របដើម្បីចុះបញ្ជី។

បន្ទាប់ពីទទួលបានការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំត្រូវប្រើប្រាស់ឈ្មោះពូជដំណាំដែលបានចុះបញ្ជីរួចហើយក្នុងការធ្វើអាជីវកម្មលើពូជដំណាំនោះ បើទោះបីជាសិទ្ធិការពារនោះផុតសុពលភាពក៏ដោយ។ លើសពីនេះទៅទៀត ពាណិជ្ជសញ្ញា ពាណិជ្ជនាម ឬការបញ្ជាក់ប្រហាក់ប្រហែលផ្សេងៗទៀត ក៏អាចប្រើភ្ជាប់មកជាមួយឈ្មោះពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលបានការពារនៅពេលដែលពូជនោះត្រូវបានធ្វើអាជីវកម្មផងដែរ។

ជាងនេះទៅទៀត ឈ្មោះដំណាំដែលបានទទួលការការពារ ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងបញ្ជីការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនៃក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ ដូចជាបញ្ជីពូជដំណាំរបស់ជាតិនៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទផងដែរ ដែលបញ្ជីពូជដំណាំជាតិនេះរួមមានទាំងពូជដែលមានស្រាប់ និងពូជថ្មីនៃដំណាំដែរ។ ការដាក់បញ្ចូលឈ្មោះដំណាំទៅក្នុងបញ្ជីទាំងអស់នេះ គឺមានលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងការផ្តល់ការការពារ ការពិនិត្យឈ្មោះដំណាំ និងការស្រាវជ្រាវ និងការធ្វើតេស្តសាកល្បងនានាផងដែរ។

២.២.ការត្រួតពិនិត្យ

នៅពេលដែលទទួលបានសំណុំលិខិតស្នើសុំសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីមុននឹងប្រគល់ដល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំចាំបាច់ត្រូវធ្វើការពិនិត្យលើពាក្យសុំដើម្បី កំណត់ថាបានបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌនៃភាពថ្មី ភាពខុសប្លែក ឯកសណ្ឋានភាព និងស្ថេរភាព។ ដើម្បីអាចកំណត់ភាពខុសប្លែក ឯកសណ្ឋានភាព និងស្ថេរភាពបាន មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីត្រូវបញ្ជូនសំណុំឯកសារទៅក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ ដើម្បីសិក្សាវាយតម្លៃអំពីលទ្ធផលបច្ចេកទេស។[48]

នៅពេលការសិក្សាវាយតម្លៃលទ្ធផលបច្ចេកទេសបង្ហាញលទ្ធផលវិជ្ជមាន និងមានការស្នើដាក់ឈ្មោះពូជដំណាំអាចចុះបញ្ជីបាន មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីត្រូវផ្តល់វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ហើយត្រូវបោះពុម្ពវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់សិទ្ធិនោះនៅក្នុងព្រឹត្តិបត្រផ្លូវការមួយរបស់ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍។[49] ប៉ុន្តែនៅពេលដែលការត្រួតពិនិត្យបង្ហាញថា ការស្នើសុំដាក់ឈ្មោះពូជដំណាំមិនអាចចុះបញ្ជី

[48] មាត្រា ៣០ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

[49] មាត្រា ៣១ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

បាន មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីត្រូវស្នើឲ្យអ្នកដាក់ពាក្យផ្តល់ឈ្មោះផ្សេងទៀតក្នុងរយៈពេលមិនលើសពី ៣ខែ។ ក្នុងករណីអ្នកដាក់ពាក្យខកខានមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌនេះទេ ត្រូវបដិសេធពាក្យសុំ។

២.៣.ការបង់ប្រាក់កម្រៃសេវាផ្សេងៗ

រូបវន្តបុគ្គល ឬនិតិបុគ្គល ដែលដាក់ពាក្យស្នើសុំវិញ្ញាបនបត្រសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវបង់កម្រៃរដ្ឋបាលនៃការចុះបញ្ជី និងកម្រៃរក្សាសុពលភាពប្រចាំឆ្នាំនៃសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនៅក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ ហើយពាក់ព័ន្ធនឹងការសិក្សាវាយតម្លៃលក្ខណៈបច្ចេកទេសពូជថ្មីនៃដំណាំត្រូវបង់កម្រៃសេវាកម្មបច្ចេកទេសនៅក្រសួង កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ។

កម្រៃរដ្ឋបាលពាក់ព័ន្ធក្នុងការចុះបញ្ជី កម្រៃរក្សាសុពលភាពប្រចាំឆ្នាំនៃសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ និងកម្រៃសេវាកម្មបច្ចេកទេស រួមទាំងកម្រៃដទៃទៀត ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរួមរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួង សេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ ដែលរហូតមកទល់នឹងបច្ចុប្បន្ននេះ ប្រកាសរួមនេះនៅមិនទាន់មាននៅឡើយទេ ដោយហេតុថា យន្តការនៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនៅកម្ពុជាមិនទាន់ត្រូវបានអនុវត្តនៅឡើយទេ។ បច្ចុប្បន្ន បណ្តាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តយន្តការការពារពូជដំណាំ រួមទាំងប្រកាសរួមស្តីពីកម្រៃសេវានានាទាំងនេះផងកំពុងស្ថិតនៅក្នុងការពិចារណា និងពិភាក្សាគ្នារវាងអ្នកជំនាញមកពីបណ្តាស្ថាប័នជាតិពាក់ព័ន្ធនានា រួមជាមួយនឹងអ្នកជំនាញការរបស់បណ្តាអង្គការអន្តរជាតិនានាក្រោមទម្រង់ជាជំនួយបច្ចេកទេសផងដែរ។

២.៤.ការការពារបណ្តោះអាសន្ន

ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ គេបានបង្កើតឲ្យមានយន្តការការពារបណ្តោះអាសន្នក្នុងការការពារនៅអំឡុងពេលនៃការដាក់ពាក្យស្នើសុំ ឬការបោះផ្សាយនៃពាក្យស្នើសុំរហូតដល់ការទទួលបានសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ។ យន្តការនេះត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់នូវក្នុងមាត្រា ១៣ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ (UPOV) ឆ្នាំ១៩៩១។ យ៉ាងណាមិញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលជាប្រទេសមួយទទួលយកយន្តការនេះផងដែរ ដោយអនុលោមតាមអនុសញ្ញា (UPOV) ឆ្នាំ១៩៩១។ ច្បាប់របស់កម្ពុជាបានកំណត់ថា នៅចន្លោះពេលពីការបោះពុម្ពផ្សាយនៃពាក្យស្នើសុំរហូតដល់ការផ្តល់សិទ្ធិការពារពូជដំណាំ ម្ចាស់សិទ្ធិមានសិទ្ធិទាមទារសំណងសមស្របចំពោះសកម្មភាពមួយចំនួនដែលច្បាប់បានកំណត់។ សកម្មភាពទាំងនោះរួមមានៈ ការយកពូជ ឬបំណែកពូជដែលបានការពារទៅប្រើប្រាស់ក្នុងសកម្មភាពការផលិត ឬការផលិតឡើងវិញ ការកំណត់លក្ខខណ្ឌក្នុងគោលបំណងពង្រីកពូជ ការផ្គត់ផ្គង់សម្រាប់លក់ ការលក់ ឬការចែកចាយនៅលើទីផ្សារ ការនាំចេញ ការនាំចូល ការធ្វើសន្និធិ[50] ជាដើម។[51]

[50] ការសន្សំទុក ការសំចៃទុក ឬការទុកសំចៃ

[51] វាក្យខណ្ឌទី ១ មាត្រា ១៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

កថាខណ្ឌ៣ អានុភាពនៃការការពារ

ក.អត្ថន័យនៃសិទ្ធិ

អត្ថន័យនៃសិទ្ធិ មានវិសាលភាពធំទូលាយណាស់។ តាមទ្រឹស្តី លក្ខណៈនៃសិទ្ធិមានភាពដាច់ខាត ឬផ្តាច់មុខ និងរៀងរហូត ពោលគឺសិទ្ធិគ្មានអាយុកាលទេ។ មានន័យថា សិទ្ធិមិនត្រូវបានរលត់តាមរយៈការមិនបានប្រើប្រាស់នោះឡើយ ម្យ៉ាងទៀតក៏មិនបានរលត់ទៅតាមការស្លាប់របស់កម្មសិទ្ធិករដែរ ។ សិទ្ធិនេះត្រូវបានផ្ទេរបន្តទៅឲ្យទាយាទ។ លើសពីនេះទៅទៀត សិទ្ធិនេះក៏មិនអាចរំលោភបានដែរ មានន័យថា គ្មាននរណាម្នាក់អាចប្រើប្រាស់សិទ្ធិលើកម្មសិទ្ធិដោយគ្មានការអនុញ្ញាតពីម្ចាស់កម្មសិទ្ធិករបានឡើយ។ ផលប្រយោជន៍ជាច្រើនដែលកម្មសិទ្ធិករទទួលបានដូចជា ផលប្រយោជន៍ខាងសេដ្ឋកិច្ចរបស់កម្មសិទ្ធិករផ្ទាល់ និងការការពារតាមរយៈផ្លូវច្បាប់ រួមទាំងការប្រើប្រាស់ផ្សេងៗវាជាឆន្ទៈរបស់កម្មសិទ្ធិករក្នុងការផ្ទេរ លក់ ឬធ្វើអំណោយជាដើម។ ប៉ុន្តែសិទ្ធិរបស់កម្មសិទ្ធិករអាចត្រូវដកហូត ប្រសិនបើការប្រើប្រាស់ទាំងឡាយផ្ទុយនឹងច្បាប់។

ចំណែកឯ សិទ្ធិរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំលើពូជ ដែលខ្លួនបានបង្កាត់ក៏មិនខុសពីអ្វីដែលបានបង្ហាញខាងលើដែរ ពោលគឺអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំមានសិទ្ធិធំធេងលើពូជដំណាំរបស់ខ្លួន។ រាល់ការប្រើប្រាស់ទាំងឡាយណា ដែលមិនមានការអនុញ្ញាតពីអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ ការប្រើប្រាស់ទាំងនោះចាត់ទុកជាការប្រើប្រាស់ដោយខុសច្បាប់។ ប៉ុន្តែអ្វីដែលមានលក្ខណៈខុសប្លែកនោះគឺ ប្រសិនបើស្នើសុំការការពារលើពូជដំណាំបានហើយ ប៉ុន្តែម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ មិនបានយកទៅអនុវត្តនាំឲ្យមានការដកហូតវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំមកវិញពីម្ចាស់សិទ្ធិ។ ម៉្យាងវិញទៀត សិទ្ធិរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំអាចត្រូវបាត់បង់ដោយសារការធ្វើអាជីវកម្មរបស់រដ្ឋ ឬការផ្ទេរសិទ្ធិទាំងស្រុងទៅឲ្យតតិយជនណាម្នាក់តាមការព្រមព្រៀងរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ សិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំមិនអាចប្រើប្រាស់អស់មួយជីវិតនោះទេ ពោលគឺវាមានរយៈពេលកំណត់នៃការការពារ។ សុពលភាពនៃសិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំមានរយៈពេល ២០ឆ្នាំ លើកលែងតែដំណាំ ដែលមានលក្ខណៈពិសេស ដូចជាដំណាំវល្លិ និងដំណាំឈើ ដែលមានរយៈពេល ២៥ឆ្នាំ ក្រោយពីទទួលបានសិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំនោះ។ ផុតរយៈពេលនៃការការពារនេះ សិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំនឹងអស់សុពលភាពការពារតាមផ្លូវច្បាប់ ហើយវានឹងក្លាយជាទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈដែលយើងគ្រប់រូបអាចប្រើប្រាស់បាន។

ខ.សិទ្ធិអនុញ្ញាតឲ្យតតិយជនធ្វើអាជីវកម្ម

១.ការធ្វើអាជីវកម្មបានដោយមានការអនុញ្ញាត

ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំមានសិទ្ធិលក់ ឬផ្ទេរសិទ្ធិការពារពូជដំណាំទៅឲ្យបុគ្គលណាម្នាក់ធ្វើអាជីវកម្មបានដែលរូបភាពទាំងនោះស្តែងឡើងតាមរយៈការផ្ទេរសិទ្ធិនោះឲ្យទៅទាយាទ ឬតាមរយៈកិច្ចសន្យាសហគ្រាសជាដើម ឬអាចជាកិច្ចសន្យាការងារក្នុងករណីម្ចាស់សិទ្ធិពូជដំណាំនោះជានិយោជិត។ អ្នកទាំងនេះ ជាអ្នកកាន់កាប់

សិទ្ធិស្របច្បាប់នូវសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចរបស់ពួកគេដូចនឹងម្ចាស់ដើមដែរ។ ចំពោះការលក់ ឬផ្ទេរទៅឲ្យតតិយជន ត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនិងត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយភាគីពាក់ព័ន្ធ ហើយត្រូវកត់ត្រានៅក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ ដោយជូនដំណឹងមកក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ ។

អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំការការពារសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ឬម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំអាចប្រគល់ទៅឲ្យតតិយជនដែលអាចជារូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលនូវអាជ្ញាប័ណ្ណផ្តាច់មុខ ឬអាជ្ញាប័ណ្ណមិនផ្តាច់មុខទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទាំងអស់ ឬសិទ្ធិណាមួយដែលច្បាប់ផ្តល់ឲ្យតាមរយៈកិច្ចសន្យាអាជ្ញាប័ណ្ណ។ ក្នុងន័យនេះ បុគ្គលដែលទទួលបានអាជ្ញាប័ណ្ណនោះអាចប្រើប្រាស់សិទ្ធិនោះក្នុងគោលបំណងប្រើប្រាស់ និងអាស្រ័យផលលើពូជដំណាំដែលបានការពារដែលការប្រើប្រាស់នេះ ត្រូវអនុលោមទៅតាមការព្រមព្រៀងទាំងឡាយនៅក្នុងកិច្ចសន្យាអាជ្ញាប័ណ្ណ។ ក្នុងករណី អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំជានិយោជិត ការផ្ទេរទៅឲ្យនិយោជករបស់ខ្លួនតាមរយៈកិច្ចសន្យាការងារ ហើយរាល់ការអនុវត្តសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចឬខសំខាន់ផ្សេងៗអាស្រ័យលើការព្រមព្រៀងក្នុងកិច្ចសន្យាការងាររបស់គូភាគី។

២.ការធ្វើអាជីវកម្មបានដោយមិនចាំបាច់មានការអនុញ្ញាត

ការធ្វើសកម្មភាពផ្សេងៗ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រើប្រាស់លើពូជដំណាំដែលបានទទួលការការពារដោយវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ចាំបាច់ត្រូវមានការយល់ព្រមអនុញ្ញាតពីអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំដើមជាមុនសិន។ ក្នុងករណីបុគ្គលណាម្នាក់ប្រើប្រាស់ដោយមិនមានការអនុញ្ញាត ត្រូវចាត់ទុកជាការប្រើប្រាស់ដោយខុសច្បាប់ ព្រោះរំលោភលើសិទ្ធិរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំដើម ឬម្ចាស់ពូជដំណាំដើម។ ផ្ទុយមកវិញ ទាក់ទងទៅនឹងករណីមួយចំនួន គេអាចធ្វើអាជីវកម្មលើពូជថ្មីនៃដំណាំនោះបាន ដោយមិនចាំបាច់មានការអនុញ្ញាតពីអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំដើមឡើយ។ ការធ្វើអាជីវកម្មនេះសំដៅលើការធ្វើអាជីវកម្មរបស់រដ្ឋ ឬតតិយជនដែលទទួលបានការអនុញ្ញាតពីរដ្ឋ។ ក្នុងករណីនេះ ទោះបីជាអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំនោះមិនយល់ព្រមក្តី ឬយល់ព្រមក្តី ក៏មិនមែនជាបញ្ហាចោទដែរ មិនតែប៉ុណ្ណោះការធ្វើអាជីវកម្មបែបនេះដោយរដ្ឋ ត្រូវបានចាត់ទុកជាការធ្វើអាជីវកម្មដោយស្របច្បាប់។ ក្នុងករណីនេះ សិទ្ធិរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំដើមរួមតូចបន្តិច ដែលខុសពីអត្ថន័យនៃពាក្យ ***សិទ្ធិរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ*** ដែលបានលើកឡើងខាងលើ ដោយសារតែអំណាចសាធារណៈ ដែលមិនខុសពីការធ្វើជាតិតូបនីយកម្មនោះទេ។[52] តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយផលប្រយោជន៍របស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំមិនត្រូវបានបាត់បង់ព្រោះតែបញ្ហានេះទេ ប្រសិនបើរដ្ឋធ្វើអាជីវកម្មដោយខ្លួនឯង រដ្ឋត្រូវចេញសំណងខូចខាតដល់ម្ចាស់សិទ្ធិ តែបើតតិយជនធ្វើអាជីវកម្មតាមរយៈការដាក់ពាក្យស្នើសុំមករដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ ឲ្យផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណបញ្ជាក្នុងការប្រើប្រាស់ពូជថ្មីនៃដំណាំដោយផ្អែកលើមូលហេតុនៃភាពចាំបាច់ ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុ-

[52] ការធ្វើឲ្យកម្មសិទ្ធិឯកជនក្លាយជារបស់រដ្ឋ

ជា ហើយក្នុងករណីនេះបុគ្គល ដែលទទួលបានអាជ្ញាប័ណ្ណបញ្ចានោះ ត្រូវបង់ប្រាក់សំណងសមស្របទៅឲ្យម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំ។[53]

ក្នុងករណីចាំបាច់មួយចំនួនដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យកសិករផលិត និងប្រើប្រាស់ជាសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួននូវផលិតផលដែលប្រមូលផលបានមកពីការដាំដុះពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលបានការពារក្នុងគោលបំណងយកទៅដាំដុះបន្តនោះ ស្ថាប័នជំនាញដែលតំណាងឲ្យរដ្ឋគឺក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ និងក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ អាចដាក់ចេញនូវបទប្បញ្ញត្តិ ដែលកម្រិតសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនានាបាន។[54]

គ.សិទ្ធិហាមឃាត់មិនឲ្យតតិយជនធ្វើអាជីវកម្ម

១.រយៈពេលនៃការការពារ

រាល់សកម្មភាពទាំងឡាយណា ដែលប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំដោយពុំមានការអនុញ្ញាតពីម្ចាស់សិទ្ធិត្រូវចាត់ទុកជាអំពើខុសច្បាប់ រំលោភលើសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ។ ម្ចាស់សិទ្ធិមានសិទ្ធិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរារាំងការរំលោភនេះ។ បើនិយាយពីសិទ្ធិគ្រប់គ្រងលើពូជដំណាំ ត្រូវគិតពីរយៈពេលនៃការការពារ ពីព្រោះការការពារពូជដំណាំមានអាជ្ញាយុកាលមិនមែនមានសិទ្ធិប្រើប្រាស់ជារៀងរហូតទេ។ រយៈពេលនៃការការពារខុសគ្នាពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយទៀត ប៉ុន្តែជាទូទៅ គេកំណត់រយៈពេល ២០ឆ្នាំ សម្រាប់ពូជថ្មីនៃដំណាំធម្មតា និងរយៈពេល ២៥ឆ្នាំ សម្រាប់ដំណាំវល្លិ និងដំណាំឈើ។ [55] ក្នុងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំនិងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៨ បានកំណត់ថា ***សុពលភាពសិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំមានរយៈពេល ២០ឆ្នាំ លើកលែងតែដំណាំដែលមានលក្ខណៈពិសេស ដូចជាដំណាំវល្លិ និងដំណាំឈើ ដែលមានរយៈពេល ២៥ឆ្នាំ ក្រោយពីទទួលបានសិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំនោះ*** ។ ក្នុងរយៈពេលនៃការការពារនេះ ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីណៃដំណាំបានទទួលផលចំណេញយ៉ាងច្រើនពីពូជដំណាំរបស់ខ្លួន ទាំងសារៈប្រយោជន៍ផ្លូវច្បាប់ និងប្រាក់ចំណូលផ្សេងៗ ដោយសារតែអំឡុងពេលនេះមានរយៈពេលយូរគួរសមល្មមសម្រាប់ការការពារ ដោយហេតុថាពេលខ្លះ ពូជដំណាំមួយអាចត្រូវបានគេឈប់ប្រើប្រាស់ ឬប្រើប្រាស់តិចតួច នៅពេលដែលអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំដដែល ឬអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំផ្សេងទៀតនោះបានរកឃើញពូជថ្មីៗ ធ្វើឲ្យអ្នកប្រើប្រាស់សម្រេចចិត្តជ្រើសរើសអ្វី ដែលល្អប្រសើរជាងមុននាំឲ្យមានសារៈប្រយោជន៍របស់វាកាន់តែខ្សោយទៅម្តងបន្តិចៗ។ តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយអំឡុងពេលដែលការពារ គ្មាននរណាម្នាក់អាចប្រើប្រាស់ពូជដំណាំដែលបានស្នើសុំការការពារនោះបានទេ ប្រសិនបើគ្មានការអនុញ្ញាតពីម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំទេនោះ។

[53] មាត្រា ៣៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំនិងសិទ្ធអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

[54] មាត្រា ១៦ នៃច្បាប់ស្តីពីគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

[55] មាត្រា ១៩.២ នៃអនុសញ្ញា UPOV ឆ្នាំ ១៩៩១

ការប្រើប្រាស់ជាសាធារណៈនូវពូជដំណាំនោះបាន លុះត្រាតែរយៈពេល ២០ឆ្នាំសម្រាប់ពូជដំណាំធម្មតា ឬ២៥ឆ្នាំសម្រាប់ពូជដំណាំវល្លិ និងពូជដំណាំឈើត្រូវបានបញ្ចប់ ពេលនោះពូជដំណាំនោះលែងក្លាយជារបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំទៀតហើយ គឺមានន័យថា អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំបានបាត់បង់នូវសិទ្ធិជាម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំហើយសិទ្ធិនោះបានធ្លាក់ទៅជារបស់សាធារណជន ដែលមានន័យថាអ្នកណាក៏ដោយក៏មានសិទ្ធិធ្វើអាជីវកម្ម ឬប្រើប្រាស់ដោយមិនចាំបាច់សុំការអនុញ្ញាតពីអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំនោះឡើយ។ ប៉ុន្តែអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំនោះ ក៏នៅតែអាចប្រើប្រាស់ពូជដំណាំរបស់ខ្លួនបានដដែលតែគ្មានសិទ្ធិហាមឃាត់រាល់ការធ្វើអាជីវកម្មផ្សេងៗបានឡើយ អ្វីដែលអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំអាចការពារបាន គឺឈ្មោះពូជដំណាំរបស់ខ្លួន[56]។ ការដាក់ឈ្មោះពូជដំណាំ ក៏ជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវមួយផងដែរ នៅពេលដែលអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំដាក់ពាក្យស្នើសុំសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់ខ្លួន ដែលការដាក់ឈ្មោះពូជដំណាំនោះត្រូវតែមានលក្ខណៈសមស្របមិនស្ថិតនៅក្នុងការហាមឃាត់ដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំរបស់កម្ពុជា[57] ដោយមានការត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ និងក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ ។ បន្ទាប់ពីការត្រួតពិនិត្យ វាយតម្លៃ និងមានការឯកភាពលើឈ្មោះដែលបានដាក់ស្នើសុំមកពីក្រសួងសាមីទាំងពីរហើយ វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំត្រូវបានផ្តល់ជូនអ្នកដាក់ពាក្យសុំហើយឈ្មោះរបស់ពូជដំណាំនោះក៏ត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងបញ្ជីពូជដំណាំរបស់ជាតិផងដែរ។[58] ឈ្មោះដំណាំនេះហើយដែលត្រូវបានការពារ និងតម្រូវឲ្យប្រើប្រាស់ជាទូទៅ ទោះបីជាសិទ្ធិការពារផុតសុពលភាពក៏ដោយ។ ចំណុចនេះ វាមានលក្ខណៈដូចទៅនឹងសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធ និងសិទ្ធិប្រហាក់ប្រហែលផងដែរ។

២.ទណ្ឌកម្មនៃការរំលោភសិទ្ធិ

ដូចដែលបានបកស្រាយខាងលើរួចមកហើយ ក្នុងអំឡុងពេលនៃការការពារម្ចាស់សិទ្ធិមានសិទ្ធិគ្រប់យ៉ាងប្រឆាំងនឹងតតិយជនរាល់ការធ្វើសកម្មភាពដោយរំលោភសិទ្ធិ ដែលការរំលោភនេះសំដៅដល់ការអនុវត្តសកម្មភាពរំលោភសិទ្ធិនានារបស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំក្នុងការធ្វើអាជីវកម្ម ឬប្រើប្រាស់ពូជដំណាំដែលបានការពារនោះដោយពុំមានការព្រមព្រៀងពីអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ ដែលទទួលបានសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនោះម្ចាស់សិទ្ធិមានសិទ្ធិប្តឹងទៅតុលាការអំពីបញ្ហានេះ ដើម្បីធ្វើបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬស្នើសុំដីការបណ្តោះអាសន្នដើម្បីហាមឃាត់ការប្រព្រឹត្តរំលោភលើសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ ឬក៏អាចស្នើសុំការផាកពិន័យដល់ជនប្រព្រឹត្តល្មើសតែត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងឲ្យច្បាស់លាស់ថាពិតជាមានករណីបែបនេះកើតឡើងមែន។ [59] ការបង្ហាញពីសកម្មភាពនៃការរំលោភ

[56] មាត្រា ២៧ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ
[57] មាត្រា ២៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ
[58] មាត្រា ៤០ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ
[59] មាត្រា ៧០ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

សិទ្ធិនេះត្រូវមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងពូជដំណាំដែលបានការពារ ដែលស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃការការពារពូជដំណាំ។ ប៉ុន្តែមានករណីខ្លះទោះបីជាការធ្វើអាជីវកម្ម ឬប្រើប្រាស់ពូជដំណាំដែលបានការពារនោះក៏ដោយ ក៏មិនចាត់ទុកជាការរំលោភសិទ្ធិដែរ ប្រសិនបើការធ្វើអាជីវកម្មលើពូជដំណាំ ដែលអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំនោះបានអនុញ្ញាតឲ្យតតិយជនប្រើប្រាស់រួចហើយ ឬសកម្មភាពនៃការប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងពិសោធន៍ ឬការដាំសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ខ្លួនគ្មានបំណងធ្វើអាជីវកម្មដោយបំពាន ឬក៏ការប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងបង្កាត់ពូជដំណាំថ្មីផ្សេងទៀត។ មួយវិញទៀត ការដាក់ចេញនូវបទប្បញ្ញត្តិ ដែលកម្រិតសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលធ្វើឡើងដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ ជាមួយក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ ដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យកសិករផលិត និងប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងយកទៅដាំដុះបន្តនោះ ក៏មិនត្រូវបានគេចាត់ទុកជាការរំលោភសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំដែរ។[60]

ក្នុងករណីដែលតុលាការរកឃើញថាជននោះពិតជាមានចេតនារំលោភសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំដូចនឹងអ្វីដែលម្ចាស់សិទ្ធិបានលើកឡើងមែននោះ នោះជននោះនឹងប្រឈមនឹងការផ្តន្ទាទោសពិន័យជាប្រាក់ពីប្រាំលានរៀលទៅម្ភៃលានរៀល ឬផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី១ឆ្នាំទៅ៥ឆ្នាំ ឬផ្តន្ទាទោសទាំងពីរនេះ ហើយក្នុងករណីមិនរាងចាលត្រូវផ្តន្ទាទោសទ្វេដង។[61]

ពូជដំណាំមួយកាលបើបានបំពេញគ្រប់លក្ខខណ្ឌដែលច្បាប់បានតម្រូវហើយនោះ នោះពូជដំណាំនោះនឹងត្រូវបានការពារយ៉ាងពេញលេញដោយច្បាប់វិញ ហើយផ្តល់សិទ្ធិឲ្យម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំប្រឆាំងនូវរាល់ទម្រង់នៃការរំលោភបំពានសិទ្ធិទាំងឡាយណា ដែលធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ម្ចាស់សិទ្ធិ។ តែផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំផ្តល់ព័ត៌មានមិនពិត ដែលដាក់សុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំក្នុងគោលបំណងចង់ក្លាយខ្លួនជាម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនោះ អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំនោះ ក៏នឹងត្រូវប្រឈមមុខនឹងការផ្តន្ទាទោសពិន័យជាប្រាក់ពីមួយលានរៀលទៅប្រាំលានរៀល ឬត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១ខែទៅ ៦ខែ ឬត្រូវផ្តន្ទាទោសទាំងពីរនេះផងដែរ ហើយក្នុងករណីមិនរាងចាលត្រូវផ្តន្ទាទោសទ្វេដង។[62]

កថាខណ្ឌ៣ ការបញ្ចប់ មោឃភាព និងការលុបចោល

១.ការបញ្ចប់

សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ នឹងត្រូវបានបញ្ចប់មុនកាលបរិច្ឆេទផុតសុពលភាពក្នុងករណីដែលម្ចាស់សិទ្ធិបោះបង់ចោលសិទ្ធិ ដោយធ្វើលិខិតជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរជូនមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីនៃក្រសួងក្រសួង

[60] មាត្រា ១៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ
[61] មាត្រា ៧២ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ
[62] មាត្រា ៧១ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

ឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និង នវានុវត្តន៍ ។ កាលបរិច្ឆេទនៃការបញ្ចប់ ត្រូវបញ្ជាក់ក្នុងលិខិតជូនដំណឹង ឬបើគ្មានការកំណត់កាលបរិច្ឆេទសុំបញ្ចប់ច្បាស់លាស់នៅក្នុងលិខិតជូនដំណឹងនោះទេ ត្រូវយកកាលបរិច្ឆេទដែលមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីទទួលបានលិខិតជូនដំណឹងនោះ។

២.ការប្រកាសមោឃភាពនៃសិទ្ធិ

មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ត្រូវប្រកាសជាមោឃភាពនូវសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំក្នុងករណីរកឃើញថា៖[63]

- លក្ខខណ្ឌដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៧ ឬមាត្រា៨ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំនិងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ ឆ្នាំ២០០៨ មិនបានបំពេញដូចកាលពីពេលផ្តល់សិទ្ធិ។
- លក្ខខណ្ឌដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៩ ឬមាត្រា១០ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ ឆ្នាំ២០០៨ មិនបានបំពេញដូចកាលពីពេលផ្តល់សិទ្ធិ ដោយផ្អែកលើព័ត៌មាននិងឯកសារដែលផ្តល់ដោយអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ។
- សិទ្ធិជាម្ចាស់ពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវបានផ្តល់ទៅឲ្យបុគ្គលដែលគ្មានសិទ្ធិទទួល លើកលែងតែសិទ្ធិនេះផ្ទេរទៅឲ្យបុគ្គលដែលមានសិទ្ធិទទួល។

៣.ការលុបសិទ្ធិ

មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ត្រូវលុបសិទ្ធិជាម្ចាស់ពូជថ្មីនៃដំណាំក្នុងករណីដូចខាងក្រោម៖[64]

- លក្ខខណ្ឌដូចមានចែងក្នុងមាត្រា៩ ឬមាត្រា១០ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ ឆ្នាំ២០០៨ លែងបំពេញបាន។
- ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំ មិនបានអនុវត្តតាមការតម្រូវរបស់មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីដោយ៖
  - ➢ មិនបានផ្តល់នូវព័ត៌មាន ឯកសារ ឬពូជដំណាំ ដែលចាំបាច់សម្រាប់ការផ្ទៀងផ្ទាត់
  - ➢ ខកខានមិនបានបង់កម្រៃ ដើម្បីរក្សាសិទ្ធិឲ្យនៅជាធរមាន ឬ
  - ➢ មិនបានផ្តល់ឈ្មោះថ្មីសមស្រប បន្ទាប់ពីឈ្មោះពូជដំណាំដែលទទួលបានសិទ្ធការពារនោះត្រូវបានលុប។

[63] មាត្រា ២១ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

[64] មាត្រា ២២ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ក្រោយពីបានសិក្សាចំពោះប្រធានបទខាងលើរួចមក បានបង្ហាញពីឥទ្ធិពលនៃកិច្ចព្រមព្រៀងផ្នែកកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និង ពាណិជ្ជកម្មទ្វេភាគី (BAT) រវាងកម្ពុជាជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិចនៅថ្ងៃទី០៤ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩៦ ហើយចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី២៥ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩៦ បានធ្វើឲ្យជាប់កាតព្វកិច្ចក្នុងការក្លាយជាភាគីហត្ថលេខីនៃអនុសញ្ញាជាច្រើន ដែលក្នុងនោះក៏មានបណ្តាអនុសញ្ញាដែលទាក់ទងនឹងការការពារពូជដំណាំផងដែរ ដូចជាអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំឆ្នាំ១៩៧៨ ឬ ឆ្នាំ១៩៩១ ជាដើម ដែលនេះជាចំណុចចាប់ផ្តើមមួយ ដែលធ្វើឲ្យកម្ពុជាមានគំនិតនៅក្នុងការបង្កើតឲ្យមានយន្តការនៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនៅក្នុងកម្ពុជា។ ក្រោយពីប្រទេសកម្ពុជាបានធ្វើសមាហរណកម្មទៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោកតាមរយៈ ការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជពិភពលោកនៅថ្ងៃទី១៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ និងបានក្លាយជាភាគីហត្ថលេខីនៃកិច្ចព្រមព្រៀងTRIPS ដែលតាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ គឺតម្រូវឲ្យសមាជិករបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក(WTO) ទាំងអស់ផ្តល់ការការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំ។ យន្តការនៃការការពារសម្រាប់ប្រភេទពូជដំណាំផ្សេងៗទៀត អាចត្រូវបានផ្តល់តាមរយៈប្រកាសសនីយបត្រតក្កកម្ម ឬ ដោយប្រព័ន្ធដោយឡែកដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ (effective subgenres system) ឬក៏ដោយការរួមបញ្ចូលគ្នាណាមួយនៃប្រព័ន្ធទាំងពីរ។

ព្រះរាជាណាចក្របានជ្រើសរើសយកប្រព័ន្ធនៃការការពារពូជថ្មី នៃដំណាំតាមរយៈប្រព័ន្ធដាច់ដោយឡែក (effective sui generis system) ដោយមិនបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីប្រកាសសនីយបត្រតក្កកម្មឡើយ ពោលគឺ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានអនុម័តច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និង សិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំកាលពីថ្ងៃទី ១៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨ ។ មកទល់នឹងសព្វថ្ងៃនេះ បើទោះបីជាប្រទេសកម្ពុជាមានច្បាប់ទាក់ទងនឹងការការពារពូជដំណាំហើយក៏ដោយ ក៏ការអនុវត្តនៅមិនទាន់ធ្វើនៅឡើយទេ គឺត្រូវរង់ចាំឲ្យមានលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តបន្ថែមទៀតនៅក្នុងការបំពេញបន្ថែមទៅលើច្បាប់គោលដែលមានស្រាប់ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីធានាការអនុវត្តប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវ តម្លាភាព និងមានប្រសិទ្ធិភាព ប៉ុន្តែមកទល់នឹងពេលនេះកម្ពុជាមិនទាន់មានលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តណាមួយដើម្បីបំពេញបន្ថែមទៅលើច្បាប់គោលនៅឡើយទេ។ ដោយយល់ឃើញពីភាពចាំបាច់ ក្រុមការងារបច្ចេកទេសមកពីបណ្តាស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានា រួមទាំងអ្នកជំនាញមកពីសហភាព UPOV បាននឹងកំពុងសិក្សាពីលទ្ធផលនៃការអនុវត្តការការពារពូជដំណាំ ព្រមទាំងរៀបចំបណ្តាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាទាក់ទងនឹងនីតិវិធីអនុវត្តឲ្យបានឆាប់រហ័សតាមការដែលអាចធ្វើទៅបាន។

នៅក្នុងការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងការពង្រឹងយន្តការនៃការការពារការបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស និងអ្នកជំនាញនានាទាក់ទងនឹងការបង្កាត់ពូជដំណាំក៏ជាបញ្ហាមួយដែលគួរតែយកចិត្តទុកដាក់ផងដែរ។ នៅក្នុងយន្តការនៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំអាចដំណើរការ

ទៅបានដោយរលូននោះ វាទាមទារឲ្យមានបណ្តាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់សមស្របទៅតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ហើយក៏តម្រូវឲ្យមានអ្នកជំនាញនានាដើម្បីអនុវត្តយន្តការនោះផងដែរ។

មិនតែប៉ុណ្ណោះក្រៅពីតម្រូវការអ្នកជំនាញបច្ចេកទេស កម្ពុជាក៏នៅត្រូវការឧបករណ៍បច្ចេកទេស និងបច្ចេកវិទ្យាទំនើបៗ ដើម្បីបម្រើការឲ្យការងារត្រួតពិនិត្យពូជដំណាំផងដែរ។ ចំពោះករណីនេះ យើងសង្ឃឹមថា បណ្តាអង្គការអន្តរជាតិដែលធ្វើសហប្រតិបត្តិការជាមួយប្រទេសកម្ពុជា ដូចជាអង្គការ JICA អង្គការ KOICA សហភាពUPOV ព្រមទាំងបណ្តាប្រទេសជាមិត្តរបស់កម្ពុជា ដូចជាប្រទេសជប៉ុន ប្រទេសកូរ៉េ ប្រទេសចិន ជាដើម នឹងជួយប្រទេសកម្ពុជានៅក្នុងការបំពាក់ឧបករណ៍បរិក្ខាទំនើបៗ នៅក្នុងមន្ទីរពិសោធន៍ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការតេស្តពិសោធន៍ពូជដំណាំនិងមិនធ្វើឲ្យខូចប្រយោជន៍របស់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ។

សរុបសេចក្តីមក យើងឃើញថា បើទោះបីជាពេលបច្ចុប្បន្ននេះប្រទេសកម្ពុជាគ្រាន់តែជាសមាជិកសង្កេតការប្រចាំនៅក្រុមប្រឹក្សានៃសហភាព UPOV មិនទាន់បានក្លាយជាសមាជិកពេញសិទ្ធិរបស់សហភាព UPOV ក៏ដោយ ក៏ប្រទេសកម្ពុជាបានបង្កើតនៅច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និង សិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ ព្រមទាំងបានបំពេញនូវភារកិច្ចជាច្រើនយ៉ាងសកម្ម ដើម្បីបំពេញកាតព្វកិច្ចនានាដែលមានកំណត់ដោយកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ ក្នុងគោលដៅដើម្បីអភិវឌ្ឍប្រទេសកម្ពុជាឲ្យបានរីកចម្រើន ជាពិសេសគឺវិស័យកសិកម្ម។ ហើយវិស័យនេះក៏ជាផ្នែកមួយនៃផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម ដែលបានដាក់ចេញដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្រោមការដឹកនាំប្រកបដោយគតិបណ្ឌិត និងត្រឹមត្រូវបំផុតរបស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ **ហ៊ុន សែន** នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ជាចក្ខុវិស័យ យើងសង្ឃឹមថា យន្តការនៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនឹងត្រូវបានអនុវត្តប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព និងការជឿជាក់ ហើយទន្ទឹមនឹងនោះ កម្ពុជានឹងក្លាយជាសមាជិកពេញសិទ្ធិរបស់សហភាពអន្តរជាតិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ តាមរយៈការខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងសកម្មកន្លងមករបស់ខ្លួន។

អនុសាសន៍

អនុសាសន៍

នៅក្នុងការជម្រុញឲ្យការអនុវត្តយន្តការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនៅកម្ពុជា អាចដំណើរការទៅបានយ៉ាងរលូននិង មានប្រសិទ្ធិភាពនោះ យើងខ្ញុំសូមផ្តល់អនុសាសន៍ដល់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធទទួលបន្ទុកនៅលើវិស័យនេះទាំងអស់គួរតែអនុវត្តកិច្ចការមួយចំនួនដូចជា៖

-យកចិត្តទុកដាក់នូវក្នុងការពង្រឹងទៅលើការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស និងអ្នកជំនាញលើការចុះបញ្ជីការពារពូជថ្មីនៃដំណាំឲ្យបានច្បាស់លាស់ ក៏ដូចជាការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្សនិងអ្នកជំនាញទៅលើការពិសោធន៍និងការធ្វើតេស្តសាកល្បងទៅលើបច្ចេកទេសនៃពូជដំណាំដើម្បីដឹងច្បាស់ថាពូជដំណាំមួយមានស្ថេរភាព ឯកសណ្ឋានភាព និងភាពប្លែកឬអត់ ទាំងអស់នេះជាកត្តាសំខាន់ខ្លាំងបំផុត ដោយហេតុថាវាទាក់ទងនឹងប្រសិទ្ធិភាពនៃការអនុវត្ត និងទាក់ទងទៅនឹងផលប្រយោជន៍ជាមូលដ្ឋានរបស់ម្ចាស់ពូជដំណាំ ម្យ៉ាងទៀតវាក៏អាចធ្វើឲ្យបាត់បង់នូវការជឿជាក់ពីម្ចាស់ពូជដំណាំផងដែរ។

-ត្រូវបង្កើនកិច្ចសហប្រតិបត្តិការឲ្យបានច្រើន ទាំងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការនៅក្នុងថ្នាក់តំបន់និងកិច្ចសហ-ប្រតិបត្តិការជាអន្តរជាតិដែលទាក់ទងនឹងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ក៏ដូចជាកិច្ចសហប្រតិបត្តិជាមួយប្រទេសដែលជាបណ្តាមិត្តរបស់កម្ពុជាដែលមានបច្ចេកវិទ្យាទំនើប ដើម្បីចែករំលែកបទពិសោធន៍ពីការរីកចម្រើននៃប្រព័ន្ធការពារពូជថ្មីនៃដំណាំរបស់គេមកពង្រឹងការអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេស។ មួយវិញទៀត តាមរយៈកិច្ចសហប្រតិបត្តិការនេះកម្ពុជាត្រូវការជំនួយបច្ចេកទេសជាលំហូរនៃបច្ចេកទេស ឧបករណ៍បរិក្ខាបំពាក់ក្នុងមន្ទីរពិសោធន៍ ការបណ្តុះ-បណ្តាលធនធានមនុស្សតាមរយៈការបញ្ជូនអ្នកជំនាញទៅសិក្សាវគ្គសិក្សារយៈពេលខ្លីនិងវែង ក៏ដូចជាការបញ្ជូនអ្នកជំនាញបរទេសមកបណ្តុះបណ្តាលនៅក្នុងប្រទេសជាដើម។

-ធ្វើការផ្សព្វផ្សាយឲ្យបានទូលំទូលាយពីប្រព័ន្ធនៃការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនៅក្នុងកម្ពុជា ដោយហេតុថាប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងប្រទេសមានការយល់ដឹងអំពីយន្តការការពារនេះនៅតិចតួចណាស់។

-ជម្រុញឲ្យមានការរៀបចំសេចក្តីព្រាងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលចាំបាច់ដល់ដំណើរការនៃការអនុវត្តការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំឲ្យកាន់តែលឿនជាមុនដើម្បីឲ្យការអនុវត្តនូវយន្តការនោះបានឆាប់រហ័សផងដែរ។

-បច្ចុប្បន្ននេះប្រទេសកម្ពុជាគ្រាន់តែជាសមាជិកសង្កេតការប្រចាំនៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សានៃសហភាពអន្តរជាតិការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំប៉ុណ្ណោះ។ សម្រាប់ចក្ខុវិស័យទៅថ្ងៃអនាគត យើងសង្ឃឹមថាក្រុមការងារបច្ចេកទេសក៏ដូចជាស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនឹងបន្តការខិតខំប្រឹងប្រែងបន្តទៀត ដើម្បីក្លាយជាសមាជិកពេញសិទ្ធិនៃអង្គការមួយនេះ។

-សង្ឃឹមថាទៅថ្ងៃអនាគត ប្រសិនបើមានខ្វះខាតលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តលើការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនោះ ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធដែលទទួលបន្ទុកទាំងអស់គួរតែរៀបចំសេចក្តីព្រាងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាដែលចាំបាច់បន្ថែមទៀតដើម្បីជម្រុញឲ្យការអនុវត្តមានប្រសិទ្ធិភាពនិងភាពជឿជាក់ខ្ពស់ពីម្ចាស់ពូជដំណាំ។

-អ្វីដែលសំខាន់ជាងនេះទៅទៀតនោះ យើងឃើញថាក្រសួងដែលមានសមត្ថកិច្ចសម្រាប់អនុវត្តការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំនៅកម្ពុជា មានក្រសួង២ គឺក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេសនិងនវានុវត្តន៍និងក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទវិញ ពីព្រោះបើយើងពិនិត្យទៅលើបណ្តាប្រទេសជិតខាងយើងក៏ដូចជាប្រទេសជឿនលឿនភាគច្រើន ដូចជាប្រទេសចិនប្រទេសជប៉ុនជាដើមយើងឃើញថា ក្រសួងមានសមត្ថកិច្ចសម្រាប់អនុវត្តការការពារការបង្កាត់ពូជដំណាំគឺក្រសួងកសិកម្ម។

-ម្យ៉ាងវិញទៀត បច្ចុប្បន្ននេះកម្ពុជាកំពុងយកចិត្តទុកដាក់លើការអនុវត្តនូវកម្មវិធីច្រកចេញចូលតែមួយនៅតាមបណ្តាស្ថាប័ននានារបស់រដ្ឋផងដែរ។ ការផ្តល់សមត្ថកិច្ចផ្តាច់មុខទៅឲ្យក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខា ប្រមាញ់ និងនេសាទតែមួយ ធ្វើឲ្យចំណេញពេលវេលានិងថវិការបស់អ្នកដាក់ពាក្យស្នើរសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ព្រមទាំងមិនធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចរបស់អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលបណ្តាលមកពីភាពយឺតយ៉ាវនៃនីតិវិធីផងដែរ។ លើសពីនេះទៅទៀត ប្រសិនបើនៅពេលអនាគត វិស័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញានៅប្រទេសកម្ពុជាមានការរីកចម្រើនខ្លាំងក្លា ដូចនៅបណ្តាប្រទេសជឿនលឿនដទៃទៀតនោះ កម្ពុជាគួរតែបង្កើតឲ្យមាននូវការិយាល័យកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដែលមានតួនាទីចុះបញ្ជីនូវរាល់ទម្រង់ទាំងអស់នៃកម្មសិទ្ធិបញ្ញា។

ឯកសារយោង

ឯកសារយោង

ក.បទដ្ឋានអន្តរជាតិ

១.កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីទិដ្ឋភាពពាណិជ្ជកម្មទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា (Agreement on Trade Related Aspect of Intellectual Property Right "TRIPS"),1994

២.អនុសញ្ញាទីក្រុងប៉ារីសស្តីពីការការពារកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) អនុម័តដំបូងនៅថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៨៨៣ និងវិសោធនកម្មចុងក្រោយនៅថ្ងៃទី២៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៧៩

៣.អនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិស្តីពីការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំឆ្នាំ១៩៩១ (International Convention for the Protection of New Varieties of Plants)1991

៤.អនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិស្តីពីការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំឆ្នាំ១៩៦១ (International Convention for the Protection of New Varieties of Plants)1961

៥.អនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិស្តីពីការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំឆ្នាំ១៩៧២ (International Convention for the Protection of New Varieties of Plants)1972

៦.អនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិស្តីពីការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំឆ្នាំ១៩៧៨ (International Convention for the Protection of New Varieties of Plants)1978

៧.អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីធនធានសេនេទិចរុក្ខជាតិសម្រាប់ស្បៀងអាហារ និងកសិកម្ម (International Convention for Plant genetic resources for food and agriculture)

៨.អនុសញ្ញាស្តីពីភាពខុសប្លែកគ្នានៃជីវសាស្ត្រ (Convention on Biological Diversity)

៩.កិច្ចព្រមព្រៀង Marrakesh (Agreement Marrakesh)

ខ.បទដ្ឋានជាតិ

១.រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

២. ស្តីពីច្បាប់ ប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្ម វិញ្ញាបនបត្រម៉ូដែលដែលមានអត្ថប្រយោជន៍ និងគំនូរឧស្សាហកម្ម ចុះថ្ងៃទី២២ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៣

៣. ស្តីពីច្បាប់ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨

៤. ប្រកាសឲ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែនិងថាមពល ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦

៥.អនុក្រឹត្យលេខ ៣៥ អនក្រ.កប ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែនិង ថាមពល

៦.អនុក្រឹត្យលេខ ១៤២ អនក្រ.កប ស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា

៧.ប្រកាសស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់នាយកដ្ឋានកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧

៨. ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និងនវានុវត្តន៍ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០

គ.សៀវភៅ និងឯកសារផ្សេងៗ

១.ការពន្យល់និងឧទាហរណ៍: *កម្មសិទ្ធិបញ្ញា* រៀបរៀងដោយក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម
ការពន្យល់និងឧទាហរណ៍:*មូលដ្ឋានគ្រឹះនៃច្បាប់ពាណិជ្ជកម្ម* រៀបរៀងដោយក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម
២.កម្រងឯកសារស្ដីពី *សិក្ខាសាលាកម្មសិទ្ធិបញ្ញានៅកម្ពុជា* (ថ្ងៃទី២៦ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច)
៣.កម្រងឯកសារស្ដីពី *កម្ពុជា និងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក: បទឧទ្ទេសនាមរបស់ឯកឧត្តម ចម ប្រសិទ្ធ ទេសរដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងជាប្រធានក្រុមចចារកម្ពុជាក្នុងការសុំចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក* (ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៤ រាជធានីភ្នំពេញ)
៤.បណ្ឌិត ចាប សុថារិទ្ធ *កម្ពុជា និងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក: កាលានុវត្តភាព និងការប្រឈម* វិទ្យាស្ថានខ្មែរសម្រាប់សហប្រតិបត្តិការ និងសន្តិភាព, ភ្នំពេញ , ២០១១
៥.សាស្ត្រាចារ្យ ខាំ សុមករា *នីតិកម្មសិទ្ធិបញ្ញា* ភ្នំពេញ ,២០១១
៦.ឯកសារនីតិកម្មសិទ្ធិបញ្ញា រៀបរៀងដោយសាស្ត្រាចារ្យ ឃឹម គីរី សម្រាប់ឆ្នាំសិក្សា ២០១១-២០២០
៧.របាយការណ៍បូកសរុបការងារឆ្នាំ២០១១ និងទិសដៅឆ្នាំ២០១២ របស់នាយកដ្ឋានកម្មសិទ្ធិបញ្ញានៃក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម
៨.សាស្ត្រាចារ្យ ជា គឹមអៀង *សៀវភៅពន្យល់ពាក្យជីវវិទ្យាសម្រាប់ថ្នាក់ទី១០ ១១ និង១២*
៩.សាស្ត្រាចារ្យ ធូ ភន *សៀវភៅពន្យល់ពាក្យជីវិទ្យាសម្រាប់ថ្នាក់ទី១០ ១១ និង១២*
១០.DVD ស្ដីពីចំណេះដឹងលើកម្មសិទ្ធិបញ្ញារបស់ ECAP II
១១.ការពន្យល់និងឧទាហរណ៍: *នីតិកម្មសិទ្ធិបញ្ញា* រៀបរៀងដោយ ឯកឧត្តម ឥន យឿន និង សាស្ត្រាចារ្យ អ៊ុក វណ្ណារ័ត្ន (បោះពុម្ពលើកទី១) ឆ្នាំ ២០១៣

ឃ.គេហទំព័រ

១. http;//www.upov.int/eng/brief.htm (កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ ២០២០

២.http;//www.upov.int/en/publications/conventions/index.html(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

៣.http;//www.patentlens.net/daisy/bios/1234#upov(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី ១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

៤. http;//www.gdi.mime.gov.kh/(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

៥. http;//www.ecap-project.org/inder.php?q=asean ip offices(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

៦. http;//www.unescap,org/tid/mtg/ip cam.pdf(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

៧. http;//www.wipo.int/directory/en/contact.jsp?country id=90&-type=ADMIN IP(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

៨. http;//ebookbrowse.com/Cambodia-0723-pdf-d157622143(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

៩. http;//ppvtpp.setjen.deptan.go.id.ing.promedia,co>id/berita-193-the-4th-cast-asta-plant-variety-(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)
១០. http;//www.wto.org/English/thewto e/tif e/fact l l.htm(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)
១១.http;//en.wikipedia.org/wiki/Developed country(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី ១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)
១២.http;//www.wipo.int/wipolex/en/other treaties/parties.jsp?treAtY id=255&group id=22(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)
១៣.http;//en.wikipedia.org/wiki/Word Trade Organization(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)
១៤. www.ecapwww.ecap-project.orgproject.orgnmorey@epo.orgnmorey@org(កាលបរិច្ឆេទចូលមើលគេហទំព័រ : ថ្ងៃទី១៨ ខែមិនា ឆ្នាំ២០២០)

ឧបសម្ព័ន្ធ

បញ្ជីឧបសម្ព័ន្ធ

១. ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំ

២. Agreement on Trade-related aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs)

៣. International Convention for the Protection of New Varieties of Plant (UPOV)

៤. តារាងពូជស្រូវនៅកម្ពុជា

ឧបសម្ព័ន្ធទី១
ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និង
សិទ្ធិបង្កាត់ពូជដំណាំ

ព្រះរាជក្រម

នស/រកម/០៥០៨/០១៥

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី សមានភូមិជាតិសាសនា រក្ខតខត្តិយា ខេមរដ្ឋរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ ខេមរាជនា សមូហោភាស កម្ពុជឯករាជរដ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

- បានទ្រង់យល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៧០៤/១២៤ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៤ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/១៣ ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ
- បានទ្រង់យល់ សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

ប្រកាសឱ្យប្រើ

ច្បាប់ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ បានអនុម័ត កាលពីថ្ងៃទី ០៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៨ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភា លើកទី ៧ នីតិកាល ទី ៣ និងដែលព្រឹទ្ធសភាបានយល់ស្របតាមទម្រង់ និងគតិនៃច្បាប់នេះទាំងស្រុង ដោយគ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ កាលពីថ្ងៃទី ២៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៨ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គព្រឹទ្ធសភា លើកទី ៤ នីតិកាលទី ២ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុង ដូចតទៅនេះ :

ច្បាប់

ស្តីពី

ការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ

និង

សិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

ROYAUME DU CAMBODGE
LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

ជំពូកទី ១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា ១.-

ច្បាប់នេះ មានគោលដៅ គ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យលើការបង្កាត់ ការបញ្ចេញឱ្យប្រើ ការផលិត ការកែច្នៃ ការចុះបញ្ជី ការចែកចាយ ការនាំចូល នាំចេញពូជដំណាំ និង ការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

មាត្រា ២.-

ច្បាប់នេះមានគោលបំណង ធានានូវការគ្រប់គ្រង ការលើកទឹកចិត្ត និង ការអភិវឌ្ឍពូជដំណាំដោយនិរន្តរភាព ដើម្បីផលប្រយោជន៍សង្គម សេដ្ឋកិច្ច និង បរិស្ថាន ។

មាត្រា ៣.-

ច្បាប់នេះមានវិសាលភាពអនុវត្តលើរាល់ពូជដំណាំ រួមទាំងពូជដំណាំដែលមានស្រាប់ និង ពូជថ្មីនៃដំណាំ លើកលែងតែការគ្រប់គ្រង ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត ។

មាត្រា ៤.-

ការផ្តល់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចនៃក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ។

ការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំគ្រប់ប្រភេទ ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចទូទៅនៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៥.-

វាក្យស័ព្ទសំខាន់ៗ ដែលប្រើប្រាស់ក្នុងច្បាប់នេះ ត្រូវបានកំណត់ក្នុងឧបសម្ព័ន្ធនៃច្បាប់នេះ ។

ជំពូកទី ២
ការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ

ផ្នែកទី ១
លក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការផ្តល់សិទ្ធិដល់អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

មាត្រា ៦.-

ពូជថ្មីនៃដំណាំដែលទទួលបាននូវសិទ្ធិការពារត្រូវមានលក្ខណវិនិច្ឆ័យ ដូចខាងក្រោម:

-ភាពថ្មី

-ភាពខុសប្លែក

-ឯកសណ្ឋានភាព

-ស្ថេរភាព ។

មាត្រា ៧.-

ពូជដំណាំ ដែលអាចចាត់ទុកថាថ្មី លុះត្រាតែពុំទាន់បានដាក់លក់ ឬ ចរាចរលើទីផ្សារកន្លងមក ប៉ុន្តែដោយមានការឯកភាពពីអ្នកបង្កាត់ពូជ ពូជថ្មីនៃដំណាំនោះត្រូវបានដាក់លក់ ឬ ចរាចរលើទីផ្សារ ក្នុងរយៈពេលមិនលើសពី ១ (មួយ)ឆ្នាំ នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និង មិនលើសពី ៦(ប្រាំមួយ)ឆ្នាំ ចំពោះដំណាំវល្លិ និងដំណាំឈើ និងមិនលើសពី ៤(បួន) ឆ្នាំ ចំពោះគ្រប់ដំណាំផ្សេងៗទៀត នៅក្រៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយគិតមកដល់ថ្ងៃដាក់ពាក្យស្នើសុំសិទ្ធិការពារ ។

មាត្រា ៨.-

ពូជដំណាំដែលចាត់ទុកថាមានភាពខុសប្លែកពីគេ លុះត្រាតែមានភាពខុសគ្នាដាច់ស្រឡះពីពូជឯទៀត ដែលគេស្គាល់ជាទូទៅ ត្រឹមកាលបរិច្ឆេទនៃការដាក់ពាក្យស្នើសុំសិទ្ធិ ឬ កាលបរិច្ឆេទសិទ្ធិអាទិភាព ។

ROYAUME DU CAMBODGE

មាត្រា ៩.-

ពូជដំណាំ ដែលចាត់ទុកថាមានឯកសណ្ឋានភាព លុះត្រាតែអាចរក្សាឯកសណ្ឋានភាពគ្រប់គ្រាន់នូវចរិតលក្ខណៈពាក់ព័ន្ធរបស់ពូជ ទោះបីពូជដំណាំនោះ ត្រូវបានផលិតតាមរយៈភេទ ឬ អភេទក្តី ។

មាត្រា ១០.-

ពូជដំណាំ ដែលចាត់ទុកថាមានស្ថេរភាព លុះត្រាតែចរិតលក្ខណៈចាំបាច់របស់វាគ្មានការប្រែប្រួលនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃវដ្តលូតលាស់ និងជំនាន់នីមួយៗ ។

ផ្នែកទី ២

វិសាលភាព និងសុពលភាពនៃសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

មាត្រា ១១.-

រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល ដែលបានបង្កាត់ ឬ រកឃើញ និង អភិវឌ្ឍពូជថ្មីនៃដំណាំ ហើយមានបំណងការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញាលើពូជថ្មីនោះ ត្រូវដាក់ពាក្យស្នើសុំនៅក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ដែលត្រូវបញ្ជូនឯកសារនោះទៅក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទដើម្បីសិក្សាវាយតម្លៃអំពីលទ្ធផលបច្ចេកទេស ដោយអនុលោមតាមបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់នេះ ។

វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវផ្តល់ដោយក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ក្រោយពីទទួលបានលិខិតបញ្ជាក់លទ្ធផលនៃការសិក្សាវាយតម្លៃលក្ខណៈបច្ចេកទេសពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ១២.-

ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ដែលជាស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវក្នុងការចុះបញ្ជីការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ មានតួនាទីដូចខាងក្រោម :

១-ផ្តល់ការការពារសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជថ្មីនៃដំណាំ

២-ផ្ទាស់ប្តូរម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ

៣-ប្រកាសមោឃភាព ឬ លុបចោល

៤-ទទួលពាក្យចុះបញ្ជី ផ្លាស់ប្តូរ ឬ លុបចោលឈ្មោះពូជថ្មីនៃដំណាំ

៥-ចេញអាជ្ញាប័ណ្ណបញ្ជា និង

៦-កត់ត្រាកិច្ចសន្យាអាជ្ញាប័ណ្ណ ។

មាត្រា ១៣.-

អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវ :

ក-មានសញ្ជាតិជាខ្មែរ ឬ សញ្ជាតិបរទេស ប៉ុន្តែត្រូវមាននិវេសនដ្ឋានទៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឬ

ខ-មានទីលំនៅអចិន្ត្រៃយ៍នៅរដ្ឋជាភាគីហត្ថលេខីនៃអនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ឬ នៅរដ្ឋណាមួយ ដែលមានបដិការយោគយល់គ្នាទៅវិញទៅមកជាមួយព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

មាត្រា ១៤.-

ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំមានសិទ្ធិលក់ ឬ ផ្ទេរសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបាន ។ ការលក់ ឬ ការផ្ទេរទៅឱ្យរូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល ត្រូវធ្វើជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរ និងត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយភាគីពាក់ព័ន្ធ ហើយត្រូវកត់ត្រានៅក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ដោយត្រូវជូនដំណឹងមកក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ ។

មាត្រា ១៥.-

ការយកពូជ ឬ បំណែកពូជ ដែលបានការពារទៅប្រើប្រាស់ក្នុងសកម្មភាព ការផលិត ឬ ការផលិតឡើងវិញ ការកំណត់លក្ខខណ្ឌក្នុងគោលបំណងពង្រីកពូជ ការផ្គត់ផ្គង់សម្រាប់លក់ ការលក់ ឬ ការចែកចាយនៅលើទីផ្សារ ការនាំចេញ ការនាំចូល និង ការធ្វើសន្និធិ ត្រូវសុំការអនុញ្ញាតពីម្ចាស់សិទ្ធិ ។

ម្ចាស់សិទ្ធិ អាចផ្តល់ការអនុញ្ញាតឱ្យប្រើប្រាស់ពូជដំណាំរបស់ខ្លួន ដោយភ្ជាប់នូវលក្ខខណ្ឌ ឬ ការកំណត់ផ្សេងៗ ។

ការធ្វើអាជីវកម្ម និង ប្រើប្រាស់ ដូចមានចែងក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រានេះនូវផលិតផលដែលប្រមូលបានពីការដាំដុះពូជថ្មីនៃដំណាំ ដោយពុំមានការអនុញ្ញាត ត្រូវសុំ

ការអនុញ្ញាតពីម្ចាស់សិទ្ធិ ។ ម្ចាស់សិទ្ធិមានឱកាសសមស្របក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ នៅពេលម្ចាស់សិទ្ធិបានដឹងពីការប្រើប្រាស់ និង ធ្វើអាជីវកម្ម ដោយពុំមានការអនុញ្ញាត តែមិនបានប្រើប្រាស់សិទ្ធិរបស់ខ្លួន ម្ចាស់សិទ្ធិនឹងបាត់សិទ្ធិប្តឹងតវ៉ា ។

សិទ្ធិជាម្ចាស់ពូជថ្មីនៃដំណាំក៏មានវិសាលភាពគ្របដណ្តប់ផងដែរទៅលើពូជ :

-ដែលបានបង្កើតថ្មី ដោយយកលក្ខណៈពិសេសសំខាន់ៗចេញពីពូជបានការពារ

-ដែលពុំមានភាពខុសគ្នាដាច់ស្រឡះ ពីពូជបានការពារ

-ដែលផលិតកម្មរបស់វាត្រូវការប្រើប្រាស់ឡើងវិញនូវពូជដែលបានការពារ ។

មាត្រា ១៦.-

សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ពុំមានវិសាលភាពគ្របដណ្តប់ចំពោះករណីដូចខាងក្រោម :

១-ការប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងពិសោធន៍

២-ការដាំសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ខ្លួន និងគ្មានបំណងធ្វើពាណិជ្ជកម្ម

៣-ការប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងបង្កាត់ពូជដំណាំថ្មីផ្សេងទៀត លើកលែងតែវាក្យខណ្ឌទី ៤ មាត្រា ១៥ នៃច្បាប់នេះ ។

ដោយផ្អែកលើការការពារផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ និង ព្រំដែនសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពលសហការជាមួយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ អាចដាក់ចេញនូវបទប្បញ្ញត្តិដែលកម្រិតសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនានា ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យកសិករផលិត និង ប្រើប្រាស់ជាសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួននូវផលិតផលដែលប្រមូលផលបានពីការដាំដុះពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលបានការពារក្នុងគោលបំណងយកទៅដាំដុះបន្ត ។

មាត្រា ១៧.-

ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវបាត់បង់សិទ្ធិចំពោះបំណែកពូជនៃពូជដែលទទួលបានការការពារ ឬ ពូជដំណាំដូចមានចែងក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ៤ នៃមាត្រា ១៥ ដែលត្រូវបានដាក់លក់ ឬ ចរាចរនៅលើទីផ្សារក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយម្ចាស់សិទ្ធិ ឬ មានការយល់

ព្រមពីម្ចាស់សិទ្ធិ ។ សិទ្ធិខាងលើនឹងមិនបាត់បង់ទេ ក្នុងករណីពូជ ឬ បំណែកពូជដែលយកចេញពីពូជដែលបានការពារ ត្រូវបានយកទៅពង្រីកពូជបន្ត ឬ នាំចេញទៅពង្រីកពូជក្នុងប្រទេសដែលមិនផ្តល់ការការពារ លើកលែងតែក្នុងគោលបំណងយកទៅប្រើប្រាស់ចុងក្រោយ ។

មាត្រា ១៨.-

ក្នុងរយៈពេលអនុវត្តសិទ្ធិ ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំមានកាតព្វកិច្ចផ្តល់សំណាកពូជដែលអាចដុះបាន ហើយមានចរិតលក្ខណៈដូចបានបញ្ជាក់ក្នុងសំណុំលិខិតស្នើសុំសិទ្ធិការពារ តាមតម្រូវការរបស់អង្គភាពមានសមត្ថកិច្ច ។

ក្នុងគោលបំណងថែរក្សាពូជថ្មីនៃដំណាំ ម្ចាស់សិទ្ធិក៏មានកាតព្វកិច្ចផ្តល់ព័ត៌មាននានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងពូជថ្មីនៃដំណាំ និង បង្កភាពងាយស្រួលក្នុងការត្រួតពិនិត្យដល់អង្គភាពមានសមត្ថកិច្ច ។

មាត្រា ១៩.-

សុពលភាពសិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំមានរយៈពេល ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំ លើកលែងតែដំណាំដែលមានលក្ខណៈពិសេសដូចជាដំណាំវល្លិ និងដំណាំឈើ ដែលត្រូវមានរយៈពេល ២៥ (ម្ភៃប្រាំ) ឆ្នាំ ក្រោយពីទទួលបានសិទ្ធិការពារលើពូជថ្មីនៃដំណាំនោះ ។

ផ្នែកទី ៣
ការបញ្ចប់ មោឃភាព និងការលុបចោល

មាត្រា ២០.-

សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនឹងត្រូវបានបញ្ចប់មុនកាលបរិច្ឆេទផុតសុពលភាព ក្នុងករណីដែលម្ចាស់សិទ្ធិបោះបង់ចោលសិទ្ធិ ដោយផ្ញើលិខិតជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរជូនមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីនៃក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ។

កាលបរិច្ឆេទនៃការបញ្ចប់ ត្រូវបញ្ជាក់ក្នុងលិខិតជូនដំណឹង ឬ បើគ្មានការកំណត់កាលបរិច្ឆេទសុំបញ្ចប់ច្បាស់លាស់ នៅក្នុងលិខិតជូនដំណឹងនោះទេ ត្រូវយកកាលបរិច្ឆេទដែលមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីទទួលបានលិខិតជូនដំណឹងនោះ ។

ROYAUME DU CAMBODGE

មាត្រា ២១.-

មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ត្រូវប្រកាសជាមោឃភាពនូវសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំ ក្នុងករណីរកឃើញថា :

១-លក្ខខណ្ឌដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៧ ឬ មាត្រា ៨ នៃច្បាប់នេះមិនបាន បំពេញដូចកាលពីពេលផ្តល់សិទ្ធិ

២-លក្ខខណ្ឌដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៩ ឬ មាត្រា ១០ នៃច្បាប់នេះ មិនបាន បំពេញដូចកាលពីពេលផ្តល់សិទ្ធិ ដោយផ្អែកលើព័ត៌មាន និង ឯកសារដែលផ្តល់ដោយអ្នក បង្កាត់ពូជដំណាំ

៣-សិទ្ធិជាម្ចាស់ពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវបានផ្តល់ទៅឱ្យបុគ្គលដែលគ្មានសិទ្ធិទទួល ។

មាត្រា ២២.-

មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ត្រូវលុបសិទ្ធិជាម្ចាស់ពូជថ្មីនៃដំណាំ ក្នុងករណីដូចខាងក្រោម :

១-លក្ខខណ្ឌដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៩ ឬ មាត្រា ១០ នៃច្បាប់នេះ លែងបំពេញ បាន

២-ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំ មិនបានអនុវត្តតាមការតម្រូវរបស់មន្ត្រីកាន់កាប់ បញ្ជី ដោយ :

ក-មិនបានផ្តល់នូវព័ត៌មាន ឯកសារ ឬ ពូជដំណាំ ដែលចាំបាច់សម្រាប់ ការផ្ទៀងផ្ទាត់

ខ-ខកខានមិនបានបង់កម្រៃ ដើម្បីរក្សាសិទ្ធិឱ្យនៅជាធរមាន ឬ

គ-មិនបានផ្តល់ឈ្មោះថ្មីសមស្រប បន្ទាប់ពីឈ្មោះពូជដំណាំដែល ទទួលបានសិទ្ធិការពារនោះ ត្រូវបានលុប ។

ផ្នែកទី ៤

ការដាក់ពាក្យ និង សិទ្ធិអាទិភាព

មាត្រា ២៣.-

អ្នកដាក់ពាក្យសុំការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវដាក់ពាក្យជូនមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីតាមគំរូ ពាក្យសុំដែលបានកំណត់ ។

៦

អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវបញ្ជាក់នូវព័ត៌មានចាំបាច់ ឯកសារ ឬ ពូជដំណាំ តាមកាលបរិច្ឆេទ និង ទីកន្លែង ដែលកំណត់ដោយមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ។

មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ត្រូវចុះកាលបរិច្ឆេទទទួលពាក្យសុំ បន្ទាប់ពីបានបង់កម្រៃរួច ។

គំរូពាក្យសុំ ឯកសារ ឬ ពូជដំណាំនឹងត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ។

មាត្រា ២៤.-

អ្នកដាក់ពាក្យសុំ អាចប្រើប្រាស់សិទ្ធិអាទិភាពនៃពាក្យសុំលើកដំបូងនៅបរទេសសម្រាប់ពូជដំណាំដូចគ្នានៅប្រទេសណាមួយដែលជាភាគីហត្ថលេខីនៃអនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ។

ក្នុងករណីមានពាក្យសុំច្រើននៅច្រើនប្រទេស សិទ្ធិអាទិភាពនឹងត្រូវផ្តល់ចំពោះតែការដាក់ពាក្យសុំលើកដំបូងបង្អស់ ។

អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវបញ្ជាក់សិទ្ធិអាទិភាពឱ្យបានច្បាស់លាស់ក្នុងពាក្យសុំដែលបានដាក់ជូនមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ហើយសិទ្ធិអាទិភាពត្រូវមានរយៈពេល ១២(ដប់ពីរ)ខែ គិតចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទដាក់ពាក្យលើកដំបូងបង្អស់ ។

មាត្រា ២៥.-

ដើម្បីប្រើប្រាស់សិទ្ធិអាទិភាពរបស់ខ្លួនបាន អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវប្រគល់ឯកសារចម្លងនៃសំណុំលិខិតស្នើសុំដែលបានដាក់ដំបូងបង្អស់ចំនួនមួយច្បាប់ និង ត្រូវមានការបញ្ជាក់ថា ត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម ដោយការិយាល័យដែលបានទទួលសំណុំលិខិតស្នើសុំដំបូងបង្អស់ក្នុងរយៈពេល ៣(បី)ខែ គិតចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការដាក់ពាក្យសុំនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី អាចផ្តល់ពេលវេលាសមស្របបន្ថែម សម្រាប់ការផ្តល់ព័ត៌មានឯកសារ ឬ ពូជដំណាំ តាមការស្នើសុំ ។

ប្រសិនបើមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីពិនិត្យឃើញថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រានេះមិនបានបំពេញត្រឹមត្រូវទេនោះ ការទាមទារសិទ្ធិអាទិភាពត្រូវចាត់ទុកថាមិនបានទាមទារឡើយ ។

ផ្នែកទី ៥
ការដាក់ឈ្មោះពូជដំណាំ និងការប្រើប្រាស់

មាត្រា ២៦.–

អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវដាក់ឈ្មោះពូជដំណាំស្របទៅតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃផ្នែកនេះ ។

ឈ្មោះពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវចាត់ទុកថាមិនសមស្រប ក្នុងករណីដូចខាងក្រោម :

ក-មិនអាចសម្គាល់ពូជដំណាំបាន

ខ-មានសញ្ញាតែមួយ លើកលែងតែសញ្ញានោះ អាចសម្គាល់ពូជដំណាំបាន

គ-នាំឱ្យសាធារណជនយល់ខុស ឬ បណ្តាលឱ្យភ័ន្តច្រឡំទៅនឹងចរិតលក្ខណៈ ឬ តម្លៃ ឬ អត្តសញ្ញាណនៃពូជដំណាំ ឬ អត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកបង្កាត់ពូជ

ឃ-ដូចទៅនឹងឈ្មោះពូជដំណាំ ដែលមានរួចហើយក្នុងប្រភេទដំណាំតែមួយ នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឬ រដ្ឋជាភាគីហត្ថលេខី

ង-ដូចទៅនឹងឈ្មោះពូជដំណាំ ដែលទទួលបានសិទ្ធិមុន ។

មានតែឈ្មោះដែលបានប្រើក្នុងការស្នើសុំ ឬ ចុះបញ្ជី នៅរដ្ឋជាភាគីហត្ថលេខីទេ ដែលត្រូវប្រើសម្រាប់ការស្នើសុំ ឬ ចុះបញ្ជីនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា លើកលែងតែឈ្មោះដែលមានន័យមិនសមស្របតាមប្រពៃណីវប្បធម៌របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អ្នកកាន់កាប់បញ្ជីអាចតម្រូវឱ្យផ្តល់ឈ្មោះថ្មីបាន ។

មាត្រា ២៧.–

បុគ្គលធ្វើអាជីវកម្មពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលទទួលបានសិទ្ធិការពារ នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវប្រើប្រាស់ឈ្មោះពូជដំណាំដែលបានចុះបញ្ជី ទោះបីជាសិទ្ធិការពារផុតសុពលភាពក៏ដោយ លើកលែងតែសិទ្ធិដែលទទួលបានមុនណាមួយរាំងដល់ការប្រើប្រាស់បែបនេះ ។

ពាណិជ្ជសញ្ញា ពាណិជ្ជនាម ឬ ការបញ្ជាក់ប្រហាក់ប្រហែលផ្សេងទៀត អាចភ្ជាប់ជាមួយឈ្មោះពូជថ្មីនៃដំណាំដែលបានការពារនៅពេលដែលពូជនោះត្រូវបានធ្វើអាជីវកម្ម ។

មាត្រា ២៨.-

មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីត្រូវលុបឈ្មោះពូជដំណាំដែលបានចុះបញ្ជីរួចហើយ ប្រសិនបើឈ្មោះនោះមិនគួរត្រូវបានចុះបញ្ជី ។ ករណីនេះ ម្ចាស់សិទ្ធិត្រូវស្នើឈ្មោះថ្មីសមស្រប ដើម្បីចុះបញ្ជី ។

មាត្រា ២៩.-

ត្រូវបានហាមឃាត់ :

-ធ្វើអាជីវកម្មពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលទទួលបានសិទ្ធិការពារក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយមិនប្រើប្រាស់ឈ្មោះដែលបានចុះបញ្ជី ដោយចេតនា

-ធ្វើអាជីវកម្មពូជថ្មីនៃដំណាំ ដែលទទួលបានសិទ្ធិការពារក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាលើពូជផ្សេងទៀតនៃដំណាំក្នុងប្រភេទដំណាំតែមួយ ដោយចេតនា ។

ផ្នែកទី ៦
ការពិនិត្យពាក្យស្នើសុំ និងការបោះពុម្ពផ្សាយ

មាត្រា ៣០.-

មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីត្រូវពិនិត្យពាក្យសុំដើម្បីកំណត់ថា បានបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌនៃភាពថ្មី ភាពខុសប្លែក ឯកសណ្ឋានភាព និង ស្ថេរភាព ។ នៅពេលដែលលក្ខខណ្ឌទាំងនោះមិនត្រូវបានបំពេញ មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីត្រូវបដិសេធពាក្យស្នើសុំ ។

ក្នុងគោលបំណងកំណត់ភាពខុសប្លែក ឯកសណ្ឋានភាព និង ស្ថេរភាព មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីត្រូវបញ្ជូនសំណុំឯកសារទៅក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដើម្បីសិក្សាវាយតម្លៃអំពីលទ្ធផលបច្ចេកទេស ។

នៅពេលការសិក្សាវាយតម្លៃលទ្ធផលបច្ចេកទេស បង្ហាញលទ្ធផលវិជ្ជមាន និងការស្នើដាក់ឈ្មោះពូជដំណាំអាចចុះបញ្ជីបាន មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ត្រូវផ្តល់វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ហើយត្រូវបោះពុម្ពវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់សិទ្ធិនោះនៅក្នុងព្រឹត្តិបត្រផ្លូវការ ។

នៅពេលដែលការត្រួតពិនិត្យបង្ហាញថា ការស្នើសុំដាក់ឈ្មោះពូជដំណាំមិនអាចចុះបញ្ជីបាន មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីត្រូវស្នើឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យផ្តល់ឈ្មោះផ្សេងទៀតក្នុងរយៈពេលមិនលើសពី៣(បី)ខែ ។ ក្នុងករណីអ្នកដាក់ពាក្យខកខានមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌនេះទេ ត្រូវបដិសេធពាក្យសុំនោះ ។

នៅពេលដែលវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំត្រូវបានផ្តល់ ម្ចាស់សិទ្ធិមានសិទ្ធិទាមទារសំណងសមស្រប ចំពោះសកម្មភាពទាំងឡាយណាដូចមានចែងក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ១ មាត្រា ១៥ នៃច្បាប់នេះ ក្នុងចន្លោះពេលពីការបោះពុម្ពផ្សាយនៃពាក្យស្នើសុំរហូតដល់ការផ្តល់សិទ្ធិ ។

មាត្រា ៣១.-

ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ត្រូវបោះពុម្ពផ្សាយព័ត៌មានចាំបាច់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំនៅក្នុងព្រឹត្តិបត្រផ្លូវការ ។

ផ្នែកទី ៧
បណ្តឹងជំទាស់ និង បណ្តឹងឧបាស្រ័យ

មាត្រា ៣២.-

បុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធអាចដាក់ពាក្យប្តឹងជំទាស់ ចំពោះការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំទៅកាន់មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីក្នុងរយៈពេល ៣(បី)ខែ បន្ទាប់ពីលទ្ធផលនៃការពិនិត្យ ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងព្រឹត្តិបត្រផ្លូវការ ។

មាត្រា ៣៣.-

បុគ្គលណាដែលមិនពេញចិត្តនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីក្នុងការផ្តល់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ អាចធ្វើបណ្តឹងឧបាស្រ័យចំពោះការសម្រេចនោះ ទៅក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ។

ផ្នែកទី ៨
អាជ្ញាប័ណ្ណ និង អាជ្ញាប័ណ្ណបញ្ជា

មាត្រា ៣៤.—

អ្នកដាក់ពាក្យសុំការពារសិទ្ធិ ឬ ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំ អាចប្រគល់ទៅឱ្យរូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គលផ្សេងទៀតនូវអាជ្ញាប័ណ្ណផ្តាច់មុខ ឬ អាជ្ញាប័ណ្ណមិនផ្តាច់មុខ ទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិទាំងអស់ ឬ សិទ្ធិណាមួយ ដែលបានផ្តល់ជូនតាមច្បាប់នេះ ។

មាត្រា ៣៥.—

រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល អាចដាក់ពាក្យស្នើសុំមករដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែនិងថាមពល និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ឱ្យផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណបញ្ជាក្នុងការប្រើប្រាស់ពូជថ្មីនៃដំណាំ ដោយផ្អែកលើមូលហេតុនៃភាពចាំបាច់ ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។ អ្នកទទួលបានអាជ្ញាប័ណ្ណបញ្ជាស្របតាមមាត្រានេះ ត្រូវបង់ប្រាក់សំណងសមស្របទៅឱ្យម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំ ។

ផ្នែកទី ៩
បទបញ្ជា និងការបង់កម្រៃ

មាត្រា ៣៦.—

បទបញ្ជានៃការអនុវត្តជំពូកទី ២ នៃច្បាប់នេះ ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៣៧.—

រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល ដែលដាក់ពាក្យស្នើសុំវិញ្ញាបនបត្រសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវបង់កម្រៃរដ្ឋបាលនៃការចុះបញ្ជី និងកម្រៃរក្សាសុពលភាពប្រចាំឆ្នាំនៃសិទ្ធិការ-ពារពូជថ្មីនៃដំណាំ នៅក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និង ថាមពល ។

រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល ដែលស្នើសុំការសិក្សាវាយតម្លៃលក្ខណៈបច្ចេកទេសពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវបង់កម្រៃសេវាកម្មបច្ចេកទេស នៅក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

ROYAUME du CAMBODGE

កម្រៃរដ្ឋបាលពាក់ព័ន្ធក្នុងការចុះបញ្ជី កម្រៃរក្សាសុពលភាពប្រចាំឆ្នាំនៃសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ និងកម្រៃសេវាកម្មបច្ចេកទេស ដែលមានចែងនៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ១ និងវាក្យខណ្ឌទី ២ ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរួមរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

ផ្នែកទី ១០

ភ្នាក់ងារ

មាត្រា ៣៨.-

អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ អាចដាក់ពាក្យស្នើសុំដោយខ្លួនឯង ឬ ភ្នាក់ងារ តំណាងមកដាក់ពាក្យស្នើសុំជំនួសខ្លួនបាន ។

ក្នុងករណីដែលមានទីលំនៅអចិន្ត្រៃយ៍ ឬ ទីតាំងប្រកបអាជីវកម្មរបស់អ្នកស្នើសុំស្ថិតនៅក្រៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អ្នកស្នើសុំនោះ ត្រូវមានភ្នាក់ងារតំណាងដែលមានទីលំនៅអចិន្ត្រៃយ៍ ឬ កំពុងប្រកបវិជ្ជាជីវៈ នៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

ភ្នាក់ងារតំណាង ដែលដាក់ពាក្យស្នើសុំចុះបញ្ជីពូជថ្មីនៃដំណាំក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវមានលក្ខណសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ និងបំពេញបានលក្ខខណ្ឌ ដូចមានចែងក្នុងប្រកាសរួមរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ។

ជំពូកទី ៣

ការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ

ផ្នែកទី ១

បញ្ជីពូជដំណាំរបស់ជាតិ

មាត្រា ៣៩.-

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ត្រូវរៀបចំឱ្យមានបញ្ជីពូជដំណាំរបស់ជាតិ រួមមានទាំងពូជដែលមានស្រាប់ និងពូជថ្មីនៃដំណាំ ។

ROYAUME DU CAMBODGE

មាត្រា ៤០.-

ពូជដំណាំដែលមានស្រាប់ អាចចុះក្នុងបញ្ជីពូជដំណាំរបស់ជាតិបាន ត្រូវផ្អែកលើលក្ខខណ្ឌជាអាទិ៍ ដូចខាងក្រោម :

១-មានឈ្មោះសម្គាល់ជាក់លាក់ ដោយបង្ការកុំឱ្យភាន់ច្រឡំជាមួយប្រភេទពូជដំណាំមួយផ្សេងទៀតដែលបានចុះបញ្ជីរួចហើយ ឬ បង្ការកុំឱ្យយល់ខុសចំពោះចរិតលក្ខណៈនៃពូជដំណាំនោះ

២-រក្សាទុកឈ្មោះដើមរបស់ពូជដំណាំ ក្នុងករណីជាពូជនាំចូលពីបរទេស

៣-មានភាពខុសគ្នាពីពូជដំណាំ ដែលបានចុះបញ្ជីរួចហើយ

៤-មានឯកសណ្ឋានភាពគ្រប់គ្រាន់ខាងចរិតលក្ខណៈប្រកបដោយស្ថេរភាព និងអាចធ្វើអត្តសញ្ញាណកម្មពូជបាន

៥-មានទិន្នន័យសាកល្បងច្បាស់លាស់ ធានាដោយមន្ទីរពិសោធន៍អង្គភាពជំនាញ គ្រឹះស្ថានស្រាវជ្រាវសាធារណៈ ឬ ផ្នែកឯកជនធ្វើសេវាកម្មបច្ចេកទេសពូជដំណាំដែលទទួលស្គាល់ដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

ផ្នែកទី ២
វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ

មាត្រា ៤១.-

រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល ដែលមានបំណងផលិតពូជដំណាំសម្រាប់ផ្គត់ផ្គង់លក់ ត្រូវដាក់ពាក្យស្នើសុំវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ នៅក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ។

គំរូពាក្យស្នើសុំ និង នីតិវិធីនៃការផ្តល់វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាព ពូជដំណាំ ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ ។

កម្រៃសេវាកម្មក្នុងការផ្តល់វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរួមរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ។

ROYAUME DU CAMBODGE

ផ្នែកទី ៣
អាជីវកម្មពូជដំណាំ

មាត្រា ៤២.-

ការធ្វើអាជីវកម្មពូជដំណាំ ត្រូវមានលិខិតអនុញ្ញាតពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

ការផ្ទេរសិទ្ធិទៅឱ្យបុគ្គលដទៃនូវលិខិតអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើអាជីវកម្មពូជដំណាំ ត្រូវមានការយល់ព្រមពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៤៣.-

មន្ទីរពិសោធន៍ពូជដំណាំ ដែលស្ថិតក្រោមកម្មវត្ថុធ្វើអាជីវកម្មពូជដំណាំ ត្រូវមានអ្នកបច្ចេកទេសជំនាញកសេ្រតវិទ្យា ដែលទទួលស្គាល់ដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៤៤.-

ហាមឃាត់ការចរាចរណ៍លើទីផ្សារនូវពូជដំណាំទាំងឡាយណាដែល :

១-មិនមានការវេចខ្ចប់ ការវេចខ្ចប់មិនបានត្រឹមត្រូវ ឬ ក្លែងបន្លំសំបកវេចខ្ចប់

២-ហួសរយៈពេលកំណត់នៃការប្រើប្រាស់

៣-មិនបានបំពេញត្រឹមត្រូវនូវព័ត៌មានបញ្ជាក់លើសំបកវេចខ្ចប់ ឬ ស្លាកសញ្ញា

៤-មិនមានស្លាកសញ្ញាស្របតាមការកំណត់ក្លែងបន្លំស្លាកសញ្ញា ឬ ខូចខាតស្លាកសញ្ញា ។

ព័ត៌មានបញ្ជាក់លើសំបកវេចខ្ចប់ ឬ ស្លាកសញ្ញា ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

ផ្នែកទី ៤
ការត្រួតពិនិត្យគុណភាពពូជដំណាំ

មាត្រា ៤៥.-

ពូជដំណាំ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើអាជីវកម្ម នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបាន ត្រូវតែជាពូជដំណាំមានគុណភាព និង ត្រូវឆ្លងកាត់ការធ្វើពិសោធន៍ ឬ ការដាំសាកល្បងដោយអង្គភាពជំនាញគ្រឹះស្ថានស្រាវជ្រាវសាធារណៈ ឬ ផ្នែកឯកជនធ្វើសេវាកម្មបច្ចេកទេសពូជដំណាំ ដែលទទួលស្គាល់ដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៤៦.-

ការសិក្សាសាកល្បង ការយកសំណាក ការចាត់ថ្នាក់ ការកំណត់ស្តង់ដារគុណភាពពូជដំណាំ និង នីតិវិធីនៃការត្រួតពិនិត្យលើគុណភាពពូជដំណាំ ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៤៧.-

លទ្ធផលនៃការសាកល្បងពូជដំណាំណាដែលមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌនៃស្តង់ដារគុណភាពពូជដំណាំ ត្រូវធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ជាថ្មីក្រោមការត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។ ពូជដំណាំនោះមិនអាចដាក់តាំងលក់ជាពូជបានឡើយ ។

មាត្រា ៤៨.-

អ្នកផលិតពូជដំណាំ និងអ្នកលក់ពូជដំណាំ ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអ្នកប្រើប្រាស់នូវគុណភាពពូជដំណាំរបស់ខ្លួនទៅតាមព័ត៌មានដែលមានបញ្ជាក់លើសំបកវេចខ្ចប់ ឬ ស្លាកសញ្ញា ។

មាត្រា ៤៩.-

ក្នុងករណីអ្នកប្រើប្រាស់ពូជដំណាំមានមន្ទិលសង្ស័យពីការក្លែងបន្លំគុណភាពពូជដំណាំដែលបានទិញ អ្នកប្រើប្រាស់អាចស្នើសុំបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

ការតវ៉ា ដែលទាក់ទងនឹងគុណភាពពូជដំណាំ ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងរយៈពេល៣០(សាមសិប)ថ្ងៃក្រោយពេលទិញ តែមុនពេលយកទៅសាប បណ្តុះ ឬ ដាំ ។ ការតវ៉ាទាក់ទងនឹងចរិតលក្ខណៈ ឬ ការប្រែប្រួលពន្ធុ ត្រូវធ្វើឡើងចាប់ពីពេលទិញរហូតដល់មុនពេលប្រមូលផល ។

នីតិវិធីដោះស្រាយការតវ៉ា ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៥០.-

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ មានសិទ្ធិព្យួរ ដកហូត ឬ លុបចោលលិខិតអនុញ្ញាតធ្វើអាជីវកម្ម និង វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ ក្នុងករណីជាអាទិ៍ដូចខាងក្រោម :

១-លទ្ធផលនៃការស្រាវជ្រាវបានបង្ហាញពីផលប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរជាយថាហេតុដល់សុខភាពមនុស្ស សត្វ និង បរិស្ថាន បណ្តាលមកពីឥទ្ធិពលនៃការប្រើប្រាស់ពូជដំណាំនោះ

២-ពូជដំណាំ ដែលបានធ្វើអាជីវកម្មមានគុណភាពខុសពីពូជដំណាំដែលបានបញ្ជាក់ក្នុងវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ ឬ លើសំបកវេចខ្ចប់ ឬ ស្លាកសញ្ញា

៣-អ្នកកាន់លិខិតអនុញ្ញាតធ្វើអាជីវកម្ម និង វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំមិនគោរពតាមលក្ខខណ្ឌដែលកំណត់ដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

ជំពូកទី ៤

អាហរណកម្ម នីហរណកម្ម និងការដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់

ផ្នែកទី ១

អាហរណកម្ម និង នីហរណកម្ម

មាត្រា ៥១.-

ការនាំចេញ នាំចូលពូជដំណាំ រួមទាំងការសាកល្បង ការសិក្សា និងការពិសោធត្រូវ

មានការអនុញ្ញាតពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

ការផ្ទេរសិទ្ធិទៅឱ្យ បុគ្គលដទៃនូវលិខិតអនុញ្ញាតនាំចេញ នាំចូលពូជដំណាំ ត្រូវមានការយល់ព្រមជាមុនពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៥២.–

រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល ដែលនាំចូលពូជដំណាំ ត្រូវបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម :

១-ធ្វើប្រតិវេទន៍ទំនិញឱ្យ បានត្រឹមត្រូវ

២-មានវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ ចេញដោយសមត្ថកិច្ចនៃប្រទេសនាំចេញ

៣-មានលិខិតអនុញ្ញាតឱ្យនាំចូលពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

៤-ជូនដំណឹងមកក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ យ៉ាងតិច ១០ (ដប់)ថ្ងៃនៃថ្ងៃធ្វើការ មុនពេលពូជដំណាំមកដល់ច្រកទ្វារនាំចូលនៃព្រំដែនព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

៥-បំពេញលក្ខខណ្ឌភូតគាមអនាម័យនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

មាត្រា ៥៣.–

ការនាំចូលពូជដំណាំដែលបង្កគ្រោះថ្នាក់ ចូលមកក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវហាមឃាត់ដាច់ខាត ។

បញ្ជីឈ្មោះពូជដំណាំដែលបង្កគ្រោះថ្នាក់ ត្រូវកំណត់ដោយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៥៤.–

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ត្រូវដកហូតលិខិតអនុញ្ញាត និង បញ្ឈប់ការនាំចេញ នាំចូលពូជដំណាំ ក្នុងករណីរកឃើញថាពូជដំណាំនោះមិនស្របតាមស្តង់ដារគុណភាពពូជដំណាំ ។

មាត្រា ៥៥.–

ផលិតផលដំណាំដែលបាននាំចូល ដើម្បីបម្រើឧស្សាហកម្ម ការប្រើប្រាស់ ឬ គោលបំណងផ្សេងៗទៀត មិនអនុញ្ញាតឱ្យយកទៅប្រើប្រាស់ជាពូជដំណាំបានឡើយ ។

មាត្រា ៥៦.–

រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល ដែលនាំចេញពូជដំណាំ ត្រូវបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម :

១-ធ្វើប្រតិវេទន៍ទំនិញឱ្យ បានត្រឹមត្រូវ

២-ត្រូវមានលិខិតអនុញ្ញាតឱ្យនាំចេញពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ

៣-ត្រូវជូនដំណឹងមកភ្នាក់ងារភូតគាមអនាម័យដែលនៅជិតបំផុត យ៉ាងតិច ១(មួយ)ថ្ងៃនៃថ្ងៃធ្វើការ មុនពេលពូជដំណាំមកដល់ច្រកទ្វារនាំចេញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

៤-មានវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ

៥-បំពេញលក្ខខណ្ឌភូតគាមអនាម័យនៃប្រទេសនាំចូល ។

មាត្រា ៥៧.–

ក្នុងករណីមានការចាំបាច់ ដើម្បីផលប្រយោជន៍ជាតិ ឬ សាធារណៈ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ មានសិទ្ធិអំណាចផ្អាកជាបណ្តោះអាសន្ន ឬ ស្ថាពរ នូវការនាំចេញពូជដំណាំពីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

ផ្នែកទី ២

ការដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់

មាត្រា ៥៨.–

រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គលដែលដឹកជញ្ជូនពូជដំណាំឆ្លងកាត់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម :

១-ធ្វើប្រតិវេទន៍ទំនិញឱ្យ បានត្រឹមត្រូវ

២-មានវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំចេញដោយសមត្ថកិច្ចនៃ

ប្រទេសនាំចេញ

៣-ត្រូវជូនដំណឹងយ៉ាងតិច ៥(ប្រាំ)ថ្ងៃនៃថ្ងៃធ្វើការ មុនពេលពូជដំណាំមកដល់ច្រកទ្វារនាំចូល ដោយបញ្ជាក់កាលបរិច្ឆេទ និង ច្រកទ្វារនាំចេញមកក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

៤-ធានាគុណភាពសុវត្ថិភាពនៃសំបកវេចខ្ចប់ មធ្យោបាយផ្ទុកពូជដំណាំ និងអនាម័យនៃមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន

៥-ពុំមានចម្លងមកជាមួយនូវសមាសភាពចង្រៃភូតគាមអនាម័យ និងបណ្តាសមាសភាពចង្រៃបង្កគ្រោះថ្នាក់ដទៃទៀតដែលអាចឆ្លងរាលដាលនៅតាមផ្លូវដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ ។

មាត្រា ៥៩.-

ក្នុងពេលដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ ប្រសិនបើមានរបើកស្លាកសុវត្ថិភាព ធ្លុះធ្លាយកុងតឺន័រ ឬ សម្ភារះវេចខ្ចប់ ម្ចាស់ពូជដំណាំ ឬ អ្នកតំណាងទទួលខុសត្រូវ ត្រូវរាយការណ៍ជាបន្ទាន់មកភ្នាក់ងារភូតគាមអនាម័យដែលនៅជិតបំផុត និងសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីចាត់វិធានការសមស្រប ។

មាត្រា ៦០.-

ភ្នាក់ងារភូតគាមអនាម័យ ត្រូវធ្វើការត្រួតពិនិត្យអនាម័យនៃមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន រួមទាំងផ្ទៃខាងក្រៅនៃមធ្យោបាយផ្ទុកទំនិញ និង វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំរបស់ប្រទេសនាំចេញ ព្រមទាំងលិខិតពាក់ព័ន្ធនានា ហើយត្រូវសម្រួលឱ្យការដឹកជញ្ជូនបន្តបានឆាប់រហ័ស ។

ជំពូកទី ៥

មូលនិធិជាតិអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ

មាត្រា ៦១.-

រាជរដ្ឋាភិបាលអាចបង្កើតមូលនិធិមួយហៅថា " **មូលនិធិជាតិអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ** " ដែលជាគ្រឹះស្ថានសាធារណៈរដ្ឋបាល ដើម្បីទ្រទ្រង់ដល់ការស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍពូជដំណាំក្នុង

ROYAUME DU CAMBODGE

គោលដៅលើកកម្ពស់ផលិតភាពកសិកម្ម។

មូលនិធិជាតិអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលបច្ចេកទេសរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៦២.-

មូលនិធិជាតិអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ មានប្រភពចំណូលពី :

១-ថវិកាអំណោយ ឬវិភាគទានផ្សេងៗរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រាប់គោលបំណងស្រាវជ្រាវ និង អភិវឌ្ឍពូជដំណាំ

២-អំណោយពីសប្បុរសជន សមាគម អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល អង្គការអន្តរជាតិ និងដៃគូអភិវឌ្ឍនានា

៣-ប្រាក់ពិន័យអន្តរការណ៍លើបទល្មើសពូជដំណាំ

៤-កម្រៃសេវាកម្មផ្សេងៗក្នុងវិស័យពូជដំណាំ ។

ថវិកា និង រាល់ចំណូលរបស់មូលនិធិជាតិអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ ត្រូវបង់ចូលគណនីមូលនិធិជាតិអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ ។

មាត្រា ៦៣.-

មូលនិធិជាតិអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ អាចប្រើប្រាស់បានចំពោះសកម្មភាពដូចខាងក្រោម :

១-ការស្រាវជ្រាវបច្ចេកវិទ្យាជម្រើសពូជ

២-ការពិសោធ ឬ ការសាកល្បងពូជដំណាំ និង ការបង្កាត់ពូជដំណាំ

៣-ការផ្សព្វផ្សាយ អប់រំ និងបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកវិទ្យាពូជដំណាំ

៤-ការចូលរួមជាសមាជិកអង្គការអន្តរជាតិ ឬ តំបន់ក្នុងវិស័យពូជដំណាំ ។

រាជរដ្ឋាភិបាល អាចកំណត់គោលការណ៍លើកទឹកចិត្តដល់រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គលដែលមានស្នាដៃក្នុងការបង្កើត កែលម្អ និងនាំមកនូវធនធានពន្ធុកីដូចជាការខិតខំអភិរក្សផលិត បង្កាត់ ពិសោធ សាកល្បង ជ្រើសរើស ការបញ្ចេញឱ្យប្រើ និង កែច្នៃពូជដំណាំ ។

ជំពូកទី ៦
ភ្នាក់ងារអធិការកិច្ចពូជដំណាំ

មាត្រា ៦៤.-

ភ្នាក់ងារអធិការកិច្ចពូជដំណាំនៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ មាន សមត្ថកិច្ច និង បំពេញតួនាទីជាមន្ត្រី និងភ្នាក់ងារនគរបាលយុត្តិធម៌ ។

បែបបទ និង នីតិវិធីនៃការផ្តល់នីតិសម្បទា ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរួមរវាងរដ្ឋមន្ត្រី ក្រសួងយុត្តិធម៌ និង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដូចមានចែងក្នុង មាត្រា ៨២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

មាត្រា ៦៥.-

ភ្នាក់ងារអធិការកិច្ចពូជដំណាំ មានភារកិច្ច និងសិទ្ធិដូចខាងក្រោម :

១-តាមដាន និង ត្រួតពិនិត្យជាប្រចាំនូវការធ្វើអាជីវកម្មគ្រប់រូបភាពនិង គ្រប់ សកម្មភាពពាក់ព័ន្ធពូជដំណាំនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

២-ធ្វើអធិការកិច្ចគ្រប់ទីតាំងអាជីវកម្មពូជដំណាំគ្រប់ប្រភេទ ឃ្លាំងស្តុក រោង ចក្រ សហគ្រាស រួមទាំងកសិដ្ឋានដែលពាក់ព័ន្ធ ឬ សង្ស័យថាបានប្រព្រឹត្តល្មើសនឹងច្បាប់ នេះ

៣-ដកយកសំណាកពូជដំណាំទាំងឡាយណា ដែលបានសង្ស័យថាល្មើសនឹង ច្បាប់នេះ ដើម្បីធ្វើការពិសោធ

៤-តម្រូវឱ្យអាជីវករបង្ហាញនូវលិខិតអនុញ្ញាតពាក់ព័ន្ធ ឬ ឯកសារផ្សេងៗពាក់ ព័ន្ធការធ្វើអាជីវកម្មពូជដំណាំ

៥-ដកហូតជាបណ្តោះអាសន្ននូវរាល់លិខិតអនុញ្ញាតគ្រប់ប្រភេទ ឬ ឯកសារ ពាក់ព័ន្ធ ក្នុងករណីអ្នកកាន់កាប់លិខិតអនុញ្ញាតនោះប្រព្រឹត្តល្មើសនឹងច្បាប់នេះ

៦-ក្នុងករណីបទល្មើសជាក់ស្តែង មានសិទ្ធិឃាត់ ឬ បញ្ឈប់មធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន ឬ មធ្យោបាយផ្ទុកពូជដំណាំ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យ និង ឃាត់ទុកជាបណ្តោះអាសន្ននូវវត្ថុតាង នៃបទល្មើស និង មធ្យោបាយ ដើម្បីធ្វើរបាយការណ៍ជូនព្រះរាជអាជ្ញា ។

ROYAUME du CAMBODGE - ROYAL -

មាត្រា ៦៦.-

ភ្នាក់ងារភូតគាមអនាម័យមានសមត្ថកិច្ច មានសិទ្ធិចូលរួមបំពេញភារកិច្ចនៅតាមទីស្នាក់ការត្រួតពិនិត្យច្រកទ្វារអន្តរជាតិ ច្រកទ្វារព្រំដែនអន្តរជាតិ ច្រកទ្វារព្រំដែនទ្វេភាគី ច្រកទ្វារតំបន់ព្រំដែន និងច្រកទ្វារកំពង់ផែសមុទ្រ នៅទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

មាត្រា ៦៧.-

អាជ្ញាធរដែនដីគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ស្ថាប័នគយ និង រដ្ឋាករ ស្ថាប័នព្រលានយន្តហោះ កំពង់ផែ និង អាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ជួយសហការក្នុងការស្រាវជ្រាវ ទប់ស្កាត់ និង បង្ក្រាបបទល្មើសពូជដំណាំ ឬ ថែរក្សាវត្ថុតាងបទល្មើសពូជដំណាំជាបណ្តោះអាសន្ន ក្នុងករណីមានការស្នើសុំពីភ្នាក់ងារអធិការកិច្ចពូជដំណាំ ។

មាត្រា ៦៨.-

នៅពេលបំពេញបេសកកម្ម ភ្នាក់ងារអធិការកិច្ចពូជដំណាំ ត្រូវស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋាន ពាក់សញ្ញាសម្គាល់ និង ត្រូវមានលិខិតបញ្ជាបេសកកម្ម ។

ឯកសណ្ឋាន និង សញ្ញាសម្គាល់របស់ភ្នាក់ងារអធិការកិច្ចពូជដំណាំ ត្រូវកំណត់ដោយអនុក្រឹត្យ ។

ជំពូកទី ៧
ទោសប្បញ្ញត្តិ

ផ្នែកទី ១
បទល្មើសលើការការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ

មាត្រា ៦៩.-

រាល់វិវាទ ដែលបានកើតឡើងពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការអនុវត្តជំពូកទី ២ និង បទបញ្ញាទាំងឡាយ ត្រូវប្តឹងទៅមន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជីការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ។

មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី ត្រូវផ្តល់ឱកាសសម្រាប់សវនាការដល់ភាគីនៃបណ្តឹង នៅចំពោះមុខខ្លួន មុនពេលអនុវត្តអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិដែលបានប្រគល់ឱ្យ ដោយច្បាប់នេះ និងដោយបទបញ្ជាទាំងឡាយចំពោះភាគី ។

មាត្រា ៧០.-

ម្ចាស់សិទ្ធិពូជថ្មីនៃដំណាំ អាចប្តឹងទៅតុលាការមានសមត្ថកិច្ចឱ្យជួសជុលសំណងតាមនីតិវិធី ដូចខាងក្រោម :

-ធ្វើបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬ ស្នើសុំដីកាបណ្តោះអាសន្ន ដើម្បីហាមឃាត់ការប្រព្រឹត្ត ឬ ការបន្តការប្រព្រឹត្តអំពើរំលោភបំពានលើសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ

-ស្នើសុំការដាកពិន័យ ការរឹបអូស ឬ ការបំផ្លាញចោលពូជដំណាំ ដែលបានផលិតល្មើសលើសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ និង

-ស្នើសុំឱ្យសងការខូចខាតជាទឹកប្រាក់ ។

មាត្រា ៧១.-

បុគ្គលណាមួយដែលផ្តល់ព័ត៌មានមិនពិតនៅក្នុងឯកសារ ដែលដាក់សុំការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ត្រូវផ្តន្ទាទោសពិន័យជាប្រាក់ពី ១.០០០.០០០(មួយលាន) រៀលទៅ ៥.០០០.០០០ (ប្រាំលាន)រៀល ឬ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១(មួយ)ខែ ទៅ ៦(ប្រាំមួយ)ខែ ឬ ត្រូវផ្តន្ទាទោសទាំងពីរខាងលើ ។ ក្នុងករណីមិនរាងចាល ត្រូវផ្តន្ទាទោសទ្វេដង ។

មាត្រា ៧២.-

បុគ្គលណាមួយដែលរំលោភដោយចេតនាលើសិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១៥ ជំពូកទី ២ នៃច្បាប់នេះ ត្រូវផ្តន្ទាទោសពិន័យជាប្រាក់ពី ៥.០០០.០០០ (ប្រាំលាន)រៀល ទៅ ២០.០០០.០០០(ម្ភៃលាន)រៀល ឬ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១(មួយ)ឆ្នាំ ទៅ ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ ឬ ត្រូវផ្តន្ទាទោសទាំងពីរខាងលើ ។ ក្នុងករណីមិនរាងចាល ត្រូវផ្តន្ទាទោសទ្វេដង ។

...AE DU CAMBODGE...

មាត្រា ៧៣.-

ក្នុងករណីបុគ្គលណាមួយ ត្រូវបានផ្តន្ទាទោសតាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកនេះ តុលាការមានសមត្ថកិច្ច អាចបញ្ជាឱ្យធ្វើការរឹបអូសទុកជាសម្បត្តិរដ្ឋ ឬ បំផ្លាញចោលនូវពូជដំណាំដែលរំលោភបំពាន វត្ថុតាង និង សម្ភារៈឧបករណ៍ ដែលយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ។

ផ្នែកទី ២
បទល្មើសលើអាជីវកម្មពូជដំណាំ

មាត្រា ៧៤.-

ទណ្ឌកម្មក្នុងបទល្មើសអាជីវកម្មពូជដំណាំមាន : ពិន័យអន្តរការណ៍ ការឃាត់ទុកវត្ថុតាង ការរឹបអូសវត្ថុតាង ការបំផ្លាញវត្ថុតាង ការតម្រូវឱ្យជួសជុលការខូចខាត ការដកហូត ឬ ព្យួរលិខិតអនុញ្ញាតធ្វើអាជីវកម្ម លិខិតអនុញ្ញាតនាំចូល-នាំចេញពូជដំណាំ វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ ទោសពិន័យ និង ទោសដាក់ពន្ធនាគារ ។

ការពិន័យអន្តរការណ៍លើបទល្មើសពូជដំណាំ ការឃាត់ទុកវត្ថុតាង ការដកហូតឬព្យួរលិខិតអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើអាជីវកម្ម លិខិតអនុញ្ញាតនាំចូល-នាំចេញពូជដំណាំ និង វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ ជាសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ ។

ក្នុងករណីជនល្មើសមិនព្រមអនុវត្តតាមការសម្រេចរបស់សមត្ថកិច្ច ដូចមានចែងក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រានេះ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ ត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងប្តឹងទៅតុលាការ ។

ការរឹបអូស និង បំផ្លាញវត្ថុតាង ការជួសជុលលើការខូចខាត ទោសពិន័យ និងទោសដាក់ពន្ធនាគារ ជាសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការ ។

មាត្រា ៧៥.-

របៀបបទនៃការពិន័យអន្តរការណ៍ និង តម្លៃទីផ្សារពូជដំណាំជាមូលដ្ឋានសម្រាប់

អនុវត្តការពិន័យអន្តរការណ៍ ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

មាត្រា ៧៦.-

ប្រាក់ពិន័យសម្រាប់ផ្តល់ជារង្វាន់លើកទឹកចិត្តដល់អ្នកមានស្នាដៃបង្ក្រាបបទល្មើស និងកម្រិតកំណត់សម្រាប់មូលនិធិជាតិអភិវឌ្ឍពូជដំណាំ ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរួមរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ។

មាត្រា ៧៧.-

អ្នកកាន់កាប់លិខិតអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើអាជីវកម្ម លិខិតអនុញ្ញាតឱ្យនាំចេញ-នាំចូលពូជដំណាំណា ដែលផ្ទេរសិទ្ធិទៅឱ្យបុគ្គលដទៃ ដោយគ្មានការយល់ព្រមជាមុនពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ត្រូវទទួលពិន័យព្យួរលិខិតអនុញ្ញាតឱ្យនោះក្នុងរយៈពេលមួយឆ្នាំ ។

ក្នុងករណីមិនរាងចាល ត្រូវដកហូតជាស្ថាពរនូវលិខិតអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើអាជីវកម្ម ឬលិខិតអនុញ្ញាតនាំចេញ-នាំចូលពូជដំណាំ និងត្រូវពិន័យអន្តរការណ៍ស្របតាមមាត្រា ៧៨ នៃច្បាប់នេះ ។

មាត្រា ៧៨.-

ត្រូវទទួលពិន័យអន្តរការណ៍ជាប្រាក់ចំនួនពី ៥០០.០០០(ប្រាំសែន)រៀល ទៅ ៥.០០០.០០០(ប្រាំលាន)រៀល ចំពោះបុគ្គលណាដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសណាមួយដូចខាងក្រោម:

១-មិនធ្វើនិយតកម្មស្របតាមច្បាប់នេះនូវពូជដំណាំ ដែលបានចុះបញ្ជីក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនានាក្នុងរយៈពេល៦ខែ (ប្រាំមួយខែ) ក្រោយច្បាប់នេះចូលជាធរមាន

២-គ្មានអ្នកបច្ចេកទេសជំនាញកសិកម្មវិទ្យា ដែលទទួលស្គាល់ដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ប្រចាំការនៅមន្ទីរពិសោធន៍ពូជដំណាំរបស់ខ្លួន

៣-ធ្វើការនាំចេញ នាំចូល ឬ ដឹកជញ្ជូនពូជដំណាំឆ្លងកាត់ដោយ :

ROYAUME DU CAMBODGE

-មិនធ្វើប្រតិវេទន៍ទំនិញឱ្យ បានត្រឹមត្រូវ

-មិនជូនដំណឹងមកក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

-មិនរាយការណ៍ជាបន្ទាន់មកភ្នាក់ងារភូតគាមអនាម័យក្នុងពេលដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់មានរបើកស្លាកសុវត្ថិភាព ធុះធ្លាយកុងតឺន័រ ឬ សម្ភារៈវេចខ្ចប់ ដើម្បីចាត់វិធានការសមស្រប

-មិនបានបំពេញលក្ខខណ្ឌភូតគាមអនាម័យ

-មិនមានការវេចខ្ចប់ត្រឹមត្រូវ ឬខូចខាតសម្ភារៈវេចខ្ចប់ ឬ ស្លាកសញ្ញា។

ក្នុងករណីមិនរាងចាល ត្រូវទទួលពិន័យអន្តរការណ៍ទ្វេដង ឬ បញ្ជូនសំណុំរឿងទៅតុលាការ ។

មាត្រា ៧៩.-

ត្រូវទទួលពិន័យអន្តរការណ៍ជាប្រាក់ចំនួន ២(ពីរ)ដង នៃតម្លៃវត្ថុតាងពិតប្រាកដលើទីផ្សារ ចំពោះបុគ្គលណាដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសណាមួយដូចខាងក្រោម :

១-ធ្វើអាជីវកម្មពូជដំណាំ ឬ នាំចូលពូជដំណាំដើម្បីធ្វើការសិក្សាពិសោធដោយគ្មានលិខិតអនុញ្ញាតពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

២-ធ្វើអាជីវកម្មពូជដំណាំ ដោយគ្មានវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ

៣-យកផលិតផលដែលបាននាំចូល ដើម្បីបម្រើឧស្សាហកម្ម ការប្រើប្រាស់ ឬ គោលបំណងផ្សេងៗទៀតទៅប្រើប្រាស់ជាពូជដំណាំ ឬ កែច្នៃ ដើម្បីប្រើប្រាស់ជាពូជដំណាំ

៤-ធ្វើការនាំចេញ ឬ នាំចូលពូជដំណាំដោយ :

-គ្មានលិខិតអនុញ្ញាតពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

-គ្មានវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ ។

៥-ធ្វើការដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ ដោយគ្មានវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំចេញដោយសមត្ថកិច្ចនៃប្រទេសនាំចេញ

៦-ធ្វើអាជីវកម្ម ឬ ចរាចរលើទីផ្សារនូវពូជដំណាំដែល :

-ពុំមានគុណភាពទៅតាមព័ត៌មាន ដែលមានចែងលើសំបកវេចខ្ចប់ ឬ ស្លាកសញ្ញា

-ហួសរយៈពេលកំណត់នៃការប្រើប្រាស់

-មិនមានស្លាកសញ្ញា ស្របតាមការកំណត់ ។

ក្នុងករណីមិនរាងចាល ត្រូវពិន័យអន្តរការណ៍ទ្វេដង និងត្រូវដកហូតលិខិតអនុញ្ញាតធ្វើអាជីវកម្ម លិខិតអនុញ្ញាតនាំចេញ-នាំចូល ឬវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពដំណាំ ឬបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅតុលាការ ។

មាត្រា ៨០.-

ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី១(មួយ)ខែ ទៅ១(មួយ)ឆ្នាំ និង ត្រូវពិន័យជាប្រាក់ពី៥.០០០.០០០(ប្រាំលាន)រៀល ទៅ១០.០០០.០០០ (ដប់លាន)រៀល ឬ ត្រូវផ្តន្ទាទោសណាមួយនៃទោសទាំងពីរ និងត្រូវដកហូតលិខិតអនុញ្ញាត វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ បំផ្លាញចោលវត្ថុតាង ឬរឹបអូសវត្ថុតាងទាំងអស់មកជាសម្បត្តិរដ្ឋ ចំពោះបុគ្គលណាដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសណាមួយ ដូចខាងក្រោម :

១-នាំចូលពូជដំណាំចង្រៃបង្កគ្រោះថ្នាក់មកក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

២-នាំចេញពូជដំណាំ ដោយបំពានបម្រាមរបស់រដ្ឋនៅពេលដែលព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមានតម្រូវការជាចាំបាច់

៣-ក្លែងបន្លំគុណភាពពូជដំណាំ ។

ក្នុងករណីមិនរាងចាល ត្រូវផ្តន្ទាទោសទ្វេដង ដោយពុំទាន់គិតពីការទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីថែមទៀត ក្នុងករណីមានផលប៉ះពាល់ដល់សុខភាពសាធារណៈ ឬ ខូចខាតកេរ្តិ៍ព្រៃបរិស្ថាន ។

ផ្នែកទី ៣
បទល្មើសដោយមន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់

មាត្រា ៨១.-

ភ្នាក់ងារអធិការកិច្ច ឬ មន្ត្រីរូបណា ដែលមានការធ្វេសប្រហែស ខ្វះការប្រុងប្រយ័ត្ន ឬ មិនគោរពបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះត្រូវទទួលទណ្ឌកម្មខាងវិន័យរដ្ឋបាល និង/ឬចោទប្រកាន់ចំពោះមុខតុលាការ ។

ភ្នាក់ងារអធិការកិច្ច ឬ មន្ត្រីរូបណាដែលសមគំនិតនិងអ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬ ជួយសម្រួលដល់ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសនេះ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដូចចារីដែរ ។

ជំពូកទី ៨
អន្តរប្បញ្ញត្តិ

មាត្រា ៨២.-

ពូជដំណាំ ដែលទទួលបានវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាព និង លិខិតអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើអាជីវកម្មពូជដំណាំក្រោមបទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗ ត្រូវធ្វើនិយតកម្មស្របតាមច្បាប់នេះក្នុងរយៈពេលមិនលើសពី ៦(ប្រាំមួយ)ខែ គិតចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទដែលច្បាប់នេះចូលជាធរមាន។

ជំពូកទី ៩
អវសានប្បញ្ញត្តិ

មាត្រា ៨៣.-

បទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយណាដែលផ្ទុយនឹងច្បាប់នេះ ត្រូវទុកជានិរាករណ៍ ។

មាត្រា ៨៤.-

ច្បាប់នេះ ត្រូវប្រកាសជាការប្រញាប់ ។

ធ្វើនៅព្រះបរមរាជវាំងរាជធានីភ្នំពេញថ្ងៃទី *១៣* ខែ *ឧសភា* ឆ្នាំ ២០០៨

ព្រះហស្តលេខា និងព្រះរាជលញ្ឆករ

នស/រកម.០៥០៨.៥៣៤

នរោត្តម សីហមុនី

បានយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ

សូមឡាយព្រះហស្តលេខាព្រះមហាក្សត្រ

នាយករដ្ឋមន្ត្រី

ហត្ថលេខា

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

បានជម្រាបជូនសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

ហត្ថលេខា

ច័ន្ទ សារុន

លេខ: ៤៩៥ច.ល

ដើម្បីចម្លងចែក

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ២០០៨

អគ្គលេខាធិការរងរាជរដ្ឋាភិបាល

ស៊ុន ជិនកេន

ឧបសម្ព័ន្ធ
វាក្យស័ព្ទ

ក-ការកែច្នៃពូជដំណាំ: (Seed Processing)

សំដៅដល់ការសម្ងួត ការសម្អាត ប្រព្រឹត្តកម្ម និង ការវេចខ្ចប់ពូជដំណាំសម្រាប់ធ្វើការលក់ដូរ ។

ខ-ការដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់: (Transit)

សំដៅដល់ការដឹកជញ្ជូនពូជដំណាំឆ្លងកាត់ទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ការដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់នេះ មិនរាប់បញ្ចូលនូវការពើទំនិញ ការឈប់ ដើម្បីដាក់ទំនិញចូលក្នុងឃ្លាំង ការបើកសម្ភារៈវេចខ្ចប់ទំនិញ ឬ ការផ្លាស់ប្តូរមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនឡើយ ។

គ-ការត្រួតពិនិត្យពូជដំណាំ: (Seed Inspection)

សំដៅដល់ការត្រួតពិនិត្យគុណភាព និងការយកសំណាកពូជដំណាំមកវិភាគ ការស្រាវជ្រាវ ការរុករក និង ការបង្ក្រាបបទល្មើស ។

ឃ-ការសាកល្បង: (Seed Testing)

សំដៅដល់ការងារពិសោធន៍តាមដាននៅក្នុងថ្នាលពិសោធន៍ និងវិភាគ គុណភាពពូជដំណាំ នៅក្នុងមន្ទីរពិសោធន៍ ។

ង-ការបញ្ចេញឱ្យប្រើ: (Release)

សំដៅដល់ការដល់វិដោះពូជដំណាំ ដើម្បីដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ជាសាធារណៈ ក្រោយពីបានយល់ព្រមពីគណៈកម្មការវាយតម្លៃបច្ចេកទេស ។

ច-កុងតឺន័រ: (Container)

សំដៅដល់ឧបករណ៍សម្រាប់ផ្ទុកទំនិញសម្រាប់ការដឹកជញ្ជូន ។

ឆ-គុណភាពពូជដំណាំ: (Seed Quality)

សំដៅដល់លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យបច្ចេកទេសនៃពូជដំណាំ ដែលមានជាអាទិ៍: កម្រិតសំណើម

កម្រិតតដំណុះ ភាពសុទ្ធ សុខភាពពូជដំណាំ ។ល។

ជ -ទីផ្សារពូជដំណាំ: (Seed Marketing)

សំដៅដល់ការទិញ-លក់ ការចែកចាយ និង ការស្តុកពូជដំណាំ ។

ឈ -នាយកដ្ឋានចុះបញ្ជីពូជថ្មីនៃដំណាំ: (Registration Department)

សំដៅនាយកដ្ឋានកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្មនៃក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និង ថាមពល ។

ញ -ពន្ធុ: (Gene)

សំដៅដល់ក្រុមនៃក្រូម៉ូសូម ដែលជាឯកតាបន្តពូជអាចបញ្ជូនព័ត៌មានតំណពូជពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយក្រោយទៀត ឬ ពីមេបាទៅកូន ។

ដ -ពូជ: (Variety)

សំដៅដល់រាល់ប្រភេទពូជដំណាំ ឬ ក្រុមផ្សេងៗនៃប្រភេទពូជដំណាំណាមួយដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នា និង ធ្វើឱ្យឃើញថាប្លែកពីរុក្ខជាតិដទៃទៀតក្នុងប្រភេទពូជដំណាំតែមួយក្នុងលក្ខណៈមួយ ឬ ច្រើន ហើយដែលលក្ខណៈទាំងនេះនៅតែអាចរក្សាបាន ដើម្បីយកទៅប្រើប្រាស់ធ្វើជាពូជដំណាំបាន ឬ ការបង្កាត់ដោយសរីរាង្គដទៃទៀត ។

ឋ -ពូជដំណាំ: (Seed)

សំដៅដល់រាល់មេជីវិតបន្តពូជ (អូវ៉ុលពេញវ័យ) ដែលមានបំណែកអំព្រីយ៉ុង សារធាតុចិញ្ចឹម និងសំបកការពារគ្រាប់ពូជ ឬ សរីរាង្គដាំដុះមួយដែលត្រូវបានយកទៅប្រើប្រាស់ក្នុងការសាប ការបណ្តុះ ឬ ការដាំសម្រាប់ផលិតកម្មដំណាំ ទោះបីជាការបន្តពូជនោះធ្វើឡើងដោយភេទក្តី ឬ អភេទក្តី ។ ដោយរួមបញ្ចូលនូវរាល់ចំណាត់ថ្នាក់នៃគ្រាប់ពូជដំណាំ ឬសរីរាង្គបន្តពូជ (ក្នុងនោះមានពូជដំណាំស្បៀង ដំណាំឧស្សាហកម្ម ដំណាំប្រេង ដំណាំចំណីសត្វ ឬ ផ្កា និងដំណាំលម្អនានា) និងរួមបញ្ចូលនូវកូនបណ្តុះ ឬ សំណាប ដើម ឫស បំណែករុក្ខជាតិ សរីរាង្គផ្សាំរុក្ខជាតិ ដែលបង្កាត់ដោយលក្ខណៈមីក្រូ និង រាល់បណ្តាសរីរាង្គបង្កាត់ដោយលក្ខណៈសរីរាង្គ ។

ROYAUME DU CAMBODGE ROYAL

ខ-ពូជដំណាំដែលមានស្រាប់: (Existing Variety)

សំដៅដល់ពូជដំណាំទាំងឡាយដែលកំពុងត្រូវបានប្រើប្រាស់ និង ធ្វើអាជីវកម្មទូទៅ ដោយពុំមានកម្មសិទ្ធិរបស់នរណាម្នាក់ ។

ឃ-ពូជថ្មីនៃដំណាំ: (New Variety)

សំដៅដល់ពូជដំណាំទាំងឡាយ ដែលទើបនឹងរកឃើញ និង អភិវឌ្ឍថ្មីៗ ដោយរុក្ខ-ជម្រើសវិទូ ឬ អ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ និងកាន់កាប់ផ្តាច់មុខយ៉ាងទូលំទូលាយក្នុងរយៈពេលមួយជាក់លាក់ ដែលកំណត់ដោយច្បាប់នេះ ។

ង-ភាគីហត្ថលេខី: (Contracting Party)

សំដៅប្រទេស ឬ អង្គការអន្តរជាតិ ដែលជាភាគីនៃអនុសញ្ញាសហព័ន្ធអន្តរជាតិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ ហៅកាត់ថាយូប៉ុស (UPOV) ។

ច-មន្ត្រីកាន់កាប់បញ្ជី: (Registrar)

សំដៅប្រធាននាយកដ្ឋានចុះបញ្ជីនៃក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ។

ឆ-លក្ខខណ្ឌភូតគាមអនាម័យ: (Phytosanitary Condition)

សំដៅដល់លក្ខខណ្ឌទាមទាររបស់សមត្ថកិច្ចភូតគាមអនាម័យនៃប្រទេសនីមួយៗ ដើម្បីបង្ការទប់ស្កាត់ការឆ្លងរាលដាលចូលមកក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានូវសមាសភាពចង្រៃតាមសកម្មភាពនាំចូលនូវទំនិញជាកម្មវត្ថុនៃការត្រួតពិនិត្យភូតគាមអនាម័យ ។

ជ-វិញ្ញាបនបត្រទទួលស្គាល់សិទ្ធិការពារពូជថ្មីនៃដំណាំ :(Certificate for New Plant Variety Protection)

សំដៅដល់លិខិតបញ្ជាក់សិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ ដែលផ្តល់ជូនរូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គលនូវសិទ្ធិជាម្ចាស់ពូជថ្មីនៃដំណាំ និងចេញដោយក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ។

ឈ-វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាពពូជដំណាំ: (Certificate for Seed Quality)

សំដៅដល់លិខិតបញ្ជាក់ពីគុណភាពពូជដំណាំ ហើយផ្តល់ជូនរូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិ-

បុគ្គល ក្រោមកម្មវត្ថុធ្វើអាជីវកម្មពូជដំណាំ និង ចេញដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។

ន-សមាសភាពចង្រៃ: (Pest)

សំដៅដល់គ្រប់សត្វ និង រុក្ខជាតិ ទោះជាងាប់ ឬ រស់ក៏ដោយឱ្យតែក្នុងដំណាក់កាលលូតលាស់ណាមួយ វាអាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ ឬ បំផ្លាញដំណាំ ។ សមាសភាពចង្រៃទាំងនោះរាប់បញ្ចូលសត្វល្អិត ចៃ កណ្តុរ ខ្យង បក្សី សីវៈ ដែលបង្កជំងឺដល់ដំណាំ និងស្មៅចង្រៃ ។

ប-ស្លាកសុវត្ថិភាព: (Safety Seal)

សំដៅដល់សំណាបិទភ្ជិត ដើម្បីធានាថា ទំនិញនៅក្នុងខុនថែនណឺមានសុវត្ថិភាព ឬ ពុំមានការប៉ះពាល់ធ្វើឱ្យខុសភាពដើម ។

ផ-ស្តង់ដារ: (Standard)

សំដៅដល់ខ្នាតគំរូមួយ ដែលត្រូវបានកំណត់ដោយច្បាប់នេះ ដើម្បីកំណត់គុណភាពពូជដំណាំ ។

ព-ភ្នាក់ងារអធិការកិច្ចពូជដំណាំ: (Seed Inspector)

សំដៅដល់អង្គភាពទទួលបន្ទុកការងារគ្រប់គ្រង និង ត្រួតពិនិត្យគុណភាពពូជដំណាំ ដែលមានរចនាសម្ព័ន្ធច្បាស់លាស់រួមមាននាយកដ្ឋានក្សេត្រសាស្ត្រ និងកែលំអដីកសិកម្ម និងការិយាល័យក្សេត្រសាស្ត្រ និងកែលំអដីកសិកម្មខេត្ត-ក្រុង ។

ភ-អាជីវកម្មពូជដំណាំ: (Seed Bussines)

សំដៅដល់ការផលិត ការកែច្នៃ ការបណ្តុះកូនដំណាំ ការនាំចេញ-នាំចូល និងចរាចរណ៍ពូជដំណាំ ។

ម-អ្នកបង្កាត់ពូជ ឬ រុក្ខជម្រើសទិន្ន: (Plant Breeder)

សំដៅដល់រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល ដែលធ្វើការអភិរក្ស អភិវឌ្ឍ ឬ បង្កាត់ ពិសោធសាកល្បង ជ្រើសរើស និង រំដោះពូជដំណាំ និងរុក្ខជាតិ ដើម្បីបុព្វហេតុបសិដ្ឋកម្មពូជដំណាំ ស្បៀង និង កសិកម្មប្រកបដោយនិរន្តរភាព ។

ឧបសម្ព័ន្ធទី២

Agreement on Trade-related aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs)

ANNEX 1C

AGREEMENT ON TRADE-RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

PART I GENERAL PROVISIONS AND BASIC PRINCIPLES

PART II STANDARDS CONCERNING THE AVAILABILITY, SCOPE AND USE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

1. Copyright and Related Rights
2. Trademarks
3. Geographical Indications
4. Industrial Designs
5. Patents
6. Layout-Designs (Topographies) of Integrated Circuits
7. Protection of Undisclosed Information
8. Control of Anti-Competitive Practices in Contractual Licences

PART III ENFORCEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

1. General Obligations
2. Civil and Administrative Procedures and Remedies
3. Provisional Measures
4. Special Requirements Related to Border Measures
5. Criminal Procedures

PART IV ACQUISITION AND MAINTENANCE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND RELATED *INTER-PARTES* PROCEDURES

PART V DISPUTE PREVENTION AND SETTLEMENT

PART VI TRANSITIONAL ARRANGEMENTS

PART VII INSTITUTIONAL ARRANGEMENTS; FINAL PROVISIONS

AGREEMENT ON TRADE-RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

Members,

Desiring to reduce distortions and impediments to international trade, and taking into account the need to promote effective and adequate protection of intellectual property rights, and to ensure that measures and procedures to enforce intellectual property rights do not themselves become barriers to legitimate trade;

Recognizing, to this end, the need for new rules and disciplines concerning:

(a) the applicability of the basic principles of GATT 1994 and of relevant international intellectual property agreements or conventions;

(b) the provision of adequate standards and principles concerning the availability, scope and use of trade-related intellectual property rights;

(c) the provision of effective and appropriate means for the enforcement of trade-related intellectual property rights, taking into account differences in national legal systems;

(d) the provision of effective and expeditious procedures for the multilateral prevention and settlement of disputes between governments; and

(e) transitional arrangements aiming at the fullest participation in the results of the negotiations;

Recognizing the need for a multilateral framework of principles, rules and disciplines dealing with international trade in counterfeit goods;

Recognizing that intellectual property rights are private rights;

Recognizing the underlying public policy objectives of national systems for the protection of intellectual property, including developmental and technological objectives;

Recognizing also the special needs of the least-developed country Members in respect of maximum flexibility in the domestic implementation of laws and regulations in order to enable them to create a sound and viable technological base;

Emphasizing the importance of reducing tensions by reaching strengthened commitments to resolve disputes on trade-related intellectual property issues through multilateral procedures;

Desiring to establish a mutually supportive relationship between the WTO and the World Intellectual Property Organization (referred to in this Agreement as "WIPO") as well as other relevant international organizations;

Hereby agree as follows:

PART I

GENERAL PROVISIONS AND BASIC PRINCIPLES

Article 1

Nature and Scope of Obligations

1. Members shall give effect to the provisions of this Agreement. Members may, but shall not be obliged to, implement in their law more extensive protection than is required by this Agreement, provided that such protection does not contravene the provisions of this Agreement. Members shall be free to determine the appropriate method of implementing the provisions of this Agreement within their own legal system and practice.

2. For the purposes of this Agreement, the term "intellectual property" refers to all categories of intellectual property that are the subject of Sections 1 through 7 of Part II.

3. Members shall accord the treatment provided for in this Agreement to the nationals of other Members.[1] In respect of the relevant intellectual property right, the nationals of other Members shall be understood as those natural or legal persons that would meet the criteria for eligibility for protection provided for in the Paris Convention (1967), the Berne Convention (1971), the Rome Convention and the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits, were all Members of the WTO members of those conventions.[2] Any Member availing itself of the possibilities provided in paragraph 3 of Article 5 or paragraph 2 of Article 6 of the Rome Convention shall make a notification as foreseen in those provisions to the Council for Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (the "Council for TRIPS").

Article 2

Intellectual Property Conventions

1. In respect of Parts II, III and IV of this Agreement, Members shall comply with Articles 1 through 12, and Article 19, of the Paris Convention (1967).

2. Nothing in Parts I to IV of this Agreement shall derogate from existing obligations that Members may have to each other under the Paris Convention, the Berne Convention, the Rome Convention and the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits.

---

[1]When "nationals" are referred to in this Agreement, they shall be deemed, in the case of a separate customs territory Member of the WTO, to mean persons, natural or legal, who are domiciled or who have a real and effective industrial or commercial establishment in that customs territory.

[2]In this Agreement, "Paris Convention" refers to the Paris Convention for the Protection of Industrial Property; "Paris Convention (1967)" refers to the Stockholm Act of this Convention of 14 July 1967. "Berne Convention" refers to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works; "Berne Convention (1971)" refers to the Paris Act of this Convention of 24 July 1971. "Rome Convention" refers to the International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations, adopted at Rome on 26 October 1961. "Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits" (IPIC Treaty) refers to the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits, adopted at Washington on 26 May 1989. "WTO Agreement" refers to the Agreement Establishing the WTO.

Article 3

National Treatment

1. Each Member shall accord to the nationals of other Members treatment no less favourable than that it accords to its own nationals with regard to the protection[3] of intellectual property, subject to the exceptions already provided in, respectively, the Paris Convention (1967), the Berne Convention (1971), the Rome Convention or the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits. In respect of performers, producers of phonograms and broadcasting organizations, this obligation only applies in respect of the rights provided under this Agreement. Any Member availing itself of the possibilities provided in Article 6 of the Berne Convention (1971) or paragraph 1(b) of Article 16 of the Rome Convention shall make a notification as foreseen in those provisions to the Council for TRIPS.

2. Members may avail themselves of the exceptions permitted under paragraph 1 in relation to judicial and administrative procedures, including the designation of an address for service or the appointment of an agent within the jurisdiction of a Member, only where such exceptions are necessary to secure compliance with laws and regulations which are not inconsistent with the provisions of this Agreement and where such practices are not applied in a manner which would constitute a disguised restriction on trade.

Article 4

Most-Favoured-Nation Treatment

With regard to the protection of intellectual property, any advantage, favour, privilege or immunity granted by a Member to the nationals of any other country shall be accorded immediately and unconditionally to the nationals of all other Members. Exempted from this obligation are any advantage, favour, privilege or immunity accorded by a Member:

(a) deriving from international agreements on judicial assistance or law enforcement of a general nature and not particularly confined to the protection of intellectual property;

(b) granted in accordance with the provisions of the Berne Convention (1971) or the Rome Convention authorizing that the treatment accorded be a function not of national treatment but of the treatment accorded in another country;

(c) in respect of the rights of performers, producers of phonograms and broadcasting organizations not provided under this Agreement;

(d) deriving from international agreements related to the protection of intellectual property which entered into force prior to the entry into force of the WTO Agreement, provided that such agreements are notified to the Council for TRIPS and do not constitute an arbitrary or unjustifiable discrimination against nationals of other Members.

---

[3]For the purposes of Articles 3 and 4, "protection" shall include matters affecting the availability, acquisition, scope, maintenance and enforcement of intellectual property rights as well as those matters affecting the use of intellectual property rights specifically addressed in this Agreement.

Article 5

Multilateral Agreements on Acquisition or Maintenance of Protection

The obligations under Articles 3 and 4 do not apply to procedures provided in multilateral agreements concluded under the auspices of WIPO relating to the acquisition or maintenance of intellectual property rights.

Article 6

Exhaustion

For the purposes of dispute settlement under this Agreement, subject to the provisions of Articles 3 and 4 nothing in this Agreement shall be used to address the issue of the exhaustion of intellectual property rights.

Article 7

Objectives

The protection and enforcement of intellectual property rights should contribute to the promotion of technological innovation and to the transfer and dissemination of technology, to the mutual advantage of producers and users of technological knowledge and in a manner conducive to social and economic welfare, and to a balance of rights and obligations.

Article 8

Principles

1. Members may, in formulating or amending their laws and regulations, adopt measures necessary to protect public health and nutrition, and to promote the public interest in sectors of vital importance to their socio-economic and technological development, provided that such measures are consistent with the provisions of this Agreement.

2. Appropriate measures, provided that they are consistent with the provisions of this Agreement, may be needed to prevent the abuse of intellectual property rights by right holders or the resort to practices which unreasonably restrain trade or adversely affect the international transfer of technology.

PART II

STANDARDS CONCERNING THE AVAILABILITY, SCOPE AND USE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

SECTION 1: COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS

Article 9

Relation to the Berne Convention

1. Members shall comply with Articles 1 through 21 of the Berne Convention (1971) and the Appendix thereto. However, Members shall not have rights or obligations under this Agreement in respect of the rights conferred under Article 6*bis* of that Convention or of the rights derived therefrom.

2. Copyright protection shall extend to expressions and not to ideas, procedures, methods of operation or mathematical concepts as such.

Article 10

Computer Programs and Compilations of Data

1. Computer programs, whether in source or object code, shall be protected as literary works under the Berne Convention (1971).

2. Compilations of data or other material, whether in machine readable or other form, which by reason of the selection or arrangement of their contents constitute intellectual creations shall be protected as such. Such protection, which shall not extend to the data or material itself, shall be without prejudice to any copyright subsisting in the data or material itself.

Article 11

Rental Rights

In respect of at least computer programs and cinematographic works, a Member shall provide authors and their successors in title the right to authorize or to prohibit the commercial rental to the public of originals or copies of their copyright works. A Member shall be excepted from this obligation in respect of cinematographic works unless such rental has led to widespread copying of such works which is materially impairing the exclusive right of reproduction conferred in that Member on authors and their successors in title. In respect of computer programs, this obligation does not apply to rentals where the program itself is not the essential object of the rental.

Article 12

Term of Protection

Whenever the term of protection of a work, other than a photographic work or a work of applied art, is calculated on a basis other than the life of a natural person, such term shall be no less than 50 years

from the end of the calendar year of authorized publication, or, failing such authorized publication within 50 years from the making of the work, 50 years from the end of the calendar year of making.

Article 13

Limitations and Exceptions

Members shall confine limitations or exceptions to exclusive rights to certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder.

Article 14

Protection of Performers, Producers of Phonograms (Sound Recordings) and Broadcasting Organizations

1. In respect of a fixation of their performance on a phonogram, performers shall have the possibility of preventing the following acts when undertaken without their authorization: the fixation of their unfixed performance and the reproduction of such fixation. Performers shall also have the possibility of preventing the following acts when undertaken without their authorization: the broadcasting by wireless means and the communication to the public of their live performance.

2. Producers of phonograms shall enjoy the right to authorize or prohibit the direct or indirect reproduction of their phonograms.

3. Broadcasting organizations shall have the right to prohibit the following acts when undertaken without their authorization: the fixation, the reproduction of fixations, and the rebroadcasting by wireless means of broadcasts, as well as the communication to the public of television broadcasts of the same. Where Members do not grant such rights to broadcasting organizations, they shall provide owners of copyright in the subject matter of broadcasts with the possibility of preventing the above acts, subject to the provisions of the Berne Convention (1971).

4. The provisions of Article 11 in respect of computer programs shall apply *mutatis mutandis* to producers of phonograms and any other right holders in phonograms as determined in a Member's law. If on 15 April 1994 a Member has in force a system of equitable remuneration of right holders in respect of the rental of phonograms, it may maintain such system provided that the commercial rental of phonograms is not giving rise to the material impairment of the exclusive rights of reproduction of right holders.

5. The term of the protection available under this Agreement to performers and producers of phonograms shall last at least until the end of a period of 50 years computed from the end of the calendar year in which the fixation was made or the performance took place. The term of protection granted pursuant to paragraph 3 shall last for at least 20 years from the end of the calendar year in which the broadcast took place.

6. Any Member may, in relation to the rights conferred under paragraphs 1, 2 and 3, provide for conditions, limitations, exceptions and reservations to the extent permitted by the Rome Convention. However, the provisions of Article 18 of the Berne Convention (1971) shall also apply, *mutatis mutandis*, to the rights of performers and producers of phonograms in phonograms.

SECTION 2: TRADEMARKS

Article 15

Protectable Subject Matter

1. Any sign, or any combination of signs, capable of distinguishing the goods or services of one undertaking from those of other undertakings, shall be capable of constituting a trademark. Such signs, in particular words including personal names, letters, numerals, figurative elements and combinations of colours as well as any combination of such signs, shall be eligible for registration as trademarks. Where signs are not inherently capable of distinguishing the relevant goods or services, Members may make registrability depend on distinctiveness acquired through use. Members may require, as a condition of registration, that signs be visually perceptible.

2. Paragraph 1 shall not be understood to prevent a Member from denying registration of a trademark on other grounds, provided that they do not derogate from the provisions of the Paris Convention (1967).

3. Members may make registrability depend on use. However, actual use of a trademark shall not be a condition for filing an application for registration. An application shall not be refused solely on the ground that intended use has not taken place before the expiry of a period of three years from the date of application.

4. The nature of the goods or services to which a trademark is to be applied shall in no case form an obstacle to registration of the trademark.

5. Members shall publish each trademark either before it is registered or promptly after it is registered and shall afford a reasonable opportunity for petitions to cancel the registration. In addition, Members may afford an opportunity for the registration of a trademark to be opposed.

Article 16

Rights Conferred

1. The owner of a registered trademark shall have the exclusive right to prevent all third parties not having the owner's consent from using in the course of trade identical or similar signs for goods or services which are identical or similar to those in respect of which the trademark is registered where such use would result in a likelihood of confusion. In case of the use of an identical sign for identical goods or services, a likelihood of confusion shall be presumed. The rights described above shall not prejudice any existing prior rights, nor shall they affect the possibility of Members making rights available on the basis of use.

2. Article 6*bis* of the Paris Convention (1967) shall apply, *mutatis mutandis,* to services. In determining whether a trademark is well-known, Members shall take account of the knowledge of the trademark in the relevant sector of the public, including knowledge in the Member concerned which has been obtained as a result of the promotion of the trademark.

3. Article 6*bis* of the Paris Convention (1967) shall apply, *mutatis mutandis*, to goods or services which are not similar to those in respect of which a trademark is registered, provided that use of that trademark in relation to those goods or services would indicate a connection between those goods or

services and the owner of the registered trademark and provided that the interests of the owner of the registered trademark are likely to be damaged by such use.

Article 17

Exceptions

Members may provide limited exceptions to the rights conferred by a trademark, such as fair use of descriptive terms, provided that such exceptions take account of the legitimate interests of the owner of the trademark and of third parties.

Article 18

Term of Protection

Initial registration, and each renewal of registration, of a trademark shall be for a term of no less than seven years. The registration of a trademark shall be renewable indefinitely.

Article 19

Requirement of Use

1. If use is required to maintain a registration, the registration may be cancelled only after an uninterrupted period of at least three years of non-use, unless valid reasons based on the existence of obstacles to such use are shown by the trademark owner. Circumstances arising independently of the will of the owner of the trademark which constitute an obstacle to the use of the trademark, such as import restrictions on or other government requirements for goods or services protected by the trademark, shall be recognized as valid reasons for non-use.

2. When subject to the control of its owner, use of a trademark by another person shall be recognized as use of the trademark for the purpose of maintaining the registration.

Article 20

Other Requirements

The use of a trademark in the course of trade shall not be unjustifiably encumbered by special requirements, such as use with another trademark, use in a special form or use in a manner detrimental to its capability to distinguish the goods or services of one undertaking from those of other undertakings. This will not preclude a requirement prescribing the use of the trademark identifying the undertaking producing the goods or services along with, but without linking it to, the trademark distinguishing the specific goods or services in question of that undertaking.

Article 21

Licensing and Assignment

Members may determine conditions on the licensing and assignment of trademarks, it being understood that the compulsory licensing of trademarks shall not be permitted and that the owner of a registered trademark shall have the right to assign the trademark with or without the transfer of the business to which the trademark belongs.

SECTION 3: GEOGRAPHICAL INDICATIONS

Article 22

Protection of Geographical Indications

1. Geographical indications are, for the purposes of this Agreement, indications which identify a good as originating in the territory of a Member, or a region or locality in that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin.

2. In respect of geographical indications, Members shall provide the legal means for interested parties to prevent:

   (a) the use of any means in the designation or presentation of a good that indicates or suggests that the good in question originates in a geographical area other than the true place of origin in a manner which misleads the public as to the geographical origin of the good;

   (b) any use which constitutes an act of unfair competition within the meaning of Article 10*bis* of the Paris Convention (1967).

3. A Member shall, *ex officio* if its legislation so permits or at the request of an interested party, refuse or invalidate the registration of a trademark which contains or consists of a geographical indication with respect to goods not originating in the territory indicated, if use of the indication in the trademark for such goods in that Member is of such a nature as to mislead the public as to the true place of origin.

4. The protection under paragraphs 1, 2 and 3 shall be applicable against a geographical indication which, although literally true as to the territory, region or locality in which the goods originate, falsely represents to the public that the goods originate in another territory.

Article 23

Additional Protection for Geographical Indications for Wines and Spirits

1. Each Member shall provide the legal means for interested parties to prevent use of a geographical indication identifying wines for wines not originating in the place indicated by the geographical indication in question or identifying spirits for spirits not originating in the place indicated by the geographical indication in question, even where the true origin of the goods is indicated or the geographical indication is used in translation or accompanied by expressions such as "kind", "type", "style", "imitation" or the like.[4]

2. The registration of a trademark for wines which contains or consists of a geographical indication identifying wines or for spirits which contains or consists of a geographical indication identifying spirits shall be refused or invalidated, *ex officio* if a Member's legislation so permits or at the request of an interested party, with respect to such wines or spirits not having this origin.

3. In the case of homonymous geographical indications for wines, protection shall be accorded to each indication, subject to the provisions of paragraph 4 of Article 22. Each Member shall determine the practical conditions under which the homonymous indications in question will be differentiated from each other, taking into account the need to ensure equitable treatment of the producers concerned and that consumers are not misled.

4. In order to facilitate the protection of geographical indications for wines, negotiations shall be undertaken in the Council for TRIPS concerning the establishment of a multilateral system of notification and registration of geographical indications for wines eligible for protection in those Members participating in the system.

Article 24

International Negotiations; Exceptions

1. Members agree to enter into negotiations aimed at increasing the protection of individual geographical indications under Article 23. The provisions of paragraphs 4 through 8 below shall not be used by a Member to refuse to conduct negotiations or to conclude bilateral or multilateral agreements. In the context of such negotiations, Members shall be willing to consider the continued applicability of these provisions to individual geographical indications whose use was the subject of such negotiations.

2. The Council for TRIPS shall keep under review the application of the provisions of this Section; the first such review shall take place within two years of the entry into force of the WTO Agreement. Any matter affecting the compliance with the obligations under these provisions may be drawn to the attention of the Council, which, at the request of a Member, shall consult with any Member or Members in respect of such matter in respect of which it has not been possible to find a satisfactory solution through bilateral or plurilateral consultations between the Members concerned. The Council shall take such action as may be agreed to facilitate the operation and further the objectives of this Section.

3. In implementing this Section, a Member shall not diminish the protection of geographical indications that existed in that Member immediately prior to the date of entry into force of the WTO Agreement.

---

[4]Notwithstanding the first sentence of Article 42, Members may, with respect to these obligations, instead provide for enforcement by administrative action.

4. Nothing in this Section shall require a Member to prevent continued and similar use of a particular geographical indication of another Member identifying wines or spirits in connection with goods or services by any of its nationals or domiciliaries who have used that geographical indication in a continuous manner with regard to the same or related goods or services in the territory of that Member either (*a*) for at least 10 years preceding 15 April 1994 or (*b*) in good faith preceding that date.

5. Where a trademark has been applied for or registered in good faith, or where rights to a trademark have been acquired through use in good faith either:

(a) before the date of application of these provisions in that Member as defined in Part VI; or

(b) before the geographical indication is protected in its country of origin;

measures adopted to implement this Section shall not prejudice eligibility for or the validity of the registration of a trademark, or the right to use a trademark, on the basis that such a trademark is identical with, or similar to, a geographical indication.

6. Nothing in this Section shall require a Member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to goods or services for which the relevant indication is identical with the term customary in common language as the common name for such goods or services in the territory of that Member. Nothing in this Section shall require a Member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to products of the vine for which the relevant indication is identical with the customary name of a grape variety existing in the territory of that Member as of the date of entry into force of the WTO Agreement.

7. A Member may provide that any request made under this Section in connection with the use or registration of a trademark must be presented within five years after the adverse use of the protected indication has become generally known in that Member or after the date of registration of the trademark in that Member provided that the trademark has been published by that date, if such date is earlier than the date on which the adverse use became generally known in that Member, provided that the geographical indication is not used or registered in bad faith.

8. The provisions of this Section shall in no way prejudice the right of any person to use, in the course of trade, that person's name or the name of that person's predecessor in business, except where such name is used in such a manner as to mislead the public.

9. There shall be no obligation under this Agreement to protect geographical indications which are not or cease to be protected in their country of origin, or which have fallen into disuse in that country.

SECTION 4: INDUSTRIAL DESIGNS

Article 25

Requirements for Protection

1. Members shall provide for the protection of independently created industrial designs that are new or original. Members may provide that designs are not new or original if they do not significantly differ from known designs or combinations of known design features. Members may provide that such protection shall not extend to designs dictated essentially by technical or functional considerations.

2. Each Member shall ensure that requirements for securing protection for textile designs, in particular in regard to any cost, examination or publication, do not unreasonably impair the opportunity to seek and obtain such protection. Members shall be free to meet this obligation through industrial design law or through copyright law.

Article 26

Protection

1. The owner of a protected industrial design shall have the right to prevent third parties not having the owner's consent from making, selling or importing articles bearing or embodying a design which is a copy, or substantially a copy, of the protected design, when such acts are undertaken for commercial purposes.

2. Members may provide limited exceptions to the protection of industrial designs, provided that such exceptions do not unreasonably conflict with the normal exploitation of protected industrial designs and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the owner of the protected design, taking account of the legitimate interests of third parties.

3. The duration of protection available shall amount to at least 10 years.

SECTION 5: PATENTS

Article 27

Patentable Subject Matter

1. Subject to the provisions of paragraphs 2 and 3, patents shall be available for any inventions, whether products or processes, in all fields of technology, provided that they are new, involve an inventive step and are capable of industrial application.[5] Subject to paragraph 4 of Article 65, paragraph 8 of Article 70 and paragraph 3 of this Article, patents shall be available and patent rights enjoyable without discrimination as to the place of invention, the field of technology and whether products are imported or locally produced.

2. Members may exclude from patentability inventions, the prevention within their territory of the commercial exploitation of which is necessary to protect *ordre public* or morality, including to protect human, animal or plant life or health or to avoid serious prejudice to the environment, provided that such exclusion is not made merely because the exploitation is prohibited by their law.

3. Members may also exclude from patentability:

(a) diagnostic, therapeutic and surgical methods for the treatment of humans or animals;

(b) plants and animals other than micro-organisms, and essentially biological processes for the production of plants or animals other than non-biological and microbiological processes. However, Members shall provide for the protection of plant varieties either by patents or by an effective *sui generis* system or by any combination thereof. The

---

[5]For the purposes of this Article, the terms "inventive step" and "capable of industrial application" may be deemed by a Member to be synonymous with the terms "non-obvious" and "useful" respectively.

provisions of this subparagraph shall be reviewed four years after the date of entry into force of the WTO Agreement.

Article 28

Rights Conferred

1. A patent shall confer on its owner the following exclusive rights:

(a) where the subject matter of a patent is a product, to prevent third parties not having the owner's consent from the acts of: making, using, offering for sale, selling, or importing[6] for these purposes that product;

(b) where the subject matter of a patent is a process, to prevent third parties not having the owner's consent from the act of using the process, and from the acts of: using, offering for sale, selling, or importing for these purposes at least the product obtained directly by that process.

2. Patent owners shall also have the right to assign, or transfer by succession, the patent and to conclude licensing contracts.

Article 29

Conditions on Patent Applicants

1. Members shall require that an applicant for a patent shall disclose the invention in a manner sufficiently clear and complete for the invention to be carried out by a person skilled in the art and may require the applicant to indicate the best mode for carrying out the invention known to the inventor at the filing date or, where priority is claimed, at the priority date of the application.

2. Members may require an applicant for a patent to provide information concerning the applicant's corresponding foreign applications and grants.

Article 30

Exceptions to Rights Conferred

Members may provide limited exceptions to the exclusive rights conferred by a patent, provided that such exceptions do not unreasonably conflict with a normal exploitation of the patent and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the patent owner, taking account of the legitimate interests of third parties.

---

[6]This right, like all other rights conferred under this Agreement in respect of the use, sale, importation or other distribution of goods, is subject to the provisions of Article 6.

Article 31

Other Use Without Authorization of the Right Holder

Where the law of a Member allows for other use[7] of the subject matter of a patent without the authorization of the right holder, including use by the government or third parties authorized by the government, the following provisions shall be respected:

(a) authorization of such use shall be considered on its individual merits;

(b) such use may only be permitted if, prior to such use, the proposed user has made efforts to obtain authorization from the right holder on reasonable commercial terms and conditions and that such efforts have not been successful within a reasonable period of time. This requirement may be waived by a Member in the case of a national emergency or other circumstances of extreme urgency or in cases of public non-commercial use. In situations of national emergency or other circumstances of extreme urgency, the right holder shall, nevertheless, be notified as soon as reasonably practicable. In the case of public non-commercial use, where the government or contractor, without making a patent search, knows or has demonstrable grounds to know that a valid patent is or will be used by or for the government, the right holder shall be informed promptly;

(c) the scope and duration of such use shall be limited to the purpose for which it was authorized, and in the case of semi-conductor technology shall only be for public non-commercial use or to remedy a practice determined after judicial or administrative process to be anti-competitive;

(d) such use shall be non-exclusive;

(e) such use shall be non-assignable, except with that part of the enterprise or goodwill which enjoys such use;

(f) any such use shall be authorized predominantly for the supply of the domestic market of the Member authorizing such use;

(g) authorization for such use shall be liable, subject to adequate protection of the legitimate interests of the persons so authorized, to be terminated if and when the circumstances which led to it cease to exist and are unlikely to recur. The competent authority shall have the authority to review, upon motivated request, the continued existence of these circumstances;

(h) the right holder shall be paid adequate remuneration in the circumstances of each case, taking into account the economic value of the authorization;

(i) the legal validity of any decision relating to the authorization of such use shall be subject to judicial review or other independent review by a distinct higher authority in that Member;

(j) any decision relating to the remuneration provided in respect of such use shall be subject to judicial review or other independent review by a distinct higher authority in that Member;

---

[7]"Other use" refers to use other than that allowed under Article 30.

(k) Members are not obliged to apply the conditions set forth in subparagraphs (b) and (f) where such use is permitted to remedy a practice determined after judicial or administrative process to be anti-competitive. The need to correct anti-competitive practices may be taken into account in determining the amount of remuneration in such cases. Competent authorities shall have the authority to refuse termination of authorization if and when the conditions which led to such authorization are likely to recur;

(l) where such use is authorized to permit the exploitation of a patent ("the second patent") which cannot be exploited without infringing another patent ("the first patent"), the following additional conditions shall apply:

(i) the invention claimed in the second patent shall involve an important technical advance of considerable economic significance in relation to the invention claimed in the first patent;

(ii) the owner of the first patent shall be entitled to a cross-licence on reasonable terms to use the invention claimed in the second patent; and

(iii) the use authorized in respect of the first patent shall be non-assignable except with the assignment of the second patent.

Article 32

Revocation/Forfeiture

An opportunity for judicial review of any decision to revoke or forfeit a patent shall be available.

Article 33

Term of Protection

The term of protection available shall not end before the expiration of a period of twenty years counted from the filing date.[8]

Article 34

Process Patents: Burden of Proof

1. For the purposes of civil proceedings in respect of the infringement of the rights of the owner referred to in paragraph 1(b) of Article 28, if the subject matter of a patent is a process for obtaining a product, the judicial authorities shall have the authority to order the defendant to prove that the process to obtain an identical product is different from the patented process. Therefore, Members shall provide, in at least one of the following circumstances, that any identical product when produced without the consent of the patent owner shall, in the absence of proof to the contrary, be deemed to have been obtained by the patented process:

---

[8]It is understood that those Members which do not have a system of original grant may provide that the term of protection shall be computed from the filing date in the system of original grant.

(a) if the product obtained by the patented process is new;

(b) if there is a substantial likelihood that the identical product was made by the process and the owner of the patent has been unable through reasonable efforts to determine the process actually used.

2. Any Member shall be free to provide that the burden of proof indicated in paragraph 1 shall be on the alleged infringer only if the condition referred to in subparagraph (a) is fulfilled or only if the condition referred to in subparagraph (b) is fulfilled.

3. In the adduction of proof to the contrary, the legitimate interests of defendants in protecting their manufacturing and business secrets shall be taken into account.

SECTION 6: LAYOUT-DESIGNS (TOPOGRAPHIES) OF INTEGRATED CIRCUITS

Article 35

Relation to the IPIC Treaty

Members agree to provide protection to the layout-designs (topographies) of integrated circuits (referred to in this Agreement as "layout-designs") in accordance with Articles 2 through 7 (other than paragraph 3 of Article 6), Article 12 and paragraph 3 of Article 16 of the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits and, in addition, to comply with the following provisions.

Article 36

Scope of the Protection

Subject to the provisions of paragraph 1 of Article 37, Members shall consider unlawful the following acts if performed without the authorization of the right holder:[9] importing, selling, or otherwise distributing for commercial purposes a protected layout-design, an integrated circuit in which a protected layout-design is incorporated, or an article incorporating such an integrated circuit only in so far as it continues to contain an unlawfully reproduced layout-design.

Article 37

Acts Not Requiring the Authorization of the Right Holder

1. Notwithstanding Article 36, no Member shall consider unlawful the performance of any of the acts referred to in that Article in respect of an integrated circuit incorporating an unlawfully reproduced layout-design or any article incorporating such an integrated circuit where the person performing or ordering such acts did not know and had no reasonable ground to know, when acquiring the integrated circuit or article incorporating such an integrated circuit, that it incorporated an unlawfully reproduced layout-design. Members shall provide that, after the time that such person has received sufficient notice that the layout-design was unlawfully reproduced, that person may perform any of the acts with respect to the stock on hand or ordered before such time, but shall be liable to pay to the right holder a sum

---

[9]The term "right holder" in this Section shall be understood as having the same meaning as the term "holder of the right" in the IPIC Treaty.

equivalent to a reasonable royalty such as would be payable under a freely negotiated licence in respect of such a layout-design.

2. The conditions set out in subparagraphs (a) through (k) of Article 31 shall apply *mutatis mutandis* in the event of any non-voluntary licensing of a layout-design or of its use by or for the government without the authorization of the right holder.

Article 38

Term of Protection

1. In Members requiring registration as a condition of protection, the term of protection of layout-designs shall not end before the expiration of a period of 10 years counted from the date of filing an application for registration or from the first commercial exploitation wherever in the world it occurs.

2. In Members not requiring registration as a condition for protection, layout-designs shall be protected for a term of no less than 10 years from the date of the first commercial exploitation wherever in the world it occurs.

3. Notwithstanding paragraphs 1 and 2, a Member may provide that protection shall lapse 15 years after the creation of the layout-design.

SECTION 7: PROTECTION OF UNDISCLOSED INFORMATION

Article 39

1. In the course of ensuring effective protection against unfair competition as provided in Article 10*bis* of the Paris Convention (1967), Members shall protect undisclosed information in accordance with paragraph 2 and data submitted to governments or governmental agencies in accordance with paragraph 3.

2. Natural and legal persons shall have the possibility of preventing information lawfully within their control from being disclosed to, acquired by, or used by others without their consent in a manner contrary to honest commercial practices[10] so long as such information:

(a) is secret in the sense that it is not, as a body or in the precise configuration and assembly of its components, generally known among or readily accessible to persons within the circles that normally deal with the kind of information in question;

(b) has commercial value because it is secret; and

(c) has been subject to reasonable steps under the circumstances, by the person lawfully in control of the information, to keep it secret.

3. Members, when requiring, as a condition of approving the marketing of pharmaceutical or of agricultural chemical products which utilize new chemical entities, the submission of undisclosed test or other data, the origination of which involves a considerable effort, shall protect such data against

---

[10]For the purpose of this provision, "a manner contrary to honest commercial practices" shall mean at least practices such as breach of contract, breach of confidence and inducement to breach, and includes the acquisition of undisclosed information by third parties who knew, or were grossly negligent in failing to know, that such practices were involved in the acquisition.

unfair commercial use. In addition, Members shall protect such data against disclosure, except where necessary to protect the public, or unless steps are taken to ensure that the data are protected against unfair commercial use.

SECTION 8: CONTROL OF ANTI-COMPETITIVE PRACTICES IN CONTRACTUAL LICENCES

Article 40

1. Members agree that some licensing practices or conditions pertaining to intellectual property rights which restrain competition may have adverse effects on trade and may impede the transfer and dissemination of technology.

2. Nothing in this Agreement shall prevent Members from specifying in their legislation licensing practices or conditions that may in particular cases constitute an abuse of intellectual property rights having an adverse effect on competition in the relevant market. As provided above, a Member may adopt, consistently with the other provisions of this Agreement, appropriate measures to prevent or control such practices, which may include for example exclusive grantback conditions, conditions preventing challenges to validity and coercive package licensing, in the light of the relevant laws and regulations of that Member.

3. Each Member shall enter, upon request, into consultations with any other Member which has cause to believe that an intellectual property right owner that is a national or domiciliary of the Member to which the request for consultations has been addressed is undertaking practices in violation of the requesting Member's laws and regulations on the subject matter of this Section, and which wishes to secure compliance with such legislation, without prejudice to any action under the law and to the full freedom of an ultimate decision of either Member. The Member addressed shall accord full and sympathetic consideration to, and shall afford adequate opportunity for, consultations with the requesting Member, and shall cooperate through supply of publicly available non-confidential information of relevance to the matter in question and of other information available to the Member, subject to domestic law and to the conclusion of mutually satisfactory agreements concerning the safeguarding of its confidentiality by the requesting Member.

4. A Member whose nationals or domiciliaries are subject to proceedings in another Member concerning alleged violation of that other Member's laws and regulations on the subject matter of this Section shall, upon request, be granted an opportunity for consultations by the other Member under the same conditions as those foreseen in paragraph 3.

PART III

ENFORCEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

SECTION 1: GENERAL OBLIGATIONS

Article 41

1. Members shall ensure that enforcement procedures as specified in this Part are available under their law so as to permit effective action against any act of infringement of intellectual property rights covered by this Agreement, including expeditious remedies to prevent infringements and remedies which constitute a deterrent to further infringements. These procedures shall be applied in such a manner as to avoid the creation of barriers to legitimate trade and to provide for safeguards against their abuse.

2. Procedures concerning the enforcement of intellectual property rights shall be fair and equitable. They shall not be unnecessarily complicated or costly, or entail unreasonable time-limits or unwarranted delays.

3. Decisions on the merits of a case shall preferably be in writing and reasoned. They shall be made available at least to the parties to the proceeding without undue delay. Decisions on the merits of a case shall be based only on evidence in respect of which parties were offered the opportunity to be heard.

4. Parties to a proceeding shall have an opportunity for review by a judicial authority of final administrative decisions and, subject to jurisdictional provisions in a Member's law concerning the importance of a case, of at least the legal aspects of initial judicial decisions on the merits of a case. However, there shall be no obligation to provide an opportunity for review of acquittals in criminal cases.

5. It is understood that this Part does not create any obligation to put in place a judicial system for the enforcement of intellectual property rights distinct from that for the enforcement of law in general, nor does it affect the capacity of Members to enforce their law in general. Nothing in this Part creates any obligation with respect to the distribution of resources as between enforcement of intellectual property rights and the enforcement of law in general.

SECTION 2: CIVIL AND ADMINISTRATIVE PROCEDURES AND REMEDIES

Article 42

Fair and Equitable Procedures

Members shall make available to right holders[11] civil judicial procedures concerning the enforcement of any intellectual property right covered by this Agreement. Defendants shall have the right to written notice which is timely and contains sufficient detail, including the basis of the claims. Parties shall be allowed to be represented by independent legal counsel, and procedures shall not impose overly burdensome requirements concerning mandatory personal appearances. All parties to such procedures shall be duly entitled to substantiate their claims and to present all relevant evidence. The procedure shall provide a means to identify and protect confidential information, unless this would be contrary to existing constitutional requirements.

Article 43

Evidence

1. The judicial authorities shall have the authority, where a party has presented reasonably available evidence sufficient to support its claims and has specified evidence relevant to substantiation of its claims which lies in the control of the opposing party, to order that this evidence be produced by the opposing party, subject in appropriate cases to conditions which ensure the protection of confidential information.

2. In cases in which a party to a proceeding voluntarily and without good reason refuses access to, or otherwise does not provide necessary information within a reasonable period, or significantly impedes a procedure relating to an enforcement action, a Member may accord judicial authorities the authority to make preliminary and final determinations, affirmative or negative, on the basis of the information presented to them, including the complaint or the allegation presented by the party adversely affected by the denial of access to information, subject to providing the parties an opportunity to be heard on the allegations or evidence.

Article 44

Injunctions

1. The judicial authorities shall have the authority to order a party to desist from an infringement, *inter alia* to prevent the entry into the channels of commerce in their jurisdiction of imported goods that involve the infringement of an intellectual property right, immediately after customs clearance of such goods. Members are not obliged to accord such authority in respect of protected subject matter acquired or ordered by a person prior to knowing or having reasonable grounds to know that dealing in such subject matter would entail the infringement of an intellectual property right.

2. Notwithstanding the other provisions of this Part and provided that the provisions of Part II specifically addressing use by governments, or by third parties authorized by a government, without the authorization of the right holder are complied with, Members may limit the remedies available against

---

[11]For the purpose of this Part, the term "right holder" includes federations and associations having legal standing to assert such rights.

such use to payment of remuneration in accordance with subparagraph (h) of Article 31. In other cases, the remedies under this Part shall apply or, where these remedies are inconsistent with a Member's law, declaratory judgments and adequate compensation shall be available.

Article 45

Damages

1. The judicial authorities shall have the authority to order the infringer to pay the right holder damages adequate to compensate for the injury the right holder has suffered because of an infringement of that person's intellectual property right by an infringer who knowingly, or with reasonable grounds to know, engaged in infringing activity.

2. The judicial authorities shall also have the authority to order the infringer to pay the right holder expenses, which may include appropriate attorney's fees. In appropriate cases, Members may authorize the judicial authorities to order recovery of profits and/or payment of pre-established damages even where the infringer did not knowingly, or with reasonable grounds to know, engage in infringing activity.

Article 46

Other Remedies

In order to create an effective deterrent to infringement, the judicial authorities shall have the authority to order that goods that they have found to be infringing be, without compensation of any sort, disposed of outside the channels of commerce in such a manner as to avoid any harm caused to the right holder, or, unless this would be contrary to existing constitutional requirements, destroyed. The judicial authorities shall also have the authority to order that materials and implements the predominant use of which has been in the creation of the infringing goods be, without compensation of any sort, disposed of outside the channels of commerce in such a manner as to minimize the risks of further infringements. In considering such requests, the need for proportionality between the seriousness of the infringement and the remedies ordered as well as the interests of third parties shall be taken into account. In regard to counterfeit trademark goods, the simple removal of the trademark unlawfully affixed shall not be sufficient, other than in exceptional cases, to permit release of the goods into the channels of commerce.

Article 47

Right of Information

Members may provide that the judicial authorities shall have the authority, unless this would be out of proportion to the seriousness of the infringement, to order the infringer to inform the right holder of the identity of third persons involved in the production and distribution of the infringing goods or services and of their channels of distribution.

Article 48

Indemnification of the Defendant

1. The judicial authorities shall have the authority to order a party at whose request measures were taken and who has abused enforcement procedures to provide to a party wrongfully enjoined or restrained adequate compensation for the injury suffered because of such abuse. The judicial authorities shall also have the authority to order the applicant to pay the defendant expenses, which may include appropriate attorney's fees.

2. In respect of the administration of any law pertaining to the protection or enforcement of intellectual property rights, Members shall only exempt both public authorities and officials from liability to appropriate remedial measures where actions are taken or intended in good faith in the course of the administration of that law.

Article 49

Administrative Procedures

To the extent that any civil remedy can be ordered as a result of administrative procedures on the merits of a case, such procedures shall conform to principles equivalent in substance to those set forth in this Section.

SECTION 3: PROVISIONAL MEASURES

Article 50

1. The judicial authorities shall have the authority to order prompt and effective provisional measures:

(a) to prevent an infringement of any intellectual property right from occurring, and in particular to prevent the entry into the channels of commerce in their jurisdiction of goods, including imported goods immediately after customs clearance;

(b) to preserve relevant evidence in regard to the alleged infringement.

2. The judicial authorities shall have the authority to adopt provisional measures *inaudita altera parte* where appropriate, in particular where any delay is likely to cause irreparable harm to the right holder, or where there is a demonstrable risk of evidence being destroyed.

3. The judicial authorities shall have the authority to require the applicant to provide any reasonably available evidence in order to satisfy themselves with a sufficient degree of certainty that the applicant is the right holder and that the applicant's right is being infringed or that such infringement is imminent, and to order the applicant to provide a security or equivalent assurance sufficient to protect the defendant and to prevent abuse.

4. Where provisional measures have been adopted *inaudita altera parte*, the parties affected shall be given notice, without delay after the execution of the measures at the latest. A review, including a right to be heard, shall take place upon request of the defendant with a view to deciding, within a

reasonable period after the notification of the measures, whether these measures shall be modified, revoked or confirmed.

5. The applicant may be required to supply other information necessary for the identification of the goods concerned by the authority that will execute the provisional measures.

6. Without prejudice to paragraph 4, provisional measures taken on the basis of paragraphs 1 and 2 shall, upon request by the defendant, be revoked or otherwise cease to have effect, if proceedings leading to a decision on the merits of the case are not initiated within a reasonable period, to be determined by the judicial authority ordering the measures where a Member's law so permits or, in the absence of such a determination, not to exceed 20 working days or 31 calendar days, whichever is the longer.

7. Where the provisional measures are revoked or where they lapse due to any act or omission by the applicant, or where it is subsequently found that there has been no infringement or threat of infringement of an intellectual property right, the judicial authorities shall have the authority to order the applicant, upon request of the defendant, to provide the defendant appropriate compensation for any injury caused by these measures.

8. To the extent that any provisional measure can be ordered as a result of administrative procedures, such procedures shall conform to principles equivalent in substance to those set forth in this Section.

SECTION 4: SPECIAL REQUIREMENTS RELATED TO BORDER MEASURES[12]

Article 51

Suspension of Release by Customs Authorities

Members shall, in conformity with the provisions set out below, adopt procedures[13] to enable a right holder, who has valid grounds for suspecting that the importation of counterfeit trademark or pirated copyright goods[14] may take place, to lodge an application in writing with competent authorities, administrative or judicial, for the suspension by the customs authorities of the release into free circulation of such goods. Members may enable such an application to be made in respect of goods which involve other infringements of intellectual property rights, provided that the requirements of this Section are

---

[12]Where a Member has dismantled substantially all controls over movement of goods across its border with another Member with which it forms part of a customs union, it shall not be required to apply the provisions of this Section at that border.

[13]It is understood that there shall be no obligation to apply such procedures to imports of goods put on the market in another country by or with the consent of the right holder, or to goods in transit.

[14]For the purposes of this Agreement:

(a) "counterfeit trademark goods" shall mean any goods, including packaging, bearing without authorization a trademark which is identical to the trademark validly registered in respect of such goods, or which cannot be distinguished in its essential aspects from such a trademark, and which thereby infringes the rights of the owner of the trademark in question under the law of the country of importation;

(b) "pirated copyright goods" shall mean any goods which are copies made without the consent of the right holder or person duly authorized by the right holder in the country of production and which are made directly or indirectly from an article where the making of that copy would have constituted an infringement of a copyright or a related right under the law of the country of importation.

met. Members may also provide for corresponding procedures concerning the suspension by the customs authorities of the release of infringing goods destined for exportation from their territories.

Article 52

Application

Any right holder initiating the procedures under Article 51 shall be required to provide adequate evidence to satisfy the competent authorities that, under the laws of the country of importation, there is *prima facie* an infringement of the right holder's intellectual property right and to supply a sufficiently detailed description of the goods to make them readily recognizable by the customs authorities. The competent authorities shall inform the applicant within a reasonable period whether they have accepted the application and, where determined by the competent authorities, the period for which the customs authorities will take action.

Article 53

Security or Equivalent Assurance

1. The competent authorities shall have the authority to require an applicant to provide a security or equivalent assurance sufficient to protect the defendant and the competent authorities and to prevent abuse. Such security or equivalent assurance shall not unreasonably deter recourse to these procedures.

2. Where pursuant to an application under this Section the release of goods involving industrial designs, patents, layout-designs or undisclosed information into free circulation has been suspended by customs authorities on the basis of a decision other than by a judicial or other independent authority, and the period provided for in Article 55 has expired without the granting of provisional relief by the duly empowered authority, and provided that all other conditions for importation have been complied with, the owner, importer, or consignee of such goods shall be entitled to their release on the posting of a security in an amount sufficient to protect the right holder for any infringement. Payment of such security shall not prejudice any other remedy available to the right holder, it being understood that the security shall be released if the right holder fails to pursue the right of action within a reasonable period of time.

Article 54

Notice of Suspension

The importer and the applicant shall be promptly notified of the suspension of the release of goods according to Article 51.

Article 55

Duration of Suspension

If, within a period not exceeding 10 working days after the applicant has been served notice of the suspension, the customs authorities have not been informed that proceedings leading to a decision on the merits of the case have been initiated by a party other than the defendant, or that the duly empowered authority has taken provisional measures prolonging the suspension of the release of the goods, the goods shall be released, provided that all other conditions for importation or exportation have been complied with; in appropriate cases, this time-limit may be extended by another 10 working days. If proceedings leading to a decision on the merits of the case have been initiated, a review, including a right to be heard, shall take place upon request of the defendant with a view to deciding, within a reasonable period, whether these measures shall be modified, revoked or confirmed. Notwithstanding the above, where the suspension of the release of goods is carried out or continued in accordance with a provisional judicial measure, the provisions of paragraph 6 of Article 50 shall apply.

Article 56

Indemnification of the Importer and of the Owner of the Goods

Relevant authorities shall have the authority to order the applicant to pay the importer, the consignee and the owner of the goods appropriate compensation for any injury caused to them through the wrongful detention of goods or through the detention of goods released pursuant to Article 55.

Article 57

Right of Inspection and Information

Without prejudice to the protection of confidential information, Members shall provide the competent authorities the authority to give the right holder sufficient opportunity to have any goods detained by the customs authorities inspected in order to substantiate the right holder's claims. The competent authorities shall also have authority to give the importer an equivalent opportunity to have any such goods inspected. Where a positive determination has been made on the merits of a case, Members may provide the competent authorities the authority to inform the right holder of the names and addresses of the consignor, the importer and the consignee and of the quantity of the goods in question.

Article 58

Ex Officio Action

Where Members require competent authorities to act upon their own initiative and to suspend the release of goods in respect of which they have acquired *prima facie* evidence that an intellectual property right is being infringed:

(a) the competent authorities may at any time seek from the right holder any information that may assist them to exercise these powers;

(b) the importer and the right holder shall be promptly notified of the suspension. Where the importer has lodged an appeal against the suspension with the competent authorities, the suspension shall be subject to the conditions, *mutatis mutandis*, set out at Article 55;

(c) Members shall only exempt both public authorities and officials from liability to appropriate remedial measures where actions are taken or intended in good faith.

Article 59

Remedies

Without prejudice to other rights of action open to the right holder and subject to the right of the defendant to seek review by a judicial authority, competent authorities shall have the authority to order the destruction or disposal of infringing goods in accordance with the principles set out in Article 46. In regard to counterfeit trademark goods, the authorities shall not allow the re-exportation of the infringing goods in an unaltered state or subject them to a different customs procedure, other than in exceptional circumstances.

Article 60

De Minimis Imports

Members may exclude from the application of the above provisions small quantities of goods of a non-commercial nature contained in travellers' personal luggage or sent in small consignments.

SECTION 5: CRIMINAL PROCEDURES

Article 61

Members shall provide for criminal procedures and penalties to be applied at least in cases of wilful trademark counterfeiting or copyright piracy on a commercial scale. Remedies available shall include imprisonment and/or monetary fines sufficient to provide a deterrent, consistently with the level of penalties applied for crimes of a corresponding gravity. In appropriate cases, remedies available shall also include the seizure, forfeiture and destruction of the infringing goods and of any materials and implements the predominant use of which has been in the commission of the offence. Members may provide for criminal procedures and penalties to be applied in other cases of infringement of intellectual property rights, in particular where they are committed wilfully and on a commercial scale.

PART IV

ACQUISITION AND MAINTENANCE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND RELATED *INTER-PARTES* PROCEDURES

Article 62

1. Members may require, as a condition of the acquisition or maintenance of the intellectual property rights provided for under Sections 2 through 6 of Part II, compliance with reasonable procedures and formalities. Such procedures and formalities shall be consistent with the provisions of this Agreement.

2. Where the acquisition of an intellectual property right is subject to the right being granted or registered, Members shall ensure that the procedures for grant or registration, subject to compliance with the substantive conditions for acquisition of the right, permit the granting or registration of the right within a reasonable period of time so as to avoid unwarranted curtailment of the period of protection.

3. Article 4 of the Paris Convention (1967) shall apply *mutatis mutandis* to service marks.

4. Procedures concerning the acquisition or maintenance of intellectual property rights and, where a Member's law provides for such procedures, administrative revocation and *inter partes* procedures such as opposition, revocation and cancellation, shall be governed by the general principles set out in paragraphs 2 and 3 of Article 41.

5. Final administrative decisions in any of the procedures referred to under paragraph 4 shall be subject to review by a judicial or quasi-judicial authority. However, there shall be no obligation to provide an opportunity for such review of decisions in cases of unsuccessful opposition or administrative revocation, provided that the grounds for such procedures can be the subject of invalidation procedures.

PART V

DISPUTE PREVENTION AND SETTLEMENT

Article 63

Transparency

1. Laws and regulations, and final judicial decisions and administrative rulings of general application, made effective by a Member pertaining to the subject matter of this Agreement (the availability, scope, acquisition, enforcement and prevention of the abuse of intellectual property rights) shall be published, or where such publication is not practicable made publicly available, in a national language, in such a manner as to enable governments and right holders to become acquainted with them. Agreements concerning the subject matter of this Agreement which are in force between the government or a governmental agency of a Member and the government or a governmental agency of another Member shall also be published.

2. Members shall notify the laws and regulations referred to in paragraph 1 to the Council for TRIPS in order to assist that Council in its review of the operation of this Agreement. The Council shall attempt to minimize the burden on Members in carrying out this obligation and may decide to waive the obligation to notify such laws and regulations directly to the Council if consultations with WIPO on the establishment of a common register containing these laws and regulations are successful.

The Council shall also consider in this connection any action required regarding notifications pursuant to the obligations under this Agreement stemming from the provisions of Article 6*ter* of the Paris Convention (1967).

3. Each Member shall be prepared to supply, in response to a written request from another Member, information of the sort referred to in paragraph 1. A Member, having reason to believe that a specific judicial decision or administrative ruling or bilateral agreement in the area of intellectual property rights affects its rights under this Agreement, may also request in writing to be given access to or be informed in sufficient detail of such specific judicial decisions or administrative rulings or bilateral agreements.

4. Nothing in paragraphs 1, 2 and 3 shall require Members to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

Article 64

Dispute Settlement

1. The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding shall apply to consultations and the settlement of disputes under this Agreement except as otherwise specifically provided herein.

2. Subparagraphs 1(b) and 1(c) of Article XXIII of GATT 1994 shall not apply to the settlement of disputes under this Agreement for a period of five years from the date of entry into force of the WTO Agreement.

3. During the time period referred to in paragraph 2, the Council for TRIPS shall examine the scope and modalities for complaints of the type provided for under subparagraphs 1(b) and 1(c) of Article XXIII of GATT 1994 made pursuant to this Agreement, and submit its recommendations to the Ministerial Conference for approval. Any decision of the Ministerial Conference to approve such recommendations or to extend the period in paragraph 2 shall be made only by consensus, and approved recommendations shall be effective for all Members without further formal acceptance process.

PART VI

TRANSITIONAL ARRANGEMENTS

Article 65

Transitional Arrangements

1. Subject to the provisions of paragraphs 2, 3 and 4, no Member shall be obliged to apply the provisions of this Agreement before the expiry of a general period of one year following the date of entry into force of the WTO Agreement.

2. A developing country Member is entitled to delay for a further period of four years the date of application, as defined in paragraph 1, of the provisions of this Agreement other than Articles 3, 4 and 5.

3. Any other Member which is in the process of transformation from a centrally-planned into a market, free-enterprise economy and which is undertaking structural reform of its intellectual property system and facing special problems in the preparation and implementation of intellectual property laws and regulations, may also benefit from a period of delay as foreseen in paragraph 2.

4. To the extent that a developing country Member is obliged by this Agreement to extend product patent protection to areas of technology not so protectable in its territory on the general date of application of this Agreement for that Member, as defined in paragraph 2, it may delay the application of the provisions on product patents of Section 5 of Part II to such areas of technology for an additional period of five years.

5. A Member availing itself of a transitional period under paragraphs 1, 2, 3 or 4 shall ensure that any changes in its laws, regulations and practice made during that period do not result in a lesser degree of consistency with the provisions of this Agreement.

Article 66

Least-Developed Country Members

1. In view of the special needs and requirements of least-developed country Members, their economic, financial and administrative constraints, and their need for flexibility to create a viable technological base, such Members shall not be required to apply the provisions of this Agreement, other than Articles 3, 4 and 5, for a period of 10 years from the date of application as defined under paragraph 1 of Article 65. The Council for TRIPS shall, upon duly motivated request by a least-developed country Member, accord extensions of this period.

2. Developed country Members shall provide incentives to enterprises and institutions in their territories for the purpose of promoting and encouraging technology transfer to least-developed country Members in order to enable them to create a sound and viable technological base.

Article 67

Technical Cooperation

In order to facilitate the implementation of this Agreement, developed country Members shall provide, on request and on mutually agreed terms and conditions, technical and financial cooperation in favour of developing and least-developed country Members. Such cooperation shall include assistance in the preparation of laws and regulations on the protection and enforcement of intellectual property rights as well as on the prevention of their abuse, and shall include support regarding the establishment or reinforcement of domestic offices and agencies relevant to these matters, including the training of personnel.

PART VII

INSTITUTIONAL ARRANGEMENTS; FINAL PROVISIONS

Article 68

Council for Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights

The Council for TRIPS shall monitor the operation of this Agreement and, in particular, Members' compliance with their obligations hereunder, and shall afford Members the opportunity of consulting on matters relating to the trade-related aspects of intellectual property rights. It shall carry out such other responsibilities as assigned to it by the Members, and it shall, in particular, provide any assistance requested by them in the context of dispute settlement procedures. In carrying out its functions, the Council for TRIPS may consult with and seek information from any source it deems appropriate. In consultation with WIPO, the Council shall seek to establish, within one year of its first meeting, appropriate arrangements for cooperation with bodies of that Organization.

Article 69

International Cooperation

Members agree to cooperate with each other with a view to eliminating international trade in goods infringing intellectual property rights. For this purpose, they shall establish and notify contact points in their administrations and be ready to exchange information on trade in infringing goods. They shall, in particular, promote the exchange of information and cooperation between customs authorities with regard to trade in counterfeit trademark goods and pirated copyright goods.

Article 70

Protection of Existing Subject Matter

1. This Agreement does not give rise to obligations in respect of acts which occurred before the date of application of the Agreement for the Member in question.

2. Except as otherwise provided for in this Agreement, this Agreement gives rise to obligations in respect of all subject matter existing at the date of application of this Agreement for the Member in question, and which is protected in that Member on the said date, or which meets or comes subsequently to meet the criteria for protection under the terms of this Agreement. In respect of this paragraph and paragraphs 3 and 4, copyright obligations with respect to existing works shall be solely determined under Article 18 of the Berne Convention (1971), and obligations with respect to the rights of producers of phonograms and performers in existing phonograms shall be determined solely under Article 18 of the Berne Convention (1971) as made applicable under paragraph 6 of Article 14 of this Agreement.

3. There shall be no obligation to restore protection to subject matter which on the date of application of this Agreement for the Member in question has fallen into the public domain.

4. In respect of any acts in respect of specific objects embodying protected subject matter which become infringing under the terms of legislation in conformity with this Agreement, and which were

commenced, or in respect of which a significant investment was made, before the date of acceptance of the WTO Agreement by that Member, any Member may provide for a limitation of the remedies available to the right holder as to the continued performance of such acts after the date of application of this Agreement for that Member. In such cases the Member shall, however, at least provide for the payment of equitable remuneration.

5. A Member is not obliged to apply the provisions of Article 11 and of paragraph 4 of Article 14 with respect to originals or copies purchased prior to the date of application of this Agreement for that Member.

6. Members shall not be required to apply Article 31, or the requirement in paragraph 1 of Article 27 that patent rights shall be enjoyable without discrimination as to the field of technology, to use without the authorization of the right holder where authorization for such use was granted by the government before the date this Agreement became known.

7. In the case of intellectual property rights for which protection is conditional upon registration, applications for protection which are pending on the date of application of this Agreement for the Member in question shall be permitted to be amended to claim any enhanced protection provided under the provisions of this Agreement. Such amendments shall not include new matter.

8. Where a Member does not make available as of the date of entry into force of the WTO Agreement patent protection for pharmaceutical and agricultural chemical products commensurate with its obligations under Article 27, that Member shall:

(a) notwithstanding the provisions of Part VI, provide as from the date of entry into force of the WTO Agreement a means by which applications for patents for such inventions can be filed;

(b) apply to these applications, as of the date of application of this Agreement, the criteria for patentability as laid down in this Agreement as if those criteria were being applied on the date of filing in that Member or, where priority is available and claimed, the priority date of the application; and

(c) provide patent protection in accordance with this Agreement as from the grant of the patent and for the remainder of the patent term, counted from the filing date in accordance with Article 33 of this Agreement, for those of these applications that meet the criteria for protection referred to in subparagraph (b).

9. Where a product is the subject of a patent application in a Member in accordance with paragraph 8(a), exclusive marketing rights shall be granted, notwithstanding the provisions of Part VI, for a period of five years after obtaining marketing approval in that Member or until a product patent is granted or rejected in that Member, whichever period is shorter, provided that, subsequent to the entry into force of the WTO Agreement, a patent application has been filed and a patent granted for that product in another Member and marketing approval obtained in such other Member.

Article 71

Review and Amendment

1. The Council for TRIPS shall review the implementation of this Agreement after the expiration of the transitional period referred to in paragraph 2 of Article 65. The Council shall, having regard to the experience gained in its implementation, review it two years after that date, and at identical intervals

thereafter. The Council may also undertake reviews in the light of any relevant new developments which might warrant modification or amendment of this Agreement.

2. Amendments merely serving the purpose of adjusting to higher levels of protection of intellectual property rights achieved, and in force, in other multilateral agreements and accepted under those agreements by all Members of the WTO may be referred to the Ministerial Conference for action in accordance with paragraph 6 of Article X of the WTO Agreement on the basis of a consensus proposal from the Council for TRIPS.

Article 72

Reservations

Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of this Agreement without the consent of the other Members.

Article 73

Security Exceptions

Nothing in this Agreement shall be construed:

(a) to require a Member to furnish any information the disclosure of which it considers contrary to its essential security interests; or

(b) to prevent a Member from taking any action which it considers necessary for the protection of its essential security interests;

   (i) relating to fissionable materials or the materials from which they are derived;

   (ii) relating to the traffic in arms, ammunition and implements of war and to such traffic in other goods and materials as is carried on directly or indirectly for the purpose of supplying a military establishment;

   (iii) taken in time of war or other emergency in international relations; or

(c) to prevent a Member from taking any action in pursuance of its obligations under the United Nations Charter for the maintenance of international peace and security.

ឧបសម្ព័ន្ធទី៣

International Convention for the Protection of New Varieties of Plant (UPOV)

1991-03-19

ACT OF 1991

INTERNATIONAL CONVENTION FOR THE PROTECTION OF NEW VARIETIES OF PLANTS

of December 2, 1961

as Revised at Geneva on November 10, 1972,

on October 23, 1978, and on March 19, 1991

ACT OF 1991

INTERNATIONAL CONVENTION

FOR THE PROTECTION OF NEW VARIETIES OF PLANTS

of December 2, 1961,
as Revised at Geneva on November 10, 1972,
on October 23, 1978, and on March 19, 1991

LIST OF ARTICLES

Chapter I: **Definitions**

Article 1: Definitions

Chapter II: **General Obligations of the Contracting Parties**

Article 2: Basic Obligation of the Contracting Parties

Article 3: Genera and Species to be Protected

Article 4: National Treatment

Chapter III: **Conditions for the Grant of the Breeder's Right**

Article 5: Conditions of Protection

Article 6: Novelty

Article 7: Distinctness

Article 8: Uniformity

Article 9: Stability

Chapter IV: **Application for the Grant of the Breeder's Right**

Article 10: Filing of Applications

Article 11: Right of Priority

Article 12: Examination of the Application

Article 13: Provisional Protection

Chapter V: **The Rights of the Breeder**

Article 14: Scope of the Breeder's Right

Article 15: Exceptions to the Breeder's Right

Article 16: Exhaustion of the Breeder's Right

Article 17: Restrictions on the Exercise of the Breeder's Right

Article 18: Measures Regulating Commerce

Article 19: Duration of the Breeder's Right

Chapter VI: Variety Denomination

Article 20: Variety Denomination

Chapter VII: Nullity and Cancellation of the Breeder's Right

Article 21: Nullity of the Breeder's Right

Article 22: Cancellation of the Breeder's Right

Chapter VIII: The Union

Article 23: Members

Article 24: Legal Status and Seat

Article 25: Organs

Article 26: The Council

Article 27: The Office of the Union

Article 28: Languages

Article 29: Finances

Chapter IX: Implementation of the Convention; Other Agreements

Article 30: Implementation of the Convention

Article 31: Relations Between Contracting Parties and States Bound by Earlier Acts

Article 32: Special Agreements

Chapter X: Final Provisions

Article 33: Signature

Article 34: Ratification, Acceptance or Approval; Accession

Article 35: Reservations

Article 36: Communications Concerning Legislation and the Genera and Species Protected; Information to be Published

Article 37: Entry into Force; Closing of Earlier Acts

Article 38: Revision of the Convention

Article 39: Denunciation

Article 40: Preservation of Existing Rights

Article 41: Original and Official Texts of the Convention

Article 42: Depositary Functions

CHAPTER I

DEFINITIONS

Article 1

Definitions

For the purposes of this Act:

(i) “this Convention” means the present (1991) Act of the International Convention for the Protection of New Varieties of Plants;

(ii) “Act of 1961/1972” means the International Convention for the Protection of New Varieties of Plants of December 2, 1961, as amended by the Additional Act of November 10, 1972;

(iii) “Act of 1978” means the Act of October 23, 1978, of the International Convention for the Protection of New Varieties of Plants;

(iv) “breeder” means

- the person who bred, or discovered and developed, a variety,
- the person who is the employer of the aforementioned person or who has commissioned the latter’s work, where the laws of the relevant Contracting Party so provide, or
- the successor in title of the first or second aforementioned person, as the case may be;

(v) “breeder’s right” means the right of the breeder provided for in this Convention;

(vi) “variety” means a plant grouping within a single botanical taxon of the lowest known rank, which grouping, irrespective of whether the conditions for the grant of a breeder’s right are fully met, can be

- defined by the expression of the characteristics resulting from a given genotype or combination of genotypes,
- distinguished from any other plant grouping by the expression of at least one of the said characteristics and
- considered as a unit with regard to its suitability for being propagated unchanged;

(vii) “Contracting Party” means a State or an intergovernmental organization party to this Convention;

(viii) “territory,” in relation to a Contracting Party, means, where the Contracting Party is a State, the territory of that State and, where the Contracting Party is an intergovernmental

organization, the territory in which the constituting treaty of that intergovernmental organization applies;

(ix) "authority" means the authority referred to in Article 30(1)(ii);

(x) "Union" means the Union for the Protection of New Varieties of Plants founded by the Act of 1961 and further mentioned in the Act of 1972, the Act of 1978 and in this Convention;

(xi) "member of the Union" means a State party to the Act of 1961/1972 or the Act of 1978, or a Contracting Party.

CHAPTER II

GENERAL OBLIGATIONS OF THE CONTRACTING PARTIES

Article 2

Basic Obligation of the Contracting Parties

Each Contracting Party shall grant and protect breeders' rights.

Article 3

Genera and Species to be Protected

(1) [*States already members of the Union*] Each Contracting Party which is bound by the Act of 1961/1972 or the Act of 1978 shall apply the provisions of this Convention,

(i) at the date on which it becomes bound by this Convention, to all plant genera and species to which it applies, on the said date, the provisions of the Act of 1961/1972 or the Act of 1978 and,

(ii) at the latest by the expiration of a period of five years after the said date, to all plant genera and species.

(2) [*New members of the Union*] Each Contracting Party which is not bound by the Act of 1961/1972 or the Act of 1978 shall apply the provisions of this Convention,

(i) at the date on which it becomes bound by this Convention, to at least 15 plant genera or species and,

(ii) at the latest by the expiration of a period of 10 years from the said date, to all plant genera and species.

Article 4

National Treatment

(1) [*Treatment*] Without prejudice to the rights specified in this Convention, nationals of a Contracting Party as well as natural persons resident and legal entities having their registered offices within the territory of a Contracting Party shall, insofar as the grant and protection of breeders' rights are concerned, enjoy within the territory of each other Contracting Party the same treatment as is accorded or may hereafter be accorded by the laws of each such other Contracting Party to its own nationals, provided that the said nationals, natural persons or legal entities comply with the conditions and formalities imposed on the nationals of the said other Contracting Party.

(2) [*"Nationals"*] For the purposes of the preceding paragraph, "nationals" means, where the Contracting Party is a State, the nationals of that State and, where the Contracting Party is an intergovernmental organization, the nationals of the States which are members of that organization.

CHAPTER III

CONDITIONS FOR THE GRANT OF THE BREEDER'S RIGHT

Article 5

Conditions of Protection

(1) [*Criteria to be satisfied*] The breeder's right shall be granted where the variety is

(i) new,

(ii) distinct,

(iii) uniform and

(iv) stable.

(2) [*Other conditions*] The grant of the breeder's right shall not be subject to any further or different conditions, provided that the variety is designated by a denomination in accordance with the provisions of Article 20, that the applicant complies with the formalities provided for by the law of the Contracting Party with whose authority the application has been filed and that he pays the required fees.

Article 6

Novelty

(1) [*Criteria*] The variety shall be deemed to be new if, at the date of filing of the application for a breeder's right, propagating or harvested material of the variety has not been sold or otherwise disposed of to others, by or with the consent of the breeder, for purposes of exploitation of the variety

(i) in the territory of the Contracting Party in which the application has been filed earlier than one year before that date and

(ii) in a territory other than that of the Contracting Party in which the application has been filed earlier than four years or, in the case of trees or of vines, earlier than six years before the said date.

(2) [*Varieties of recent creation*] Where a Contracting Party applies this Convention to a plant genus or species to which it did not previously apply this Convention or an earlier Act, it may consider a variety of recent creation existing at the date of such extension of protection to satisfy the condition of novelty defined in paragraph (1) even where the sale or disposal to others described in that paragraph took place earlier than the time limits defined in that paragraph.

(3) [*"Territory" in certain cases*] For the purposes of paragraph (1), all the Contracting Parties which are member States of one and the same intergovernmental organization may act jointly, where the regulations of that organization so require, to assimilate acts done on the territories of the States members of that organization to acts done on their own territories and, should they do so, shall notify the Secretary-General accordingly.

Article 7

Distinctness

The variety shall be deemed to be distinct if it is clearly distinguishable from any other variety whose existence is a matter of common knowledge at the time of the filing of the application. In particular, the filing of an application for the granting of a breeder's right or for the entering of another variety in an official register of varieties, in any country, shall be deemed to render that other variety a matter of common knowledge from the date of the application, provided that the application leads to the granting of a breeder's right or to the entering of the said other variety in the official register of varieties, as the case may be.

Article 8

Uniformity

The variety shall be deemed to be uniform if, subject to the variation that may be expected from the particular features of its propagation, it is sufficiently uniform in its relevant characteristics.

Article 9

Stability

The variety shall be deemed to be stable if its relevant characteristics remain unchanged after repeated propagation or, in the case of a particular cycle of propagation, at the end of each such cycle.

CHAPTER IV

APPLICATION FOR THE GRANT OF THE BREEDER'S RIGHT

Article 10

Filing of Applications

(1) [*Place of first application*] The breeder may choose the Contracting Party with whose authority he wishes to file his first application for a breeder's right.

(2) [*Time of subsequent applications*] The breeder may apply to the authorities of other Contracting Parties for the grant of breeders' rights without waiting for the grant to him of a breeder's right by the authority of the Contracting Party with which the first application was filed.

(3) [*Independence of protection*] No Contracting Party shall refuse to grant a breeder's right or limit its duration on the ground that protection for the same variety has not been applied for, has been refused or has expired in any other State or intergovernmental organization.

Article 11

Right of Priority

(1) [*The right; its period*] Any breeder who has duly filed an application for the protection of a variety in one of the Contracting Parties (the "first application") shall, for the purpose of filing an application for the grant of a breeder's right for the same variety with the

authority of any other Contracting Party (the "subsequent application"), enjoy a right of priority for a period of 12 months. This period shall be computed from the date of filing of the first application. The day of filing shall not be included in the latter period.

(2) [*Claiming the right*] In order to benefit from the right of priority, the breeder shall, in the subsequent application, claim the priority of the first application. The authority with which the subsequent application has been filed may require the breeder to furnish, within a period of not less than three months from the filing date of the subsequent application, a copy of the documents which constitute the first application, certified to be a true copy by the authority with which that application was filed, and samples or other evidence that the variety which is the subject matter of both applications is the same.

(3) [*Documents and material*] The breeder shall be allowed a period of two years after the expiration of the period of priority or, where the first application is rejected or withdrawn, an appropriate time after such rejection or withdrawal, in which to furnish, to the authority of the Contracting Party with which he has filed the subsequent application, any necessary information, document or material required for the purpose of the examination under Article 12, as required by the laws of that Contracting Party.

(4) [*Events occurring during the period*] Events occurring within the period provided for in paragraph (1), such as the filing of another application or the publication or use of the variety that is the subject of the first application, shall not constitute a ground for rejecting the subsequent application. Such events shall also not give rise to any third-party right.

Article 12

Examination of the Application

Any decision to grant a breeder's right shall require an examination for compliance with the conditions under Articles 5 to 9. In the course of the examination, the authority may grow the variety or carry out other necessary tests, cause the growing of the variety or the carrying out of other necessary tests, or take into account the results of growing tests or other trials which have already been carried out. For the purposes of examination, the authority may require the breeder to furnish all the necessary information, documents or material.

Article 13

Provisional Protection

Each Contracting Party shall provide measures designed to safeguard the interests of the breeder during the period between the filing or the publication of the application for the grant of a breeder's right and the grant of that right. Such measures shall have the effect that the holder of a breeder's right shall at least be entitled to equitable remuneration from any person who, during the said period, has carried out acts which, once the right is granted, require the breeder's authorization as provided in Article 14. A Contracting Party may provide that the said measures shall only take effect in relation to persons whom the breeder has notified of the filing of the application.

CHAPTER V

THE RIGHTS OF THE BREEDER

Article 14

Scope of the Breeder's Right

(1) [*Acts in respect of the propagating material*] *(a)* Subject to Articles 15 and 16, the following acts in respect of the propagating material of the protected variety shall require the authorization of the breeder:

(i) production or reproduction (multiplication),

(ii) conditioning for the purpose of propagation,

(iii) offering for sale,

(iv) selling or other marketing,

(v) exporting,

(vi) importing,

(vii) stocking for any of the purposes mentioned in (i) to (vi), above.

(b) The breeder may make his authorization subject to conditions and limitations.

(2) [*Acts in respect of the harvested material*] Subject to Articles 15 and 16, the acts referred to in items (i) to (vii) of paragraph (1)*(a)* in respect of harvested material, including entire plants and parts of plants, obtained through the unauthorized use of propagating material of the protected variety shall require the authorization of the breeder, unless the breeder has had reasonable opportunity to exercise his right in relation to the said propagating material.

(3) [*Acts in respect of certain products*] Each Contracting Party may provide that, subject to Articles 15 and 16, the acts referred to in items (i) to (vii) of paragraph (1)*(a)* in respect of products made directly from harvested material of the protected variety falling within the provisions of paragraph (2) through the unauthorized use of the said harvested material shall require the authorization of the breeder, unless the breeder has had reasonable opportunity to exercise his right in relation to the said harvested material.

(4) [*Possible additional acts*] Each Contracting Party may provide that, subject to Articles 15 and 16, acts other than those referred to in items (i) to (vii) of paragraph (1)*(a)* shall also require the authorization of the breeder.

(5) [*Essentially derived and certain other varieties*] *(a)* The provisions of paragraphs (1) to (4) shall also apply in relation to

(i) varieties which are essentially derived from the protected variety, where the protected variety is not itself an essentially derived variety,

(ii) varieties which are not clearly distinguishable in accordance with Article 7 from the protected variety and

(iii) varieties whose production requires the repeated use of the protected variety.

(b) For the purposes of subparagraph *(a)*(i), a variety shall be deemed to be essentially derived from another variety ("the initial variety") when

(i) it is predominantly derived from the initial variety, or from a variety that is itself predominantly derived from the initial variety, while retaining the expression of the essential characteristics that result from the genotype or combination of genotypes of the initial variety,

(ii) it is clearly distinguishable from the initial variety and

(iii) except for the differences which result from the act of derivation, it conforms to the initial variety in the expression of the essential characteristics that result from the genotype or combination of genotypes of the initial variety.

(c) Essentially derived varieties may be obtained for example by the selection of a natural or induced mutant, or of a somaclonal variant, the selection of a variant individual from plants of the initial variety, backcrossing, or transformation by genetic engineering.

Article 15

Exceptions to the Breeder's Right

(1) [*Compulsory exceptions*] The breeder's right shall not extend to

(i) acts done privately and for non-commercial purposes,

(ii) acts done for experimental purposes and

(iii) acts done for the purpose of breeding other varieties, and, except where the provisions of Article 14(5) apply, acts referred to in Article 14(1) to (4) in respect of such other varieties.

(2) [*Optional exception*] Notwithstanding Article 14, each Contracting Party may, within reasonable limits and subject to the safeguarding of the legitimate interests of the breeder, restrict the breeder's right in relation to any variety in order to permit farmers to use for propagating purposes, on their own holdings, the product of the harvest which they have obtained by planting, on their own holdings, the protected variety or a variety covered by Article 14(5)*(a)*(i) or (ii).

Article 16

Exhaustion of the Breeder's Right

(1) [*Exhaustion of right*] The breeder's right shall not extend to acts concerning any material of the protected variety, or of a variety covered by the provisions of Article 14(5), which has been sold or otherwise marketed by the breeder or with his consent in the territory of the Contracting Party concerned, or any material derived from the said material, unless such acts

(i) involve further propagation of the variety in question or

(ii) involve an export of material of the variety, which enables the propagation of the variety, into a country which does not protect varieties of the plant genus or species to which the variety belongs, except where the exported material is for final consumption purposes.

(2) [*Meaning of "material"*] For the purposes of paragraph (1), "material" means, in relation to a variety,

(i) propagating material of any kind,

(ii) harvested material, including entire plants and parts of plants, and

(iii) any product made directly from the harvested material.

(3) [*"Territory" in certain cases*] For the purposes of paragraph (1), all the Contracting Parties which are member States of one and the same intergovernmental organization may act jointly, where the regulations of that organization so require, to assimilate acts done on the territories of the States members of that organization to acts done on their own territories and, should they do so, shall notify the Secretary-General accordingly.

Article 17

Restrictions on the Exercise of the Breeder's Right

(1) [*Public interest*] Except where expressly provided in this Convention, no Contracting Party may restrict the free exercise of a breeder's right for reasons other than of public interest.

(2) [*Equitable remuneration*] When any such restriction has the effect of authorizing a third party to perform any act for which the breeder's authorization is required, the Contracting Party concerned shall take all measures necessary to ensure that the breeder receives equitable remuneration.

Article 18

Measures Regulating Commerce

The breeder's right shall be independent of any measure taken by a Contracting Party to regulate within its territory the production, certification and marketing of material of varieties or the importing or exporting of such material. In any case, such measures shall not affect the application of the provisions of this Convention.

Article 19

Duration of the Breeder's Right

(1) [*Period of protection*] The breeder's right shall be granted for a fixed period.

(2) [*Minimum period*] The said period shall not be shorter than 20 years from the date of the grant of the breeder's right. For trees and vines, the said period shall not be shorter than 25 years from the said date.

CHAPTER VI

VARIETY DENOMINATION

Article 20

Variety Denomination

(1) [*Designation of varieties by denominations; use of the denomination*] *(a)* The variety shall be designated by a denomination which will be its generic designation.

(b) Each Contracting Party shall ensure that, subject to paragraph (4), no rights in the designation registered as the denomination of the variety shall hamper the free use of the denomination in connection with the variety, even after the expiration of the breeder's right.

(2) [*Characteristics of the denomination*] The denomination must enable the variety to be identified. It may not consist solely of figures except where this is an established practice for designating varieties. It must not be liable to mislead or to cause confusion concerning the characteristics, value or identity of the variety or the identity of the breeder. In particular, it must be different from every denomination which designates, in the territory of any Contracting Party, an existing variety of the same plant species or of a closely related species.

(3) [*Registration of the denomination*] The denomination of the variety shall be submitted by the breeder to the authority. If it is found that the denomination does not satisfy the requirements of paragraph (2), the authority shall refuse to register it and shall require the

breeder to propose another denomination within a prescribed period. The denomination shall be registered by the authority at the same time as the breeder's right is granted.

(4) [*Prior rights of third persons*] Prior rights of third persons shall not be affected. If, by reason of a prior right, the use of the denomination of a variety is forbidden to a person who, in accordance with the provisions of paragraph (7), is obliged to use it, the authority shall require the breeder to submit another denomination for the variety.

(5) [*Same denomination in all Contracting Parties*] A variety must be submitted to all Contracting Parties under the same denomination. The authority of each Contracting Party shall register the denomination so submitted, unless it considers the denomination unsuitable within its territory. In the latter case, it shall require the breeder to submit another denomination.

(6) [*Information among the authorities of Contracting Parties*] The authority of a Contracting Party shall ensure that the authorities of all the other Contracting Parties are informed of matters concerning variety denominations, in particular the submission, registration and cancellation of denominations. Any authority may address its observations, if any, on the registration of a denomination to the authority which communicated that denomination.

(7) [*Obligation to use the denomination*] Any person who, within the territory of one of the Contracting Parties, offers for sale or markets propagating material of a variety protected within the said territory shall be obliged to use the denomination of that variety, even after the expiration of the breeder's right in that variety, except where, in accordance with the provisions of paragraph (4), prior rights prevent such use.

(8) [*Indications used in association with denominations*] When a variety is offered for sale or marketed, it shall be permitted to associate a trademark, trade name or other similar indication with a registered variety denomination. If such an indication is so associated, the denomination must nevertheless be easily recognizable.

CHAPTER VII

NULLITY AND CANCELLATION OF THE BREEDER'S RIGHT

Article 21

Nullity of the Breeder's Right

(1) [*Reasons of nullity*] Each Contracting Party shall declare a breeder's right granted by it null and void when it is established

(i) that the conditions laid down in Articles 6 or 7 were not complied with at the time of the grant of the breeder's right,

(ii) that, where the grant of the breeder’s right has been essentially based upon information and documents furnished by the breeder, the conditions laid down in Articles 8 or 9 were not complied with at the time of the grant of the breeder’s right, or

(iii) that the breeder’s right has been granted to a person who is not entitled to it, unless it is transferred to the person who is so entitled.

(2) [*Exclusion of other reasons*] No breeder’s right shall be declared null and void for reasons other than those referred to in paragraph (1).

Article 22

Cancellation of the Breeder’s Right

(1) [*Reasons for cancellation*] *(a)* Each Contracting Party may cancel a breeder’s right granted by it if it is established that the conditions laid down in Articles 8 or 9 are no longer fulfilled.

(b) Furthermore, each Contracting Party may cancel a breeder’s right granted by it if, after being requested to do so and within a prescribed period,

(i) the breeder does not provide the authority with the information, documents or material deemed necessary for verifying the maintenance of the variety,

(ii) the breeder fails to pay such fees as may be payable to keep his right in force, or

(iii) the breeder does not propose, where the denomination of the variety is cancelled after the grant of the right, another suitable denomination.

(2) [*Exclusion of other reasons*] No breeder’s right shall be cancelled for reasons other than those referred to in paragraph (1).

CHAPTER VIII

THE UNION

Article 23

Members

The Contracting Parties shall be members of the Union.

Article 24

Legal Status and Seat

(1) [*Legal personality*] The Union has legal personality.

(2) [*Legal capacity*] The Union enjoys on the territory of each Contracting Party, in conformity with the laws applicable in the said territory, such legal capacity as may be necessary for the fulfillment of the objectives of the Union and for the exercise of its functions.

(3) [*Seat*] The seat of the Union and its permanent organs are at Geneva.

(4) [*Headquarters agreement*] The Union has a headquarters agreement with the Swiss Confederation.

Article 25

Organs

The permanent organs of the Union are the Council and the Office of the Union.

Article 26

The Council

(1) [*Composition*] The Council shall consist of the representatives of the members of the Union. Each member of the Union shall appoint one representative to the Council and one alternate. Representatives or alternates may be accompanied by assistants or advisers.

(2) [*Officers*] The Council shall elect a President and a first Vice-President from among its members. It may elect other Vice-Presidents. The first Vice-President shall take the place of the President if the latter is unable to officiate. The President shall hold office for three years.

(3) [*Sessions*] The Council shall meet upon convocation by its President. An ordinary session of the Council shall be held annually. In addition, the President may convene the Council at his discretion; he shall convene it, within a period of three months, if one-third of the members of the Union so request.

(4) [*Observers*] States not members of the Union may be invited as observers to meetings of the Council. Other observers, as well as experts, may also be invited to such meetings.

(5) [*Tasks*] The tasks of the Council shall be to:

(i) study appropriate measures to safeguard the interests and to encourage the development of the Union;

(ii) establish its rules of procedure;

(iii) appoint the Secretary-General and, if it finds it necessary, a Vice Secretary-General and determine the terms of appointment of each;

(iv) examine an annual report on the activities of the Union and lay down the program for its future work;

(v) give to the Secretary-General all necessary directions for the accomplishment of the tasks of the Union;

(vi) establish the administrative and financial regulations of the Union;

(vii) examine and approve the budget of the Union and fix the contribution of each member of the Union;

(viii) examine and approve the accounts presented by the Secretary-General;

(ix) fix the date and place of the conferences referred to in Article 38 and take the measures necessary for their preparation; and

(x) in general, take all necessary decisions to ensure the efficient functioning of the Union.

(6) [*Votes*] *(a)* Each member of the Union that is a State shall have one vote in the Council.

(b) Any Contracting Party that is an intergovernmental organization may, in matters within its competence, exercise the rights to vote of its member States that are members of the Union. Such an intergovernmental organization shall not exercise the rights to vote of its member States if its member States exercise their right to vote, and vice versa.

(7) [*Majorities*] Any decision of the Council shall require a simple majority of the votes cast, provided that any decision of the Council under paragraphs (5)(ii), (vi) and (vii), and under Articles 28(3), 29(5)*(b)* and 38(1) shall require three-fourths of the votes cast. Abstentions shall not be considered as votes.

Article 27

The Office of the Union

(1) [*Tasks and direction of the Office*] The Office of the Union shall carry out all the duties and tasks entrusted to it by the Council. It shall be under the direction of the Secretary-General.

(2) [*Duties of the Secretary-General*] The Secretary-General shall be responsible to the Council; he shall be responsible for carrying out the decisions of the Council. He shall submit the budget of the Union for the approval of the Council and shall be responsible for its

implementation. He shall make reports to the Council on his administration and the activities and financial position of the Union.

(3) [*Staff*] Subject to the provisions of Article 26(5)(iii), the conditions of appointment and employment of the staff necessary for the efficient performance of the tasks of the Office of the Union shall be fixed in the administrative and financial regulations.

Article 28

Languages

(1) [*Languages of the Office*] The English, French, German and Spanish languages shall be used by the Office of the Union in carrying out its duties.

(2) [*Languages in certain meetings*] Meetings of the Council and of revision conferences shall be held in the four languages.

(3) [*Further languages*] The Council may decide that further languages shall be used.

Article 29

Finances

(1) [*Income*] The expenses of the Union shall be met from

(i) the annual contributions of the States members of the Union,

(ii) payments received for services rendered,

(iii) miscellaneous receipts.

(2) [*Contributions: units*] *(a)* The share of each State member of the Union in the total amount of the annual contributions shall be determined by reference to the total expenditure to be met from the contributions of the States members of the Union and to the number of contribution units applicable to it under paragraph (3). The said share shall be computed according to paragraph (4).

(b) The number of contribution units shall be expressed in whole numbers or fractions thereof, provided that no fraction shall be smaller than one-fifth.

(3) [*Contributions: share of each member*] *(a)* The number of contribution units applicable to any member of the Union which is party to the Act of 1961/1972 or the Act of 1978 on the date on which it becomes bound by this Convention shall be the same as the number applicable to it immediately before the said date.

(b) Any other State member of the Union shall, on joining the Union, indicate, in a declaration addressed to the Secretary-General, the number of contribution units applicable to it.

(c) Any State member of the Union may, at any time, indicate, in a declaration addressed to the Secretary-General, a number of contribution units different from the number applicable to it under subparagraph *(a)* or *(b)*. Such declaration, if made during the first six months of a calendar year, shall take effect from the beginning of the subsequent calendar year; otherwise, it shall take effect from the beginning of the second calendar year which follows the year in which the declaration was made.

(4) [*Contributions: computation of shares*] *(a)* For each budgetary period, the amount corresponding to one contribution unit shall be obtained by dividing the total amount of the expenditure to be met in that period from the contributions of the States members of the Union by the total number of units applicable to those States members of the Union.

(b) The amount of the contribution of each State member of the Union shall be obtained by multiplying the amount corresponding to one contribution unit by the number of contribution units applicable to that State member of the Union.

(5) [*Arrears in contributions*] *(a)* A State member of the Union which is in arrears in the payment of its contributions may not, subject to subparagraph *(b)*, exercise its right to vote in the Council if the amount of its arrears equals or exceeds the amount of the contribution due from it for the preceding full year. The suspension of the right to vote shall not relieve such State member of the Union of its obligations under this Convention and shall not deprive it of any other rights thereunder.

(b) The Council may allow the said State member of the Union to continue to exercise its right to vote if, and as long as, the Council is satisfied that the delay in payment is due to exceptional and unavoidable circumstances.

(6) [*Auditing of the accounts*] The auditing of the accounts of the Union shall be effected by a State member of the Union as provided in the administrative and financial regulations. Such State member of the Union shall be designated, with its agreement, by the Council.

(7) [*Contributions of intergovernmental organizations*] Any Contracting Party which is an intergovernmental organization shall not be obliged to pay contributions. If, nevertheless, it chooses to pay contributions, the provisions of paragraphs (1) to (4) shall be applied accordingly.

CHAPTER IX

IMPLEMENTATION OF THE CONVENTION; OTHER AGREEMENTS

Article 30

Implementation of the Convention

(1) [*Measures of implementation*] Each Contracting Party shall adopt all measures necessary for the implementation of this Convention; in particular, it shall:

(i) provide for appropriate legal remedies for the effective enforcement of breeders' rights;

(ii) maintain an authority entrusted with the task of granting breeders' rights or entrust the said task to an authority maintained by another Contracting Party;

(iii) ensure that the public is informed through the regular publication of information concerning

- applications for and grants of breeders' rights, and
- proposed and approved denominations.

(2) [*Conformity of laws*] It shall be understood that, on depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, as the case may be, each State or intergovernmental organization must be in a position, under its laws, to give effect to the provisions of this Convention.

Article 31

Relations Between Contracting Parties and States Bound by Earlier Acts

(1) [*Relations between States bound by this Convention*] Between States members of the Union which are bound both by this Convention and any earlier Act of the Convention, only this Convention shall apply.

(2) [*Possible relations with States not bound by this Convention*] Any State member of the Union not bound by this Convention may declare, in a notification addressed to the Secretary-General, that, in its relations with each member of the Union bound only by this Convention, it will apply the latest Act by which it is bound. As from the expiration of one month after the date of such notification and until the State member of the Union making the declaration becomes bound by this Convention, the said member of the Union shall apply the latest Act by which it is bound in its relations with each of the members of the Union bound only by this Convention, whereas the latter shall apply this Convention in respect of the former.

Article 32

Special Agreements

Members of the Union reserve the right to conclude among themselves special agreements for the protection of varieties, insofar as such agreements do not contravene the provisions of this Convention.

CHAPTER X

FINAL PROVISIONS

Article 33

Signature

This Convention shall be open for signature by any State which is a member of the Union at the date of its adoption. It shall remain open for signature until March 31, 1992.

Article 34

Ratification, Acceptance or Approval; Accession

(1) [*States and certain intergovernmental organizations*] *(a)* Any State may, as provided in this Article, become party to this Convention.

(b) Any intergovernmental organization may, as provided in this Article, become party to this Convention if it

(i) has competence in respect of matters governed by this Convention,

(ii) has its own legislation providing for the grant and protection of breeders' rights binding on all its member States and

(iii) has been duly authorized, in accordance with its internal procedures, to accede to this Convention.

(2) [*Instrument of adherence*] Any State which has signed this Convention shall become party to this Convention by depositing an instrument of ratification, acceptance or approval of this Convention. Any State which has not signed this Convention and any intergovernmental organization shall become party to this Convention by depositing an instrument of accession to this Convention. Instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the Secretary-General.

(3) [*Advice of the Council*] Any State which is not a member of the Union and any intergovernmental organization shall, before depositing its instrument of accession, ask the Council to advise it in respect of the conformity of its laws with the provisions of this Convention. If the decision embodying the advice is positive, the instrument of accession may be deposited.

Article 35

Reservations

(1) [*Principle*] Subject to paragraph (2), no reservations to this Convention are permitted.

(2) [*Possible exception*] *(a)* Notwithstanding the provisions of Article 3(1), any State which, at the time of becoming party to this Convention, is a party to the Act of 1978 and which, as far as varieties reproduced asexually are concerned, provides for protection by an industrial property title other than a breeder's right shall have the right to continue to do so without applying this Convention to those varieties.

(b) Any State making use of the said right shall, at the time of depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, as the case may be, notify the Secretary-General accordingly. The same State may, at any time, withdraw the said notification.

Article 36

Communications Concerning Legislation and the Genera and Species Protected; Information to be Published

(1) [*Initial notification*] When depositing its instrument of ratification, acceptance or approval of or accession to this Convention, as the case may be, any State or intergovernmental organization shall notify the Secretary-General of

(i) its legislation governing breeder's rights and

(ii) the list of plant genera and species to which, on the date on which it will become bound by this Convention, it will apply the provisions of this Convention.

(2) [*Notification of changes*] Each Contracting Party shall promptly notify the Secretary-General of

(i) any changes in its legislation governing breeders' rights and

(ii) any extension of the application of this Convention to additional plant genera and species.

(3) [*Publication of the information*] The Secretary-General shall, on the basis of communications received from each Contracting Party concerned, publish information on

(i) the legislation governing breeders' rights and any changes in that legislation, and

(ii) the list of plant genera and species referred to in paragraph (1)(ii) and any extension referred to in paragraph (2)(ii).

Article 37

Entry into Force; Closing of Earlier Acts

(1) [*Initial entry into force*] This Convention shall enter into force one month after five States have deposited their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, as the case may be, provided that at least three of the said instruments have been deposited by States party to the Act of 1961/1972 or the Act of 1978.

(2) [*Subsequent entry into force*] Any State not covered by paragraph (1) or any intergovernmental organization shall become bound by this Convention one month after the date on which it has deposited its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, as the case may be.

(3) [*Closing of the 1978 Act*] No instrument of accession to the Act of 1978 may be deposited after the entry into force of this Convention according to paragraph (1), except that any State that, in conformity with the established practice of the General Assembly of the United Nations, is regarded as a developing country may deposit such an instrument until December 31, 1995, and that any other State may deposit such an instrument until December 31, 1993, even if this Convention enters into force before that date.

Article 38

Revision of the Convention

(1) [*Conference*] This Convention may be revised by a conference of the members of the Union. The convocation of such conference shall be decided by the Council.

(2) [*Quorum and majority*] The proceedings of a conference shall be effective only if at least half of the States members of the Union are represented at it. A majority of three-quarters of the States members of the Union present and voting at the conference shall be required for the adoption of any revision.

Article 39

Denunciation

(1) [*Notifications*] Any Contracting Party may denounce this Convention by notification addressed to the Secretary-General. The Secretary-General shall promptly notify all members of the Union of the receipt of that notification.

(2) [*Earlier Acts*] Notification of the denunciation of this Convention shall be deemed also to constitute notification of the denunciation of any earlier Act by which the Contracting Party denouncing this Convention is bound.

(3) [*Effective date*] The denunciation shall take effect at the end of the calendar year following the year in which the notification was received by the Secretary-General.

(4) [*Acquired rights*] The denunciation shall not affect any rights acquired in a variety by reason of this Convention or any earlier Act prior to the date on which the denunciation becomes effective.

Article 40

Preservation of Existing Rights

This Convention shall not limit existing breeders' rights under the laws of Contracting Parties or by reason of any earlier Act or any agreement other than this Convention concluded between members of the Union.

Article 41

Original and Official Texts of the Convention

(1) [*Original*] This Convention shall be signed in a single original in the English, French and German languages, the French text prevailing in case of any discrepancy among the various texts. The original shall be deposited with the Secretary-General.

(2) [*Official texts*] The Secretary-General shall, after consultation with the interested Governments, establish official texts of this Convention in the Arabic, Dutch, Italian, Japanese and Spanish languages and such other languages as the Council may designate.

Article 42

Depositary Functions

(1) [*Transmittal of copies*] The Secretary-General shall transmit certified copies of this Convention to all States and intergovernmental organizations which were represented in the Diplomatic Conference that adopted this Convention and, on request, to any other State or intergovernmental organization.

(2) [*Registration*] The Secretary-General shall register this Convention with the Secretariat of the United Nations.

Resolution on Article 14(5)

The Diplomatic Conference for the Revision of the International Convention for the Protection of New Varieties of Plants held from March 4 to 19, 1991, requests the Secretary-General of UPOV to start work immediately after the Conference on the establishment of draft standard guidelines, for adoption by the Council of UPOV, on essentially derived varieties.

Recommendation Relating to Article 15(2)

The Diplomatic Conference recommends that the provisions laid down in Article 15(2) of the International Convention for the Protection of New Varieties of Plants of December 2, 1961, as Revised at Geneva on November 10, 1972, on October 23, 1978, and on March 19, 1991, should not be read so as to be intended to open the possibility of extending the practice commonly called "farmer's privilege" to sectors of agricultural or horticultural production in which such a privilege is not a common practice on the territory of the Contracting Party concerned.

Common Statement Relating to Article 34

The Diplomatic Conference noted and accepted a declaration by the Delegation of Denmark and a declaration by the Delegation of the Netherlands according to which the Convention adopted by the Diplomatic Conference will not, upon its ratification, acceptance, approval or accession by Denmark or the Netherlands, be automatically applicable, in the case of Denmark, in Greenland and the Faroe Islands and, in the case of the Netherlands, in Aruba and the Netherlands Antilles. The said Convention will only apply in the said territories if and when Denmark or the Netherlands, as the case may be, expressly so notifies the Secretary-General.

ឧបសម្ព័ន្ធទី៤
តារាងពូជស្រូវនៅកម្ពុជា

FARMER NOTES

ព្រឹត្តិប័ត្រព័ត៌មានកសិករ

បោះពុម្ពលើកទី២ ឆ្នាំទី១៧ លេខ១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៨

ការចេញផ្សាយរបស់វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មកម្ពុជា

A Publication of the Cambodian Agricultural Research and Development Institute

ពូជស្រូវស្រាល ខា១៤

ពូជស្រូវ "ខា១៤" ជាពូជស្រូវស្រាលដែលបានធ្វើការបញ្ចេញ និងផ្សព្វផ្សាយជូនកសិករប្រើប្រាស់ដោយវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មកម្ពុជា នៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទនាដើមឆ្នាំ២០១៥។ បច្ចុប្បន្ន ពូជស្រូវខា១៤ បាននឹងកំពុងផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយពូជស្រូវនេះមានអាយុកាលខ្លី ផ្តល់ទិន្នផលខ្ពស់ គុណភាពអង្ករល្អ ថ្លា វែងស្រលូន និងបាយទន់ឆ្ងាញ់ពិសារទៀតផង។

លក្ខណៈពិសេសៗរបស់ពូជស្រូវ ខា១៤

ពូជស្រូវខា១៤ ជាពូជស្រូវស្រាលមិនប្រកាន់រដូវ ពូជនេះអាចចេញផ្កាបានគ្រប់ពេលវេលា ដរាបណាលក្ខខណ្ឌដាំដុះអំណោយផល។ អាស្រ័យដោយហេតុផលខាងលើនេះ ទើបពូជស្រូវខា១៤ អាចដាំដុះនៅដើមរដូវវស្សា (ដំណាំទីមួយនៃ រដូវ ឬស្រូវដើមរដូវ) ក្នុងរដូវវស្សា (ដំណាំទីពីរនៃរដូវ) ចុងរដូវវស្សា ស្រូវប្រដេញទឹក (ដំណាំចន្លោះរដូវវស្សា និងរដូវប្រាំង) និងលក្ខខណ្ឌប្រាំងស្រោចស្រព។ ពូជស្រូវខា១៤ មានអាយុកាលចាប់ពីថ្ងៃសាបរហូតដល់ថ្ងៃប្រមូលផលពី៩៥-១០៥ថ្ងៃ។ កម្ពស់ដើម៩០ស.ម និងចំនួនដើមបែកផ្តល់ផលជាមធ្យម១២ដើមក្នុងមួយគុម្ព។ ចំនួនគ្រាប់ក្នុងមួយកួរមានចាប់ពី១២៨-១៦៥គ្រាប់ និងមានប្រវែងកួរពី២៤-៣០ស.ម។ ពូជស្រូវខា១៤ អាចផ្តល់ផលពី៤,២ ទៅ ៧,៥ត/ហ.ត។ អង្ករលូនវែង មានប្រវែងគ្រាប់ជាមធ្យម៦,៨ មីលីម៉ែត្រ បន្ទារកម្រាស់ជាមធ្យម១,៨ មីលីម៉ែត្រ និងមានអាមីឡូស ២៥,៦ ភាគរយ។ ពូជស្រូវ**ខា១៤** ធន់មធ្យមទៅនឹងជំងឺប្លាស។

វិធីសាស្ត្រដាំដុះ

សម្រាប់ស្រូវសន្ទូង បរិមាណគ្រាប់ពូជដែលចាំបាច់គឺពី៣០-៤០គីឡូក្រាមក្នុង១ហិកតា ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលគ្រាប់ពូជសុទ្ធ និងមានសុខភាពល្អ បរិមាណគ្រាប់ពូជដែលត្រូវការក្នុងមួយហិកតាគឺពី១៥-២០គីឡូក្រាម។ ដើម្បីឲ្យសំណាបដុះលូតលាស់ធំធាត់ល្អ គេត្រូវសាបគ្រាប់ពូជមួយគីឡូក្រាមលើផ្ទៃដីថ្នាល១០ម៉ែត្រការ៉េ។ ទីសំណាបត្រូវធ្វើនៅជិតប្រភពទឹក តែត្រូវឆ្ងាយពីម្លប់ព្រៃ ឬកន្លែងមានភ្លើងអគ្គិសនី ដើម្បីចៀសវាងការបំផ្លាញពីសត្វល្អិតចង្រៃ។ ជាការល្អគួរស្ទូងសំណាបដែលមានអាយុ១៨-២២ថ្ងៃ ហើយក្នុងមួយគុម្ពចំនួន២-៣ដើម។ សម្រាប់ស្រូវពង្រោះ បរិមាណគ្រាប់ពូជដែលចាំបាច់គឺ១៥០គីឡូក្រាមក្នុង១ហិកតា។ គួររៀបចំដីឲ្យបានល្អ និងរាបស្មើមុនស្ទូង ឬព្រោះ។ ការភ្ជួររាស់ គួរតែធ្វើឲ្យបាន២-៣សម ជាការល្អប្រសើរ។ ប្រសិនបើស្រែអាចបញ្ចេញបញ្ចូលទឹកបាន បន្ទាប់ពីស្ទូង ឬព្រោះបាន២០ថ្ងៃ អាចបញ្ចេញទឹកឲ្យអស់ពីក្នុងស្រែ២-៤ថ្ងៃ រួចបញ្ចូលទឹកថ្មីវិញ។ ធ្វើរបៀបនេះ គឺដើម្បីធ្វើឲ្យស្រូវកាន់តែបែកគុម្ពល្អ។

ការប្រើប្រាស់ជី

ការប្រើប្រាស់ជីសមស្របតាមកម្រិតណែនាំ នឹងមិនបណ្តាលឲ្យមានការថយគុណភាពគ្រាប់ស្រូវឡើយ។ គួរដាក់ជី ២-៣ដង ក្នុងមួយវដ្តជីវិតរបស់ស្រូវដោយៈ

-បាចលើកទី១ៈទ្រាប់បាតមុនពេលស្ទូងប្រើជីធម្មជាតិពី ៥តោន (២០រទេះ) ក្នុង១ហិកតា និងរួមផ្សំជាមួយជីគីមីដូចមានក្នុងតារាងទី១។ សម្រាប់ពេលវេលានៃការបាចជីបំប៉នគឺត្រូវធ្វើឡើងនៅរយៈពេល ៤៥ថ្ងៃ ក្រោយពង្រោះ ឬ ៥០ថ្ងៃ ក្រោយសាបសំណាប។

តារាងទី១ៈ កម្រិតជីណែនាំតាមប្រភេទដី

ក្រុមដី	ស្រូវស្រាលមិនប្រកាន់រដូវ (ស្រូវប្រាំង និងស្រូវវស្សា)			
	បាចទ្រាប់បាតមុនស្ទូង ឬព្រោះ (គ.ក/ហាត)			បំប៉ន(គ.ក/ហាត)
	អ៊ុយរ៉េ ៤៦-០-០	ដេ អា ប៉េ ១៨-៤៦-០	ប៉ូតាស្យូម ០-០-៦០	អ៊ុយរ៉េ ៤៦-០-០
ដីព្រៃខ្មែរ	២០	២៥	៥០	២៥
ដីប្រទះឡាង	២៥	៥០	៥០	៥០
ដីបាកាន ឬ អូរូង	៥០	៦០	៥០	៨០
ដីទួលសំរោង	៥០	៥០	០	១០០
ដីគោកត្រប់	៥០	៧៥	៥០	៧៥
ដីកំពង់សៀម	៥០	០	០	៥០
ដីកៀនស្វាយ	៦០	០	០	៦០
ដីក្រគរ	១០០	៥០	០	១០០
ដីក្បាលពោធិ៍	៨៥	០	០	៨៥

ការប្រមូលផល

- ត្រូវប្រមូលផលស្រូវនៅពេលគ្រាប់ទុំល្អ គឺនៅពេលដែលកួរស្រូវមានគ្រាប់ចាប់ពីពាក់កណ្តាលកួរឡើងទៅមានពណ៌លឿងទុំចាស់ និងគ្រាប់ពេញពាក់កណ្តាលកួរចុះក្រោមមានពណ៌លឿងទុំស្រាល ហើយគ្រាប់ស្កុកវិញមានពណ៌ស្លាបសេកចាស់។

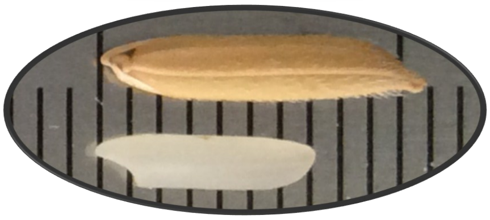

- គេអាចហាលសម្ងួតស្រូវនៅលើកន្ទេល សំណាញ់មុង តង់កៅស៊ូនិងលានស៊ីម៉ង់ត៍គឺមិនបណ្តាលឲ្យគុណភាពគ្រាប់ស្រូវឬគ្រាប់ស្រូវពូជខុសគ្នាឡើយ។ កម្រាស់គ្រាប់ស្រូវដែលសមស្របសម្រាប់ការហាលសម្ងួតគឺ២-៣ ស.ម ដែល កម្រាស់គ្រាប់និងសភាពពន្លឺថ្ងៃគឺជាកត្តាចម្បងក្នុងការកំណត់រយៈពេលហាល និងគុណភាពគ្រាប់ស្រូវៈ
  - ថ្ងៃស្រឡះល្អហាលតែ ១ថ្ងៃ ប៉ុណ្ណោះ ដោយកន្លះម៉ោងរឹម្តង។
  - ថ្ងៃស្រឡះបង្គួរ ហាលសម្ងួតរយៈពេល ២ថ្ងៃ ដោយ១ម៉ោងរឹម្តង។
  - ថ្ងៃមិនស្រឡះ គេត្រូវហាលរហូតដល់ ៣ថ្ងៃ ដោយ២ម៉ោងរឹម្តង។

- គ្រាប់ពូជត្រូវច្រកទុកនៅក្នុងថង់ប្លាស្ទិកចងឲ្យជិត រួចដាក់ក្នុងបាវមួយ ជាន់ទៀត ហើយទុកដាច់ដោយឡែកពីគ្រាប់ស្រូវចំណីនៅកន្លែងដែលស្ងួតល្អ និងគ្មានការបំផ្លាញពីសត្វកណ្តុរ មាន់ ទាជាដើម។ ត្រូវសរសេរ ឈ្មោះពូជ និងថ្ងៃខែច្រូតកាត់ ដាក់នៅលើបាវឲ្យបានត្រឹមត្រូវល្អ។
- ផលស្រូវដែលប្រមូលបាន ត្រូវទុកដាក់ក្នុងជង្រុកឲ្យបានល្អដោយការពារកុំឲ្យសត្វកណ្តុរ មាន់ ទាស៊ី និងមិនឲ្យទទឹក។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមសូមធ្វើការទាក់ទង ការិយាល័យរុក្ខជម្រើសវិទ្យា មជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាល និងព័ត៌មាន ការិយាល័យផែនការ សហប្រតិបត្តិការ និងពាណិជ្ជកម្ម នៃវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មកម្ពុជា នៅតាមបណ្តោយផ្លូវជាតិលេខ ៣ សង្កាត់ប្រទះឡាង ខណ្ឌដង្កោ ភ្នំពេញ ឬតាមប្រអប់សំបុត្រលេខ ០១ ភ្នំពេញ

ទូរស័ព្ទលេខ: (៨៥៥-២៣) ៦៣១៩ ៦៩៣-៤ គេហទំព័រ: www.cardi.org.kh

ទូរអក្សរ: vathany_thun@yahoo.com chanthypol@gmail.com yadanahun@gmail.com

FARMER NOTES

ព្រឹត្តិប័ត្រព័ត៌មានកសិករ

បោះពុម្ពលើកទី៣ ឆ្នាំទី១៧ លេខ២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៨

ការចេញផ្សាយរបស់វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មកម្ពុជា

A Publication of the Cambodian Agricultural Research and Development Institute

ពូជស្រូវស្រាល ខា១៨

ពូជស្រូវ "ខា១៥" ជាពូជស្រូវស្រាលដែលបានធ្វើការបញ្ចេញ និងផ្សព្វផ្សាយជូនកសិករប្រើប្រាស់ដោយវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មកម្ពុជា នៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទនាដើមឆ្នាំ២០១៥។ បច្ចុប្បន្ន ពូជស្រូវខា១៥ បាននឹងកំពុងផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយពូជស្រូវនេះមានអាយុកាលខ្លី ផ្តល់ទិន្នផលខ្ពស់ គុណភាពអង្ករល្អ ថ្លា វែងស្រលូន និងបាយទន់ឆ្ងាញ់ពិសារទៀតផង។

លក្ខណៈពិសេសៗរបស់ពូជស្រូវ ខា១៥

ពូជស្រូវខា១៥ ជាពូជស្រូវស្រាលមិនប្រកាន់រដូវ ពូជនេះអាចចេញផ្កាបានគ្រប់ពេលវេលាដរាបណាលក្ខខណ្ឌដាំដុះអំណោយផល។ អាស្រ័យដោយហេតុផលខាងលើនេះ ទើបពូជស្រូវខា១៥ អាចដាំដុះនៅដើមរដូវវស្សា (ដំណាំទីមួយនៃរដូវ ឬស្រូវដើមរដូវ) ក្នុងរដូវវស្សា (ដំណាំទីពីរនៃរដូវ) ចុងរដូវវស្សា ស្រូវប្រដេញទឹក (ដំណាំចន្លោះរដូវវស្សា និងរដូវប្រាំង) និងលក្ខខណ្ឌប្រាំងស្រោចស្រព។ ពូជស្រូវខា១៥ មានអាយុកាលចាប់ពីថ្ងៃសាបរហូតដល់ថ្ងៃប្រមូលផលគឺពី៩៥-១០៥ថ្ងៃ។ កម្ពស់ដើម១០០ស.ម និងចំនួនដើមបែកផ្តល់ផលពី៨-១០ដើមក្នុងមួយគុម្ព។ ចំនួនគ្រាប់ក្នុងមួយកួរមានចាប់ពី១០៩-១១៨គ្រាប់ និងមានប្រវែងកួរពី២០-២៩ស.ម។ ពូជស្រូវខា១៥ មានសភាពធន់ទ្រាំមធ្យមទៅនឹងមមាចត្នោត និងអាចផ្តល់ផលពី៤ ទៅ ៧,៩តោនក្នុង១ហិកតា។ អង្ករលូនវែង មានប្រវែងគ្រាប់ជាមធ្យម៧,០ មីលីម៉ែត្រ បន្ទារកម្រាស់ជាមធ្យម២,១ មីលីម៉ែត្រ និងមានអាមីឡូស ២១,៦ ភាគរយ។ ពូជស្រូវ**ខា១៥** ធន់មធ្យមទៅនឹងការបំផ្លាញរបស់ពពួកមមាចត្នោត។

វិធីសាស្ត្រដាំដុះ

សម្រាប់ស្រូវសន្ទូង បរិមាណគ្រាប់ពូជដែលចាំបាច់គឺពី៣០-៤០គីឡូក្រាមក្នុង១ហិកតា ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលគ្រាប់ពូជសុទ្ធ និងមានសុខភាពល្អ បរិមាណគ្រាប់ពូជដែលត្រូវការក្នុងមួយហិកតាគឺពី១៥-២០គីឡូក្រាម។ ដើម្បីឲ្យសំណាបដុះលូតលាស់ធំធាត់ល្អ គេត្រូវសាបគ្រាប់ពូជមួយគីឡូក្រាមលើផ្ទៃដីថ្នាល១០ម៉ែត្រការ៉េ។ ទីសំណាបត្រូវធ្វើនៅជិតប្រភពទឹក តែត្រូវឆ្ងាយពីម្លប់ព្រៃ ឬកន្លែងមានភ្លើងអគ្គិសនី ដើម្បីចៀសវាងការបំផ្លាញពីសត្វល្អិតចង្រៃ។ ជាការល្អគួរស្ទូងសំណាបដែលមានអាយុ១៨-២២ថ្ងៃ ហើយក្នុងមួយគុម្ពចំនួន២-៣ដើម។ សម្រាប់ស្រូវពង្រោះ បរិមាណគ្រាប់ពូជដែលចាំបាច់គឺ ១៥០គីឡូក្រាមក្នុង១ហិកតា។ គួររៀបចំដីឲ្យបានល្អ និងរាបស្មើមុនស្ទូង ឬព្រោះ។ ការភ្ជួររាស់ គួរតែធ្វើឲ្យបាន២-៣សារ ជាការល្អប្រសើរ។ ប្រសិនបើស្រែអាចបញ្ចេញបញ្ចូលទឹកបាន បន្ទាប់ពីស្ទូង ឬព្រោះបាន២០ថ្ងៃ អាចបញ្ចេញទឹកឲ្យអស់ពីក្នុងស្រែ២-៤ថ្ងៃ រួចបញ្ចូលទឹកថ្មីវិញ។ ធ្វើរបៀបនេះ គឺដើម្បីធ្វើឲ្យស្រូវកាន់តែបែកគុម្ពល្អ។

ការប្រើប្រាស់ជី

ការប្រើប្រាស់ជីសមស្របតាមកម្រិតណែនាំ នឹងមិនបណ្តាលឲ្យមានការថយគុណភាពគ្រាប់ស្រូវឡើយ។ គួរដាក់ជី ២-៣ដង ក្នុងមួយវដ្តជីវិតរបស់ស្រូវដោយៈ

-បាចលើកទី១ៈ ទ្រាប់បាតមុនពេលស្ទូងប្រើជីធម្មជាតិពី ៥តោន (២០ រទេះ) ក្នុង១ហិកតា និងរួមផ្សំជាមួយជីគីមីដូចមានក្នុងតារាងទី១។ សម្រាប់ពេលវេលានៃការបាចជីបំប៉នគឺត្រូវធ្វើឡើងនៅរយៈពេល ៤៥ថ្ងៃ ក្រោយពង្រោះ ឬ ៥០ថ្ងៃ ក្រោយសាបសំណាប។

តារាងទី១ៈ កម្រិតជីណែនាំតាមប្រភេទដី

ក្រុមដី	ស្រូវស្រាលមិនប្រកាន់រដូវ (ស្រូវប្រាំង និងស្រូវវស្សា)			
	បាចទ្រាប់បាតមុនស្ទូង ឬព្រោះ (គ.ក/ហាត)			បំប៉ន(គ.ក/ហាត)
	អ៊ុយរ៉េ ៤៦-០-០	ដេ អា ប៉េ ១៨-៤៦-០	ប៉ូតាស្យូម ០-០-៦០	អ៊ុយរ៉េ ៤៦-០-០
ដីព្រៃខ្មែរ	២០	២៥	៥០	២៥
ដីប្រទះឡាង	២៥	៥០	៥០	៥០
ដីបាកាន ឬ អូរ្យង	៥០	៦០	៥០	៨០
ដីទួលសំរោង	៥០	៥០	០	១០០
ដីគោកត្រប់	៥០	៧៥	៥០	៧៥
ដីកំពង់សៀម	៥០	០	០	៥០
ដីកៀនស្វាយ	៦០	០	០	៦០
ដីក្រគរ	១០០	៥០	០	១០០
ដីក្បាលពោធិ៍	៨៥	០	០	៨៥

ការប្រមូលផល

- ត្រូវប្រមូលផលស្រូវនៅពេលគ្រាប់ទុំល្អ គឺនៅពេលដែលកួរស្រូវមានគ្រាប់ចាប់ពីពាក់កណ្តាលកួរឡើងទៅមានពណ៌លឿងទុំចាស់ និងគ្រាប់ពេញពាក់កណ្តាលកួរចុះក្រោមមានពណ៌លឿងទុំស្រាល ហើយគ្រាប់ស្អុកវិញមានពណ៌ស្លាបសេកចាស់។

- គេអាចហាលសម្ងួតស្រូវនៅលើកន្ទេល សំណាញ់មុង តង់កៅស៊ូ និងលានស៊ីម៉ង់ត៍ គឺមិនបណ្តាលឲ្យគុណភាពគ្រាប់ស្រូវឬគ្រាប់ស្រូវពូជខុសគ្នាឡើយ។ កម្រាស់គ្រាប់ស្រូវដែលសមស្របសម្រាប់ការហាលសម្ងួតគឺ ២-៣ស.ម ដែលកម្រាស់គ្រាប់ និងសភាពពន្លឺថ្ងៃគឺជាកត្តាចម្បងក្នុងការកំណត់រយៈពេលហាល និងគុណភាពគ្រាប់ស្រូវៈ
  - ថ្ងៃស្រឡះល្អ ហាលតែ១ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ដោយកន្លះម៉ោងរម្លីងម្តង។
  - ថ្ងៃស្រឡះបង្គួរហាលសម្ងួតរយៈពេល២ថ្ងៃ ដោយ១ម៉ោងរម្តង។
  - ថ្ងៃមិនស្រឡះគេត្រូវហាលរហូតដល់៣ថ្ងៃ ដោយ២ម៉ោងរម្តង។

- គ្រាប់ពូជត្រូវច្រកទុកនៅក្នុងថង់ប្លាស្ទិកចងឲ្យជិត រួចដាក់ក្នុងបាវមួយជាន់ទៀត ហើយទុកដាច់ដោយឡែកពីគ្រាប់ស្រូវចំណីនៅកន្លែងដែលស្ងួតល្អ និងគ្មានការបំផ្លាញពីសត្វកណ្តុរ មាន់ ទាជាដើម។ ត្រូវសរសេរឈ្មោះពូជ និងថ្ងៃខែច្រូតកាត់ ដាក់នៅលើបាវឲ្យបានត្រឹមត្រូវល្អ។
- ផលស្រូវដែលប្រមូលបាន ត្រូវទុកដាក់ក្នុងជង្រុកឲ្យបានល្អដោយការពារកុំឲ្យសត្វកណ្តុរ មាន់ ទាស៊ី និងមិនឲ្យទទឹក។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមសូមធ្វើការទាក់ទង ការិយាល័យរុក្ខជម្រើសវិទ្យា មជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាល និងព័ត៌មាន ការិយាល័យផែនការ សហប្រតិបត្តិការ និងពាណិជ្ជកម្ម នៃវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មកម្ពុជា នៅតាមបណ្តោយផ្លូវជាតិលេខ ៣ សង្កាត់ប្រទះឡាង ខណ្ឌដង្កោ ភ្នំពេញ ឬតាមប្រអប់សំបុត្រលេខ ០១ ភ្នំពេញ
ទូរស័ព្ទលេខ: (៨៥៥-២៣) ៦៣១៩ ៦៩៣-៤ គេហទំព័រ: www.cardi.org.kh
ទូរអក្សរ: vathany_thun@yahoo.com chanthypol@gmail.com yadanahun@gmail.com